

РАЗСЛЕДВАНИЯТА НА ИНСПЕКТОР ГАМАШ

УБИЙСТВОТО на ХУДОЖНИКА

Блестящ дебют, отличен с 11 литературни награди

ЛУИЗ ПЕНИ

Единствен в света петкратен носител на наградата „Агата Кристи“

ЛУИЗ ПЕНИ УБИЙСТВОТО НА ХУДОЖНИКА

Превод: Тодор Стоянов

chitanka.info

Блестящ дебют, отличен с 11 литературни награди.

Луис Пени — единствен в света петкратен носител на наградата „Агата Кристи“.

Добре дошли в света на брилянтния детектив с необикновен ум — инспектор Гамаш, легенда от ранга на Еркюл Поаро, госпожица Марпъл и Шерлок Холмс!

В планините на Квебек е скътано идилично канадско селце, което няма да намерите на никоя карта. Там животът е така спокоен, че на местните и през ум не им минава да заключват домовете си... докато една сутрин обичаната и уважавана от всички художничка Джейн Нийл е намерена мъртва в гората. Пронизана със стрела право в сърцето. Случаят със странната смърт е поверен на блестящия главен инспектор от отдел „Убийства“ Арман Гамаш. Истинска знаменитост в полицейските среди, проникателният детектив пристига от Монреал с екипа си, за да разгадае мистерията. Местните жители са убедени, че става дума за нещастен случай при лов, но Гамаш бързо проумява, че в наглед притихналото селце всеки пази тайни и се крие зад маски. И че ключът към загадката навярно е в необикновената картина, нарисувана от художничката, малко преди да умре...

Луиз Пени е единствената в света петкратна носителка на литературния приз „Агата Кристи“. Романите ѝ са преведени на повече от трийсет езика и са издадени в многохилядни тиражи за радост на любителите на криминални романи в цял свят. Още с първия си роман — „Убийството на художника“, печели 11 литературни награди, между които „John Creasy New Bloody Dagger“, „Arthur Ellis Award“, „Anthony Award“, „Dilys Award“, „Barry Award“!

Увлекателен роман, в който човешките взаимоотношения са не по-малко важни за авторката от самата криминална загадка.

www.azcheta.com

Този книга и цялото ми сърце са за Майкъл

БЛАГОДАРНОСТИ

Посвещавам тази книга на съпруга ми Майкъл, който ме дарява с цялата си любов и нежност. Благодарение на него имах възможност да прекъсна работа и да започна да пиша първия си роман. През цялото време той ме окуражаваше и насърчаваше — дори когато не спирах да хленча. Проумях, че всеки може да критикува, но само изключителните хора могат да те насърчат с похвала. Майкъл е точно такъв човек. Също като Лиз Дейвидсън, която е чудесна приятелка и мое вдъхновение. Тя ми разреши да крада от живота ѝ, от времето ѝ, от поезията ѝ и от брилянтното ѝ изкуство. А в замяна аз ѝ споделях и най-недодяланите пасажии от моето едва прохождащо тогава творение. Имах изключителен късмет. Благодарна съм и на съпруга ѝ Джон Балантайн, който също ми позволи да се възползвам от биографията му. Както и на Маргарет Балантайн-Пауър — повече сестра, отколкото приятелка — за куража, който ми вдъхваше през всичките тези години; а също и на Шарън и Джим, които никога не ме изоставиха. Отправлям благодарност и към жизнерадостните членове на *Les Girls* — Лиз, Франс, Мишел, Джоана, Кристина, Дафне, Бриджит — които често прекаляват с кофеина. Специални благодарности на Шерил за нейната любов към „Убийството на художника“ и препоръките ѝ. Благодарна съм и на читателския клуб „Без правила“, на Кристина Дейвидсън Ричардс, Кърк Лоранс, Шийла Фишман, Нийл Маккенти, Котън Еймърс и Сю и Майк Ридъл. Благодаря и на Крис Рой, който ме научи да стрелям с лък, без да ми се присмива... много.

На братята ми Роб и Дъг и техните семейства, които ме даряват с безусловна любов и подкрепа — благодаря!

Тази книга би останала незабелязана сред купищата други ръкописи, ако Британската асоциация на авторите на криминални романи не беше проявила такава щедрост към мен. През 2004 година „Убийството на художника“ бе включена в последния момент в конкурса ѝ за непубликуван дебютен роман „Кинжал“, след което бе горещо препоръчана и класирана на второ място. Едно от най-хубавите

неща, които са ми се случвали някога! Ето че попаднах на група успешни автори, които отделяха от времето си, за да четат произведенията на прохождащи писатели и да ги окуражават. Те ми дадоха шанс, какъвто малцина получават, за което ще им бъда благодарна цял живот. Знам, че това е дар, който самата аз трябва да предам нататък.

Кей Мичъл от асоциацията се държа прекрасно с мен, а собствените ѝ романи ми доставиха огромна наслада. Благодарна съм още на Сара Търнър — истински герой за нашето домакинство, и на Максим Якубовски.

С критиките, настойчивите предложения и ентусиазма си редакторите Шерис Хобс и Бен Севие ми помогнаха изключително много да подобря романа. Работата ми с тях бе истински ползотворна и същинско удоволствие.

Благодаря на Ким Макартър, която ме взе под крилото си.

И накрая няколко думи за агента ми Тереза Крис. „Убийството на художника“ е в ръцете ви благодарение на нейните усилия. Тя е изумителна личност, страхотен и безкомпромисен редактор и прекрасен агент. Извадих изключителен късмет с нея, а при запознанството ни едва не я прегазих! При мен тази стратегия явно проработи, но все пак не я препоръчвам на други прохождащи автори. Благодаря ти, Тереза!

Имаше период в живота ми, когато няхах приятели, телефонът ми упорито мълчеше и си мислех, че ще умра в самота. Затова знам, че истинското чудо не е издаването на първата ми книга, а фактът, че има толкова много хора, на които да благодаря.

ДЕЙСТВАЩИ ЛИЦА

Полицаяте от Surete du Quebec

Арман Гамаш — главен инспектор от отдел „Убийства“.

Жан Ги Бовоар — инспектор, заместник на Гамаш.

Изабел Лакост — полицаи от екипа на Гамаш.

Ивет Никол — млад агент на стаж в отдел „Убийства“.

Доктор Шарън Харис — съдебен лекар.

Робер Лемю — млад полицаи от провинцията.

Мишел Бребьоф — директор на квебекската полиция и дългогодишен приятел на Гамаш.

Местните

Джейн Нийл — пенсионирана учителка, жертвата.

Клара Мороу — художник, близка приятелка на Джейн.

Питър Мороу — известен художник, съпруг на Клара.

Бенджамин Хадли — най-добрият приятел на Питър, наследник на богатството на семейство Хадли.

Тимър Хадли — майката на Бен, починала е месец преди убийството на Джейн.

Мирна Ландерс — в миналото психолог, практикувал в Монреал, сега държи книжарница за нови и употребявани книги в село Трите бора.

Рут Зардо — възрастна поетеса, близка приятелка на Джейн и Тимър.

Оливие Брюле — търговец на антикварни стоки; държи местното бистро и пансиона на селото с партньора си Габри.

Габриел Дюбо — готвач; държи местното бистро и пансиона на селото с партньора си Оливие.

Матю Крофт — ръководи Пътното управление на община Сан Реми.

Сюзън Крофт — съпруга на Матю.

Филип Крофт — син на Матю и Сюзън.

Йоланд Фонтен — племенница на Джейн Нийл.
Андре Маланфан — съпруг на Йоланд.
Бернар Маланфан — син на Йоланд и Андре.
Елис Джейкъб — председател на журито за изложбата на „Артс
Уилямсбърг“.

Речник на по-често срещаните френски думи и изрази

Surete du Quebec — квебекската полиция.
Cafe au lait — кафе с мляко.
Mon Dieu — боже мой.
D'accord — добре.
Desole — съжалявам.
Excusez-moi — извинете ме.
Bien sur — разбира се.
Coeur — сърце.
Incroyable — невероятно.
Tabarnacle — квебекска ругатня.
Tete carree — „квадратна глава“; във Френска Канада се използва
като обида за англоговорещи, които не знаят добре френски.

ГЛАВА ПЪРВА

Госпожица Джейн Нийл предаде богу дух сред утринната мъгла в неделя сутрин, ден преди Деня на благодарността. Беше същинска изненада. Смъртта ѝ не бе естествена, освен ако не смятате, че всичко, което ни спохожда, е естествено. Ако приемем, че е така, то Джейн Нийл бе крачила към този окончателен момент през всичките седемдесет и шест години от живота си, преди смъртта да я срещне в прекрасните кленови гори в покрайнините на селцето Трите бора. Лежеше на земята, разперила ръце и крака, сякаш правеше снежни ангели наред ярките крехки листа.

Главен инспектор Арман Гамаш от *Surete du Quebec*^[1] приклекна; коленете му изпукаха като изстрел от ловна двуцевка; едрите му ръце зашариха нещо над дребното алено петно върху плетената жилетка на жертвата, сякаш бе магьосник, способен да излекува раната и да върне жената към живот. Но не беше магьосник. Такава дарба не притежаваше, но за щастие, разполагаше с други. До ноздрите му достигна миризма на нафталин, ароматът на баба му. В нежните добродушни очи на Джейн се четеше изненада от срещата им.

За него тази среща наистина беше изненадваща. Това бе малката му тайна. Не че някога през живота си беше срещал жената. Не. Малката му тайна беше, че макар и на петдесет и няколко години, в пика на продължителната му и към момента замряла кариера, насилствената смърт все още успяваше да го изненада. Изненадваща особеност за началник на отдел „Убийства“ и навярно една от причините да не се издигне по-високо в циничните среди на квебекската полиция. При всеки следващ случай се надяваше, че е станала някаква грешка и убийство няма. Вкочаненото тяло на госпожица Нийл обаче разсея всичките му надежди. Гамаш се изправи с помощта на инспектор Бовоар, закопча подплатения си шлифер и се замисли.

Само преди няколко дни Джейн Нийл закъсна за друга среща. Беше се уговорила със старата си приятелка и съседка Клара Мороу да

се срещнат на кафе в селското бистро. Клара седна на масата до прозореца и зачака. Търпението не беше сред силните ѝ страни. Тялото ѝ видимо се тресеше от комбинацията на чаша *cafe au lait*^[2] и собствената ѝ нервност. Втрени се през стъклото към затревения селски площад, към старите къщи и кленовете, които опасваха бистрото от всички страни. Обагрените в червено и пурпурно дървета бяха може би единственото променящо се нещо в това старо селище.

Видя един камион да навлиза бавно в селцето по улица „Мулен“ върху предния капак на който бе проснато безжизненото тяло на кошута с красиво изпъстрена козина. Товарният автомобил заобиколи бавно бистрото и принуди пешеходците да застинат на място.

Ловният сезон бе открит и сега околностите на селото бяха ловна територия. Ловци като тези обаче идваха най-вече от Монреал и други големи градове. Вземаха под наем камиони и се провираха като хипопотами през калните селски пътища на зазоряване или по здрач в преследване на елени. Зърнеха ли плячка, безшумно спираха, излизаха от камиона и стреляха. Клара беше наясно, че не всички ловци са такива, макар броят им да не бе малък. Те привързваха елена към предния капак на автомобила и обикаляха наоколо с твърдата убеденост, че мъртвото животно някак неимоверно повишава авторитета им.

Всяка година ловците лишаваха от живот крави, коне и домашни любимци и се избиваха помежду си. Колкото и странно да звучи, понякога дори прострелваха сами себе си, водени навярно от някакво психотично опиянение, при което се възприемаха за плячка. Умните хора бяха наясно, че някои от ловците — макар и не всички — се сблъскват с непреодолима трудност, когато се опитват да различат бор от човек.

Клара се зачуди какво ли става с Джейн. Тя рядко закъсняваше, така че нямаше за какво да ѝ се сърди. Клара лесно прощаваше почти всичко на почти всеки. Твърде лесно, както често я упрекваше съпругът ѝ Питър. Но тя си имаше една малка тайна. Всъщност не забравяше всичко опростено. Повечето неща — да. Някои обаче си къташе тайно, за да си ги припомня в моменти, когато ѝ бе нужна утеха заради грубостта на околните.

На масата имаше брой на вестник „Монреал газет“, посипан с трохи от кроасан. Сред тях надзъртаха няколко заглавия: „Партия

Квебек обещава да организира референдум за независимост“, „Полицията залавя наркотрафиканти в селските райони“, „Изчезване на стопаджии в парк Тремблан“.

Клара отмести поглед от мрачните новини. Двамата с Питър отдавна бяха прекратили абонамента си за монреалските вестници. Невежеството наистина беше благодат. Предпочитаха местния „Уилямсбърг каунти нюз“, в който можеха да прочетат за кравата на Уейн, как Гилен посреща внуците си или пък за наддаването за един юрган в старческия дом. Понякога се чудеше дали по този начин бягат от действителността и отговорностите. После осъзнаваше, че пет пари не дава за това. Пък и научаваше всичко, което ѝ бе нужно, точно тук — в бистрото на Оливие, скътано в сърцето на Трите бора.

— Пак си се отнесла нейде из облаците — прозвуча познатият и така любим глас. Пред нея стоеше Джейн — усмихната и с порозовяло от есенния студ лице. Беше останала без дъх, тъй като пресече почти тичешком селския площад. — Извинявай, че закъснях — прошепна в ухото на Клара, докато двете се прегръщаха. Едната бе дребна, пухкава и задъхана, другата — трийсет години по-млада, стройна и все още превъзбудена от кофеина. — Трепериш от притеснение — отбеляза Джейн, след като на свой ред поръча чаша *café au lait* и се настани на масата. — Не знаех, че си толкова загрижена за мен.

— Дърта вещице! — изсмя се Клара.

— Тая сутрин определено бях такава. Чу ли какво стана?

— Не, какво се е случило? — приведе се Клара над масата, нетърпелива да чуе новината.

Двамата с Питър бяха прекарвали известно време в Монреал в покупки на платна и бои за работа. И двамата бяха художници. За разлика от нея Питър имаше успех. До този момент Клара още не бе получила признание и — както тайно подозираха повечето ѝ приятели — имаше голяма вероятност това да си остане така, ако продължаваше да упорства с непонятните си творби. Клара трябваше да признае, че серията ѝ от картини с утробы на воины оставаха до голяма степен неразбрани от купувачите на произведения на изкуството; занаятчийските ѝ изделия с буйни коси и несъразмерни крака обаче се радваха на известен успех. Продала бе една от куклите. Останалите — приблизително петдесет на брой — мируаха в мазето на къщата им, заприличало на снимачно студио на „Дисни“.

— Не! — прошепна искрено удивена Клара след няколко минути. Прекарала бе двайсет и пет години от живота си в Трите бора, без изобщо да чуе за престъпление. Хората тук заключваха вратите си само когато се събираше реколтата, и то за да не изсипват съседите кошници с тиквички в двора им. Разбира се, според онова заглавие във вестника имаше още една култура, която се радваше на не по-малка популярност от тиквичките — марихуаната. Онези, които нямаха общо с нея обаче, обикновено се правеха, че не я забелязват.

Други престъпления тук нямаше. Липсваха кражби с взлом, прояви на вандализъм или нападения. В Трите бора нямаше дори полицейски участък. От време на време Робер Лемио от близката *Surete* правеше по някой кръг около бистрото, колкото да се покаже, което беше съвсем излишно.

До тази сутрин.

— Да не е някакъв майтап? — Клара още не можеше да възприеме това, което ѝ бе описала Джейн.

— Не. Не беше майтап — отвърна другата жена. — Едно от момчетата се изсмя. Сега като се замисля, звукът ми се стори познат. Не беше весел смях. — Джейн впи ясните си сини очи в лицето на Клара. В тях се четеше неподправено изумление. — Напомни ми за нещо, което съм чувала като учителка. Слава богу, не много често. За звука, който момчетата издават, когато причиняват болка на някого и изпитват наслада. — Потрепери при спомена и се загърна плътно в жилетката си. — Много гаден звук. Радвам се, че поне ти не беше там в този момент.

Изрече тези думи точно когато по-младата жена протегна ръце над кръглата маса и улови дребната ѝ студена ръка. С цялото си сърце Клара желаше да бе преживяла това вместо Джейн.

— Но нали каза, че били само някакви си хлапета?

— Носеха скиорски маски, така че ми беше трудно да ги позная, но мисля, че успях.

— Кои бяха?

— Филип Крофт, Гюс Хенеси и Клод Лапиер. — Преди да изрече шепнешком имената, Джейн се огледа наоколо, за да се увери, че никой не ги подслушва.

Клара познаваше и тримата. Не бяха точно деца за пример, но и не бяха способни на такива неща.

— Сигурна ли си?

— Не — призна Джейн.

— По-добре не казвай на никого.

— Късно е вече.

— Какво искаш да кажеш?

— Изрекох имената им тази сутрин, по време на случката.

— Сигурно си ги казала шепнешком? — Клара усети, че ѝ премалява. „Дано да си, дано да си...“ — заповтаря безмълвно.

— Изкрещях ги. — След миг Джейн побърза да се оправдае, видяла ужасеното изражение на приятелката си. — Искях да ги спра. И успях. Спряха.

Гледката на тичащите и препъващи се нагоре по улица „Мулен“ момчета още бе пред очите на Джейн. Хлапакът с яркозелената маска се обърна да я изгледа. Ръцете му още бяха омазани с хлъзгавия патешки тор. Същия, който бе струпан пред къщите за цветните насаждения и още не бе разпръснат. Прииска ѝ се да бе видяла изражението на момчето. Беше ли ядосано? Уплашено? Развеселено?

— Значи имаш право. За имената им, имам предвид.

— Вероятно. И за миг не ми е хрумвало, че ще доживея ден, в който това да се случи тук.

— Затова ли закъснях?

— Да. Всъщност, не.

— По-неясна от това можеш ли да бъдеш?

— Може би. Ти си в журито за следващата изложба на „Артс Уилямсбърг“, нали?

— Да. Имаме сбирка днес следобед. И Питър ще участва. Защо? — Клара затаи дъх. Възможно ли бе това да е причината? След толкова много коткане, нежно насърчаване и понякога недотам деликатно настояване от нейна страна щеше ли Джейн най-накрая да го направи?

— Готова съм. — И приятелката ѝ въздъхна. Въздишката бе толкова голяма, че издуха в миниатюрен ураган трохите от кроасан, посипали първата страница на вестника в скута ѝ. — Закъснях, защото трябваше да взема решение — поясни бавно Джейн, а ръцете ѝ видимо затрепериха. — Имам картина, с която искам да участвам в изложбата.

След тези думи тя заплака.

Открай време творбите на Джейн бяха публична тайна в Трите бора. Нерядко се случваше някой местен да се натъкне на нея и

опънатия ѝ триножник в горите или на някоя поляна. Тя обаче всеки път караше хората да се закълнат, че няма да я приближават и да поглеждат платното ѝ — сякаш ставаха свидетели на нещо почти неприлично, за което не бива никога да продумат. Клара бе видяла Джейн вбесена за първи и последен път, когато Габри се промъкнал зад гърба ѝ, докато рисувала. До този момент той приемал на шега предупрежденията ѝ към околните да сдържат любопитството си, когато тя рисува.

Оказало се обаче, че е сбъркал. Тя била абсолютно сериозна в предупреждението си.

Двамата възстановиха нормалните си взаимоотношения едва месеци след този инцидент — бяха се почувствали предадени един от друг. Вродената им доброта и взаимната им привързаност бяха успели да излекуват травмата. При все това този случай им бе като обеща на ухото.

Никой нямаше право да надзърта в платното на Джейн.

Но явно тази забрана вече не бе в сила. Сега възрастната жена бе така разтърсена, че седна и заплака. Клара изпита истински ужас. Тя се огледа крадешком, надяваше се никой да не ги гледа, а в същото време отчаяно ѝ се щеше някой да ги наблюдава и да знае как да постъпи. После си зададе простия въпрос, до който често прибегваше: „Как би постъпила Джейн?“ Отговорът беше ясен. Джейн би я оставила да се наплаче. Ако се наложеше, би ѝ позволила да строши някоя и друга чиния дори. Освен това Джейн не би избягала. След отминаването на бурята тя щеше да бъде тук. Накрая щеше да прегърне Клара, да я утеши и да ѝ каже, че не е сама. Че никога няма да я изостави. Затова сега Клара само седеше, наблюдаваше и чакаше. Разбра каква агония е безсилието да направиш каквото и да било. Плачът бавно стихна.

Клара се изправи неестествено спокойна. Взе Джейн в обятията си и усети как ставите ѝ изпукаха. После изрече малка благодарствена молитва към боговете на милосърдието. Милосърдието да плачеш и милосърдието да наблюдаваш.

— Джейн, ако знаех, че излагането на картините ще ти причини подобна болка, никога не бих те карала да ги показваш. Толкова съжалявам.

— О, не, скъпа. — Двете бяха седнали отново и Джейн се пресегна през масата, за да поеме ръцете на Клара. — Ти не разбираш.

Това не са сълзи от болка. Не. Просто неочаквано се зарадвах. — Джейн се втрени някъде в далечината и кимна, сякаш водеше поверителен разговор. — Най-накрая.

— Как си нарекла картината?

— „Един ден от събора“. Показва заключителното шествие на селския събор.

И така в петъка преди Деня на благодарността поставиха картината на един триножник в художествената галерия „Уилямсбърг“. Обвита бе в пергаментова хартия и завързана с лента като детски подарък, за да не се повреди от лошите атмосферни условия. Питър Мороу хвана възела и полеха — бавно и методично — дръпна краищата му, докато се развърза. После омота старата лента около дланта си, сякаш навиваше канап. На Клара ѝ идеше да го убие. Щеше ѝ се да изпищи, да скочи от стола и да изблъска мъжа си встрани. За да захвърли жалката лента на земята, а защо не и Питър след нея, и да разкъса опаковъчната хартия, която криеше платното. Лицето ѝ застина в очакване.

Питър грижливо разгъваше един след друг ъглите на хартията и приглаждаше гънките с дланта си. Клара едва сега осъзна, че един правоъгълник може да има толкова много ъгли. Усещаше как ръбът на стола буквално се врязва в бедрата ѝ. Останалите членове на сформирания жури изглеждаха отегчени. Ураганът в душата на Клара обаче компенсираше това многократно.

Накрая и последният ъгъл бе изгладен и хартията вече можеше да се отстрани. Питър се извърна към останалите четирима души от журито с намерение да произнесе малка реч, преди окончателно да разкрие картината. Чувстваше, че има нужда да изрече нещо кратко и съдържателно. Малко въведение, малко... Художникът долови нетърпението на съпругата си, видя пурпурния цвят на лицето ѝ и проумя, че при това нейно състояние сега не му е времето за речи.

Обърна се към картината бързо и рязко съдра кафявата хартия, за да разкрие „Един ден от събора“.

Ченето на Клара увисна. Тя клюмна, като че ли внезапно бе изгубила опора. Затаи дъх. Сякаш за миг умря. Значи това представлявал „Един ден от събора“. От него дъхът ѝ секна. Очевидно

и останалите членове на комисията изпитваха същото. Върху лицата им се четяха различни степени на изумление. Дори председателката на журито, Елис Джейкъб, бе останала безмълвна. Видът ѝ бе на човек, който току-що е получил удар.

От всичко на света Клара най-много мразеше да оценява създаденото от други хора, а това тук беше възможно най-лошият случай до момента. Съжаляваше ужасно, задето убеди Джейн да покаже първата си творба на публично място, и то на изложба, която самата тя трябваше да оценява като критик. Егото ѝ ли бе виновно за всичко това? Или беше просто проява на абсолютна глупост?

— Тази картина се нарича „Един ден от събора“ — прочете Елис от бележките пред себе си. — Предоставена е от Джейн Нийл от село Трите бора, която подкрепя открай време художествените изложби на „Артс Уилямсбърг“, това е първата ѝ картина. — Елис се огледа. — Някакви коментари?

— Прекрасна е — излъга Клара.

Останалите я изгледаха в нямо изумление. На триножника пред тях беше изложено платно без рамка с очевидно съдържание. Конете си изглеждаха като коне, кравите си бяха крави, а хората се разпознаваха лесно — не само като хора, но и като техни познати от селото. Всички те обаче изглеждаха като пръчковидни фигури, нарисувани от деца. Или в най-добрия случай бяха една еволюционна стъпка над детските рисунки. При една война между армия от пръчковидни фигури и хората от „Един ден от събора“ вторите щяха да победят само защото имаха малко повече мускули. И пръсти. Беше ясно обаче, че обитават двуизмерно пространство. При опита си да схване картината, без да прави очевидни сравнения, Клара усети, че изображението наподобява донякъде пещерна рисунка, пренесена върху платно. Ако навремето неандерталците са имали селски събори, сигурно са щели да ги изобразят точно по този начин.

— *Mon Dieu*^[3]. Четиригодишният ми син може да ги нарисува по-добре — възкликна Анри Лавиер, направил очевидното сравнение. Ларивиер беше работил в една каменоломна, преди да открие, че камъкът му говори. И той го слушаше. От онзи момент нататък връщане назад нямаше, макар че семейството му, разбира се, тъгуваше по времето, когато той носеше вкъщи поне минимална надница, вместо да дядла крупни скулптури от камък. Сега лицето му бе както

винаги широко, грубо и неразгадаемо, но ръцете го издаваха. Бяха изпънати нагоре простичко и очевидно в жест, който изразяваше молба за пощада. Опитваше се да намери точните думи, понеже съзнаваше, че Джейн е приятелка на повечето членове от журито. — Ужасна е. — Изглежда, все пак реши да каже истината. Освен ако не бе смекчил действителното си мнение за картината.

С ярки и дръзки краски картината на Джейн изобразяваше шествието преди края на събора. Прасетата се различаваха от козите само по яркочервения си цвят. Децата наподобяваха възрастни в умален размер. Всъщност това не бяха деца, проумя Клара, привеждайки се колебливо напред, сякаш платното бе в състояние да ѝ нанесе още един удар. Бяха възрастни хора с умалени размери. Разпозна Оливие и Габри, които предвождаха сините зайци. На седалките от двете страни на шествието седяха зрители, много от които показани в профил; те се гледаха един друг или зяпаха настрани. Някои се взираха право в Клара. Върху бузите на всички бяха изписани еднакви червени кръгове, които предположи, че символизират цветущо здраве. Какъв ужас.

— Е, това поне е лесно — обади се Ирене Калфа. — Не става за нищо.

Клара усети как крайниците ѝ изтръпват и се вледеняват. Ирене беше грънчар. Превръщаше буци глина в изящни творби. Изобретила бе нов начин за глазиране на съдове и сега я търсеха грънчари от цял свят. Разбира се, след като направеха поклонение до студиото ѝ в Сан Реми и прекараха пет минути с Богинята на калта, проумяваха, че са направили огромна грешка. Тя беше един от най-егоцентричните и дребнави хора на планетата.

Клара се чудеше как е възможно една лишена от обикновени човешки емоции жена да създава толкова красиви произведения. „Докато ти се мъчиш“ — додаде онзи досаден тих гласец, който не я напускаше.

Хвърли бърз поглед към Питър над ръба на чашата си. На бузата му бе залепнало късче шоколадов кейк. Клара инстинктивно избърса лицето си и без да иска размаза орехова плънка по косата си. Дори със зацапано от шоколад лице мъжът ѝ привличаше погледите на околните. Той бе въплъщение на класическата мъжка красота. Висок и широкоплещест като дървосекач, а не крехък като художник, какъвто

всъщност беше. Вълнистата му коса бе посивяла, налагаше му се да носи очила през цялото време, а по добре избръснатото му лице вече личаха бръчки. Едва петдесетгодишен, той приличаше на бизнесмен, излязъл да търси приключение сред природата. Клара често го гледаше как спи сутрин и в тези мигове изпитваше непреодолимо желание да се пъкне под кожата му, да се обвие около сърцето му и да го пази.

По косата на Клара често полепваха парчета храна. От друга страна, Питър винаги беше безупречен. Дори когато навън валеше проливен дъжд, той се прибираше по-чист, отколкото на излизане. Понякога обаче, при изключителни обстоятелства като настоящите, и на него се случваше да се изцапа. Клара съзнаваше, че трябва да му каже. Но не го направи.

— Знаете ли, мисля, че картината е страхотна — заяви Питър и дори Ирене вдигна поглед към него.

Грънчарката изсумтя и стрелна многозначително Анри, но той просто я игнорира. Питър потърси Клара с очи и задържа вниманието ѝ за момент. Влезеше ли в някоя стая, винаги я обхождаше с поглед, докато открие жена си. Чак след това се отпускате. Околните виждаха висок изискан мъж с вечно разчорлената си съпруга и се чудеха каква може да е причината да са заедно. Някои хора, основно майка му, дори гледаха на това като на природна несъвместимост. Но Клара бе неговата опора, тя бе в основата на здравето и щастието му, възплъщение на всичко добро в живота му. Когато я гледаше, Питър не виждаше разчорлената ѝ щръкнала във всички посоки коса, развлечената рокля и очилата с рамки от магазин „Всичко за един долар“. Не. Виждаше своя пристан, където се чувстваше в безопасност. Разбира се, в този момент забеляза и полепналото по косата ѝ сладко — нещо така присъщо за нея. Питър инстинктивно пригладя коса и махна късчето кейк от бузата си.

— Какво виждаш? — попита го Елис.

— Да ти кажа честно, не знам. Но съм убеден, че трябва да я приемем. — Този кратък отговор някак си придаде още повече тежест на мнението му.

— Има риск — отбеляза Елис.

— Съгласна съм — заяви Клара. — Но кое е най-лошото, което може да се случи? Посетителите на изложбата да решат, че сме допуснали грешка? Те винаги го правят.

Елис кимна с разбиране.

— Аз ще ви кажа какъв е рискът — намеси се Ирене, без да добавя „идиоти такива“, но за всички бе ясно, че си го мислеше. — Ние сме група хора с общи интереси и едва свързваме двата края. Авторитетът е най-ценният ни капитал. Почнем ли да приемаме картини не на базата на тяхната художествена стойност, а според близостта ни с художника, сме изгубени. Точно в това се състои рискът. Оттам нататък никой няма да ни взема на сериозно. Никой художник няма да иска да излага картините си при нас, защото ще сме станали за смях. Няма да имаме и посетители, понеже никой от тях няма да иска да гледа боклуци като... — Тук тя не успя да намери подходящи думи и просто посочи платното на Джейн.

В този момент Клара получи прозрение. Само за миг — като нещо, проблеснало от дълбините на съзнанието ѝ. За някакъв нищожно кратък отрязък от време „Един ден от събора“ оживя. Безразборните наглед късчета се сляха в едно и след това моментът отмина. Клара усети, че отново е затаила дъх, но в същото време проумя, че гледа шедьовър на изкуството. И тя като Питър не можеше да го обясни рационално, но го осъзна в момента, когато хаотичният свят от картината се подреди. Разбра, че „Един ден от събора“ е една изключителна творба.

— Мисля, че платното е повече от прекрасно, според мен е изумително дори — промълви.

— О, я стига. Не виждате ли, че го казва само за да подкрепи съпруга си?

— Ирене, вече чухме мнението ти. Продължавай, Клара — насърчи я Елис.

Анри се приведе напред и столът му изскърца.

Клара се изправи и бавно приближи картината на триножника. Докоснала бе такива дълбоки струни на мъка и загуба в душата ѝ, че едва се сдържаше да не избухне в плач. „Как е възможно?“ — запита се. Образите бяха толкова детински, толкова прости. Почти глупави с танцуващите гъски и усмихнати хора. Но имаше още някакъв елемент, който не можеше да улови. Нещо, което ѝ се изплъзваше.

— Толкова съжалявам. Знам, че ще ви прозвучи смущаващо, но наистина не мога да го обясня — усмихна се и усети как бузите ѝ поруменяват.

— Защо просто не оставим „Един ден от събора“ настрани за момент и не продължим с останалите картини? Накрая пак ще се върнем към нея.

Остатъкът от следобеда мина сравнително гладко. Слънцето клонеше към залез и докато се захванат отново с „Един ден от събора“, в залата бе застудяло още повече. Всички бяха емоционално опустошени и единственото им желание бе всичко това да приключи час по-скоро. Питър включи лампите над тях и вдигна картината на Джейн отново върху триножника.

— *D'accord*^[4]. Някой да е променил мнението си за „Един ден от събора“? — попита Елис.

Тишина.

— Доколкото разбирам, имаме два гласа „за“ и два „против“ приемането на картината. — Елис се взираше втренчено в „Един ден от събора“. Познаваше Джейн Нийл между другото и я харесваше. Винаги ѝ бе изглеждала като разумна, добра и интелигентна жена. Човек, с когото би искал да прекарваш времето си. Как бе възможно някой като нея да създаде подобна детинска претупана картина? Но... Нова мисъл се стрелна в главата ѝ. Всъщност не беше никаква оригинална или нова идея, но я споходи за първи път този ден. — Картината „Един ден от събора“ се приема. Ще бъде изложена заедно с другите творби.

Клара скочи от възторг и събори стола си.

— О, я стига! — възрази с отвращение Ирене.

— Точно! Браво! Вие доказахте мисълта ми — усмихна се Елис.

— Коя по-точно?

— Че по някаква неясна причина картината „Един ден от събора“ ни развълнува. Направо ни разтърси. Доведе ни до гняв — тук Елис визираще Ирене, — до объркване — кратък, но многозначителен поглед към Анри, който поклати леко разрошената си глава в съгласие, — до... — Поглед към семейство Мороу.

— Възторг — довърши вместо нея Питър в същото време, когато жена му изрече: „Мъка“. Двамата се спогледаха и избухнаха в смях. — Сега, като я гледам, се чувствам просто объркан като Анри. Истината е, че не мога да преценя дали „Един ден от събора“ е брилянтен пример за наивистично изкуство, или е просто жалка драсканица на една изпаднала в заблуда възрастна женица, лишена от талант. В това

се корени целият сблъсък помежду ни. То е и причината да смятам, че платното трябва да бъде част от изложбата. Гарантирам ви, че ще е единствената творба, обсъждана в кафенетата след откриването.

* * *

— Отвратителни момчета! — възкликна по-късно същата вечер Рут Зардо, облегна се на бастуна и отпи от чашата си със скок.

Питър и Клара бяха поканили у дома приятели за вечеря и всички бяха насядали в полукръг край запалената камина във всекидневната им.

Момент на затишие пред буря. На следващия ден щяха да пристигнат семейства и приятели — със или без покана — и да останат за Деня на благодарността и почивните дни около празника. Горите щяха да се изпълнят с опасната комбинация от стопаджии и ловци. На селския площад в неделното утро щеше да се проведе ежегодният футболен мач, последван в следобедните часове от последен опит за разпродажба на останалите домати и тиквички от реколтата. Вечерта открити огнища щяха да изпълнят Трите бора с приятен аромат на горящи листа и съчки и подозрителен дъх на доматиена супа.

Селото не бе отбелязано на нито една туристическа карта, тъй като се намираше твърде далеч от всички главни и дори второстепенни пътища. Хората се натъкваха на него съвсем неочаквано — досущ като Нарния^[5] — и с известно изумление, че такова древно селище се е укривало в долината толкова дълго. Късметлиите, които го откриеха, обикновено успяваха да се завърнат отново в Трите бора. А Денят на благодарността в началото на октомври^[6] бе най-подходящият момент. Времето обикновено бе ясно и студено, а летните аромати на стари градински рози и флокс бяха отстъпили място на типично есенни миризми: сухи листа с дъх на мускус, пушек от горяща дървесина и печена пуйка.

Оливиe и Габри разказваха на събралата се компания събитията от тази сутрин. Описанието им беше толкова ярко и живописно, че пред очите на всички в уютната всекидневна се изправиха трите

маскирани хлапета, награбили пълни шепи от патешкия тор, стоварен в края на селото.

Момчетата вдигнали ръце и торът се стекъл между пръстите им, а след това запратили останалата част от него по старата тухлена сграда. Не след дълго торът се стичал по стените и капел от синьобелите навеси с реклами на „Кампари“. Табелата с надпис „Бистро“ била цялата омазана с патешки лайна. Същото сполетяло и доскоро чистата фасада на кафенето в сърцето на Трите бора. Но не било само това. Цялото село къртяло от грозните крясъци, изпълнили въздуха. „Педерастии!“, „Духачии!“, *Deguelasse*^[7]! — викали момчетата.

Заслушана в разказа, Джейн си припомни как по-рано през деня излезе от каменната си къщичка от другата страна на ливадата и забърза към бистрото, от което излизаха Оливие и Габри. Хлапетата крещяха от възторг и замеряха двамата мъже с патешки тор.

Джейн ускори крачка — съжеляваше, че краката ѝ не са по-дълги. Видя как Оливие извършва нещо изключително необичайно. Бавно, преднамерено и нежно улови ръката на Габри и я задържа няколко секунди, преди да я поднесе към устните си пред очите на крещящите момчета, които продължаваха да ги замерят с тор. Хлапетата застинаха за момент, щом видяха как Оливие целува изцапаната с тор ръка на Габри. Сякаш се вкамениха от тази гледка на любов и предизвикателство. Но това трая само миг. Ненавистта им взе връх и нападението им бързо се възобнови.

— Спрете! — каза твърдо Джейн.

По средата на замаха отпуснаха ръце — инстинктивна реакция към гласа на по-възрастен. Извърнаха се като един и съзряха дребната Джейн Нийл да се приближава към тях, облечена в украсена с цветя рокля и жълта жилетка. Момчето с оранжевата маска вдигна ръка да замери и нея.

— Да не си посмял, млади човече.

Хлапетото се поколеба за миг — достатъчно време, за да може Джейн да изгледа всички в очите.

— Филип Крофт, Гюс Хенеси, Клод Лапиер — изрече бавно и отчетливо възрастната жена.

Това се оказа достатъчно. Момчетата изтръскаха ръце и се стрелнаха покрай Джейн нагоре по улицата. Момчето с оранжевата маска се смееше с цяло гърло — звукът бе толкова гаден, че

надминаваше дори ефекта от торта. Друго момче се обърна и се загледа назад, но останалите го задърпаха и тласнаха отново напред.

Всичко това се бе случило същата тази сутрин. Но вече изглеждаше като кошмар.

— Беше отвратително — съгласи се Габри с коментара на Рут и се отпусна в едно от избелелите кресла, нагрятото от огъня на близката камина. — Разбира се, те са прави. Аз съм гей.

— Чист педал направо — додаде Оливие и се настани върху страничната облегалка на стола му.

— Превърнах се в един от изтъкнатите хомосексуалисти на Квебек — перифразира Габри прочутите думи на Куентин Крисп^[8].

Оливие се изсмя, а Рут хвърли поредната цепеница в огъня.

— Тази сутрин наистина изглеждаше като знаменитост — обади се Бен Хадли, най-добрият приятел на Питър.

— Като знаменитост от Холивуд ли?

— По-скоро като селски герой от затънтена провинция.

В кухнята Клара се здрависваше с Мирна Ландерс.

— Масата изглежда чудесно — похвали я гостенката, докато сваляше палтото си, под което се показва ярколилав кафтан. Клара се зачуди как приятелката ѝ успява да се провре през касите на вратите с толкова пластове дрехи. Мирна побърза да поднесе подаръка си за вечерта. — Къде искаш да сложа тази скромна кошница, мила?

Клара зяпна от изумление. Подаръчните кошници на Мирна винаги бяха огромни, пищни и неочаквани — като нея самата. Тази тук бе изплетена от дъбови и кленови клонки, тръстика от ручея Бела Бела, който клокочеше зад книжарницата ѝ, клонки от ябълково дръвче, на които още висяха две ябълки, и цели наръчи билки.

— Какво е това? — промълви Клара невярващо.

— Къде?

— Тук, в средата на кошницата...

— Колбас — обясни невъзмутимо Мирна.

— Наденица?

— Аха, и виж какво има тук — посочи Мирна сред плетеницата от клонки.

— „Събрани съчинения на У. Х. Одън“^[9] — прочете изумено Клара. — Сигурно се шегуваш.

— Не. Взела съм го за момчетата.

— Какво още си напъхала вътре? — Клара огледа внимателно огромната кошница.

— Дензъл Уошингтън. Но не казвай на Габри.

Във всекидневната Джейн продължаваше разказа за сутрешната случка.

— И след това Габри ми каза: „Съжалявам, че се възползвах от тора на селото. Но Вита Саквил Уест“^[10] се е обличала така“.

— Ти наистина си педал — прошепна шеговито Оливие в ухото на Габри.

— Не се ли радваш, че поне един от двама ни е? — довърши старата им шега другият мъж.

— Как сте? — Мирна влезе във всекидневната, последвана от Клара, и прегърна Габри и Оливие, докато Питър ѝ наливаше скоч.

— Ами, май сме добре. — Оливие целуна Мирна и по двете бузи. — Направо си е изненадващо, че им отне толкова време да го сторят. От колко време сме тук? Дванайсет години? — Габри кимна, устата му бе пълна с камамбер. — А ни посягат за първи път. Когато бях още хлапак гей в Монреал, ме нападна една група възрастни мъже. Беше ужасно.

Всички се бяха умълчали, тишината нарушаваха само пукащите съчки в огъня и думите на Оливие.

— Удряха ме с пръчки. Може да звучи странно, но като се сетя за тая случка, това ми се струва най-болезнената част. Не толкова драскотините и синините от ударите, колкото ръчканията с пръчките, нали разбирате? — Оливие започна да имитира движенията им, като ръчкаше с ръка във въздуха. — Все едно не бях човешко същество.

— Това задължително е първата им стъпка — обади се Мирна. — Добре си го схванал. — Говореше от личен опит. Беше работила като психолог в Монреал, преди да се премести в Трите бора. А и познаваше отлично изражението, с което хората я гледаха заради черната ѝ кожа, сякаш беше мебел.

Рут смени темата на разговора, като се обърна към Оливие:

— Имах малко работа в избата и се натъкнах на някои вещи, които май няма да е зле да продам с ваша помощ. — Избата на Рут беше нейната банка.

— Страхотно. Какво откри?

— Ами има няколко червени бутилки...

— О, чудесно! — Оливие обожаваше цветно стъкло. — От фабрика за стъкло ли са?

— За глупачка ли ме вземаш? Разбира се, че са ръчна изработка.

— Сигурна ли си, че не ти трябва? — Оливие винаги задаваше този въпрос на приятелите си.

— Стига си ме питал все това. Да не мислиш, че щях да ги спомена, ако имах някакви съмнения?

— Кучка.

— Ти си кучката, драги.

— Добре, дай ми още информация — каза Оливие. Рут вдеше от избата си невероятни неща. Все едно бе скрила там машина на времето. Някои от вещите бяха просто развалени уреди като кафеварки и изгорели тостери. Повечето обаче го караха да тръпне от превъзбуда. Алчният антиктвар у него, който съставляваше по-голямата част от личността му, отколкото би признал, изпадна в страшно въодушевление от възможността да получи изключителен достъп до съкровищата на Рут. Понякога бленуваше да влезе в мазето ѝ.

Съкровищата на Рут може и да го въодушевяваха, но Оливие направо губеше ума и дума при мисълта какво ли се крие в дома на Джейн. Беше готов да убие, за да надзърне зад вратата на кухнята ѝ — само тя съдържаше антиктварни вещи на стойност десетки хиляди долари. Когато стъпи за първи път в Трите бора, буквално онемя при гледката на линолеума в антрето на Джейн. Щом като антрето ѝ беше музей, а кухнята — съкровищница, какво ли се криеше отвъд тях?

Оливие тръсна глава в опит да прогони изкушенията, вероятно щеше да преживее истинско разочарование — обзавеждане от ИКЕА например. И някакъв скапан килим. Отдавна бе спрял да си блъска главата над причината Джейн никога да не кани никого във всекидневната и останалите помещения от къщата си.

— Що се отнася до тора и торенето, Джейн, утре съм на разположение — вметна Габри. — Имаш ли нужда от помощ в градината?

— Не, почти съм приключила с нея. Но тази година май ще ми е последна, вече нямам сили за градинарство.

Габри прие с облекчение новината, че не желаят помощта му. Собствената градина му бе достатъчна.

— Имам цяла лека новопокълнали ружи — каза Джейн отнесено. — Какво стана с онези твои жълтурчета? Не ги виждам.

— Насадох ги миналата есен, но така и не се хванаха. Можеш ли да ми дадеш още малко? Ще ти дам монарда за тях.

— Господи, не го прави. — В света на цветята монардата беше като тиквичките, и тя като тях имаше значително присъствие на разпродажбата за Деня на благодарността. Вследствие на това празничните огньове отделяха толкова силен аромат на сладък бергамот, че цялата околия ухаеше, сякаш всяка къща в селото вареше чай „Ърл Грей“.

— Казахме ли ви какво се случи този следобед, след като всички си тръгнахте? — произнесе Габри театрално, така че думите му прозвучаха отчетливо във всяко ухо в стаята. — Тъкмо приготвихме граха за вечерята, когато звънецът на вратата изпищя и пред нея цъфнаха Матю Крофт и Филип.

— Не може да бъде! И какво стана?

— Филип измънка: „Съжалявам за тази сутрин“.

— А ти какво каза? — възкликна Мирна.

— „Докажи го“ — изпревари го с отговора Оливие.

— Няма начин! — извика Клара, едновременно развеселена и впечатлена.

— О, казах го, разбира се. Никаква искреност нямаше в извинението му. Той съжалява, че са го заловили на местопрестъплението и че му се налага да носи последствията. Но не вярвам да съжалява за стореното.

— Съвест и страхливост — заяви Клара.

— Какво искаш да кажеш? — попита Бен.

— Оскар Уайлд твърди, че съвестта и страхливостта са едно и също нещо. Според него не съвестта ни спира да вършим ужасни неща, а страхът, че ще бъдем заловени.

— Чудя се дали е вярно — обади се Джейн.

— За теб важи ли? — обърна се Мирна към Клара.

— Дали бих направила ужасни неща, ако съм сигурна, че няма да ме хванат?

— Би ли сложила рога на Питър? — подхвърли за пример Оливие. — Би ли ограбила банка? Или нещо по-ужасно: би ли откраднала творбата на друг художник?

— А, детински работи — изсумтя Рут. — Хайде да разгледаме възможността за убийство, например. Бихме ли прегазили някого с кола? Бихме ли го отровили или блъснали в Бела Бела по време на пролетното пълноводие? — Тя се огледа, топлите пламъци на камината се отразяваха в леко смутените лица на присъстващите. — А дали пък не бихме могли да запалим пожар, от който да не го спасим?

— Какво искаш да кажеш с това множествено число, бяла жено? — обади се Мирна.

— Истината ли искате? Разбира се. Без убийството. — Клара се обърна към Рут, която ѝ намигна затворнически.

— Да си представим свят, в който човек може да прави каквото си поиска. Абсолютно всичко. И никой не може да го залови — продължи темата Мирна. — Представете си само каква власт е това. Кой не би се поддад на изкушението?

— Джейн не би се поддавала — заяви убедено Рут. — Колкото до останалите... — Тя сви рамене.

— А ти? — обърна се Оливие към нея, видимо подразнен, че са го причислили към множеството, макар тайно да осъзнаваше, че мястото му е тъкмо там.

— Аз ли? Ти вече ме познаваш достатъчно добре. Ще бъда най-лошата. Ще мамя, ще крада и ще превърна живота ви в ад.

— По-лош, отколкото е сега? — попита кисело Оливие.

— Сега вече и ти си в списъка — вметна Рут.

Оливие се сети, че най-близкото нещо до полиция, което имаха в селото, беше Доброволната противопожарна команда; той бе неин член, а Рут — командир. Когато Рут Зардо заповядаше на някого да влезе в голям пожар, той изпълняваше заповедта безропотно. Жената беше по-страшна и от горяща сграда.

— Габри, ами ти? — обади се Клара.

— Имало е моменти, в които съм изпитвал такъв гняв, че съм бил готов дори на убийство. Може би щях да го извърша, ако бях сигурен, че няма да ме заловят.

Клара не успя да скрие удивлението си.

— И какво те доведе до този гняв?

— Предателството, винаги и само предателството.

— А какво направи, за да се справиш с него? — попита Мирна.

— Терапия. Там се запознах и с този симпатяга. — Габри се пресегна и потупа Оливие по ръката. — Мисля, че и двамата посещавахме онзи терапевт повече от година, отколкото беше нужно, само и само да се виждаме в приемната му.

— Това ненормално ли е? — подхвърли шеговито Оливие и отметна кичур от безупречната си, макар и пооредяла руса коса от челото. Беше като коприна и непрекъснато се навираше в очите му, без значение какви шампоани използваше.

— Подигравайте ми се колкото щете, но аз считам, че нищо не се случва без причина — заяви Габри. — Ако не беше онова предателство, нямаше да го има гневът. Ако не беше гневът, нямаше да имам нужда от терапия. Ако не беше терапията, нямаше да срещна Оливие. А ако не го бях срещнал, нямаше да...

— Достатъчно. — Оливие вдигна ръце в знак, че се предава.

— Винаги съм харесвала Матю Крофт — обади се в този момент Джейн.

— Ти ли му беше учителка? — попита Клара.

— Много отдавна. Той беше в предпоследния клас на старото училище в селото, преди да го затворят.

— Все си мисля, че е голям срам, че затвориха училището — вметна Бен.

— За бога, Бен, това беше преди двайсет години. Просто го забрави и продължавай да си живееш живота. — Само Рут беше способна на такива думи.

Отначало, когато се премести в Трите бора, Мирна се чудеше дали Рут не е получавала удар. Знаеше добре от практиката си, че такива хора много трудно се владеят. Когато попита Клара обаче, тя й каза, че ако някога Рут е получавала удар, трябва да е било, докато се е намирала в утробата на майка си. Рут си беше тросната и груба от край време.

— Но в такъв случай защо всеки я харесва?! — възкликна тогава Мирна.

Клара се изсмя и сви рамене в отговор:

— Знаеш ли, понякога и аз самата се питам същото. Тази жена може да е такава досада. Но във всеки случай си струва усилията да бъдеш приятел с нея, така си мисля.

— Както и да е — намеси се Габри, недоволен, че временно е престанал да бъде център на вниманието. — Филип се съгласи да отработи като доброволец петнайсет часа около бистрото.

— Обзалагам се, че не го е направил с голяма радост — обади се Питър и стана от стола.

— Определено — изхили се Оливие.

— Искам да вдигна тост — обяви Габри. — За нашите приятели, които не ни изоставиха днес. За нашите приятели, които прекараха цялата сутрин в почистване на бистрото.

Това бе феномен, който Мирна бе наблюдавала и преди — някои хора притежаваха таланта да превръщат и най-ужасното събитие в триумф. Размишлява по въпроса и тази сутрин с нокти, черни от натъпкания под тях тор, като се спираше от време на време да оглежда хората — млади и стари, — които се включваха в мероприятиято. И тя бе една от тях. За пореден път благослови деня, в който напусна града и дойде в това село, за да продава книги на местните. Тук най-накрая се чувстваше у дома си.

Внезапно от паметта ѝ изникна гледка, за която бе забравила в сутрешния хаос. Как Рут се облегна на бастуна си и се извърна от останалите така, че само Мирна успя да види болката по лицето на старицата, която коленичи и мълчаливо застърга пода. Прави го цяла сутрин.

— Вечерята е готова — съобщи Питър.

— Ухае наистина вкусно! — зарадва се Джейн няколко минути по-късно, поднесла към устата си вилица кашкав грах и сос.

— *Bien sur*^[11]. Напазарувах при мосю Беливо — кимна Оливие.

— О, за бога! — възкликна Клара над проскърцващата маса от борови греди. — Това е консервиран грах! От универсалния магазин. И смееш да ми се наричаш готвач!

— Каква неблагодарност! — прошепна театрално Оливие на Джейн. — И то в Деня на благодарността. Какъв срам!

Ядоха на приглушена светлина — навред из кухнята трептяха пламъците на свещи във всевъзможни форми и размери. Блюдата бяха пълни с пуешко и плънка от кестени, сладки картофи, грах и печено

месо. Всички бяха донесли по нещо за ядене от дома си, с изключение на Бен, който не готвеше. Но затова пък той бе донесъл няколко бутилки вино, което беше дори по-добре. Редовно си правеха сбирки като тази, за които всеки носеше храна, защото само така не особено заможните Питър и Клара можеха да си позволят да направят парти с вечеря в дома си.

Оливие се приведе към Мирна.

— Още една страхотна кошница.

— Благодаря ти. Всъщност вътре има скрито нещичко и за вас двамата.

— Наистина ли?! — Габри скочи от стола на мига. Дългите му крака го изстреляха през кухнята към подаръчната кошница. За разлика от Оливие, който бе сдържан и придирчив като котарак, Габри напомняше повече на санбернар, макар и без пословичното лигавене на породата. Той внимателно огледа сложната плетеница от клонки и нададе победоносен вик: — Винаги съм го искал! — След което измъкна колбаса.

— Не пипай. Това е за Клара.

Всички втренчиха тревожен поглед в госпожа Мороу, особено Питър. На Оливие видимо му олекна. Габри отново се пресегна и ловко измъкна дебелия том.

— „Събрани съчинения на У. Х. Одън“. — Габри опита да замаскира нотките на разочарование в гласа си. Без да полага особени усилия. — Не съм запознат с този поет.

— О, Габри, заслужаваш почерпка — съжали го Джейн.

— Добре, хайде, че вече не издържам! — заяви внезапно Рут и се наведе през масата към Джейн. — „Артс Уилямсбърг“ прие ли картината ти?

— Да. — Отговорът сякаш задейства невидими катапулти под седалките на присъстващите. Всички скочиха на крака и се втурнаха към Джейн, която ентусиазирано отговаряше на прегръдките им. Сияещото ѝ лице излъчваше повече блясък от всички свещи в стаята.

Клара отстъпи назад за миг, за да наблюдава отстрани оживлението. Изпитваше истинско щастие, че присъства на такъв момент.

— Добрите художници влагат голяма част от себе си в своите творби — заяви Клара, след като всички се върнаха по местата си.

— Какво е специалното значение на „Един ден от събора“? — попита Бен.

— А, не, няма да подсказвам. Трябва да отгатнете сами. Отговорът е в картината. — Джейн се обърна усмихната към него. — Сигурна съм, че ще я разгадате.

— Защо си я кръстила „Един ден от събора“? — любопитства отново Бен.

— Защото я нарисувах на събора, по време на заключителното шествие.

Джейн изглежда многозначително Бен. Майка му Тимър, която беше нейна приятелка, бе починала същия следобед. Нима бе минал само месец оттогава? Цялото село бе присъствало на шествието освен Тимър, която умираше от рак в самота, докато синът ѝ Бен бе в Отава на търг за антикварни вещи. Той чу тъжната вест от семейство Мороу. Клара никога нямаше да забрави погледа и лицето му, когато Питър му съобщи новината за смъртта на майка му. Нямаше мъка, нито дори следа от болка, още не. Изражението му бе на човек, който не вярва на ушите си. И не беше единственият.

— *Злото е скучно и винаги с човешки образ, то споделя леглото ни и се храни на масата ни* — произнесе шепнешком Джейн. — Това е от Одън — обясни, след което кимна към книгата в ръката на Габри с усмивка, която разчупи неочакваното и необяснимо напрежение.

— Може да се шмугна долу да хвърля едно око на „Един ден от събора“ преди изложбата — подхвърли Бен.

Джейн пое дълбоко дъх:

— Искам да поканя всички ви на коктейл след откриването на изложбата. Във всекидневната. — Ако беше добавила: „И ви искам всички без дрехи“, приятелите ѝ едва ли щяха да бъдат толкова изумени. — Подготвила съм ви една малка изненада.

— Не думай — обади се Рут.

Уморените гости се разотидоха по домовете си, добре заситени от печеното пуешко и тиквения пай, изпитото порто и еспreso; фенерчетата им проблясваха като гигантски светулки. Джейн целуна Питър и Клара за лека нощ. Получила се бе една приятна и спокойна вечер с приятели точно преди Деня на благодарността. Клара проследи с поглед Джейн, докато възрастната жена вървеше по лъкатушешката горска пътека, която свързваше къщите им. Блясъкът на фенерчето се

виждаше дълго след като фигурата ѝ изчезна в мрака — ярка бяла светлина като от факлата на Диоген. Клара изчака да чуе радостния лай на Люси и едва тогава затвори внимателно вратата на къщата си. Джейн се бе прибрала. В безопасност.

[1] Квебекската полиция (фр.). — Б.р. ↑

[2] Кафе с мляко (фр.). — Б.р. ↑

[3] Боже мой (фр.). — Б.р. ↑

[4] Добре (фр.). — Б.р. ↑

[5] Измислен свят, в който се развива голяма част от действието в седемте книги от фентъзи поредицата за деца на К. С. Луис „Хрониките на Нарния“. — Б.р. ↑

[6] В Канада Денят на благодарността се отбелязва във втория понеделник на месец октомври. — Б.р. ↑

[7] Гнусари! (фр.). — Б.р. ↑

[8] Куентин Крисп (1908–1999) — британски писател, илюстратор и актьор. — Б.р. ↑

[9] Уистън Хю Одън (1907–1973) — англо-американски поет, считан за един от най-великите поети на XX век. — Б.р. ↑

[10] Английска поетеса, известна със скандалната си бисексуалност. — Б.пр. ↑

[11] Разбира се (фр.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА ВТОРА

Главен инспектор Арман Гамаш получи телефонното обаждане на излизане от монреалския си апартамент в неделята преди Деня на благодарността.

Съпругата му Рен-Мари вече беше в колата, а ако не му се бе наложило внезапно да посети тоалетната, двамата вече щяха да пътуват за кръщенето на праплеменницата си.

— *Oui, allo*^[1]? — отговори на обаждането Гамаш.

— *Monsieur l'Inspecteur*^[2]? — произнесе учтив млад глас от другия край на линията. — Обажда се агент Никол. Шефът ме помоли да ви се обадя. Имаме убийство.

След десетилетия, прекарани в *Surete du Quebec*, по-голямата част от които в отдела за убийства, тези думи все още успяваха да го разтърсят.

— Къде? — попита и мигновено посегна към бележника и химикалката; предвидливо държеше такива до всеки телефон в апартамента.

— Едно селце в Източната провинция. Трите бора. Мога да мина да ви взема след четвърт час.

— Да не си го убил ти този човек? — попита Рен-Мари, след като Арман ѝ обясни, че не може да присъства на двучасовата служба за кръщенето в непознатата църква.

— Ако съм го убил аз, няма да ми се размине, повярвай ми. Искаш ли да дойдеш с мен?

— Какво би направил, ако някой ден приема предложението ги?

— Ще се зарадвам — отвърна искрено. Трийсет и две години брачен живот не бяха достатъчни, за да се отегчи от съпругата си. Беше сигурен, че ако жена му някога реши да бъде до него по време на разследване, тя ще се държи както трябва. Рен-Мари винаги знаеше какво да прави и никога не вдигаше скандали. Той ѝ се доверяваше напълно.

И сега за пореден път взе точното решение, като отказа да приеме предложението му.

— Ще им кажа просто, че пак си пиан — заяви тя, след като Арман я запита дали семейството ѝ ще е разочаровано от отсъствието му.

— Не им ли каза миналата година, че съм на лечение, когато пропуснах семейната сбирка?

— Ами, казах им, но имам чувството, че не ми повярваха.

— Колко тъжно.

— Аз съм мъченица, която страда за деянията на съпруга си — каза Рен-Мари, докато заемаше шофьорското място. — Пази се, сърце мое — добави.

— Ще се пазя, *mon coeur*^[3].

Гамаш се върна в кабинета си в апартамента на втория етаж и застана пред голямата карта на Квебек, която покриваше цялата стена. Прокара пръст на юг от Монреал към Източните провинции и го завъртя около границата със Съединените щати.

— Трите бора... Трите бора — повтаряше си, докато опитваше да открие селото. — Дали няма някакво друго име? — запита се, понеже за първи път не успяваше да открие селище на тази толкова подробна карта. — Може би *Trois pins*? — Не, нямаше селище и с такова име. Кое то не го притесни особено, Никол и без това щеше да го откара до мястото.

Закрачи из обширния апартамент в квартал „Отремон“, който с жена му бяха купили след раждането на децата. Дори сега, дълго време след като те се бяха изнесли и дори им бяха родили внуци, Арман не усещаше жилището празно. Достатъчно бе, че го споделя с Рен-Мари. Върху пианото бяха подредени множество снимки, лавиците бяха претъпкани с книги, които свидетелстваха за един пълноценен живот. Жена му отдавна искаше да окачат по стените наградите му, но той всеки път отклоняваше нежно молбите ѝ. Правеше го, защото винаги когато влезеше в килера на кабинета си, грамотите му напомняха за лицата на мъртвите и живите, които те оставяха след себе си, вместо за официалните церемонии по награждаването му. Не. За тях нямаше място по стените на дома му. А и след случая „Арно“ отличията внезапно бяха секнали. За него обаче семейството бе най-голямата награда.

Агент Ивет Никол препускаше из дома си в търсене на своя портфейл.

— О, хайде, тате, все някъде трябва да си го мернал — проточи с умиляващ глас, докато наблюдаваше с тревога безмилостното въртене на стрелките върху циферблата на стенния часовник.

Баща ѝ застина. Разбира се, че беше мернал портмонето ѝ. Взел го бе по-рано през деня, за да пъхне в него банкнота от двайсет долара. Част от малката игра, на която отдавна си играеха. Той ѝ даваше джобни пари, а тя се преструваше, че не ги забелязва. Понякога обаче, като се върнеше от нощна смяна в пивоварната, откриваше еклер в хладилника, върху чиято опаковка Ивет бе изписала името му с почти детинския си почерк.

Преди няколко минути бе взел портфейла ѝ, за да пъхне парите в него, но когато му позвъниха по телефона с молба да предаде на дъщеря си да се обади в отдел „Убийства“, той бе направил нещо, за което никога не си бе помислял дори. Скрил го бе заедно със служебната ѝ карта от *Surete* — едно малко картонче, за което Ивет бе полагала къртовски труд години наред. Сега я наблюдаваше как разхвърля възглавниците от дивана по пода. Ще преобърне целия апартамент, докато го открие, осъзна той.

— Тате, помогни ми да го намеря. — В очите ѝ се четеше отчаяние. „Защо не ми помага?“, чудеше се. Най-сетне бе дошъл големият ѝ шанс, моментът, за който бяха говорили в продължение на години.

Колко пъти само бяха обсъждали мечтата ѝ един ден да работи в *Surete*! Тя най-сетне се бе сбъднала и сега — благодарение на упорития ѝ труд и вродения ѝ талант на следовател — Ивет имаше шанс да работи по разследване на убийство с Гамаш. Баща ѝ знаеше всичко за него. Дълги години бе следил кариерата му във вестниците.

— Навремето чичо ти Сол имаше шанс да работи в полицията, но го профука — казваше татко ѝ понякога и поклащаше глава. — Какъв срам. А знаеш ли какво се случва на такива несретници?

— Пропияват живота си. — Ивет знаеше точния отговор на този въпрос. Чувала бе тази семейна история безброй пъти.

— Чичо ти Сол, дядовците ти. Всички. Сега ти си единствената надежда на фамилията ни, Ивет. На теб разчитаме.

Тя преизпълни всичките им очаквания, когато постъпи на работа в *Surete*. В рамките само на едно поколение семейството ѝ смени статута си на жертва, тормозена от властите в Чехословакия, с позицията на онези, които създават правилата. Вече бяха от другата страна на дулото.

Там ѝ харесваше.

Сега обаче липсващият портфейл и изчезналата служебна карта можеха да провалят всичките ѝ мечти и да я превърнат в неудачник като глупавия ѝ чичо Сол. Часовникът отброяваше неумолимо секундите. Ивет бе казала на главния инспектор, че ще мине да го вземе след петнайсет минути. Пет от тях вече бяха изтекли. Разполагаше само с десет минути да прекоси града и пътъм да купи кафе отнякъде.

— Помогни ми — умоляваше татко си, докато изтърсваше чантата си на пода във всекидневната.

— Ето го. — Сестра ѝ Анджелина дойде от кухнята и ѝ подаде портфейла и служебната карта. Ивет я връхлетя и разцелува, след което се втурна да навлича палтото си.

Ари Никулас наблюдаваше любимото си най-малко дете — опитваше се да запечата в паметта си всеки милиметър от скъпоценното лице на Ивет и да прогони загнездилият се в стомаха му страх. Какво бе постигнал, като ѝ внуши тази нелепа идея? Не бе губил близки хора в Чехословакия. Историята с гибелта на близките му беше пълна измислица. Беше я съчинил, за да придобие определен авторитет в новата си родина. Дъщеря му обаче бе повярвала в нея, убедена, че навремето е съществувал някакъв неин глупав чичо на име Сол, че членове на семейството им са били убити. А сега ситуацията бе излязла от контрол. Не можеше да ѝ каже истината.

Ивет се хвърли в прегръдките му и го целуна по наболата с четина буза. Ари я задържа малко повече от необходимото и дъщеря му за миг замря, втрещена в уморените му напрегнати очи.

— Не се тревожи, тате. Няма да те изложя. — И хукна.

Ивет Никол позвъни на вратата петнайсетина минути след края на телефонния им разговор. Огледа се наоколо, както бе застанала на прага. Кварталът беше красив и само на крачка от магазините и ресторантите по улица „Бернар“. „Отремон“ бе потънал в зеленина квартал, населен от интелектуалния и политическия елит на Френски Квебек. Ивет бе виждала инспектора в главното полицейско управление — крачеше бързо по коридорите, съпровождан винаги от голяма група хора. Беше високо в йерархията и се говореше, че обучава хората, извадили късмет да работят с него. Ивет се чувстваше така, сякаш току-що бе изтеглила печеливш билет от лотарията.

Инспекторът отвори бързо вратата, оправи грубия каскет на главата си и се усмихна топло. Протегна ѝ ръка и след кратко колебание Ивет я пое.

— Главен инспектор Гамаш.

— За мен е чест.

Вратата към пътническата седалка на автомобила се отвори и до сетивата на Гамаш достигна добре познатият аромат на кафе в картонени чашки от „Тим Хортънс“^[4]. Ухаеше на още нещо. *Brioche*.^[5] Младата жена го бе проучила добре — явно знаеше, че инспекторът пие кафе от заведения за бързо хранене само когато разследва убийство. В съзнанието му миризмата на кафе от автомат и мокър картон бе така неизменно свързана с работата в екип, дългите работни часове и зъзненето наред открити влажни поля, че още щом я усетеше, силно се въодушевяваше.

— Изтеглих предварителния доклад от местопрестъплението. Разпечатката е в папката на задната седалка. — Никол махна назад, докато въвеждаше координатите на булевард „Сен Дени“ в джипиеса, който щеше да ги упъти до моста „Шамлен“, а оттам — към провинцията.

Останалата част от пътя изминаха в мълчание. През това време Гамаш се запозна с оскъдната информация по случая, пи от кафето, яде от кифлата си и наблюдава как равните селскостопански земи край Монреал плавно преминават в заоблени хълмове и възвишения, изпъстрени от ярки есенни листа.

Двайсетина минути след изключването на джипиеса, който ги бе отвел до желания регион, подминаха една дребна ръждива табела — според нея селцето Трите бора се намираше само на два километра от този второстепенен път. След още минута-две жестоко друсане по разкаляния и изпълнен с дупки път съзряха неизбежния парадокс.

Щръкнала покрай живописно езерце, стара мелница топлеше каменните си стени на оскъдното сутрешно слънце. Обградена бе от кленове, брези и диви череши, които упорито отказваха да се разделят с листата си, а ветрецът ги размахваше като хиляди щастливи приветстващи ги ръце. Но там бяха и полицейските коли, които разваляха идилията. Макар че — Гамаш бе наясно — не полицията бе злодеят в случая. Злото бе пристигнало тук преди нея.

Инспекторът закричи право към възбудената тълпа, скупчена около мястото. Пред очите му се разкри лъкатушещ надолу път, който отвеждаше към живописно селце. Нарастващото множество от местни хора се бе събрало на ръба на хълма, някои бяха втренчени в гората, където с големи усилия успяваха да различат движенията на полицаите в яркожълти жилетки. Повечето очи обаче бяха вперени в него. Гамаш безброй пъти бе виждал подобни изражения — лица на хора, жадуващи да научат новината, която отчаяно не искат да чуят.

— Кой е убит? Можете ли да ни кажете какво се е случило? — обърна се към него от името на всички един висок и авторитетен мъж.

— Съжалявам, аз самият още не съм се запознал със случая. Ще ви кажа при първа възможност.

Мъжът не остана доволен от отговора му, но кимна. Гамаш погледна часовника си: 11,00 часа преди обяд в неделята преди Деня на благодарността. Извърна се от тълпата и закричи към мястото, в което всички се бяха втренчили; съзнаваше отлично какво ще се открие пред погледа му.

Около тялото бяха опънали жълта найлонова лента, в чиито очертания се движеха следователите; те се навеждаха и изправяха, сякаш изпълняваха някакъв езически ритуал. Повечето работеха с Гамаш от години, но той винаги имаше свободно място за нов ученик.

— Инспектор Жан Ги Бовоар, запознайте се с агент Ивет Никол. Бовоар кимна небрежно.

— Приятно ми е.

Инспекторът беше трийсет и пет годишен и повече от десет години работеше като заместник на Гамаш. Беше с кожено яке, панталони от рипсено кадифе и вълнен пуловер. Около врата си уж небрежно бе омотал шал. На пръв поглед приличаше на конте, но стегнатата му като пружина фигура говореше друго.

— Благодаря ви, сър. — Никол се зачуди дали някога ще бъде спокойна на местопрестъпленията като колегите си.

— Господин главен инспектор Гамаш, запознайте се с Робер Лемьо. — Бовоар му представи един младеж, застанал почтително до полицейския кордон. — Агент Лемьо е дежурният служител на *Surete* в Ковънсвил. Получил обаждането и незабавно пристигнал тук. Поставил охрана на местопрестъплението и веднага ни се обадил.

— Добра работа. — Гамаш стисна ръката на младия мъж. — Нещо да ви се стори странно, когато пристигнахте?

Лемьо бе видимо объркан от въпроса. Беше се надявал в най-добрия случай да му позволят да се навърта наоколо и да наблюдава, вместо да го прогонят. Не бе предполагал, че ще се изправи пред Гамаш, а какво остава да отговаря на въпросите му.

— *Bien sur*, видях онзи мъж ей там. Заради дрехите и преbledнялото му лице предположих, че е *Anglais*^[6]. Забелязал съм, че те имат слаб стомах и не държат много на неприятни гледки. — Лемьо с удоволствие сподели прозрението си с главния инспектор, макар че току-що го бе съчинил. Нямаше никаква представа дали англичаните имат по-слаби стомаси от квебекчаните, но му звучеше добре. От личен опит знаеше, че англичаните нямат усет за облеклото, така че този мъж с най-обикновена фланелена риза със сигурност не беше франкофон. — Казва се Бенджамин Хадли.

Гамаш отправи поглед към мъж на средна възраст в другия край на ограждението, който бе приклепнал до кленово дърво. Висок, слаб, със силно преbledняло лице. Бовоар проследи погледа на главния инспектор.

— Той открил тялото — поясни.

— Хадли? Да не е онзи Хадли, с мелниците?

Бовоар се усмихна. Нямаше представа откъде го е научил Гамаш, но беше вярно.

— Точно той. Познавате ли го?

— Не. Още не. — Бовоар се изненада, а Гамаш обясни: — На мелницата виси една избеляла табела.

— „Мелниците на Хадли“.

— Добра дедукция, Бовоар.

— Само предположение, сър.

Никол прехапа ядно устни. Беше придружавала неотлъчно Гамаш през цялото време, но ето че той го бе забелязал, а тя — не. Какво ли още бе успял да види? Какво ли още не бе успяла да види тя? По дяволите. Ивет изгледа подозрително Лемيو. Той определено се натягаше пред главния инспектор.

— *Merci*, агент Лемيو — поблагодари му тя, протегнала ръка, докато главният инспектор наблюдаваше злочестия англичанин. Младият мъж я пое, както се бе надявала. — *Au revoir*.

За миг Лемيو застина нерешително. Хвърли един поглед на широкия гръб на Гамаш, после сви рамене и се отдалечи.

Арман Гамаш прехвърли вниманието си от живите към мъртвите. Направи няколко крачки и приклекна до тялото, заради което бе пътувал дотук.

Кичур коса бе влязъл в отворените очи на Джейн Нийл. Прииска му се да го отмести. Беше чудато, знаеше го. Но той си беше чудак. Фантазьор. Извървял бе дълъг път и си позволяваше подобни странности. От друга страна, Бовоар бе самото въплъщение на рационалността и именно това ги правеше такъв изключителен екип.

Гамаш се взираше мълчаливо в Джейн Нийл. Никол се изкашля, подозираше, че шефът ѝ за момент е забравил къде се намира. Но той не реагира. Дори не помръдна. Двамата с Джейн бяха застинали във времето: единият втренчен нагоре, другият — надолу. После очите му обходиха тялото на възрастната жена, спряха се на износената ѝ жилетка и пуловера с висока светлосиня яка. Не се виждаха никакви бижута. Дали не беше ограбена? Трябваше да пита Бовоар. Полата ѝ от груб плат изглеждаше естествено разположена, поне за човек в нейното положение. Клинът ѝ беше безупречен, ако не се броеше едно петно на него. Може и да беше ограбена, но не беше претърпяла насилие. Като се изключи убийството ѝ, разбира се.

Дълбоките му кафяви очи се задържаха върху обсипаните със старчески петна ръце на мъртвата жена. Загрубели и изпечени ръце на човек, който редовно се е трудил в градината си. По пръстите ѝ не личаха пръстени, нито пък следи от такива. Изпитваше едно много особено болезнено чувство всеки път, когато гледаше ръцете на мъртъвци, загинали преди няколко часа; представяше си всички предмети и хора, които тези ръце са държали или докосвали. Храна, лица, дръжки на врати. Всички жестове на радост и мъка. И последният беззащитен жест пред лицето на смъртта. А най-потискащо бе да гледа ръцете на млади хора, които никога нямаше да имат възможност да отметнат някой упорит посивял кичур от собствените си очи.

Гамаш се изправи с помощта на Бовоар и запитва:

— Била ли е ограбена?

— По-скоро не. Господин Хадли казва, че жертвата никога не е носила бижута и много рядко е излизала с ръчна чанта. Според него ще открием чантата в дома ѝ.

— Някакъв ключ за къщата ѝ?

— Не. Няма такъв. Но според господин Хадли тук хората не заключват домовете си.

— Сега това ще се промени. — Гамаш се наведе над тялото и се втренчи в дребната рана, от която бе изтекъл животът на едно човешко същество, колкото и абсурдна да изглеждаше на пръв поглед тази представа. Беше с размера на малкия му пръст.

— Някаква идея кой може да го е направил?

— Сега е ловен сезон, така че е възможно да е куршум, макар това да не прилича на огнестрелна рана.

— Всъщност е открит сезонът за лов с лъкове. Този с огнестрелни оръжия започва след две седмици — обади се Никол.

Двамата мъже я изгледаха мълчаливо. Гамаш кимна и тримата се втренчиха отново в раната с пределна концентрация, сякаш очакваха тя сама да им разкрие подробностите около появата си.

— Къде е стрелата тогава? — попита Бовоар.

— Има ли изходна рана?

— Не знам. Още не сме позволили на съдебния лекар да я премести за оглед.

— Да я преместим ей тук — предложи Гамаш и Бовоар махна с ръка на една млада жена с дънки, шлифер и медицинска чанта на рамо.

— Здравейте, господин инспектор — поздрави с кимване доктор Шарън Харис и приклепна. — Мъртва е от около пет часа, може би помалко. Но това е само предположение. — Доктор Харис преобърна тялото на Джейн. По гърба на пуловера ѝ бяха полепнали сухи листа. Във въздуха се разнесе звук от повръщане и Никол рязко се обърна. Извърнат с гръб към тях, Бен Хадли се прощаваше с храната си. — Да, има изходна рана.

— Благодаря ви, докторе. Оставяме ви да работите. А сега, ако обичате, Бовоар, придружете ме; вие също, агент Никол. Кажете ми какво ви е известно.

През всичките години на съвместна работа с Гамаш Жан Ги Бовоар все още се въодушевяваше, когато чуеше шефа си да произнесе това просто изречение при разследване на убийство. „Кажете ми какво ви е известно“ поставяше началото на лова. Той бе лидерът на глутницата. А главен инспектор Гамаш — водачът на ловната потеря.

— Казва се Джейн Нийл. Седемдесет и шест годишна. Никога не се е омъжвала. Получихме тази информация от мистър Хадли, казва, че била на същите години като починалата му преди месец майка.

— Това е интересно. Две възрастни жени да умрат само в рамките на месец в това малко селце. Направо е удивително.

— Аз също си го помислих, затова го попитах. Майка му е починала след дълга борба с рака. Било ясно за всички цяла година преди това.

— Продължавайте.

— Сутринта около осем часа господин Хадли се разхождал в гората по стар навик. Натъкнал се на тялото на госпожица Нийл, проснато на пътеката. Нямало как да не го забележи.

— И какво направил?

— Казва, че веднага я познал. Приклепнал до нея и я разтърсил. Решил, че е получила удар или претърпяла инфаркт. Тъкмо се канел да ѝ прави изкуствено дишане, когато забелязал раната.

— Не е ли видял, че очите ѝ са неподвижно отворени и е студена като лед? — Никол вече се чувстваше доста по-уверено.

— А вие бихте ли забелязали?

— Разбира се. Няма как човек да не го види.

— Освен ако... — Гамаш я подкани да обори сама твърдението си. Ивет обаче не изгаряше от подобно желание. Напротив, жадуваше да се окаже права. Инспекторът явно считаше, че тя греши.

— Освен ако... Освен ако не съм изпаднала в шок, предполагам. — Трябваше да признае, че това е възможно, макар и малко вероятно.

— Вижте този мъж. Минали са три часа, откакто е открил тялото, и още не може да се оправи. Току-що повърна. Жената е означавала много за него — каза Гамаш, след което погледна Бен Хадли. — Освен ако не се преструва.

— Не ви разбрах, сър.

— Ами, лесно е човек да завре пръст в гърлото си и да предизвика повръщане. А като демонстрация е много внушително. — Гамаш се обърна към Бовоар. — Друг знае ли за смъртта на госпожица Нийл?

— На пътя се бяха струпали някои от жителите на селото, сър — напомни Никол.

Гамаш и Бовоар я погледнаха. Тя осъзна, че отново се е изложила. В усилието си да ги впечатли и да се изтъкне бе постигнала точно обратния ефект. Отговорила бе на въпрос, който не бе отправен към нея, и бе прекъснала по-висшестоящ полицейски служител, за да съобщи факт, очевиден и за тригодишно дете. Инспектор Гамаш също бе видял тези хора. По дяволите! Тя разбра отчаяно, че вместо да ги смае с блестящия си ум, бе успяла само да се направи на глупачка пред инспекторите.

— Извинете, сър.

— Инспектор Бовоар?

— Опитвам се да запазя местопрестъплението чисто. — Той се обърна към Никол. — Не искам никакви цивилни лица; никой от служителите ни да не разговаря за престъплението с хора извън периметъра.

Никол поруменя цялата. Омразна ѝ беше самата мисъл, че му се налага да ѝ обяснява какво да прави, но ненавиждаше дори повече факта, че се нуждае от неговото обяснение.

— Време е да си поговорим с господин Хадли — заяви Гамаш и се отправи с отмерена стъпка към него.

Бен Хадли ги наблюдаваше от известно време, ясно му беше, че главният шеф е вече тук.

— Господин Хадли, аз съм главен инспектор Арман Гамаш от *Surete du Quebec*.

Бен бе очаквал да срещне някой франкофон или дори детектив, който не говори английски, така че няколко минути бе съчинявал наум отговора си на френски, за да може да обясни какво е правил. А сега този безупречен мъж — с грижливо подстриган мустак, тъмнокафяви очи, втречени в него над рамките на очилата, с костюм в три части (нима това палто беше на луксозната марка „Бърбъри“?), каскет и добре оформена прическа под него — протягаше едрата си ръка, сякаш двамата се срещаха на някакво полуофициално служебно събитие, и говореше английски с британски акцент. Бе доловил обаче, че мъжът разговаря с колегите си на бърз и чист френски. Квебек изобилстваше от хора, които владееха еднакво добре и двата езика. Но франкофони с британския английски на наследствени лордове рядко се срещаха по тези места.

— Запознайте се, това са инспектор Жан Ги Бовоар и агент Ивет Никол.

Всички се здрависаха с Бен, макар Никол да го стори с известна подозрителност — не беше сигурна, че англичанинът е избърсал лицето си с ръка след повръщането.

— С какво мога да ви помогна?

— Нека се поразходим. — Гамаш кимна към пътеката в гората.

— Благодаря ви — каза Бен с явно облекчение и признателност.

— Страшно съжалявам за смъртта на госпожица Нийл. Близки приятели ли бяхте?

— Много. Всъщност тя ми беше учителка в тукашното училище.

Гамаш не отделяше поглед от лицето му, слушаше внимателно думите му, без да го осъжда или да дава оценки на казаното от него. Бен бе видимо облекчен за първи път от няколко часа насам. Главният инспектор мълчеше в очакване той да продължи.

— Беше чудесна жена. Ще ми се да имах дар слово, за да ви я опиша. — Бен засрамено извърна лице встрани в неуспешен опит да скрие рукналите отново сълзи. Сви ръце в юмруци и усети с благодарност болката от забилите се в дланите му нокти. Това бе болка, която разбираше. Другата обаче му бе абсолютно непонятна. По някакъв странен начин тя бе далеч по-силна от болката, която изпита

при смъртта на майка си. Бен положи усилие да се стегне. — Не разбирам какво се е случило. Смъртта на Джейн не е естествена, нали?

— Да, господин Хадли, не е естествена.

— Значи някой я е убил?

— Разкажете ни по-подробно за тази сутрин, моля.

Двамата бяха забавили крачка.

— Открих Джейн на пътеката...

Гамаш го прекъсна:

— Започнете от момента на събуждането си, ако обичате.

Бен се изненада, но се подчини.

— Събудих се около седем. Винаги ставам с изгрева. Лъчите влизат директно в спалнята ми, защото така и не се наках да сложа завеси. Станах, изкъпах се и прочие, нахраних Дейзи. — Следеше лицата на събеседниците си внимателно и търсеше признак дали говори прекалено много, или напротив. Усещаше, че жената агент е озадачена. Високият и снажен инспектор (Бен вече бе забравил имената им) си записваше всичко. А шефът им не криеше интереса си и видимо го насърчаваше да разказва по-нататък. — После я изведох навън, но тя има артрит и днес сутринта никак не беше добре. Между другото Дейзи е домашното ми куче. Както и да е, върнах я обратно въщи и излязох сам на разходка. Беше към осем без петнайсет. — Бен правилно разсъди, че ще се интересуват от точния час. — От къщи дотук има само няколко минути път по асфалта покрай училищната сграда, оттам вече направо влизам в гората.

— Видяхте ли някого? — попита Бовоар.

— Не. Възможно е някой да е видял мен, но не забелязах такова нещо. Обикновено се движа с наведена глава, потънал в мисли. Навик ми е да минавам покрай хората, без дори да ги забележа. Приятелите ми ме познават добре и не ми се сърдят. Крачех по пътеката, когато нещо ме накара да вдигна глава.

— Опитайте да си спомните, господин Хадли. След като обикновено вървите с наведена глава, защо ви беше да я вдигате?

— Странно, нали? Не мога да се сетя. За нещастие, както вече споменах, обикновено съм потънал в размисли. Не за важни неща. Майка ми обичаше да казва през смях, че някои хора се опитват да бъдат на две места едновременно. Аз, от друга страна, обикновено съм никъде. — Бен се изсмя, но Никол си помисли, че една майка не би

трябвало да говори такива неща. — Беше права, разбира се. Вижте днес какво време е. Слънцето грее. Аз си вървя през една чудна гора като излязла от пощенска картичка, но не забелязвам нищо, нито оценявам каквото и да било. Освен, може би, в някакъв по-късен момент, когато вече съм на друго място и се връщам мислено към разходката си. Сякаш съзнанието ми непрекъснато изостава с една крачка от тялото.

— Говорехме за това, че нещо ви е накарало да вдигнете поглед, сър — напомни Бовоар.

— Наистина не мога да си спомня защо погледнах, но е добре, че го направих. Иначе като нищо да се просна върху нея. Ще ви прозвучи смешно, но дори и за миг не ми мина през ума, че е мъртва. Не изпитвах особена охота да нарушавам спокойствието ѝ. Приблжих се почти на пръсти и я повиках по име. Тогава забелязах колко застинало е тялото ѝ и съзнанието ми сякаш избухна. Помислих си, че може да е получила удар или да е претърпяла инфаркт. — Поклати глава, сякаш още не можеше да повярва, че това се е случило.

— Да сте докосвали раната ѝ случайно? — вметна Бовоар.

— Възможно е. Спомням си само, че подскочих и си избърсах ръцете в панталоните. Изгубих си ума и като истерично дете затичах в кръг. Какъв идиот съм само! Както и да е, накрая се посъвзех и се обадох в полицията по мобилния.

— Интересно — отбеляза Гамаш. — Защо ви е било да носите мобилния си телефон с вас по време на разходка в гората?

— Тези гори са собственост на семейството ми и всяка есен в тях нахлуват много ловци без разрешение. Не съм някой смелчага, признавам, но не толерирам убийствата. От какъвто и да е вид. Вкъщи имам паяци, които съм кръстил с различни имена. При сутрешните си разходки винаги вземам със себе си телефона. Първо, от страх, че може да ме простреля някой пиан ловец и да ми се наложи да позвъня за помощ, и второ, за да мога да се обадя на Службата за природни ресурси и да извикам горски пазач, ако забележа нарушители.

— А на кой номер ще позвъните във втория случай? — попита с приятен глас главният инспектор.

— Не знам. Сложил съм го в секцията за бързо набиране. Когато съм нервен, ръцете ми треперят, така че предвидливо съм го програмирал.

Бен за пръв път му се стори силно загрижен. Гамаш го хвана за ръка и го поведе напред по пътеката.

— Съжалявам за този разпит. Но вие сте важен свидетел и ако трябва да бъда честен, човекът, открил пръв тялото, автоматично влиза в списъка на основните заподозрени.

Бен изведнъж спря и се втренчи в инспектора, в очите му се четеше неподправено изумление.

— Заподозрян в какво? Какво говорите? — Бен се извърна и погледна назад към тялото на Джейн. — Там лежи Джейн Нийл. Пенсионирана учителка, която отглежда рози и оглавява женското дружество към англиканската църква. Няма начин това да е извършено съзнателно. Просто няма как да го разберете. Никой не би я убил умишлено.

Никол следеше внимателно диалога им и сега с известно удовлетворение зачака главен инспектор Гамаш да размаже този глупак.

— Вие сте абсолютно прав, господин Хадли. Разбира се, това е най-малко вероятната възможност.

Ивет Никол не можеше да повярва на ушите си. Защо шефът ѝ не разкараше Хадли и не ги оставеше да си вършат работата? Този идиот бе докосвал тялото на жертвата, подскачал бе като побъркан наоколо и бе заличил всички възможни следи. В никакъв случай нямаше правото да поучава такъв уважаван старши полицейски служител като Гамаш.

— През тези няколко часа, които сте прекарали тук, нещо около мястото на смъртта или самата госпожица Нийл да ви се е сторило странно?

Гамаш бе впечатлен, че Бен не отбеляза очевидното. Вместо това се замисли за минута.

— Да. Люси, кучето ѝ. Не си спомням Джейн да е излизала на разходка без Люси някога, особено сутрин.

— Да сте се обаждали на някого по телефона?

Бен внезапно се огледа, сякаш току-що му бе хрумнала съвсем нова и брилянтна идея.

— О! Какъв идиот съм само! Направо не мога да повярвам. Изобщо не ми мина през ум да се обадя на Питър или на Клара, или на когото и да било друг. Бях съвсем сам, не исках да оставя Джейн, но се

налагаше да позвъня в полицията. Дори не ми хрумна да звънна на Бърза помощ, набрах само 911. О, господи, сигурно е от шока.

„Или може би наистина си кръгъл идиот“ — помисли си Никол. Засега Бен Хадли се проявяваше като удивително безполезно човешко същество.

— Кои са тези Питър и Клара? — попита Бовоар.

— Питър и Клара Мороу. Най-добрите ми приятели. Съседи са на Джейн. Тя и Клара бяха като майка и дъщеря. О, бедната Клара. Мислите ли, че вече знаят?

— Ами, нека проверим — подхвърли Гамаш и с изненадваща скорост потегли обратно по пътеката към тялото. Заобиколи тялото на Джейн и каза на Бовоар: — Господин инспектор, моля оттук да поемете нещата в свои ръце. Знаете какво да търсите. Агент Никол, вие оставате с инспектора да му помагате. Колко е часът?

— Единайсет и трийсет, сър — отвърна Никол.

— Добре. Господин Хадли, в селото има ли ресторант или кафене?

— Има, да, бистрото на Оливие.

Гамаш отново се обърна към Бовоар:

— Съберете екипа в бистрото на Оливие в един и половина. Ще пропуснем обедната блъсканица, за да можем после да ползваме заведението само ние. Правилно ли разсъждавам, господин Хадли?

— Трудно ми е да преценя. Възможно е мълвата да плъзне из селото и заведението да се напълни с хора. Бистрото е като централна гара за Трите бора. Но Оливие има една стая отзад, която отваря само за вечеря. С изглед към реката. Вероятно би ви я предоставил за служебните ви цели.

Гамаш се загледа с интерес в Бен.

— Това е добра идея. Инспектор Бовоар, аз ще се отбия да поговоря с мосю Оливие...

— Казва се Оливие Брюле — прекъсна го Бен. — Държи бистрото с партньора си Габриел Дюбо, както и единствения пансион в селото, който предлага закуска.

— Може ли да ви съпроводя до селото, господин Хадли? Не съм бил още там и не го познавам.

— Но да, разбира се. — Бен едва не добави: „За мен ще е удоволствие“. Този полицейски служител излъчваше както добро

възпитание, така и определена студенина. Макар двамата да бяха приблизително на едни и същи години, Бен имаше чувството, че той е по-близо до възрастта на дядо му.

— Това там е Питър Мороу. — Бен посочи към тълпата, която като под ръководството на невидим диригент се бе обърнала към тях след появата им от гората. Сочеше един висок мъж със силно разтревожено лице, който по-рано бе разговарял с Гамаш.

— Ще ви кажа веднага какво знам — обърна се главният инспектор към тълпата от около трийсетина жители на селото. Проследи с поглед как Бен се приближава до Питър Мороу и застава до него. — Името на мъртвата жена е Джейн Нийл. — Съзнателно говореше с тон, който целеше да приглуши рязката реакция на околните.

Неколцина от присъстващите заплакаха, други поднесоха длани към устата си, сякаш да закрийт рана. Повечето сведоха глава като налегнати от силно бreme. Питър Мороу се втренчи в главния инспектор. После премести поглед върху Бен. Гамаш наблюдаваше внимателно всичко това. Господин Мороу не изглеждаше изненадан. Нито обзет от мъка. Тревога, да. Загриженост — без всякакво съмнение. Но тъга?

— Как е станало? — обади се някой.

— Още не знаем. Но смъртта не е била естествена.

Тълпата нададе неволен сърцераздирателен стон. С изключение на Питър Мороу.

Бен се огледа.

— Къде е Клара? — Да видиш единия без другия бе повече от необичайно.

Питър кимна с глава към селото:

— В „Свети Тома“.

Тримата мъже откриха Клара сама в параклиса със затворени очи и сведена глава. Питър застана до открехнатата врата с поглед, впит в гърба на жена си; беше се превила така, сякаш се подготвяше за удара, който ще я връхлети всеки миг. Художникът измина тихо краткото разстояние между пейките за богомолците; имаше усещането, че

душата му се е отделила и той наблюдава отгоре движенията на собственото си тяло.

Преди няколко часа свещеникът бе съобщил новината, че полицията има работа в гората зад сградата на старото училище. След това, с напредването на службата, неспокойството на местните бе нараснало.

Не след дълго малката църква се бе изпълнила с всевъзможни слухове за нещастен случай при лов. Някаква жена. Ранена? Не, убита. Не е ясно коя. Ужасно. Ужасно. Неиде дълбоко в себе си Клара бе осъзнала колко ужасно е всичко това. При всяко отваряне на вратата, при всеки промъкнал се слънчев лъч се бе молила от дъното на душата си на прага да застане Джейн — закъсняла, смутена и изпълнена с разкаяние. „Как съм се успала само — щеше да каже. — Аз, старата глупачка. Бедната Люси ме събуди с молбите си да я изведе. Толкова съжалявам.“

Свещеникът, който явно или не си бе дал сметка за драмата, или просто му беше все едно, продължаваше службата.

Слънцето се бе провряло през цветните стъкла, изписани с момчета във военни униформи, и беше оцветило в синьо, тъмноресено и жълто пода от борови дъски и дъбовите пейки. В храма се бе разнесъл онзи мирис, типичен за всички малки църкви, които Клара бе посещавала. Аромат на обещание, бор и прашни стари книги. Хорът се бе изправил, за да изпее следващия химн, в момента, когато Клара се бе обърнала към Питър.

— Можеш ли да отидеш да провериш?

Питър бе поел ръката на жена си и ледената ѝ студенина го зашемети. Няколко секунди я бе разтривал между дланите си в опит да я сгрее.

— Ще отида. Всичко ще е наред. Погледни ме — изрекъл бе, с надеждата да прогони трескавите мисли от главата ѝ.

— *Да славим, душа моя, Царя небесен* — запял бе хорът.

Клара само бе примигнала.

— Всичко ще е наред?

— Да.

— *Алилуя, алилуя. Да славим вечния Бог.*

Това се бе случило преди половин час и всички вече бяха излезли от църквата — включително свещеникът, който закъсняваше за

службата в Клегхорн Холт.

Сега Клара дочу как вратата на храма се отваря, видя разрастващия се правоъгълник от слънчева светлина в коридора между седалките и зърна фигура, която разпозна дори по сянката.

Питър се поколеба, после бавно тръгна към пейката ѝ.

В този момент тя проумя всичко.

[1] Да, ало? (фр.). — Б.р. ↑

[2] Господин инспектор? (фр.). — Б.р. ↑

[3] Сърце мое (фр.). — Б.р. ↑

[4] Популярна канадска верига ресторанти, известна с кафето и поничките си. — Б.р. ↑

[5] Кифла (фр.). — Б.р. ↑

[6] Англичанин (фр.); във Френска Канада се използва и като нарицателно за англоговорещ. — Б.р. ↑

ГЛАВА ТРЕТА

Опустошена и зашеметена до краен предел, Клара седеше в кухнята си. Изпитваше влудяващата нужда да се обади на Джейн и да ѝ каже какво се е случило. Беше станало нещо немислимо. Светът внезапно бе опустял, защото Джейн го беше напуснала. А с нея си бяха отишли и усещането за топлина, спокойствие и нежност. Клара се чувстваше така, сякаш някой бе изтръгнал от тялото ѝ не само сърцето, а и мозъка ѝ. „Как е възможно сърцето ми да продължава да бие? — питаше се, докато се взираше в ръцете си, сплетени и отпуснати в скута ѝ. — Трябва да се обадя на Джейн.“

След църковната служба с разрешение на Гамаш бяха отишли да приберат голдън ретрийвъра Люси и в момента тя се бе сгушила в краката на Клара, сякаш оплакваше загубата на стопанката си.

Питър мислено молеше водата да заври възможно най-бързо, за да може да приготви чай, после всичко това щеше да премине. Мозъкът и възпитанието му внушаваха, че ако направи достатъчно чай и говори по незначителни теми, тогава може би времето ще се върне назад и всички лоши неща ще изчезнат, сякаш изобщо не са се случили. Но той бе живял твърде дълго с Клара, за да търси убежище в отричането на действителността. Джейн беше мъртва. Не, убита. Сега той трябваше да успокои жена си и по някакъв начин да овладее ситуацията. А не знаеше как. Докато се ровеше из шкафа като военен хирург в трескаво търсене на подходящ инструмент, Питър помете настрани различни пакетчета чай. „Съсредоточи се!“ — напомни си. Знаеше, че някъде там, по рафта, се криеше подходящият чай, опиятът на англичаните. Ръката му сграбчи кутията тъкмо когато чайникът засвири. При насилствена смърт етикетът изискваше да пият черен чай „Ърл Грей“. Докато сипваше кипналата вода в каничка — разбира се, не пропусна да се залее с нея — зърна главен инспектор Гамаш да седи сам на пейка наред селския площад. Стори му се, че инспекторът храни птиците, но сигурно се заблуждаваше. Вниманието му се върна към важната задача да приготви чая.

Арман Гамаш наистина седеше на пейката и наблюдаваше птиците, но всъщност оглеждаше внимателно селцето. Сякаш времето в Трите бора забавяше ход пред очите му. Ежедневната суматоха, оживлението и енергията като че ли станаха по-приглушени. Гласовете замряха, хората забавиха крачка. Гамаш се отпусна на пейката — вършеше онова, в което го биваше най-много. Наблюдаваше. Вглеждаше се в хората, в лицата им, в действията им, а когато беше възможно, се вслушваше и в разговорите им, макар да се намираше на доста голямо разстояние от тях и да долавяше само откъслечни думи. Отбелязваше си кои се докосват едни други и кои — не. Кои се прегръщат и кои си стискат ръцете. Обръщаше внимание на кои очите са зачервени от мъка и кои се държат така, сякаш нищо особено не се е случило.

В далечния край на площада се издигаха три огромни бора. Между тях и пейката му имаше малко езерце, около което бягаха деца с пуловери — Гамаш реши, че вероятно гонят жаби. Селският площад се намираше в центъра на селището, а улица „Команс“ го опасваше от всички страни с домове, изключение правеше пространството зад инспектора. Там явно бе търговският район. Съвсем скромен по размер, той се състоеше от магазинче за хранителни стоки (имаше табела, която гласеше *Беливо*), пекарна, бистрото и една книжарница. От обиколната улица „Команс“ се отделяха четири пътя, подобно на спици на колело или на четирите посоки на света в компас.

Докато следеше живота в селото, инспекторът остана силно впечатлен от красотата му, от старите домове, обграждащи площада, и китните им многогодишни градини и дръвчета. Сякаш всичко наоколо бе част от природата и не бе създадено от човешка ръка. А внезапната мъка, връхлетяла така неочаквано тази малка общност, бе посрещната с достойнство и тъга и с известно примирение. Селището беше старо, значи познаваше добре мъката. И усещането за загуба.

— Казват, че утре щяло да вали.

Гамаш вдигна поглед. Пред него стоеше Бен с повод в ръка, на който, съдейки по миризмата, май теглеше разлагащ се кучешки труп.

— Така ли? — Инспекторът се отмести учтиво и направи знак на Бен да седне, Дейзи се строполи признателно в краката на собственика

си.

— Ще започне от сутринта и ще захладнее.

Двамата мъже останаха мълчаливи за известно време.

— Това е къщата на Джейн. — Бен посочи една каменна виличка от лявата им страна. — А онова там е домът на Питър и Клара. — Гамаш премести поглед към съседния имот. Къщата им бе малко по-голяма от тази на Джейн, но не от камък като нейната, а тухлена. Фасадата ѝ бе опасана от проста дървена веранда с два люлеещи се стола на нея. От двете страни на предната врата стърчеше на пост по един прозорец, а на втория етаж имаше още два с оцветени в топло тъмносиньо щори. В красивия преден двор бяха засадени рози, многогодишни растения и овошки. Вероятно киселици, предположи Гамаш. Ивица с предимно кленови дървета делеше дворовете на двете къщи. Макар че сега вече ги разделяше още нещо.

— Моят дом е ей там. — Бен кимна към една очарователна стара къща с дъсчена фасада, веранда на първия етаж и три капандури на покрива. — Предполагам, че и това над тях също е мое. — Махна неопределено към небето.

Гамаш си помисли, че той сигурно се изразява метафорично или има предвид метеорологичната обстановка. После Бен отлепи поглед от пухкавите облаци и спря очи върху покрива на една къща, кацнала от страната на хълма откъм изхода на селището.

— Собственост е на семейството ми от десетилетия. Майка ми живееше там.

Гамаш не успяваше да намери точните думи. Беше виждал подобни къщи и преди. Много пъти. По време на обучението си в Кеймбридж беше чувал, че ги наричат — доста образно, трябваше да признае — „викториански грамади“. А Квебек, и особено Монреал, разполагаше с доста от тези горделиви грамади, издигнати от безскрупулни шотландски индустриалци, натрупали парите си от железници, алкохол и лихварство. Тези сгради се държаха най-вече благодарение на своята арогантност — твърде краткотраен хоросан, тъй като много от тях бяха отдавна сринати или подарени на университета „Макгил“, който се нуждаеше от поредната викторианска грозотия точно колкото от вируса ебола.

Бен видимо се бе развълнувал при гледката на къщата.

— Ще се преместите ли да живеете там?

— О, да. Но е нужен известен ремонт. Някои части от къщата са като излезли от филм на ужасите. Страховити направо. — Бен си спомни, че бе разказал на Клара за времето, когато двамата с Питър си играеха на война като деца в избата на къщата и се бяха натъкнали на змийско гнездо. Дотогава не бе виждал на живо някой „пребледнял като платно“, но Клара действително бе пребледняла точно така.

— На онези три дървета ли дължи името си селището? — Гамаш вдигна поглед към трите бора в края на площада.

— Не сте ли запознат с историята? Тези борове не са онези, на които е кръстено селото, разбира се. Те са само на шейсет години. Майка ми е помагала при засаждането им, когато е била дете. Тук винаги е имало борове, още от основаването на селото преди повече от двеста години. И винаги са били по три. Трите бора.

— Но защо? — Гамаш се приведе рязко, обзет от внезапно любопитство.

— Това е шифър. Предназначен за имперските лоялисти. Те са заселниците на тукашните земи, с изключение на абнаките^[1], разбира се. — Гамаш забеляза, че Бен с едно изречение успя да отхвърли хиляда години от историята на местното население. — Но ние сме само на няколко километра от границата с Щатите. Когато лоялните на короната граждани бягали оттам по време на Войната за независимост, нямало как да знаят къде е безопасно за тях. Така че бил измислен знак. Там, където имало засадени три бора един до друг, лоялистите били добре дошли.

— *Mon Dieu, c'est incroyable.*^[2] Толкова елегантно. И гениално просто — заяви видимо впечатлен Гамаш. — Но защо не съм чувал за това? Аз самият изучавам квебекската история и въпреки това този факт ми е абсолютно неизвестен.

— Може би англичаните го пазят в тайна, в случай че отново им се наложи да бягат. — Този път Бен поне прояви благоразумието да се изчерви при думите си. Гамаш се извърна и изгледа високия мъж, леко прегърбен като повечето хора с неговия ръст; дългите му деликатни пръсти придържаха едва каишката на куче, което едва ли бе в състояние да избяга.

— Сериозно ли говорите?

— Последният референдум за независимост беше на косъм да го постигне, както знаете. А и кампанията ставаше доста грозна на

моменти. Невинаги е приятно човек да се чувства малцинство в собствената си страна — отвърна Бен.

— Това го разбирам, но дори Квебек да се отдели от Канада, вие, предполагам, няма да се почувствате застрашен, нали? Знаете, че правата ви ще бъдат защитени.

— Така ли? Имам ли правото да поставя табела с надпис на собствения ми език? Или да използвам в работата си само английски? Не. Езиковата полиция веднага ще ме пипне. Аз съм дискриминиран в това отношение. Дори и Върховният съд е съгласен с това. Искам да говоря английски, господин главен инспектор.

— Вие говорите английски. Аз също. И всичките ми подчинени. Без значение дали това ви харесва, или не, господин Хадли, англичаните са уважавани хора в Квебек.

— Невинаги и не от всеки.

— Прав сте. Не всеки уважава и полицейските служители. Просто животът е такъв.

— Вие не сте уважавани заради действията си, заради онова, което квебекската полиция е вършила в миналото. А ние не сме уважавани просто защото сме англичани. Не е едно и също. Имате ли представа колко много се е променил животът ни през последните двайсет години? Колко права сме изгубили? Колко много от съседите, приятелите и роднините ни са напуснали страната заради строгите закони тук? Майка ми едва успяваше да скърпи някоя фраза на френски, но аз съм билингвист. Ние полагаме усилия, господин инспектор, но въпреки това англичаните са обект на подигравки. Обвиняват ни за всичко. *Tete carree*.^[3] Не. — Бен Хадли кимна към трите масивни бора, полюшвани леко от вятъра. — Аз вярвам в индивида, а не в колектива.

За Гамаш това беше една от фундаменталните разлики между англоговорещите и франкофоните в Квебек — англичаните твърдо вярваха в правата на отделния човек, докато французите се чувстваха длъжни да защитават колективните права. Да бранят езика и културата си.

Познат и донякъде горчив дебат, който обаче рядко влошаваше взаимоотношенията между отделните хора. Гамаш си припомни една статия във вестник „Монреал газет“ отпреди няколко години, чийто

автор твърдеше, че Квебек функционира нормално в реалността, но не и на хартия.

— Знаете, че времената се менят, мосю Хадли — каза деликатно Гамаш с надеждата да разсее натрупалото се напрежение. Бурните френско-английски дебати в Квебек водеха до голямо разделение. Според инспектора най-доброто решение бе да ги оставят на политиците и журналистите, които и без това си нямаха друга работа.

— Наистина ли, господин главен инспектор? Действително ли ставаме по-цивилизовани? По-толерантни? Не толкова склонни към насилие? Ако времената наистина се променяха, вие нямаше да имате работа тук.

— Имате предвид смъртта на госпожица Нийл? Нима считате, че е убийство? — Самият Гамаш си задаваше този въпрос.

— Не, не мога да бъда сигурен. Но знам, че който и да го е направил, тази сутрин несъмнено е планирал убийство. Най-малкото на някой невинен елен. Това не е цивилизован акт. Не, инспекторе, хората не се променят. — Бен оброни глава и си поигра с каишката на кучето. — Възможно е и да греша — добави и дари Гамаш с обезоръжаваща усмивка.

Инспекторът бе съгласен с мнението на Бен за лова, но в никакъв случай за хората. И все пак този разговор бе разкрил много за събеседника му, което бе много важно за неговата работа. Да кара хората сами да се разкриват.

Гамаш бе плътно зает през двата часа, откакто се бе разделил с Бовоар. Първо придружи Питър Мороу и Бен Хадли до църквата, където художникът съобщи новината на съпругата си. Застана до вратата, за да наблюдава от разстояние сцената — трябваше да види реакцията на жената, без да се намесва в ситуацията. След това остави семейство Мороу и двамата с Хадли продължиха по пътя към селото.

Раздели се с Бен Хадли в началото на очарователното селище и се запъти право към бистрото. Заведението се виждаше отдалеч със синьо-белите си навеси и кръгли дървени маси със столове на тротоара. Неколцина души отпиваха от кафето си, а очите на всички бяха приковани върху Гамаш, докато минаваше по главната улица.

След като очите му привикнаха с полумрака в бистрото, инспекторът забеляза, че вместо очакваното просторно помещение там има две стаи, всяка със собствена камина, в която весело пращяха

цепеници и дънери. Различните антикварни столове и маси постигаха приятен за окото миш-маш от стилове. До част от масите имаше кресла с някога разкошна, а понастоящем избеляла дамаска. Всяка част от мебелировката изглеждаше точно на мястото си, сякаш бе създадена да е там. Прекарал бе достатъчно време в търсене на антики, за да може да различи добрата от лошата стока, а онази диамантена поставка в ъгъла със стъклените чаши и прибори бе наистина рядка находка. В дъното на стаята, върху дълъг дървен плот, стърчеше касовият апарат. Буркани с бонбони и фунийки, канелени пръчици и ярки желирани мечета споделяха плота с кутии зърнени закуски.

След тези две стаи двойна врата извеждаше към трета — трапезарията по всяка вероятност, реши Гамаш; помещението, препоръчано от Бен Хадли.

— С какво мога да ви помогна? — попита го на перфектен френски едра млада жена с нездрав тен.

— Бих искал да говоря със собственика. Мисля, че се казваше Оливие Брюле.

— Моля, седнете, сега ще го извикам. Желаете ли кафе, докато дойде?

Беше се намръзнал на площада и представата за едно горещо *café au lait* пред тази камина с весели пламъци бе повече от изкусителна. И може би една-две сладки. Имаше нещо необичайно в това красиво бистро и докато чакаше мистър Брюле и кафето, се замисли какво ли е то. Нещо дребно, което не му се струваше много на място.

— Простете за безпокойството — разнесе се нечий гърлен глас над него.

Инспекторът вдигна поглед и видя възрастна жена с късо подстригана бяла коса, стиснала чепат бастун. Гамаш се изправи и след миг забеляза, че е по-висока, отколкото предполагаше. Дори приведена над бастуна, жената бе почти с неговия ръст. И като че ли не беше толкова немощна, колкото изглеждаше.

Арман Гамаш се поклони леко и посочи към другия стол до масичката си. Жената се поколеба, но все пак седна.

— Казвам се Рут Зардо. — Каза го на висок глас и бавно, сякаш обясняваше нещо на непослушно дете. — Вярно ли е? Джейн наистина ли е мъртва?

— Да, госпожо Зардо. Съжалявам много.

В бистрото се разнесе внезапен трясък — толкова силен, че накара Гамаш да подскочи. Забеляза обаче, че никой от присъстващите дори не помръдна. След миг проумя, че трясъкът е дошъл от Рут Зардо. Тя бе ударила бастуна си в пода, както пещерен човек би треснал боздугана си в земята. Не бе виждал подобно нещо досега. Вярно, имаше хора с бастуни, които чукаха по пода с тях — особено дразнещ начин за привличане на внимание, който обаче вършеше работа. Но Рут Зардо беше хванала бастуна си откъм правата му страна и бе замахнала над главата си, преди да удари извитата му дръжка в пода.

— Какво правите тук, докато тя лежи мъртва в гората? Що за полицаи сте? Кой е убил Джейн?

Бистрото за миг замлъкна, но след малко шумът от разговорите бавно се възобнови. Арман Гамаш заби властния си поглед в жената и бавно се наведе над масата, за да се увери, че никой друг няма да го чуе. Рут, изглежда, наистина очакваше да чуе името на убиеца на приятелката си, защото с готовност се приведе към инспектора.

— Госпожо Зардо, работата ми е да открия убиеца на вашата приятелка. И ще го направя. Но по начин, който смятам за най-подходящ. Няма да позволя да бъда сплашван, нито да се отнасят към мен с неуважение. Това е мое разследване. Ако имате нещо да ми кажете или да запитате, моля, направете го. Но никога повече не размахвайте този бастун в мое присъствие. И никога не ми говорете по този начин.

— Как посмях! Този полицаи тук явно се убива от работа. — Гласът на Рут Зардо се извиси, а тя самата се надигна от стола си. — В никакъв случай не бива да пречим на работата на каймака на *Surete*.

Гамаш се зачуди дали Рут Зардо наистина мисли, че сарказмът ѝ би довел до нещо градивно. Запита се и защо старата жена се държи по този начин.

— Какво ще поръчате, госпожо Зардо? — попита я младата сервитьорка, сякаш нищо не се бе случило. Или просто се опитваше да разсее напрежението.

— Един скок, Мари — отговори Рут, след което внезапно се смали и рухна обратно в креслото си. — Толкова съжалявам. Простете ми.

По гласа ѝ Гамаш прецени, че жената пред него има богат опит с извиненията.

— Предполагам, мога да се опитам да оправдая поведението си с вестта за смъртта на Джейн, но истината е, че аз съм си такава. Не умея да подбирам битките, в които влизам. Странно, но самият живот ми се струва като някаква битка. Целият.

— Значи ли това, че ще видя още такива прояви от вас?

— О, така мисля. И няма да сте единственият. Обещавам обаче да не размахвам повече бастуна си, поне не и във ваше присъствие.

Арман Гамаш се облегна на стола си точно в мига, когато донесоха скоча и кафето със сладките. Той ги взе и с цялото достойнство, на което беше способен, се обърна към Рут:

— Желаете ли сладки, госпожо?

Рут си избра най-голямата и веднага захапа червения край на сладкиша.

— Как се е случило? — попита.

— Изглежда като нещастен случай при лов. Можете ли все пак да се сетите за някого, който умишлено би искал да убие приятелката ви?

Рут разказа на Гамаш историята за момчетата и патешкия тор.

След като я изслуша, инспекторът попита:

— Защо мислите, че е възможно тези момчета да са я убили? Съгласен съм, че постъпката им е отвратителна, но тя е изрекла на висок глас имената им, така че убийството ѝ не би прикрило самоличността им. Какво биха спечелили от него?

— Отмъщение може би? — предположи Рут. — На тяхната възраст преживяното унижение би могло да се възприеме като смъртно оскърбление. Това са същите хлапетии, които се опитаха да унижат Оливие и Габри, но ситуацията се преобърна на сто и осемдесет градуса. А такива наглеци като тях не обичат да им го връщат тъпкано.

Гамаш кимна. Не беше изключено. Но отмъщението със сигурност не би било хладнокръвно убийство, освен ако извършителят му не е психопат.

— От колко време се познавате с госпожа Нийл?

— Госпожица. Тя никога не се омъжи — поправи го Рут. — Макар че в един момент беше на косъм да го направи. — Как се казваше мъжът? — Замисли се. — Анди. Анди Селчук. Не. Сел...

Сел... Селински. Андреас Селински. Беше преди много години. Петдесет или повече. О, няма значение.

— Моля ви, разкажете ми — каза Гамаш.

Рут кимна и разсеяно разбърка скоча си.

— Анди Селински беше дървосекач. Тук винаги е имало много сечища, но повечето от тях вече са изоставени. По онова време Анди работеше на „Монт еко“, във фирмата на Томпсън. Някои от дървосекачите бяха буйни мъже. Обикновено работеха по цяла седмица в планината, спяха лошо, особено по време на ураган и в размножителния период на мечките, а досадните мушици ги докарваха до лудост. Мажеха се с меча мас, за да се предпазват от насекомите. Бояха се повече от мушиците, отколкото от мечките. В събота и неделя плъзваха от горите в селото като зараза.

Гамаш слушаше внимателно и с искрен интерес, макар да не бе сигурен дали това има пряко отношение към разследването.

— Фирмата на Кай Томпсън обаче не беше като останалите. Не знам как, но жената някак бе успяла да всее респект в тези груби мъже. Никой не смееше и зъб да обели пред нея — изрече Рут с нескрито възхищение. — Анди Селински направи кариера при нея и се издигна до бригадир. Беше роден за ръководител. Джейн се влюби в него, но трябва да призная, че и други от нас бяха луднали тайно по него. С тия огромни ръце и това обветрено лице...

Възрастната жена потъваше в спомени и Гамаш усети как изчезва от погледа ѝ.

— Беше истински великан, но много нежен. Не, нежен не е точната дума. Беше порядъчен. Можеше да бъде груб, дори брутален. Но никога коварен. И винаги беше чистоплътен. Ухаеше на тоалетен сапун. Обикновено слизаше в града с колегите си от фирмата, те се отличаваха от останалите дървосекачи, защото не воняха на гранясала меча мас. Кай сигурно ги е стъргала с четка и луга.

Гамаш се зачуди колко трябва да е била ниска летвата, щом за да привлече една жена, мъжът е трябвало просто да не вонят на разлагащи се мечки.

— При първия танц на областния събор Анди избра Джейн. — Рут замлъкна внезапно, потопена в спомени. — Още не мога да го проумея — заяви след малко. — Искам да кажа, Джейн беше мила и

прочее. Всички я харесвахме. Но, честно казано, беше грозна като смъртта. Приличаше на коза.

Рут се изсмя гръмко на цветущото си описание. Не беше лъжа. Лицето на младата Джейн се удължаваше напред, сякаш аха да посегне за нещо, носът ѝ бе като на барон Мюнхаузен, а брадичка почти отсъстваше. Освен това беше и късогледа, но родителите ѝ се преструваха, че не знаят за слабото ѝ зрение; отказваха да признаят, че са създали несъвършено дете. Така че тя бе винаги втрещена и с протегнат напред до опъване на жилите врат, опитвайки се да види ясно заобикалящата я действителност. Изражението ѝ като че ли вечно питаше: „Това става ли за ядене?“ Младата Джейн беше и пълничка. Каквато и остана до края на живота си.

— Но поради някаква незнайна прищявка на съдбата Андреас Селински избра нея. Танцуваха цяла нощ. Бяха впечатляваща гледка. — При тези думи гласът на Рут прозвуча по-грубо.

Гамаш добросъвестно се опита да си представи как младата Джейн, ниска и трътлеста, танцува с онази планина от мускули.

— Дватамата се влюбиха лудо, но родителите ѝ научиха и сложиха край на историята. Получи се голяма разправа. Джейн беше дъщеря на главния счетоводител на „Мелниците на Хадли“. Абсолютно немислимо бе да сключи брак с дървосекач.

— И какво стана накрая? — не се сдържа инспекторът.

Рут го изгледа така, сякаш го виждаше за първи път.

— О, Анди умря.

Гамаш вдигна вежди.

— Не е необходимо да се вълнувате, инспектор Клузо^[4] — добави Рут. — Просто нещастен случай в гората. Бил затиснат от дърво. Пред множество свидетели. Случваше се непрекъснато. Макар навремето да се носеше романтичен слух, според който сърцето му било разбито до такава степен, че вече му било все едно жив ли е, или е мъртъв. Глупости. Аз също го познавах. Той я харесваше, може би дори я обичаше, но не беше луд. Всички ние в някакъв момент претърпяваме тежки неща, но не се самоубиваме. Не, това си беше просто нещастен случай.

— Какво направи Джейн?

— Отиде да учи. Върна се две години по-късно с диплома за учителка и почна работа в местното Шесто училище.

Гамаш забеляза, че на ръката му е паднала слаба сянка, и вдигна очи. До него бе застанал мъж на около трийсет и пет години. Рус, строен, добре облечен в небрежен стил, сякаш току-що излязъл от моден каталог. Изглеждаше уморен, но изпълнен с желание да помага.

— Съжалявам, че се забавих толкова. Оливие Брюле.

— Арман Гамаш, главен инспектор от отдел „Убийства“ в *Surete du Quebec*.

Зад гърба му Рут се изненада. Явно бе подценила човека. Беше голяма клечка. Нарекла го бе „инспектор Клузо“, но това беше единственото оскърбление, за което се сещаше. Оливие изчака Гамаш да си поръча обяда, след което се обърна към Рут.

— Как си? — попита и я докосна леко по рамото.

Тя примигна като опарена.

— Бива. Как е Габри?

— Не много добре. Знаеш го с каква крехка психика е. — Всъщност Оливие понякога си мислеше, че Габри е роден без каквито и да е защитни механизми.

Гамаш бе добил обща представа за биографията на Джейн, преди Рут да си тръгне. Научи също така името на един неин роднина. Племенница на име Йоланд Фонтен, агент по недвижими имоти в Сан Реми. Той погледна часовника си — 12,30. Сан Реми бе на четвърт час оттук. Вероятно щеше да стигне навреме. Докато бъркаше в джоба си за портфейла, видя Оливие да излиза и в миг реши, че е по-добре да убие с един куршум два заека.

Тъкмо сваляше шапката и палтото си от закачалката, когато забеляза бяла табелка, висеща на кука. И тогава го осени. Ето кое го бе смущавало през цялото време. Извърна се, докато навличаше горната си дреха, и огледа отново масите, столовете, огледалата и всички други антики в бистрото. Към всеки от предметите имаше закачена табелка. Мястото беше и антикварен магазин. Всичко тук беше за продан. Човек можеше да си изяде кроасана, след което да си купи подноса. Испита истински прилив на вдъхновение при разрешаването на тази дребна загадка.

Няколко минути по-късно пътуваше с колата на Оливие за Сан Реми. Лесно го убеди да го хвърли до другото селище. Човекът гореше от желание да помага.

— Задава се дъжд — каза Оливие, докато колата подскачаше по чакъления път.

— Според прогнозата се задава застудяване утре — добави Гамаш. И двамата кимнаха мълчаливо. След още няколко километра Гамаш пак проговори: — Каква беше госпожица Нийл?

— Не ми го побира умът как е възможно някой да я убие. Беше изключителен човек. Много внимателна и нежна.

Оливие несъзнателно приравняваше начина на живот на хората с това как умираха. Гамаш винаги се изненадваше от подобни съждения. Човек неизменно очакваше, че ако някой е водил нормален и морален живот, то краят му трябва да е също така достоен; че от насилствена смърт загиват само онези, които са го заслужили с нещо, а убийствата сполетяват само виновните. Колкото и добре да го крият, хората обикновено смятат, че ако някой е бил убит, той си го е заслужил с нещо. Затова и всички се удивляваха толкова при вестта за насилствената смърт на някой добър и морален човек. Сякаш изпитваха тайното подозрение, че може да е станала някаква грешка.

— Никога не съм срещал човек, който да е винаги мил и добър. Нямаше ли някакви недостатъци? Някой, към когото да не се е отнесла по най-добрия начин?

Мъжът мълча дълго време и Гамаш се зачуди дали е забравил за въпроса му. Но все пак чакаше. Арман Гамаш притежаваше голям запас от търпение.

— Двамата с Габри сме тук едва от дванайсет години. Не знам каква е била преди това. Но да ви кажа честно, до този момент не съм чул абсолютно нищо лошо за Джейн.

Скоро пристигнаха в Сан Реми — селище, което Гамаш познаваше бегло. В скиорските си дни, когато децата му бяха още малки, бе прекарал известно време в издигащата се над градчето планина.

— Преди да тръгнете, не искате ли да ви разкажа за племенницата й Йоланд?

Гамаш забеляза напрежението в гласа на Оливие. Явно изгаряше от желание да сподели нещо. Но това трябваше да почака.

— Не сега, на връщане.

— Чудесно. — Оливие паркира и посочи към офиса за недвижими имоти в малкия мол.

Докато близкият Уилямсбърг беше сравнително голям, Сан Реми бе старо провинциално селище. Застроен без предварителен архитектурен план, той бе работническо градче и в някои отношения изглеждаше далеч по-истински от по-привлекателния на пръв поглед Уилямсбърг — главния административен център на околията.

Уговориха се да се срещнат при паркираната кола в 13,15. Гамаш забеляза, че Оливие не заключи вратите, макар да имаше някакви вещи на задната седалка. Просто се отдалечи спокойно.

Руса жена поздрави с широка усмивка главния инспектор още на прага.

— Приятно ми е, господин Гамаш, аз съм Йоланд Фонтен. — Протегна ръка и стисна неговата, преди още да я е подал.

Инспекторът усети, че жената го преценява с опитно око. Беше позвънил предварително, за да е сигурен, че ще я заvari в офиса, и очевидно фигурата или палтото му бяха направили добро впечатление.

— Моля, седнете. От какъв вид недвижими имоти се интересувате? — Жената го настани в кресло с оранжева тапицерия. Щом Гамаш извади служебната си карта и я плъзна по бюрото към нея, усмивката ѝ угасна. — Какво е направило сега това дяволско хлапе? *Tabarnacle*.^[5] — Безупречният ѝ френски изчезна за миг, заместен от грубия и рязък език на улицата.

— Не, госпожо. Джейн Нийл ваша леля ли е? От Трите бора?

— Да. Защо?

— Съжалявам, но имам лоши новини за вас. Тази сутрин леля ви е намерена мъртва.

— О, не — изрече, сякаш бе открила петно върху някоя стара тениска. — Сърцето?

— Не. Смъртта ѝ не е била естествена.

Йоланд Фонтен се втренчи в него, докато се опитваше да възприеме чутото. Очевидно бе наясно със значението на всяка отделна дума, но събрани заедно, те сякаш губеха всякакъв смисъл за нея.

— Не е била естествена. Какво означава това?

Гамаш огледа седналата жена. Лакирани нокти, руса коса, подредена в прецизна прическа, лице, гримирано като за бал, само че в обедно време. Прецени, че трябва да е около трийсетте, но тежкият

грим я състаряваше с двацет години. Явно не водеше природосъобразен начин на живот.

— Открили са я в гората. Убита.

— Насилствена смърт ли? — прошепна.

— Още не знаем. Доколкото ми е известно, вие сте най-близката й роднина. Така ли е?

— Да. Майка ми беше по-малката й сестра. Почина от рак на гърдата преди четири години. Бяха много близки. Ето така. — Йоланд се опита да сплете пръсти, но маникюрът й пречеше и това окарикури жеста. Отказа се от опита да илюстрира твърдението си и изгледа многозначително Гамаш. — Кога мога да вляза в къщата? — попита.

— Извинете, не ви разбрах.

— В Трите бора. Леля Джейн открай време твърдеше, че къщата й ще бъде моя след смъртта й.

Гамаш бе виждал твърде много мъка в живота си и знаеше, че хората се държат по най-различен начин в такива случаи. Първото нещо, което бе сторила собствената му майка, след като се събудила до мъртвия си съпруг, с когото я свързваха петдесет години брак, бе да се обади на фризьорката и да отмени часа си при нея. Беше наясно, че не трябва да съди за хората от начина, по който реагират при подобни лоши новини. И въпреки това въпросът й му се стори странен.

— Не знам. Ние самите още не сме влизали.

Йоланд видимо се развълнува.

— Ами аз имам ключ. Мога ли да вляза преди вас, просто за да подредя?

За момент Гамаш се зачуди дали това е стандартната реакция на агент по недвижими имоти.

— Не.

Лицето на жената застина и почервения като лака на ноктите й. Явно не беше свикнала да й отказват и не можеше да владее гнева си.

— Ще се обадя на адвоката си. Къщата е моя и няма да ви позволя да влезете. Ясно ли ви е?

— Като стана дума за адвокати, случайно да знаете чи услуги е ползвала леля ви?

— Стикли. Норман Стикли. — Гласът й проряза въздуха като бръснач. — Ние също го използваме от време на време при

сключването на сделки за покупко-продажба на къщи в Уилямсбърг.

— Бихте ли ми дали координатите му?

Докато тя пишеше, Гамаш се огледа и забеляза, че една-две от офертите на таблото за продан са на имения — красиви и обширни стари домове, но по-голямата част бяха скромни.

Йоланд разполагаше с много апартаменти и каравани. Все някой трябваше да продава и мобилни домове, помисли си Гамаш. И вероятно продажбата им изискваше далеч по-големи търговски умения, отколкото осъществяването на сделка за някоя стара къща. Ако човек разчиташе само на каравани обаче, сигурно му се налагаше да продава голям брой от тях, за да свързва двата края.

— Ето. — Тя бутна листчето по бюрото към него. — Адвокатът ми ще ви се обади.

Гамаш завари Оливие в колата.

— Да не закъснях? — Той погледна часовника си. Беше 13,10 часът.

— Не, даже малко подранихте. Тъкмо купих няколко връзки лук за днешната вечеря. — Гамаш усети острия и приятен аромат в колата. — А и да ви кажа честно, реших, че разговорът ви с Йоланд няма да отнеме много време. — Оливие придружи думите си с усмивка, докато изкарваше колата на улица „Пренсипал“. — Как мина?

— Не съвсем както очаквах — призна Гамаш.

Оливие се изсмя:

— Нашата Йоланд е нещо уникално. Да не изпадна в истеричен плач?

— Всъщност не.

— А, това вече е изненада. Мислех, че при дадените обстоятелства и допълнителното присъствие на полицейски служител ще демонстрира върховните си актьорски умения, като влезе в ролята на единствен оцелял. Йоланд е триумф на формата над съдържанието. Дори не съм сигурен дали е наясно със съдържанието, толкова е заета с граденето на имиджа си.

— Какъв имидж?

— На успяла жена. Тя има нужда да гледат на нея като на щастлива и успешна съпруга и майка.

— Не изпитваме ли всички такава необходимост?

Тук Оливие вдигна вежди и го изгледа многозначително. Гамаш мигом проумя какво е казал. Отвърна му със същия жест и поглед, при което Оливие отново се разсмя.

— Искях да кажа, че всички имаме своята фасада за пред обществото — усмихна се Гамаш.

Оливие кимна. Така си беше. Особено в гейската общност, където хомосексуалистът трябваше да е забавен, умен, ироничен и най-вече привлекателен. Нещо, което изискваше неимоверни усилия през цялото време. То бе и една от причините да избяга в провинцията. Предчувстваше, че в Трите бора няма да му се налага да носи тази маска през цялото време. Но не бе отчел, че този комфорт също си има цена.

— Прав сте. Но си мисля, че случаят с Йоланд е още по-тежък. Тя е като холивудски декор. Една голяма фалшива фасада, зад която е празно и грозно. Абсолютна пустота.

— А какви бяха взаимоотношенията ѝ с госпожица Нийл?

— Ами, явно са били доста близки в детските години на Йоланд, но след това е настъпил някакъв разрыв. Нямам представа какво точно е станало. Тази жена винаги докарва околните до бяс, но изглежда, въпросната разправия е надхвърлила всякакви граници. Джейн дори отказала да се вижда повече с Йоланд.

— Наистина ли? Защо?

— Нямам представа. Клара може да знае нещо по въпроса. Тимър Хадли сигурно също би могла да ви каже доста, но вече не е сред живите.

Ето, за пореден път чуваше този факт. Смъртта на Тимър само месец преди тази на Джейн.

— И все пак Йоланд Фонтен явно счита, че госпожица Нийл е завещала всичко на нея.

— Възможно е. При някои хора кръвта вода не става.

— Прояви изключителна настойчивост да влезе в къщата на госпожица Нийл преди нас. Това говори ли ви нещо?

Оливие се замисли за момент.

— Не мога да преценя. А и не мисля, че друг би могъл да ви отговори на този въпрос, тъй като никой никога не е влизал в дома на Джейн.

— Моля? — Гамаш помисли, че не е разбрал.

— Може да ви прозвучи смешно, но толкова съм привикнал с този факт, че дори за миг не ми хрумна да го спомена. Да. Това беше единствената особеност при Джейн. Посрещаше ни във всекидневната и кухнята си. Нито веднъж не ни позволи да разгледаме другите стаи.

— Но може би Клара...

— Дори и Клара. Дори и Тимър. Абсолютно никой.

Гамаш си отбеляза мислено да провери дали е така веднага след обяда.

Пристигнаха в Трите бора малко преди уречения час. Гамаш се настани на пейката на площада и отново загледа как върви животът в селцето. Бен му прави компания няколко минути, след което повлече Дейзи към дома си. Преди да тръгне към бистрото, Гамаш обмисли всичко, което бе чул до този момент, както и кой би имал желание да убие такава мила жена.

Бовоар беше оборудвал един голям плот с хартия и маркери. Гамаш зае стола до неговия в задната стая на бистрото, която им бе предоставил за работни срещи Оливие, и се загледа през стъклата на двойната врата. Пред погледа му се откриваха маси с прибрани чадъри, а зад тях — реката. Бела Бела^[6]. Наистина беше красива.

Помещението се изпълни с гладни и измръзнали полицаи. Гамаш забеляза, че агент Никол си е избрала място настрани, и се зачуди каква е причината за уединението ѝ. Пръв докладва Бовоар, докато още ръфаше сандвича си.

— Претърсихме цялото място и открихме... — Отвори бележника си, размаза горчица върху страницата и продължи: — ... три стари бирени бутилки.

Гамаш вдигна вежди.

— Само това?

— И към петнайсет милиона окапали листа.

— Ето това е раната. — Бовоар нарисова кръг с червен маркер. Полицайте го наблюдаваха без особен интерес. Начерта четири, излизащи от кръга линии, които наподобяваха основните географски посоки на компас. Сега няколко от полицайте оставиха сандвичите си на масата. Ставаше интересно. Нарисуваното изглеждаше като груба карта на Трите бора. Втрещен в зловещото изображение, Гамаш се

зачуди дали убиецът не го е направил нарочно. — Възможно ли е стрела да причини такава рана? — попита Бовоар.

Явно никой не знаеше отговора.

Гамаш се замисли. Ако една стрела бе способна да нанесе такава рана, къде се бе дянала тогава? Би трябвало да е в тялото. В съзнанието му изплува образът на *Notre Dame de Bon Secours* — църквата, която посещаваха с Рен-Мари от време на време. Стените бяха изрисувани нагъсто с ликове на светци в мигове на страдание или екстаз. Един от тези образи се появи пред очите му. Рухналият в гърчове Свети Себастиан с надупчено от стрели тяло. Всяка от тях стърчеше от мъченика като обвинителен пръст. От тялото на Джейн Нийл трябваше да стърчи стрела, сочеща към онзи, който я бе изстрелял. Изходна рана не трябваше да има. И все пак имаше. Поредната загадка.

— Да оставим това засега и да продължаваме нататък. Следващият доклад.

Обядът продължи, насядалите наоколо полицаи слушаха и размишляваха на глас в атмосфера, която насърчаваше съвместната работа. Арман Гамаш бе силен привърженик на отборната работа в екипа си, а не на конкуренцията. Съзнаваше, че хора като него се броят на пръсти в ръководството на *Surete*. Вярваше, че добрият лидер трябва да е добър последовател. И призоваваше членовете на екипа си да се отнасят с взаимно уважение един към друг, да се изслушват и подкрепят. Не навсякъде срещаше разбиране. Полицията бе среда, където всички се бореха със зъби и нокти, където успехът означаваше повишение. Беше безсмислено да разкриеш убийство втори. Гамаш знаеше, че в *Surete* не възнаграждават онези, които го заслужават, затова поощряваше отборните играчи. Самият той разкриваше почти сто процента от престъпленията, които разследваше, и все пак бе заседнал на поста, който заемаше от дванайсет години. Нещо, което не го вълнуваше особено, защото беше щастлив човек.

Хапна от печеното пиле и хлебчето със зеленчуци, храната в бистрото беше превъзходна. Някои от полицаите си бяха поръчали бира, но Гамаш предпочиташе джинджифилово пиво. Купчината сандвичи бързо се стопи.

— Съдебният лекар откри нещо странно — докладва Изабел Лакост. — В раната са открити две късчета от перо.

— Стрелите нямаха ли прикрепени пера в края си? — попита Гамаш. Пред очите му отново изникна свети Себастиан. Всички стрели, с които бе набучено тялото му, имаха накрайници от пера.

— Навремето е било така — обади се бързо Никол, доволна да покаже начетеността си. — Сега ги правят от пластмаса.

Гамаш кимна:

— Не ми беше известно. Нещо друго?

— Както самият вие видяхте, имаше много малко изтекла кръв, значи смъртта е била мигновена. Била е убита на мястото, където я открихме. Тялото не е местено. Убийството е било извършено в интервала между шест и половина и седем тази сутрин.

Гамаш събщи наученото от Оливие и Йоланд и раздаде задачите на екипа си. Първо трябваше да претърсят къщата на Джейн Нийл. В този момент мобилният му телефон иззвъня. Беше адвокатът на Йоланд Фонтен. Главният инспектор никога не повишаваше глас, но този път не можа да скрие раздразнението си.

— Засега ще отложим влизането в къщата на Джейн Нийл — обяви, след като приключи телефонния разговор. — Адвокатът на госпожа Фонтен се е сдобил по някакъв неведом начин със съдебно решение, което ни забранява да претърсим къщата.

— Докога? — попита Бовоар.

— Докато докажем, че е предумишлено убийство, или стане ясно, че госпожа Фонтен не наследява имота. Новите приоритети са както следва: открийте завещанието на Джейн Нийл, съберете информация за местните стрелци с лък и искам да знам защо някой ще си прави труда да измъква стрелата, ако неволно е прострелял госпожица Нийл. Трябва също така да изровим повече подробности за смъртта на Тимър Хадли. Аз ще се погрижа да намеря помещение за временен щаб в селото. Ще разговарям и със семейство Мороу. Бовоар, придружете ме, ако обичате. Вие също, агент Никол.

— Днес е Денят на благодарността... — каза Бовоар.

Гамаш спря като вкаменен. Как можа да забрави?

— Кой от вас има планове за празнична вечеря?

Всички вдигнаха ръце във въздуха. Впрочем той също имаше. Съпругата му беше поканила най-добрите им приятели за вечеря и ако не се появеше, със сигурност щеше да им липсва.

— Промяна на плановете. Тръгваме обратно към Монреал към четири, значи след час и половина. Свършете възможно повече работа в този интервал. Не трябва да се мотаем, защото пуйката няма да ни чака.

Стара дървена порта и лъкатушеща пътечка ги отведоха до вратата на вилата. Пространството около нея бе порозовяло от разцъфналите в студа розови хортензии. Пътеката беше заградена от две страни със стари градински рози, смесени с някакво лилаво цвете, което според Гамаш беше лавандула. Напомни си да попита за това госпожа Мороу в някой по-подходящ момент. Веднага разпозна напръстниците и ружите. Единственото, за което съжаляваше по отношение на апартамента в Отремон, бе, че разполага само със сандъчета за цветя по прозорците. Предпочиташе да има градина като тази. В пълна хармония със скромната тухлена къща, към която се приближаваше. Домакинът Питър Мороу отвори тъмносинята врата още преди Гамаш и хората му да почукат, след което влязоха в едно малко антре с окачени палта и чифтове обувки, подредени под дълъг дървен рафт.

— По новините казаха, че се задава дъжд — рече Питър, докато поемаше връхните им дрехи, след което ги поведе към голямата селска кухня. — Разбира се, почти никога не познават. Изглежда, тук имаме специален микроклимат. Навярно е заради планините.

Стаята беше топла и удобна, с лъскави шкафове от тъмно дърво и открити рафтове с подредени на тях буркани, кутии и чаши. Килимите бяха като нахвърляни по пода и придаваха на помещението уют и спокойствие. В един от ъглите на боровата маса стърчеше самотен едър букет. Клара седеше в другия край, загърната в пъстро плетено одеяло. Изглеждаше унесена и откъсната от света.

— Кафе? — Питър не беше много сигурен в етикета, но и тримата отказаха.

Клара се изправи с лека усмивка и протегна ръка; одеялото се изхлузи от рамото ѝ. Хората до такава степен бяха привикнали с любезностите, помисли си Гамаш, че дори при такава ужасна мъка продължаваха да се усмихват учтиво.

— Моите съболезнования — обърна се той към Клара.

— Благодаря ви.

— Ще ви помоля да седнете тук и да водите бележки — прошепна Гамаш на Никол и ѝ посочи един простичък дървен стол до вратата на антрето.

„Бележки — изсумтя Никол мислено. — Отнася се към мен като със секретарка. Да имаш две години стаж в_ Surete du Quebec_ и да ти заповядат да седнеш и да водиш бележки.“

Останалите насядаха около кухненската маса. Ивет забеляза, че нито Гамаш, нито Бовоар извадиха бележниците си.

— Според нас смъртта на Джейн Нийл е нещастен случай, но сме изправени пред един проблем — започна Гамаш. — Не можем да открием оръжието и до този момент никой не се е обадил, ето защо се налага да разследваме случая като нещастен случай с подозрение за убийство. Можете ли да се сетите за някого, който би желал да причини зло на вашата приятелка?

— Не — каза Питър. — Джейн организираше продажби на сладкиши и стари вещи за благотворителни цели от името на женското църковно дружество тук, в храма „Свети Тома“. Беше пенсионирана учителка. Водеше тих и спокоен живот.

— Госпожо Мороу?

Клара се замисли за момент или поне си даде вид, че го прави. Мислите ѝ бяха толкова объркани, че не бе в състояние да даде ясен отговор.

— Възможно ли е някой да има материална изгода от смъртта ѝ? — Гамаш реши, че формулирането на един по-конкретен въпрос може да е от полза.

— Не мисля — отвърна Клара, чувстваше се глупаво заради всички емоции, които изпитваше в момента. — Нямаше финансови затруднения, доколкото знам, макар и никога да не сме разговаряли на тази тема. Тук човек се блъска доста, за да изкара малко пари. Отглеждаше си сама зеленчуците, но по-голямата част от реколтата раздаваше на хората. Винаги съм мислила, че го прави повече за развлечение, отколкото от необходимост.

— А какво ще кажете за къщата ѝ? — запита Бовоар.

— Да, цената ѝ ще бъде доста висока — обади се Питър.

— Но висока за стандартите на селото, не за тези в Монреал. Според мен би могла да получи към сто и петдесет хиляди долара за

нея. Или малко повече.

— Може ли някой да има друга изгода от смъртта ѝ?

— Според мен такъв няма, поне на пръв поглед.

Гамаш се надигна.

— Имаме нужда от временен щаб в селото. Място, където никой няма да ни безпокои до приключване на следствието. Да се сещате за подходящо място?

— Железопътната гара. Вече не се използва по предназначение. Доброволната противопожарна команда си е направила централа там. Едва ли ще имат против да споделят сградата с вас.

— Боя се, че се нуждаем от нещо по-уединено.

— Тогава пробвайте в старата училищна сграда — предложи Клара.

— В която е работила госпожица Нийл?

— Същата — кимна Питър. — Минахме покрай нея тази сутрин. Собственост е на семейство Хадли, но в последно време се използва от Клуба на стрелците с лък.

— Клуб на стрелците с лък? — Бовоар не вярваше на ушите си.

— На доста години е. Двамата с Бен го основахме отдавна.

— Заключено ли е? Имате ли ключ?

— Мисля, че трябва да имам някъде. Бен също. Но никога не заключваме. А може би трябва. — Погледна към Клара, за да потърси мнението ѝ или за подкрепа, но срещна само безизразното ѝ лице.

Гамаш кимна на Бовоар, който извади мобилния си и телефонира, докато останалите разговаряха.

— Бих искал утре да организираме среща на местните хора в единайсет и половина в църквата „Свети Тома“ — заяви Гамаш. — Но се налага да ги известим.

— Няма проблем. Само кажете на Оливие. Веднага ще събере цялата провинция барабар с участниците в мюзикъла „Котки“. А партньорът му Габри е диригент на местния хор.

— Не мисля, че ще имаме нужда от музика — отбеляза Гамаш.

— Аз също, но трябва да влезете вътре. Той държи една голяма връзка с ключове.

— Клубът на стрелците с лък е отворен, но църквата се заключва, така ли?

— Свещеникът е от Монреал — обясни Питър.

Гамаш се сбогува със семейство Мороу и тримата прекосиха вече познатия селски площад. Инстинктивно забавиха крачка, докато вървяха по опадалите листа, които шумоляха леко и излъчваха приятен есенен аромат.

Пансионът бе разположен диагонално на една редица търговски сгради на ъгъла на улица „Олд Стейдж“ — още един път, отвеждащ извън селото. Някога тук спираха за почивка дилижансите, кръстосващи оживения маршрут между Уилямсбърг и Сан Реми. С пристигането на Оливие и Габри сградата отново започна да подслонява уморени пътници. Гамаш каза на Бовоар, че ще поиска необходимата информация и ще направи резервации.

— За колко време? — попита по-младият мъж.

— Докато решим случая или го дадат на друг отдел.

— Онова хлебче трябва да е било адски вкусно.

— Ще ви призная, Жан Ги, че ако имаше и гъби в него, като нищо щях да купя онова дяволско бистро и да се настаним в него. Там щеше да ни е далеч по-приятно и удобно, отколкото на повечето места, където отсядаме.

Вярно беше. Разследванията им често ги отдалечаваха от дома и ги отвеждаха в затънтени провинциални градчета. Налагало им се бе да отсъстват по цели седмици. Бовоар се надяваше този път да е по-различно, особено при тази близост до Монреал. Но явно нямаше да е така.

— Направете ми резервация.

— Никол, а вие? — запита Гамаш през рамо. — Желаете ли да останете?

Ивет Никол реагира така, сякаш е изтеглила печелившия билет от лотарията.

— Страхотно! Не нося резервни дрехи, но това не е проблем, мога да взема назаем от някоя местна жена и да изпера тези във ваната довечера...

Гамаш вдигна ръка:

— Не ме слушате. Тази вечер се прибираме у дома, а разследването започваме утре сутрин.

По дяволите! Всеки път, когато проявеше ентусиазъм, й се отплащаха с шут в задника. Кога ли щеше да поумнее?

Стъпалата към обширната веранда на пансиона бяха украсени с кратунки. Вътре износените персийски килими и натруфените кресла, украсените с пискюли абажури и една колекция газови лампи накараха Гамаш да се почувства като в дома на баба си и дядо си. Къщата ухаеше на печен хляб, което само подсилваше това впечатление. В същия момент през въртящата се врата влезе едър мъж с кокетна престилка, чийто надпис гласеше: „Никога не се доверявай на мършав готвач“. За негова искрена изненада тази гледка отново напомни на Гамаш за баба му.

Габри въздъхна тежко и се плесна по челото с театрален жест.

— Мъфини?

Въпросът свари Гамаш съвсем неподготвен:

— Моля?

— Предлагам бананови, морковени, с фурми и един специален вид в чест на Джейн, който съм нарекъл *Charles de Mills*. — След тези думи Габри изчезна и след малко се появи отново с поднос, отрупан с мъфини, които бе разположил в кръг и украсил майсторски с плодове и рози. — Разбира се, това не са рози *Charles de Mills*. Те отдавна са повехнали.

Домакинът им се обля в сълзи, а подносът му заплашително се люшна. Само бързата и подсилена от глада реакция на Бовоар спаси храната.

— *Desole. Excusez-moi.*^[7] Толкова ми е мъчно. — Габри рухна клюмнал на един от диваните.

Гамаш имаше чувството, че въпреки цялата му театрална драматичност този човек бе искрен в мъката си. Тактично го изчака да се успокои, макар да допускаше, че спокойствието не е сред обичайните му състояния. След това го помоли да разпространи искането му за публична среща с жителите на селото и да отвори църквата на следващия ден. Освен това резервира и стаи в пансиона.

— Стая плюс обяд — поправи го Габри. — Макар че можем да го направим и закуска, ако желаете, щом се опитвате да заловите онова чудовище.

— Имате ли някаква представа кой може да я е убил?

— Някой ловец е бил, нали?

— Не знаем точно. Но ако предположим, че не е бил ловец, кой ви се струва най-подозрителен?

Габри се протегна за един мъфин. Бовоар изтълкува това като разрешение да си вземе и той. Още бяха топли от фурната.

Габри запази мълчание, докато изгълта два мъфина, след което произнесе тихо:

— Не мога да се сетя за никого, но и как бих могъл? — Мъжът обърна напрегнатите си кафяви очи към Гамаш. — Искам да кажа, нали именно това прави убийството нещо толкова жестоко? Дори не ни минава през ума, че ще се случи. Май не се изразих много добре. — Габри се пресегна за още един мъфин. — Хората, към които съм изпитвал най-силен гняв някога, вероятно още не са го проумели. Разбирате ли какво имам предвид? — Сякаш умоляваше инспектора да потвърди.

— Да. Разбирам ви напълно — изрече искрено Гамаш.

Малко хора проумяваха толкова бързо, че повечето предумишлени убийства се дължат на най-примитивни емоции като алчност, ревност и страх, които са били дълбоко потискани продължително време. Габри беше прав — убийството сварваше хората неподготвени, защото убиецът най-често бе майстор на преструвката, на фалшивата фасада; човек, който заблуждава околните с разумното си и дори кротко поведение. Под тази маска обаче се крие нещо ужасно. Затова и изражението, застинало по лицата на много от жертвите, които Гамаш бе виждал, не беше страх или гняв. А изненада.

— Кой знае какво зло се спотайва в сърцата на хората? — запита Габри.

Инспекторът се зачуди дали събеседникът му си дава сметка, че цитира една стара радиопиеса. В следващия миг Габри му намигна и отново изчезна, а когато се върна, подаде на Гамаш торбичка с мъфини.

— Още един въпрос — обади се Гамаш, хванал с една ръка торбичката с мъфините, а с другата — дръжката на вратата. — Споменахте розата *Charles de Mills*.

— Любимата на Джейн. Тя не е някаква проста роза, господин главен инспектор. Специалистите я считат за една от най-фините в света. Това е стара градинска роза. Цъфти само веднъж в сезона, но дава изумителен цвят. И след това повяхва. Затова и приготвих мъфините с розова вода — в знак на почит към Джейн. А след това ги

изядох, както видяхте. Винаги ям, когато съм наранен — усмихна се тъжно Габри.

Съдейки по фигурата му, Гамаш се зачуди колко ли болка изпитва този мъж. А може би и страх. И гняв. Кой знае.

Бен Хадли ги чакаше пред училището, както го бе помолил Бовоар при разговора им по телефона.

— Отвън всичко наред ли ви изглежда, господин Хадли? — попита Гамаш.

Бен се огледа, беше видимо изненадан от въпроса му. Главният инспектор се зачуди дали изненадата не е обичайното състояние на този човек.

— Да. Искате ли да разгледате вътре? — Бен посегна към дръжката на вратата, но Бовоар мигновено протегна ръка и го спря.

След това извади от джоба си ролка жълта полицейска лента и я подаде на Никол. Докато тя опъваше жълтата лента с надпис „Не преминавай, криминално разследване!“ около вратата и прозорците, Бовоар поясни:

— Изглежда, госпожица Нийл е била убита от стрела. Трябва внимателно да огледаме къщата, в която се помещава клубът ви.

— Но това е смешно.

— Защо?

Бен просто се огледа, сякаш мирната обстановка наоколо бе достатъчно доказателство за правотата му. После пусна ключовете в протегнатата ръка на инспектора.

Докато шофираше по моста „Шамлен“ на връщане към Монреал, агент Никол току хвърляше поглед към главния инспектор, който седеше мълчалив и замислен на съседната седалка. Подобни на игли, монреалските небостъргачи започнаха да пробиват хоризонта, а огромният кръст засия от хълма Мон Роял^[8]. У дома със сигурност й бяха запазили от празничната вечеря. Знаеше, че семейството й е готово на всичко за нея, което я утешаваше, но и натоварваше. В замяна от нея се очакваше да постига успехи.

На влизане у дома Гамаш бе посрещнат от аромат на печени пъдпъдъци, един от празничните специалитети на Рен-Мари. Дребният пернат дивеч се обвиваше в бекон и приготвяше на бавен огън в сос от греяно вино. Обикновено той приготвяше плънката с див ориз, но този път съпругата му явно я бе направила сама.

Споделиха си новините от деня, докато той се преобличаше и вземаше душ. Рен-Мари му разказа за кръщенето и почерпката след това. Беше почти убедена, че не е сбъркала мястото, макар да бе видяла твърде малко познати сред присъстващите. Арман ѝ разказа как е минал денят му и за случая. Както обикновено не скри нищо. Може и да беше странно, но той просто не вярваше, че е възможно да имаш дълбока връзка с някого, ако пазиш служебни тайни от него. Така че споделяше всичко с нея и тя правеше същото. Дори след трийсет и пет години брак това все още имаше ефект и поддържаше отношенията им добри.

Приятелите им дойдоха и всички прекараха една приятна и отпускаща вечер. Няколко бутилки добро вино, един изумителен специалитет за Деня на благодарността и една мила интелигентна компания. Гамаш си спомни за началото на „Орландо“ от Вирджиния Улф. В живота си Орландо не бе търсил богатство, слава или почести. Не, търсил бе единствено компания.

Клара се люшкаташе напред-назад, обзета от ужасна мъка. По-рано през деня се бе чувствала така, сякаш някой е изтръгнал сърцето и мозъка от тялото ѝ. След това ѝ ги бе върнал, но повредени.

Питър се промъкна крадешком до вратата на спалнята и надзърна вътре. Бог да му е на помощ, но ревнуваше. Ревнуваше от въздействието, което Джейн имаше върху Клара. Зачуди се дали жена му би преживяла по същия начин и неговата смърт. И тогава проумя, че ако той бе загинал вместо Джейн в гората, старицата щеше да утеша Клара. Щеше да знае какво да прави. В този момент получи просветление. За първи път в живота си се запита какво би направил някой друг. Как би постъпила Джейн на негово място? И отговорът дойде. Питър легна тихо до жена си и я взе в прегръдките си. За първи

път, откакто Клара чу новината, сърцето и разумът ѝ се отпуснаха. За един благословен миг изпита любов, а не чувство на загуба.

[1] Индианско племе, населявало североизточната част на Северна Америка, включително части от Квебек. — Б.р. ↑

[2] Господи, това е невероятно (фр.). — Б.пр. ↑

[3] Буквалният превод на израза е „квадратна глава“; във Френска Канада се използва като обида за англоговорещи, които не знаят добре френски. — Б.р. ↑

[4] Герой, познат от популярните комедийни филми за неумелия френски детектив Жак Клузо. — Б.р. ↑

[5] Квебекска ругатня. — Б.пр. ↑

[6] Италианската дума за „хубава“ е *bella*. — Б.р. ↑

[7] Съжалявам. Извинете ме (фр.). — Б.пр. ↑

[8] Хълмът Мон Роял е дал името на Монреал. На него през 1924 г. е поставен 30-метров светец кръст, който днес е собственост на града. — Б.р. ↑

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА

— Искаш ли препечен хляб? — попита Питър жена си на сутринта. Беше му обърнала гръб и се тресеше от ридания.

— С-силно преп-печен — изхълца Клара и от устата ѝ се проточиха лиги, които стигнаха до пода и образуваха миниатюрни локвички покрай стъпалата ѝ.

Двамата стояха боси в кухнята, където бяха започнали да приготвят закуската. Обикновено по това време вече се бяха изкъпали и облекли или поне бяха нахлузили чехли и наметнали халати върху фланелените си пижами. Тази сутрин обаче нищо не беше нормално. Питър просто не си бе дал сметка до каква степен се е изкривило всичко до този момент.

Цяла нощ бе прегръщал Клара с надеждата, че най-лошото е отминало. Че на сутринта мъката, макар и все още тук, щеше да позволи на съпругата му да си поеме дъх. Но жената, която познаваше и обичаше, сякаш бе погълната от някакво чудовище. Като Йона в търбуха на кита.

— Клара? Трябва да поговорим. Можем ли да си поговорим?

Питър жадуваше да се промъкне обратно в топлото легло с каничка кафе, препечен хляб, сладко и последния каталог на „Лий Вали“. Вместо това стоеше бос по средата на кухнята върху студения под и размахваше багета зад гърба на Клара като някакъв жезъл. Представата за жезъла не му допадна. Може би меч? Но дали това бе подходящо? Да размахваш меч пред съпругата си? Замахна два пъти във въздуха с него и кората на хляба се пропука. Точно навреме, помисли си. Защото представата за меча бе започнала да го смущава.

— Трябва да поговорим за Джейн. — Осъзна се, остави пречупения трагично „меч“ на кухненския плот и сложи ръка на рамото на съпругата си. За миг усети топлата фланелена тъкан, преди Клара рязко да се отдръпне. — Спомняш ли си, че понякога, когато вие с Джейн водехте дълги разговори, аз изтърсвах някой груб коментар и излизах? — Жена му гледаше втренчено напред и от време на време

изсумтяваше, когато носът ѝ протечеше за пореден път. — Отивах в студиото да рисувам. Но оставях вратата отворена. Не го знаеше, нали? — За първи път от двайсет и четири часа насам той зърна искрица интерес в погледа ѝ.

Клара се извърна към него и избърса нос с опакото на дланта си. Питър потисна желанието си да ѝ подаде салфетка.

— Всяка седмица, докато вие с Джейн си приказвахте, аз ви слушах и рисувах. И така в продължение на години. Нарисувах най-добрите си картини, докато ви слушах. Напомняше ми донякъде за времето, когато лежах в леглото си като дете и слушах мама и тате да си говорят долу в кухнята. Беше толкова успокояващо. Но имаше и друго. Двете с Джейн обсъждахте какво ли не. Градинарство, книги, взаимоотношения, готвене. Разговаряхте също и за вярата си. Помниш ли?

Клара се втренчи в ръцете си.

— И двете вярвахте в господ. Клара, трябва да разбереш в какво вярваш.

— Какво имаш предвид? Аз знам в какво вярвам.

— В какво? Кажете ми.

— Разкарай се. Остави ме на мира! — Сега беше неин ред. — Къде са ти сълзите? А? Ти си по-мъртъв и от нея. Не можеш дори да плачеш. И сега какво? Искаш да спра ли? Не е изминало и едно денонощие още, а ти вече се чувстваш отегчен, така ли? Понеже не си център на вселената? Искаш всичко да се върне постарому, просто ей така. — И Клара щракна с пръсти пред лицето му. — Отвращавах ме.

Питър се сви наранен, изкушаваше се да изрече в лицето ѝ всички онези неща, които щяха да ѝ нанесат същата болка, която тя току-що му бе причинила.

— Махни се! — изкрещя Клара през хълцанията и риданията си.

Той изпита желание да го направи. Още от предната сутрин искаше да го стори. Но остана. А в този момент повече от всякога жадуваше да избяга. Дори само за малко. Мечтаеше да се разходи по главната, да изпие едно кафе с Бен. Да вземе душ. Всичко това звучеше толкова разумно и оправдано. Вместо това се наведе отново към нея, хвана влажните ѝ от сълзи и сополи длани и ги целуна. Тя се опита да се отдръпне, но той не ѝ позволи.

— Клара, обичам те. И те познавам. Трябва да си изясниш искрено в какво вярваш, в какво наистина вярваш. През всичките тези години разговаряхте за господ. Ти писа за вярата си. Рисуваше танцуващи ангели и изпълнени с копнеж богини. Тук ли е бог сега, в този момент, Клара? Тук, в стаята, ли е?

Изпълненият с нежност глас на Питър обгърна Клара с покой. Тя започна да се вслушва в думите му.

— Той тук ли е? — Питър бавно поднесе показалец към гърдите ѝ, без да я докосва. — Джейн при него ли е? — Методично продължи атаката си. Знаеше отлично докъде трябва да стигне. — Джейн вече разполага с отговорите на всички въпроси, които двете обсъждахте; заради които се смеехте и спорехте. Тя се е срещнала с бог.

Клара зяпна и се втренчи право напред. Ето. Намери го. Своя остров на утехата. Ето къде можеше да пренесе мъката си. Джейн беше мъртва. И сега бе при господ. Питър имаше право. Тя или вярваше в бог, или не. И двата варианта бяха допустими. Но повече не можеше да казва, че вярва в господ, и да се държи така, сякаш не вярва. Клара вярваше в господ. Вярваше също така, че Джейн е при него. И внезапно болката и мъката ѝ станаха човешки и естествени. Каквито можеше да преживее. Имаше къде да ги положи, на едно много специално място — там, където Джейн беше сега, при господ.

Мисълта ѝ достави неимоверно облекчение. Погледна към Питър, който бе надвесил лице над нейното. Очите му бяха белязани от дълбоки кръгове; сивата му вълниста грива стърчеше в безпорядък. Клара докосна собствената си коса и напипа една заблудена фиба, потънала дълбоко в хаоса от заплетени кичури. Успя да я извади заедно с няколко откъснати косъма, след което помести ръката си върху тила на Питър. Мълчаливо придърпа главата му към себе си, а с другата ръка пригладя част от буйните му кичури и ги захвана с фибата. После прошепна в ухото му: „Благодаря ти. Толкова съжалявам“.

Питър се разплака. За свой ужас усети как очите му засмъдяват и се напълват със сълзи, а в гърлото му сякаш забушува пожар. Загуби контрол и се разрева. Така, както бе плакал като дете, докато лежеше в кревата и слушаше спокойния разговор на родителите си в кухнята, които обсъждаха развода си. Прегърна жена си, притисна я към

гърдите си и каза наум молитва, с която молеше господ никога да не му отнема Клара.

В Монреал съвещанието в главното управление на *Surete* не продължи дълго. Съдебният лекар се надяваше да получи предварителния доклад още този следобед и щеше да го отнесе в Трите бора на път за дома. Жан Ги Бовоар докладва за разговора си с Робер Лемю от отдела на *Surete* в Ковънсвил — младият мъж явно изгаряше от желание да помогне с още нещо.

— Твърди, че Йоланд Фонтен е чиста. Има известни подозрения за някои недотам почтени практики в работата ѝ на агент на недвижими имоти, но до този момент нищо противозаконно. Съпругът и синът ѝ обаче са доста популярни в полицията, както местната, така и *Surete*. Мъжът ѝ се казва Андре Маланфан, трийсет и седем годишен. Пет задържания за пианство и причиняване на безредици. Две задържания за нападение. Две за нахлуване без разрешение.

— Лежал ли е в затвора? — попита Гамаш.

— Два пъти е бил на топло в Бордо и много пъти е изкарвал по една нощ в местния арест.

— А синът?

— Бернар Маланфан. Четиринайсетгодишен. Сякаш чиракува при баща си. Неуправляем. Непрекъснати оплаквания от училището. Неспирни жалби от родители.

— Момчето задържано ли е по някакво обвинение?

— Не. Водени са обаче сериозни разговори с него на два пъти.

Няколко от полицаите в стаята изсумтяха в знак на презрение. Гамаш познаваше добре Жан Ги Бовоар и беше наясно, че той винаги оставя десерта за накрая. А от езика на тялото му личеше, че има какво още да сервира.

— Но — продължи Бовоар с блеснали в знак на триумф очи — Андре Маланфан е ловец. След всички тези присъди разрешението за притежаване на огнестрелно оръжие му е отнето. Обаче... — Гамаш обичаше да вижда по-младия си колега разпален, а този път той изобщо не криеше ентусиазма си. Бовоар направи драматична пауза и най-сетне оповести най-важното: — Тази година подава молба за разрешително за стрелба с лък и тя е одобрена!

Съвещанието приключи. Бовоар раздаде на всички задачите им и екипите потеглиха. Щом стаята се опразни, Никол се надигна, но Гамаш я върна с жест обратно на мястото ѝ. Сега вече бяха само двамата и той искаше да проведе спокоен разговор с нея. Наблюдавал я бе по време на съвещанието и видя, че тя отново избра място настрани от останалите, без да си взема кафе и сладкиш като другите, всъщност без да прави нищо от онова, което вършеха останалите. Сякаш сама се стараеше да се отдели от екипа. Носеше и съвсем семпли дрехи, за разлика от повечето двайсет и няколко годишни жени от Монреал. В облеклото ѝ нямаше нищо крещящо и ярко, което бе рядкост за жител на Квебек. Осъзна, че е свикнал членовете на екипа му да проявяват известна индивидуалност. Никол обаче сякаш се стремеше да бъде невидима. Костюмът ѝ беше в монотонно синьо и от сепъл плат. С криви подплънки за раменете, които издаваха, че е закупен от евтин магазин. Под мишниците личеше тънка бяла ивица, докдето бе стигнала потта ѝ при последното носене на костюма. Не го беше почистила. Гамаш се зачуди дали сама си шие дрехите. Дали още живее в жилището на родителите си. Колко ли се гордееха с нея те и на какво ли напрежение е подложена. Чудеше се и дали всичко това обяснява единственото нещо, което я отличаваше от останалите. Нейното самодоволство.

— Вие сте стажантка на обучение при нас — изрече тихо. — Следователно се нуждаете от малко обучение. Ученолюбива ли сте?

— Да, сър.

— И как се учите?

— Не ви разбрах, сър.

— Въпросът ми е съвсем ясен. Моля да помислите над него и да ми отговорите.

Както винаги дълбоките му кафяви очи бяха живи и топли. Говореше спокойно, но твърдо. Без враждебност, но с пълната увереност, че трябва да му се отговаря. Тонът му бе на ръководител и ментор — това бе безспорно. Ивет беше слисана. Предишния ден се отнасяше приятелски с нея и тя бе решила, че може да се възползва от това. Сега започна да проумява грешката си.

— Уча се, като наблюдавам и слушам, сър.

— И?

И какво още? Гамаш се държеше така, сякаш има цял ден на разположение, но тя знаеше, че само след два часа го чака среща с жителите на Трите бора и че трябва да се доберат дотам навреме. Умът ѝ сякаш замръзна. И... и...

— Помислете над въпросите ми. Довечера очаквам отговорите ви. За момента обаче ми позволете да ви кажа как работя аз. И какво очаквам от вас.

— Да, сър.

— Аз наблюдавам. Много ме бива в наблюдението. Забелязвам всички важни неща. И слушам. Слушам внимателно какво казват хората, избора им на думи, тона, с който ги произнасят. Какво премълчават. А това, агент Никол, е ключът. Това е въпрос на избор.

— Избор?

— Ние избираме какво да мислим. Избираме какво да възприемаме. Избираме какво да е отношението ни към света. Може и да не смятаме така. Може и да не вярваме в това, но е истина. Знам с абсолютна сигурност, че това е факт. Виждал съм предостатъчно доказателства — при всеки случай, при всяка трагедия. При всяка победа. Всичко се свежда до нашия избор.

— Като избор на училище? Или къде да вечеряме?

— Дрехи, прическа, приятели. Да. Оттам се започва. Животът сам по себе си е избор. Всеки ден непрекъснато избираме. С кого да разговаряме, къде да седим, какво да казваме и по какъв начин. Животът ни зависи от избора, който правим. Едновременно е и много просто, и много сложно. В избора се крие сила. Така че, когато наблюдавам, аз следя именно за тези неща. За всеки избор, който правят хората.

— Какво мога да направя аз, сър?

— Можете да се учите. Да наблюдавате и да слушате, да изпълнявате каквото ви кажат. Вие сте стажантка. Никой не очаква от вас да сте компетентна. Почнете ли да се правите на всезнаеща, няма да научите абсолютно нищо.

Никол усети как бузите ѝ поруменяват и прокле тялото си, което открай време все я предаваше. Често се изчервяваше, такава си беше. „Може би — обади се някакъв глас дълбоко в нея, — ако спреш да се преструваш, ще спреш и да се изчервяваш.“ Но гласът беше много слаб.

— Вчера ви наблюдавах. Свършихте добра работа. Успяхте отрано да ни насочите към възможността за стрелата. И това е отлично. Но трябва също така да слушате. Да се вслушвате в разговорите на хората от селото; да се вслушвате в речта на заподозрените; да се вслушвате в клюките, в собствените си инстинкти и колеги.

В ушите на Никол сякаш зазвъняха сребърни камбанки. *Колеги.* До този момент не бе имала никакви колеги. В отдела на *Surete* за пътни патрули бе работила малко или много самостоятелно, а преди това, в полицейския участък в Репентини, бе имала чувството, че хората около нея само я дебнат да ѝ скроят някой номер. Колко хубаво щеше да е да си има колеги. Гамаш се приведе към нея.

— Трябва да разберете, че имате избор. Четири неща водят към мъдростта. Готова ли сте да ги чуете? — Тя кимна и се запита кога ли ще започне полицейската работа. — Има четири изречения, които се учим да казваме и наистина мислим. — Гамаш вдигна свитата си в юмрук ръка и започна да отваря пръсти един по един, докато изреждаше: — *Не знам. Имам нужда от помощ. Съжалявам.* И още едно. — Замисли се за момент, но като че ли не може да си го припомни. — Забравил съм. Но довечера ще поговорим повече на тази тема, нали така?

— Точно така, сър. Благодаря ви. — Ивет осъзна, че казва истината, колкото и странно да беше.

Изчака Гамаш да излезе и си извади бележника. Беше решила да не си води записки по време на разговора им. Не искаше да изглежда като глупачка пред шефа си. Бързо си записа: *съжалявам; не знам; нужда се от помощ; забравил съм.*

Щом влезе в кухнята току-що изкъпан, Питър забеляза две неща. Кафето вреше, а Клара бе обгърнала Люси, която се бе свила на плътно кълбо, навряла нос между задните си крака.

— На мен това ми помогна снощи — каза Клара и се втрени в чехлите на Питър. После инстинктивно плъзна поглед нагоре по загърнатото в халат тяло на съпруга си.

Той приклепна и я целуна. След това целуна главата на Люси. Но кучето не помръдна.

— Бедничката.

— Предложих ѝ банан, но тя дори не вдигна глава.

През целия кучешки живот на Люси Джейн всеки ден ѝ нарязваше по един банан за закуска. Пускаше кръгчетата едно по едно на пода, където само след миг Люси ги омиташе. Всяка сутрин молитвите на Люси се сбъдваха, което потвърждаваше убеждението ѝ, че господ е стар, тромав, мирише на рози и живее в кухнята.

Но това остана в миналото.

Люси осъзна, че нейният бог е мъртъв. Както и че чудото не се състоеше в банана, а в ръката, която ѝ го даваше.

След закуска Питър и Клара навлякоха есенните си дрехи и се запътиха през площада към къщата на Бен. Сивите облаци обещаваха дъжд, вятърът бе влажен и студен. Предната веранда на приятеля им ги посрещна с аромат на запържен чесън или лук. Клара знаеше, че дори да ослепее един ден, не би могла да сбърка къщата на Бен. Отвсякъде лъхаше на вонящи кучета и стари книги. Всички кучета на Бен смърдяха, не само Дейзи, и това явно нямаше нищо общо с възрастта им. Сега обаче домът му ухаеше на кухненски аромати. Вместо да се зарадва, Клара изпита леко безпокойство, сякаш още едно от сигурните неща в живота ѝ бе изчезнало. Искаше си обратно старата миризма. Искаше си обратно Джейн. Искаше всичко да е както преди.

— О, щеше ми се да ви изненадам — възкликна Бен, докато приближаваше към Клара с разтворени за прегръдка ръце. — *Chili con carne*.^[1]

— Любимото ми ястие, когато се нуждая от утеха.

— Не съм го правил досега, но пазя някои от готварските книги на мама и намерих рецептата в „Радостта от готвенето“. Чилито няма да ни върне Джейн, но ще облекчи болката.

Клара погледна дебелия готварска книга, разтворена на кухненския плот, и ѝ се повдигна. Дошла бе от онази къща.

Дома на Тимър. Къщата, която отблъскваше любовта и смеха и привличаше змиите и мишките. Не искаше да има нищо общо с нея и проумя, че отвращението ѝ от мястото се простира и върху предметите, дошли оттам.

— Но, Бен, ти също обичаше Джейн. Ти я откри. Това трябва да е било кошмарно.

— Така е. — Обърнат с гръб към тях, разказа накратко случилото се; не смееше да погледне Питър и Клара в очите.

Докато Бен разбъркваше каймата на печката, Клара отваряше консервите с останалите добавки за ястието и слушаше разказа му. След малко подаде на Питър отварачката за консерви и седна. Виждаше историята на Бен в главата си като на филм. Но очакваше Джейн да се изправи. След като разказът приключи, Клара се извини и отиде във всекидневната.

Пъхна малка цепеница в камината и се заслуша в тихия разговор на Питър и Бен. Не различаваше отделни думи, долавяше само познатите гласове. Врълхлетя я поредната вълна мъка. Беше загубила своята приятелка, чието бърбене я даряваше с утеха. Испитваше и друго — ревност, понеже Питър все още си имаше компания в лицето на Бен. Можеше да го посещава по всяко време, докато нейната най-добра приятелка си бе отишла завинаги. Съзнаваше колко дребнаво и егоистично беше, но не можеше да надвие чувството. Пое си дълбоко въздух и усети приятния аромат на чесън, лук, пържена кайма и подправки. Нели, изглежда, бе чистила скоро, защото мястото лъхаше на почистващи препарати. На чистота. Клара се почувства по-добре — знаеше, че Бен бе и неин приятел, не само на Питър. И че няма да остане сама, освен ако самата тя не го предпочете. Колкото до миризмата на Дейзи, тя можеше всеки миг да надвие уханието на чесновото соте и да се понесе триумфално из къщата.

Питър, Клара и Бен завариха църквата „Свети Тома“ почти пълна. Току-що бе завалял дъжд, така че пред храма нямаше много народ. Малкият паркинг отстрани бе претъпкан с коли, а останалите камионетки и автомобили се редяха по кръговата главна улица. В църквата бе топло и пълно с хора. Разнасяше се миризма на влажни вълнени дрехи и мокра пръст, набита по подметките на обувките. Тримата се провряха през тълпата и се присъединиха към енориашите, облежнати на задната стена. Клара усети, че в гърба ѝ се забиват някакви дребни остри предмети, и се извърна — беше се подпряла на корковото табло за известия. Покрито бе с обяви за продажба на чай и занаятчийски изделия, за срещата на клуба „Брауни“, за тренировките с Хана в понеделник и четвъртък сутрин, за събирането на клуба по

бридж всяка сряда от седем и трийсет; имаше дори пожълтели обяви за „новото“ работно време на църквата от 1967 г.

— Казвам се Арман Гамаш. — Едрият мъж бе заел централно място. Тази сутрин носеше туидово сако и сив панталон, а върху оксфордската му риза личеше проста и елегантна вратовръзка във виненочервено. Беше свалил шапката си и Клара забеляза, че е започнал да оплешивява и не се опитва да го прикрива. Косата и подстриганите му мустаци сивееха. Напомняше ѝ за областен съдия, изправен пред жителите на селото. Беше мъж, свикнал да ръководи, и това му подходеше. Залата замлъкна напълно, с изключение на нечия упорита кашлица в дъното. — Аз съм главният инспектор в отдела по убийства на *Surete du Quebec*.

Представянето му предизвика оживен шум, който Гамаш изчака да стихне.

— А това е първият ми заместник, инспектор Жан Ги Бовоар. — Бовоар пристъпи напред и се поклони. — Сред вас има и други служители на *Surete*. Предполагам, че всички сте ги забелязали. — Пропусна факта, че по-голямата част от екипа му преобръщаше с главата надолу Клуба на ловците с лък.

Внезапно Клара бе споходена от мисъл, която я порази — човекът, убил Джейн, по всяка вероятност бе част от тълпата, изпълнила параклиса. Огледа се и забеляза Нели и съпруга ѝ Уейн, Мирна и Рут, Оливие и Габри. Матю и Сюзън Крофт бяха на реда зад тях. Не видя обаче Филип.

— Според нас смъртта на Джейн Нийл е нещастен случай, но до този момент никой не е поел отговорност по случая. — Гамаш направи пауза и Клара забеляза колко съсредоточен и стегнат бе вече. Интелигентните му очи бавно огледаха помещението, преди да продължи: — Ако това е било нещастен случай и лицето, което я е убило, е тук, искам да кажа няколко неща.

Последва гробна тишина. Дори кашлицата отзад бе спряла, излекувана като по чудо от любопитството.

— Досещам се колко изплашен е бил човекът, след като е проумял какво е сторил. Но въпреки всичко трябва да се покаже и да си признае. Колкото повече изчаква, толкова по-сложни ще стават нещата. За нас, за жителите на селото и за него.

Главният инспектор направи пауза и бавно огледа помещението; всеки присъстващ доби усещането, че погледът на Гамаш го пронизва. Всички притихнаха. Възцари се трепетно очакване; всеки се надяваше извършителят на престъплението да стане и да си признае.

Клара улови погледа на Йоланд Фонтен, която едва й се усмихна. Изпитваше истинско отвращение към нея, но събра сили и й се усмихна в отговор. Андре, мършавият съпруг на Йоланд, също присъстваше; чоплеше кожичките на ноктите си и от време на време ги изскубваше. Изключително грозният им син Бернар седеше клюмнал на пейката с враждебно изражение. Изглеждаше отегчен — дъвчеше някакви бонбони и правеше физиономии на приятелите си отсреща.

Всички останали бяха застинали.

— Искам да кажа на този човек, че ще го открием. Може да е сигурен. — Гамаш си пое дълбоко дъх, сякаш се канеше да смени темата. — Разследваме този случай като предумишлено убийство, макар да изпитваме известни съмнения. Тук е предварителният доклад на съдебния лекар. — Показа джобния си компютър. — Знаем, че Джейн Нийл е издъхнала между шест и половина и седем сутринта вчера. Използваното оръжие по всяка вероятност е стрела.

Думите му предизвикаха леко оживление.

— Казах „по всяка вероятност“, защото оръжието не беше открито. И точно тук е проблемът. Липсващото оръжие е довод срещу тезата ни, че смъртта на госпожица Нийл е нещастен случай. В допълнение с факта, че още никой не е поел отговорност за престъплението, това ни кара да мислим, че случаят е много подозрителен.

Гамаш отново направи пауза и огледа събраните хора. Посрещна го море от доброжелателни лица, тук-там примесени с раздразнени погледи. „Нямат никаква представа какво им предстои“ — помисли си Гамаш.

— Ето какво ще последва. Ще ни виждате навсякъде. Ще задаваме въпроси, ще проверяваме истинността на думите ви, ще разговаряме не само с вас, но и с вашите съседы и работодатели, с членовете на семействата и приятелите ви.

В църквата отново се надигна шум, този път примесен с враждебност. Гамаш долови думата „фашист“ от предната лява част на помещението. Улови нечий поглед и зърна Рут Зардо.

— Никой от вас не е желал да се случи нещо подобно, но ето че е станало. Джейн Нийл е мъртва и ще се наложи всички да се примирим с тази мисъл. Ние трябва да си вършим работата, а вие да ни помагате, което значи, че ще трябва да приемете неща, които при други обстоятелства не бихте търпели. Такъв е животът. Съжалявам. Но това не променя фактите.

Мърморенето стихна, дори тук-там няколко глави кимнаха в съгласие.

— Всички имаме своите тайни и преди разследването да приключи, аз ще съм запознат с голяма част от вашите. Ако не се отнасят до случая, ще ги отнеса в гроба си. Но все пак ще ги открия. Повечето дни ще прекарвам късния следобед в бистрото на господин Брюле, където ще преглеждам събраните до момента факти и доказателства. Всички сте добре дошли да пийнем по някое питие там и да си кажем по някоя приказка.

Гамаш бе наясно, че престъплението е нещо напълно човешко. Причината и следствието. Знаеше също, че за да заловиш престъпник, трябва да установиш контакт с всички хора, замесени в случая. А да поговориш с някого на чаша кафе бе възможно най-приятният и непринуден начин това да стане.

— Имате ли някакви въпроси?

— В опасност ли сме? — попита местният депутат Хана Пара.

Гамаш имаше готов отговор. Това бе труден за обсъждане въпрос, тъй като не бяха напълно наясно дали разследват нещастен случай, или предумишлено убийство.

— Не мисля. Трябва ли да заключвате вратите си нощем? Винаги. Трябва ли да проявявате внимание, когато се разхождате в гората или дори по главната улица? Да. Задължително ли е да правите тези неща? — Направи пауза и цялото паство го изгледа тревожно.

— Снощи заключи ли вратата? — прошепна Клара в ухото на Питър. Щом мъжът ѝ кимна, тя стисна ръката му в знак на благодарност. — Ами ти? — обърна се към Бен, който поклати глава.

— Не, но тази вечер ще го направя.

— Това си е изцяло ваше решение — заяви Гамаш. — При такива събития хората обикновено проявяват засилено внимание и предпазливост в продължение на около седмица. След това отново се връщат към старите си навици. Някои остават по-предпазливи за цял

живот, докато други продължават да правят нещата по старому. Повечето залагат на някакъв благоразумен среден вариант. Не съществува единствен универсален правилен избор. На ваше място бих внимавал, но няма причина за паника. — Усмихна се и добави: — А и вие не ми приличате на хора, които се паникьосват лесно. — Кое то не беше далеч от истината, макар че повечето присъстващи бяха ококорили широко очи. — В случай че възникнат някакви допълнителни въпроси, отседнал съм в местния пансион.

— Аз съм Стария Мъндин — изправи се на крака един двайсет и пет годишен младеж. Беше невероятно красив, с тъмна къдрава коса, изваяно лице и мускулесто тяло.

Бовоар стрелна Гамаш с едновременно развеселен и смутен поглед. Какво беше това име Стария Мъндин? Записа го в бележника си, без да е убеден, че е вярно.

— Да, кажете, господин Мъндин?

— Чух, че когато Джейн е била убита, Люси не е била с нея. Така ли е?

— Да. Доколкото разбирам, това е много необичайно за Джейн.

— Така си е. Едва ли би отишла в гората без Люси. Тя ходеше навсякъде с кучето.

— За защита ли? — запита инспекторът.

— Не, просто така. Защо ти е куче, ако не го вземаш със себе си на разходка? Особено сутрин, когато няма търпение да изскочи навън и да си свърши работата. Не, сър. Тук има нещо.

Гамаш се обърна към присъстващите:

— Някой от вас може ли да се сети за причина, поради която Джейн би оставила Люси у дома?

Клара бе силно впечатлена от въпроса. Шефът на разследването, началник с висок ранг в *Surete*, искаше да чуе мнението на простолудиято. Внезапно атмосферата на скръб и пасивност в храма се смени с такава на активно участие. Разследването стана „тяхно“.

— Ако Люси е била болна или разгонена, възможно е Джейн нарочно да я е оставила вкъщи — обади се Сю Уилямс.

— Вярно, но Люси е здрава и не е разгонена — отбеляза Питър.

— Може ли Джейн да е видяла някакви ловци и да е върнала Люси обратно вкъщи, да не би да я прострелят погрешка? — Въпросът бе зададен от Уейн Робъртсън, който получи пристъп на кашлица и

седна. Съпругата му Нели го обгърна с едрата си пухкава ръка, сякаш това изобилие от плът можеше да прогони болестта му.

— Възможно ли е в такъв случай да се е върнала после обратно в гората, за да влезе в пререкание с някой ловец? — попита Гамаш.

— Възможно е — потвърди Бен. — Правила го е преди. Спомняте ли си преди две години, когато залови... — Той се спря, видимо смутен.

Разнесе се неловък смях, последван от шушукане. Гамаш повдигна вежди и зачака.

— Става въпрос за мен, както е известно на всички. — Един мъж се надигна от стола си с тези думи. — Казвам се Матю Крофт. — Беше на трийсет и няколко по преценка на Гамаш; мъж с нормално телосложение и доста невзрачен външен вид. До него седеше слаба напрегната жена. Името му прозвуча познато на главния инспектор. — Преди три години ловувах незаконно на земята на Хадли. Госпожица Нийл ме заговори и ме помоли да си тръгна.

— А вие направихте ли го?

— Да.

— Защо сте ловували на чужда земя?

— Родът ни живее тук от стотици години и всички сме научени, че по време на ловния сезон няма частна собственост.

— Не е вярно — разнесе се гръмък глас от дъното на помещението.

Бовоар трескаво драскаше в бележника си.

Крофт се обърна назад.

— Ти ли си това, Анри?

Скулпторът Анри Лавиер се надигна царствено от седалката.

— Така съм научен от най-ранните си години — продължи Крофт. — Казвах ми, че човек има правото да ловува където си избере, тъй като оцеляването му зависи от събирането на достатъчно храна за сезона.

— Има магазини за хранителни стоки, Матю. Веригата „Лоблоус“ не ти ли е достатъчна? — рече спокойно Анри.

— ИГА, „Провиго“ — изредиха с вик други.

— И при мен — обади се Жак Беливо, собственик на местния универсален магазин.

Всички се изсмяха. Гамаш не се намесваше, само слушаше, наблюдаваше и следеше накъде върви оживената размяна на реплики.

— Да, времената сега са други — отвърна подразнен Крофт. — Ловът вече не е необходим, но е една чудесна традиция. И много добър начин да помогнеш на ближния. Убеден съм в това.

— Никой не казва, че не си, Мат — обади се Питър и пристъпи напред. — А и не мисля, че си длъжен да се оправдаваш за действията си, особено за тези отпреди години.

— Налага се, господин Мороу. — Гамаш се намеси миг след като Бовоар му подаде една бележка. — Джейн Нийл вероятно е убита от ловец, влязъл без разрешение в имота на господин Хадли. Всеки от вас с подобни приключения в миналото трябва да даде обяснение. — Прегледа бележката. На нея с печатни букви пишеше: „Филип Крофт е хвърлял тор?“. Синът? — Гамаш сгъна хартиятката и я пхна в джоба си. — Продължавате ли да ловувате където си пожелаете, господин Крофт?

— Не, сър, вече не правя така.

— А защо не го правите?

— Защото уважавах госпожица Нийл и накрая проумях онова, което хората ми набиваха в тиквата в продължение на години. Съгласих се с тях. Всъщност вече изобщо не ловувам никъде.

— А притежавате ли ловен лък?

— Да, сър.

Гамаш огледа помещението.

— Бих искал всеки собственик на ловен лък, който присъства тук, да си даде името и адреса на инспектор Бовоар. Дори да не ползва оръжието от години.

— Само притежателите на ловни лъкове ли? — обади се Питър.

— Защо? Какво имате предвид?

— Простите лъкове и стрели, тези за любителска стрелба, се различават от ловните.

— Но не водят ли до същите резултати, ако се използват срещу човек?

— Мисля, че да. — Питър се обърна към Бен, който се замисли за момент.

— Да — потвърди приятелят му. — Макар стрелите да са различни. Човек трябва да има дяволски късмет обаче, за да убие

някаго с любителски лък.

— Защо?

— Ами, стрелите за мишени са с много малък наконечник, с размера на върха на куршум горе-долу. Докато ловната стрела вече е друга работа. Никога не съм стрелял с такъв лък, но Мат има опит.

— Ловната стрела има наконечник с четири, понякога с пет остриета, които се събират в изострен връх.

До олтара бе поставен триножник с листов хартия. Гамаш се приближи до тях и бързо надраска голям черен кръг с четири черти, излизащи от него — копие на онзи, който Бовоар бе нарисувал по време на вчерашния обяд.

— Възможно ли е да причини рана като тази?

Матю Крофт пристъпи напред и тълпата се люшна леко след него.

— Точно такава — потвърди.

Гамаш и Бовоар се спогледаха. Бяха получили част от отговора на въпроса си.

— И така, значи раната е причинена от ловна стрела — промърмори Гамаш сякаш повече на себе си, отколкото на аудиторията.

Матю Крофт не бе сигурен дали инспекторът се обръща към него, но въпреки това отговори:

— Да, сър. Безусловно.

— А как изглежда една ловна стрела?

— Направена е от метал, много е лека и с куха вътрешност, задната ѝ част има пера.

— А лъкът?

— Ловният лък е съставен и се изработва от сплави.

— Сплави? — обади се Гамаш. — Тоест смесица от няколко метала. Мислех, че лъковете са дървени.

— Навремето са били — съгласи се Матю.

— Някои все още са — извика някой от тълпата и предизвика всеобщ смях.

— На мен се присмиват, господин инспекторе — призна Бен. — Когато основах Клуба на стрелците с лък, ползвахме само стари лъкове и стрели. Традиционния тип прост лък...

— Робин Худ — обади се някой и отново разсмя присъстващите.

— И неговите верни съратници — вметна Габри, доволен, че и той е допринесъл с нещо към дискусията. Нов смях се разнесе из храма, макар и по-слаб. Габри обаче не го дочу, защото в това време се опитваше да освободи крака си от желязната хватка на Оливие.

— Така е — продължи Бен. — Когато двамата с Питър основахме клуба, бяхме още под влиянието на Робин Худ, каубоите и индианците. Дори се обличахме като тях.

До него Питър простена, а Клара изсумтя при отдавна забравения спомен как двамата приятели се промъкват из горите, нахлузили ски шапки вместо средновековни шлемове и зелени тесни панталони. По онова време бяха около двацет и пет годишни. Клара знаеше също, че Питър и Бен продължаваха с изпълненията си и до днес, когато мислеха, че никой не ги наблюдава.

— Така че използвахме само прости дървени лъкове и дървени и стрели — поясни Бен.

— А какво използвате сега, господин Хадли?

— Същите лъкове и стрели. Не намерихме причина да ги сменим. Използваме ги само за стрелба по мишена зад училището.

— Така, нека обобщим. Съвременните лъкове и стрели се изработват от някакъв метал или сплав. А старите — от дърво, правилно ли съм разбрал?

— Точно така.

— Може ли такава стрела да пробие човешко тяло?

— Да, от край до край — обади се Матю.

— Но, господин Хадли, вие споменахте каубои и индианци. Във всички онези стари уестърни стрелите остават в тялото.

— Онези филми не са много истински — отбеляза Матю и Гамаш долови как Бовоар се изсмя зад него. — Повярвайте ми, една стрела може да пробие човешко тяло от край до край.

— И металната, и дървената?

— Аха. И двете.

Гамаш поклати глава. Поредният разбит мит. Зачуди се дали събраното множество в църквата знаеше това. Но поне бяха намерили отговор на загадката с изходната рана и вече бе повече от сигурно, че Джейн Нийл е убита със стрела. Но къде ли се беше дянала?

— Колко далеч може да стигне една стрела, след като напусне тялото?

— Хм, добър въпрос. Три-четири метра.

Гамаш погледна Бовоар и кимна. Стрелата вероятно бе пронизала жената през гърдите, излязла през гърба ѝ и потънала в гората зад нея. Бяха претърсили близката околност, без да я открият.

— Трудно ли е да се намери?

— Не особено. Един опитен ловец винаги знае къде точно да погледне. Стърчи малко над земята, защото оперената ѝ задна част е малко по-лека от предната. Стрелите са скъпо удоволствие, господин инспектор, така че винаги си ги събираме грижливо. Станало ни е втора природа.

— Съдебният лекар откри няколко власинки от истински пера в раната. Какво би могло да означава това?

Оживлението, което предизвикаха тези думи, изненада силно Гамаш. Питър се бе втренчил в Бен, който имаше объркан вид. Всички сякаш мигновено се раздвижиха.

— Ако наистина става въпрос за стрела, тогава тя може да е само някоя стара и дървена — заяви Питър.

— Изработените от метална сплав стрели не са ли с истински пера в задната си част? — попита Гамаш, който най-последно започваше да разбира.

— Не.

— Така. Извинете, че се налага да се повтарям, но просто искам да съм абсолютно сигурен. След като в раната са открити власинки от истински пера, тогава значи си имаме работа с дървена стрела. Не изработена от метална сплав, а от дърво.

— Точно така — потвърди хорово половината паство.

— Не стрела за стрелба по мишена като тези, използвани от Клуба на стрелците с лък, а ловна, нали така? — запита Гамаш. — Знаем това заради формата на раната. — Посочи към рисунката и всички кимнаха в знак на съгласие. — Трябва да е била дървена стрела с метален наконечник за лов. Дървените ловни стрели могат ли да се използват с нови метални лъкове?

— Не — отвърна паството в един глас.

— Значи трябва да е било дървен лък, нали така?

— Точно така.

— Лъкът на Робин Худ.

— Точно така.

— Сега вече ми стана ясно, благодаря ви. Имам още един въпрос. По-рано използвахте за лъковете думите „прост“ и „съставен“. Каква е разликата? — Гамаш хвърли поглед към Бовоар с надеждата, че заместникът му си води подробни бележки.

— „Прост“ е лъкът на Робин Худ — обясни Бен, — на каубоите и индианците. Представлява едно дълго тънко парче дървесина, подебело в средата, където е издялана нещо като ръкохватка. И в двата края на пръчката има нарези. Закачате тетивата на единия, а после на другия край, извивате дървената пръчка и тя се превръща в лък. Просто и ефективно. Конструкция, известна от незапомнени времена. След като приключите работа, свалите тетивата и прибирате някъде лъка, приел отново формата на леко извита пръчка.

„Наистина, просто и ефективно“ — помисли си Гамаш.

— Конструкцията на лъка, който наричаме „съставен“, е сравнително нова обаче — продължи Матю. — На практика той прилича на много сложен лък с ролки в двата края и много тетиви. Има и доста сложен механизъм за прицелване. А също и спусък.

— Простият модел притежава ли мощта и точността на онзи другия, как му беше името?

— Съставен — подсказаха едновременно двама души, в това число и поне трима от полицаите в църквата.

— Точността... да. Но мощността — не.

— Поколебахте се за първото.

— При стария модел пускате тетивата с пръсти. Ако отпускането не е добре премерено, точността се нарушава. При съставния лък имаме спусък, затова освобождаването е по-плавно. Притежава също така и много точен прицелен механизъм.

— В наши дни има ловци, които предпочитат да използват дървени огъващи се лъкове и дървени стрели. Така ли е?

— Не са много — обади се Хелън Чарън. — Такива случаи са много редки.

Гамаш се обърна към Матю:

— Ако възнамерявате да убиее някого, кой лък бихте използвали? Простия или съставния?

Матю Крофт се поколеба при отговора си. Въпросът очевидно не му се понрави. Андре Маланфан се изсмя. С безжизнен мъртворешки смях.

— Пределно ясно. Съставния. Не мога да си представя някого в днешно време да ловува със стар дървен лък и стрели с истински пера. Все едно е някой, дошъл от миналото. За стрелба по мишена човек може да избере прост лък, да. Но за лов? Само съвременен. А и да речем, че възнамерявате да убиете някого. Предумишлено. Защо ще рискувате излишно с дървен лък? Не, съставният ви дава далеч по-голяма сигурност. Аз лично бих използвал огнестрелно оръжие.

„Ето къде е загадката — замисли се Гамаш. — Защо? Защо е използвана стрела, а не куршум? Защо някакъв старомоден дървен лък, а не съвременен ловен?“ В края на всяко разследване всеки въпрос получаваше своя отговор. И той бе смислен, поне до някаква степен. За някого. В този момент обаче му се струваше напълно лишен от смисъл. Някой бе използвал старомодна дървена стрела с истински пера, за да убие една възрастна пенсионирана селска учителка. Защо?

— Господин Крофт, пазите ли още ловния си лък и комплекта към него?

— Да, сър.

— Ще имате ли възможност да ми покажете как се стреля с него днес следобед?

— С удоволствие. — Крофт не се поколеба с отговора, но Гамаш забеляза, че жена му се напрегна.

Гамаш погледна часовника си: 12:30.

— Някой да има други въпроси?

— Аз имам. — Рут Зардо се изправи с усилие.

— В действителност това беше повече твърдение, отколкото въпрос. — Гамаш я изгледа с интерес. Вътрешно обаче се стегна като пружина.

— Можете да използвате старата гара, ако считате, че ще ви свърши работа като местен щаб. Чух, че търсите подходящо помещение. Доброволната противопожарна команда може да ви помогне да се настаните там.

Гамаш се замисли над предложението. Мястото не беше идеално, но щом нямаша достъп до училищната сграда, изглеждаше като оптимален вариант.

— Мерси, ще се възползваме от предложението ви. Много съм ви благодарен.

— Искам да кажа нещо — надигна се и Йоланд. — Полицията несъмнено ще ми каже за кога мога да организирам погребението на леля Джейн. Ще известя всички кога и къде ще се състои.

Гамаш внезапно изпита дълбока жалост към нея. Беше се облякла в черно от глава до пети и се разкъсваше между желанието да демонстрира мъка и да заяви правото си на собственост над тази трагедия. Виждал бе много пъти как хората буквално се състезават за ролята на главен скърбящ. Винаги бе дълбоко човешко, никога — приятна гледка, а и много често заблуждаваше. Докато раздават храна на гладувачи, социалните работници бързо научават, че онези, които се бият да се докопат до някоя порция, обикновено са хората, които имат най-малка потребност от нея. А стоящите безмълвно най-отзад — прекалено изнемощели, за да воюват с лакти — се нуждаят най-много от храната. Същото е и с трагедията. Хората, които не излагат мъката си на показ, често изпитват най-дълбоката покруса. Но инспекторът знаеше също така, че не съществуват железни стопроцентови правила.

Гамаш приключи срещата. Щом излязоха на проливния дъжд, всички се втурнаха към бистрото за обяд — някои да готвят, други да сервират, а останалите просто да се нахранят. Главният инспектор изгаряше от нетърпение да чуе резултатите от претърсването на Клуба на стрелците с лък.

[1] Печено кълцано говеждо месо с множество лютивни подправки. — Б.р. ↑

ГЛАВА ПЕТА

Агент Изабел Лакост бръкна с треперещи ръце в найлоновия плик и внимателно извади смъртоносното оръжие. В мокрите си и измръзнали от студа пръсти държеше наконечник на стрела. Останалите полицаи в стаята седяха мълчаливо; повечето присвиваха очи в опит да различат дребния наконечник, изработен само с една цел: да убива.

— Намерихме го в клуба заедно с още такива — поясни и го подаде на останалите да го разгледат.

Пристигнала бе рано тази сутрин, след като остави съпруга си да се грижи за децата в Монреал и препусна насам в дъжда и мрака. Обикновено изпитваше удоволствие от тишината в офиса, а днес той бе студено и неприветливо бивше училище. Ключа за сградата получи от инспектор Бовоар. Извади термоса си с кафе, докато се навеждаше под жълтата предупредителна лента, остави на пода полицейската си чанта с веществени доказателства от местопрестъплението, включи осветлението и се огледа. Стените бяха покрити с колчани, висящи от някогашни закачалки за детски палта. В центъра на едната стена имаше надеждно закрепена черна дъска. Върху нея някой бе нарисувал мишена, буквата „X“ и една дъга помежду им с изписани отдолу числа. Агент Лакост се бе подготвила добре предната нощ — проучила бе в интернет основното за стрелбата с лък, така че с лекота разбра, че схемата на дъската представлява прост урок за посоката и силата на вятъра, разстоянието и траекторията при стрелба. Въпреки това извади фотоапарата си и я засне. После си наля кафе, седна на един стол и прерисува схемата в бележника си. Беше методична жена.

Преди да са пристигнали останалите полицаи от групата за претърсване, направи нещо, за което само тя знаеше: излезе навън и в мрака на дъждовната сутрин отиде до мястото, където бе убита Джейн Нийл. Там съобщи на госпожица Нийл, че главен инспектор Гамаш ще открие кой ѝ е сторил това.

Агент Изабел Лакост вярваше в правилото „прави за другите това, което искаш да направят за теб“ и знаеше, че би желала някой да свърши това за нея.

После се прибра в студеното помещение, в което се помещаваше Клубът на стрелците с лък. Междувременно останалите полицаи бяха вече пристигнали и претърсили стаята. Снели бяха пръстови отпечатьци и дори бяха измерили, фотографирали и събрали веществени доказателства. Лакост пхна ръката си в чекмеджето на единственото бюро, останало в помещението, и ги откри...

Малко по-късно в бистрото Гамаш държеше наконечника в длан, сякаш бе хванал граната. Очевидно бе предназначен за лов. Четирите скосени остриета постепенно преминаваха в остър връх. Инспекторът едва сега успя да осъзнае напълно онова, което бяха споделили местните хора в църквата. Този наконечник сякаш жадуваше да пониже дланта му. Изстрелян от силен лък, несъмнено можеше да пониже жив човек. Изобретяването на огнестрелните оръжия си беше истинско чудо, след като човек вече е разполагал с такова смъртоносно и безшумно оръжие.

Агент Лакост избърса с мека кърпа мократа си тъмна коса. Стоеше с гръб към буйния огън в каменната камина, наслаждаваше се на топлината за пръв път от часове и гледаше как колегите ѝ разнасят смъртоносното оръжие из стаята, докато наоколо се носеше аромат на домашна супа и хляб.

Клара и Мирна чакаха на опашката пред шведската маса, държаха купи с гореща френско-канадска грахова супа и блюда с топли рогчета от фурната. Малко пред тях Нели слагаше някакво ястие върху таблата си.

— Вземам допълнително и за Уейн — почувства се длъжна да обясни Нели. — Ей го там, бедния човечец.

— Чух го да кашля — каза Мирна. — Настинал ли е?

— Не знам. Вече е засегнало и гърдите му. Толкова съм разтревожена, за първи път от дни излизам от къщата. Но Уейн косеше ливадата на госпожица Нийл и вършеше разни други неща за нея, така че държеше да отиде на срещата.

Двете жени проследиха с поглед как Нели отнесе отрупаната си табла до сгърчения и изтощен Уейн. Избърса челото му и след това го изправи на крака. Двамата напуснаха бистрото. Нели — загрижена и властна, Уейн — покорен и щастлив да изпълнява нарежданията ѝ. Клара се надяваше той да се оправи бързо.

— Какво мислиш за срещата? — обърна се Клара към Мирна.

— Допадна ми тоя инспектор Гамаш.

— И на мен. Толкова е странно обаче да убият Джейн с ловна стрела.

— Макар че, като се замисли човек, има логика. Сега е ловен сезон. Старата дървена стрела обаче ме кара да потръпвам цялата. Много е страшно. Да ти сложа ли пуешко?

— Да. Сирене искаш ли? — попита Клара.

— Едно резенче само. Или може би малко по-голямо парче.

— Кога едно резенче се превръща в парче?

— Ако си изкусително парче като мен, размерът няма значение — заяви дяволито Мирна.

— Няма да забравя следващия път да си легна с едно парче неустойимо сирене „Стилтън“.

— Да не изневеряваш на Питър?

— Ако става въпрос за храна, всеки ден му слагам рога. Поддържам много специална връзка с едно желирано мече, чието име няма да споменавам. Е, добре де, ще ти го кажа: Рамон. Кара ме да се чувствам пълноценна. Виж ти! — Клара посочи към кошницата на бюфета.

— Направих я тази сутрин — обясни Мирна, щастлива от проявеното внимание. Знаеше, че Клара забелязва почти всичко, но благоразумно споменава само хубавото.

— И аз си помислих, че е твое дело. Какво си сложила вътре?

— Ще видиш — ухили се Мирна.

Клара се наведе и погледна отблизо плетеницата от растителни клонки и четки за рисуване. Във вътрешността ѝ се гушеше пакет, опакован в кафява промазана хартия.

— Градински чай и сладка трева — каза Клара, след като се върна до масата и разви пакета. — Дали означават каквото си мисля?

— Ритуал — кимна Мирна.

— О, каква чудесна идея! — Клара протегна ръка и погали Мирна по рамото.

— От градината на Джейн ли са? — попита Рут и вдъхна медения аромат на сладка трева и тежкото безпогрешно ухание на градински чай.

— Градинският чай, да. Брахме го заедно през август. Сладката трева ми я даде Анри преди две седмици, когато си косеше ливадата. Растяла около Индианската скала.

Рут ги подаде на Бен, който ги задържа в изпънатата си длан.

— О, за бога, човече, няма да те ухапят — изръмжа Рут, рязко ги дръпна от ръката му и ги размаха под носа му. — А и доколкото си спомням, дори те бяха поканили на обряда за Лятното слънцестоене.

— Да, ама като човешка жертва — отвърна Бен.

— Стига де, Бен — обади се Мирна. — Казахме ти, че вероятно няма да се наложи да те принасяме в жертва.

— Беше голям майтап — ухили се Габри и погълна едно варено яйце с подправки. — Аз носех расото на жреца. — Понижи глас и се огледа наоколо, в случай че онзи със свещеническото расо реши да се появи отнякъде и да проповядва.

— Най-доброто нещо, за което са използвали това расо — заяви Рут.

— Благодаря — отвърна Габри.

— Не го казах като комплимент. Ти не беше ли хетеросексуален преди ритуала?

— Всъщност, да. — Габри се обърна към Бен. — Номерът проработи. Истинска магия. Следващия път определено трябва да дойдеш.

— Вярно е — обади се Оливие, който стоеше зад Габри и масажираше врата му. — Рут, ти не беше ли жена преди ритуала?

— Ами ти?

— Значи сте го открили в незаклучено чекмедже с още дванайсет такива? — В бистрото Гамаш протегна наконечника така, че върхът му да сочи тавана. Възхити се на жестоката прецизност, с която четирите остри като бръснач ръба се събираха в един елегантен гибелен връх. Съвършено, безшумно и смъртоносно оръжие.

— Да, сър — отвърна Лакост, без да се отделя от мястото си край огъня. Оттам се виждаше как дъждът бие по стъклата на двойната врата. Освободила ръцете си от смъртоносните оръжия, Изабел стискаше купа с гореща супа и топло рогче с плънка от шунка, разтопено сирене и листа маруля.

Гамаш внимателно постави наконечника в отворената длан на Бовоар.

— Можем ли да го закрепим към някаква стрела?

— Какво сте намислили? — запита Бовоар шефа си.

— Ами, нали клубът им е пълен със стрели за стрелба по мишена?

Лакост кимна с пълна уста.

— С дребни затъпени наконечници, подобни на връх на куршум.

— Мхм — успя да отговори Лакост и кимна за допълнително пояснение.

— Възможно ли е онези наконечници да се извадят и вместо тях да сложим този?

— Да — отвърна Лакост и преглътна с усилие.

— Извинете ме — усмихна се Гамаш. — Но откъде знаете, че е възможно?

— Прочетох го снощи в интернет. Върховете се изработват така, че да са универсални. Разбира се, трябва да знаете какво правите, за да не си нарежете пръстите на лентички. Както и да е, вземате една стрела, отстранявате наконечника ѝ и поставяте друг на негово мястото. Такава е идеята.

— Дори при старите дървени стрели?

— Да. Подозирам, че тези ловни наконечници са от старите дървени стрели в клуба. Някой ги е извадил и ги е заменил с наконечници за стрелба по мишена.

Гамаш кимна. Бен им беше споделил, че собственоръчно е събрал старите дървени стрели от семействата, които подменяли старите си ловни оръжия с по-нови. Стрелите първоначално били с ловни наконечници, така че му се наложило да ги замени с такива за стрелба по мишена.

— Добре. Отнесете ги всички в лабораторията.

— Вече пътуват — обади се Лакост и зае мястото до Никол, която леко отмести стола си.

— В колко е срещата ни с нотариуса Стикли във връзка със завещанието? — обърна се Гамаш към Никол.

Ивет Никол знаеше отлично, че срещата беше насрочена за един и половина, но видя в това възможност да докаже, че си е извлякла необходимите изводи от кратката му лекция тази сутрин.

— Не знам.

— Съжалявам, не ви разбрах.

„Ха — помисли си, — той схвана.“ Беше й отговорил с една от ключовите фрази. Тя бързо си припомни останалите, които със сигурност водеха до повишение: *съжалявам; не знам; нуждая се от помощ...* и какво беше четвъртото? Да! *Забравил съм.*

— Забравила съм.

Сега вече главният инспектор я гледаше с нескрита загриженост.

— Разбирам. Не си ли го записахте?

Ивет се зачуди дали да не пробва с друга ключова фраза, но нямаше сила, която да я принуди да изрече: „Нуждая се от помощ“. Вместо това сведе глава и поруменя — изпитваше смътното чувство, че по някакъв начин са й скроили капан.

Гамаш прегледа собствените си бележки.

— В един и половина е. С малко повече късмет може да влезем в къщата на госпожица Нийл, след като изясним нещата със завещанието.

По-рано през деня се бе обадил на директора на полицията Бребьоф — негов стар приятел и съученик. Мишел Бребьоф се бе издигнал повече от Гамаш, и то до пост, за който и двамата бяха кандидатствали, но това не разруши приятелството им. Гамаш уважаваше Бребьоф и го харесваше.

Директорът прояви разбиране, но не можа да обещае нищо.

— За бога, Арман, знаеш как стоят нещата. И без това ситуацията е достатъчно неприятна, щом е успяла да намери някого, с когото е достатъчно гъста, да й подпише съдебното нареждане. Съмнявам се, че ще намерим съдия, изгарящ от желание да отмени решение на свой колега.

Гамаш трябваше да докаже, че случаят е предумишлено убийство. Или да установи, че Йоланд Фонтен не е наследница на дома. Докато размишляваше за разговора си с нотариуса, телефонът му иззвъня.

— *Oui, allo?* — Изправи се и се премести да разговаря в една тиха част на стаята.

— Според мен ритуалът е страхотна идея! — заяви Клара и поднесе парче хляб към устата си, макар да не беше особено гладна. — Струва ми се обаче, че това трябва да касае само жените. Не е нужно да участват само близки приятелки на Джейн, могат да се включат всички жени, които искат.

— Кога искаш да го направим? — обърна се Мирна към Клара.

— Какво ще кажеш за следващата неделя?

— Точно седмица преди деня, в който Джейн си отиде — отбеляза Рут.

Клара бе видяла Йоланд и семейството ѝ да влизат в бистрото по-рано и бе наясно, че трябва да си каже няколко думи с нея. Събра сили и тръгна към нейната маса. В заведението настъпи внезапна тишина, която силно изненада главния инспектор. Току-що приключил телефонния си разговор, Гамаш се върна на пръсти в помещението и застана точно до входа за обслужващия персонал. Оттам можеше да чува и вижда всичко незабелязан. Човек с неговата професия умееше да се крие и слива с обстановката. Тъкмо си го помисли и видя една търпелива сервитьорка зад гърба си, която държеше поднос със студени закуски.

— Това трябва да е добро — прошепна момичето. — Пушена шунка.

— Благодаря ви. — Взе си едно резенче.

— Йоланд — рече Клара и протегна ръка. — Съжалявам за загубата ти. Леля ти беше прекрасна жена.

Йоланд огледа ръката ѝ, пое я за миг и веднага я пусна. Надяваше се, че докарва образа на налегната от огромна мъка жена. Номерът можеше и да мине, ако го беше разиграла пред друга публика. Такава, която не я познаваше добре или не бе наясно с истинските ѝ взаимоотношения с Джейн Нийл.

— Моля те, приеми съболезнованията ми — продължи Клара с огромни усилия и изкуствен тон.

Йоланд наклони глава и поднесе салфетка към сухите си очи.

— Поне можем да използваме повторно салфетката — подхвърли Оливие, който също надзърташе иззад рамото на Гамаш. — Какво жалко изпълнение. Абсолютно мъчение за окото. Какво ще кажете за една сладка?

Оливие държеше поднос, обсипан с разнообразни сладкиши с плодова глазура. Гамаш си избра едно парче, посипано с дребни диви боровинки.

— Благодаря ви.

— Похапнете си преди скандала, който всеки миг ще се разрази. Не мога да си обясня защо Клара постъпва така, след като знае отлично какво говори Йоланд зад гърба ѝ вече толкова години. Отвратителна жена.

Гамаш, Оливие и сервитьорката гледаха захласнато разиграващата се сцена в замрялото бистро.

— Двете с леля бяхме изключително близки, както ви е известно — изрече Йоланд, без да отмества очи от лицето на Клара, очевидно си вярваше на всяка дума. — Знам, че няма да се ядосате, ако спомена, че по всеобщо мнение тъкмо вие сте човекът, който я отчужди от истинското ѝ семейство. Всички са единодушни в това. И все пак вие вероятно не сте осъзнавали какво правите. — Усмихна се снизходително.

— О, господи, сега ще гръмне — прошепна Рут в ухото на Габри.

Питър се вкопчи в страничните облегалки на стола си, с усилие се сдържаше да не скочи и изкрещи в лицето на Йоланд. Но беше наясно, че Клара трябва да се справи сама с нея, да се пребори най-сетне със собствени сили. Застина в очакване на отговора ѝ. Цялото помещение замря в очакване.

Клара си пое дълбоко дъх, но не каза нищо.

— Аз ще организирам погребението на леля — продължи победоносно Йоланд. — Вероятно ще бъде в католическия храм в Сан Реми. Църквата на Андре. — Протегна се да улови ръката на съпруга си, но той стискаше един огромен сандвич, издут от майонеза и месо. Синът ѝ Бернар се прозя, в устата му се мярнаха полусдъвкан сандвич и стичащи се ивици майонеза.

— Вероятно ще пусна обявление във вестника, което съм сигурна, че всички ще прочетете. Може би няма да е зле обаче да помислите за някакъв надпис на надгробния ѝ камък. Само да не е

нещо откачено, че леля ми не би го одобрила. Както и да е, помислете върху идеята и после ми кажете.

— Знам, че се повтарям, но наистина много съжалявам за Джейн.

Още преди да заговори Йоланд, Клара бе наясно какво ще се случи. Знаеше, че поради някаква необяснима причина тази жена винаги успява да ѝ причини непоносима болка. Удряше я там, където никой друг не успяваше. За Клара бе абсолютна мистерия как е възможно тази жена, към която не изпитваше абсолютно никакво уважение, да я мачка по този начин. А си мислеше, че е подготвена за удара. Дори се осмели да таи надежда, че може би този път резултатът ще е различен. Но, разбира се, не беше.

Никога нямаше да забрави чувството, което изпита, когато се изправи пред тази жена. Сякаш отново се бе превърнала в онова грозно дребно момиченце в училищния двор. Детето, което никой не обичаше, нито можеше да обикне. Тромаво заради плоските си ходила, бавно и осмивано. Момичето, което се смееше в най-неподходящите моменти и вярваше на небивалици; което бе готово на всичко, само някой — без значение кой — да я хареса. Каква глупачка само. Наглед всички се отнасяха учтиво с нея, а под чина я риташа в глезените. Страшно ѝ се прииска да изтича при Джейн за утеха. Приятелката ѝ щеше да я обгърне с пълните си нежни ръце и да произнесе нежно: „Голяма работа, какво толкова“.

Рут Зардо също нямаше да забрави този момент и щеше да го обезсмърти в стихове, които щяха да намерят място в следващата ѝ стихосбирка, „Чувствам се ЧУДЕСНО“:

*Ти бе молец,
погалил бузата ми
в мрака.
Убих те,
без да зная,
че си просто молец
без жили.*

Но в паметта на Клара най-силно щеше да се вреже отвратителният смях на Андре, който долови, докато се връщаше до

мястото си. Смях, който само едно жестоко и зле възпитано дете бе способно да нададе при вида на ранено и страдащо създание. Добре познаваше този звук.

— Кой се обади? — попита Бовоар шефа си при завръщането му. Нямаше представа, че Гамаш е ходил и другаде освен до тоалетната.

— Доктор Харис. Не знаех, че живее толкова наблизко, има къща в едно село на име Клегхорн Холт. Каза, че ще ни донесе доклада си на връщане, към пет часа.

— Избрах хора за два екипа. Единият да подреди временния щаб, а другият да претърси повторно гората. Според мен имаме три варианта за стрелата: забила се е в пръстта някъде наблизко; прибрана е от убиеца и вероятно унищожена или — ако извадим късмет — е сред наконечниците, които Лакост откри в Клуба на стрелците.

— Съгласен съм.

Бовоар раздаде задачите и изпрати двама агенти да разпитат Гюс Хенеси и Клод Лапиер за случая със замерянето с патешки тор. Срещата с Филип Крофт запази за себе си. После отиде при Гамаш, който го чакаше отвън, и двамата закрачиха по селския площад, доближили глави под чадърите си.

— Отвратително време — измърмори Бовоар, оправи яката на шлифера си и вдигна рамене в опит да защити тила си от връхлитащия дъжд.

— Синоптиците обещават още дъжд и ново застудяване — отвърна автоматично Гамаш, внезапно проумял, че е възприел несъзнателно начина на изразяване на местните хора. Или поне редовното обсъждане на прогнозата за времето.

— Какво мислите за агент Никол, Жан Ги?

— Не ми го побира умът как е успяла да постъпи в *Surete* с нейния манталитет, да не говорим, че някой я е препоръчал за повишение в отдел „Убийства“. Изобщо не става за работа в екип, не може да разговаря с хората, нито да ги изслушва. Направо е изумително. Почвам да си мисля, че имате право — през последните години се издигат само некадърници.

— Според вас може ли да се научи? Още е млада, нали? На около двайсет и пет?

— Млада е, но не чак толкова. Лакост не е много по-голяма от нея. Изобщо не съм убеден, че е проблем на възрастта, а не конкретно на дадената личност. Според мен и на петдесет години да стане, пак ще си е същата, да не кажа и по-зле, ако продължава така. Питате дали е способна да се учи? Без съмнение. По-важният въпрос обаче е дали е в състояние да се отучва. Може ли да се пребори с лошите си навици? — Бовоар забеляза, че дъждът се стича по лицето на главния инспектор. Прииска му се да го избърше, но се сдържа.

Усети, че е допуснал грешка, но беше твърде късно. Все едно бе поднесъл буре с мед под носа на мечка. Видя как лицето на шефа му се променя. Мрачното и навъсено изражение, което казваше „не ме закачайте, мисля върху случая“, отстъпи място на „сега ще ви обясня как точно стоят нещата“. Щеше да се опита да я превъзпита. „Господи, сега я оплесках“ — помисли си Бовоар. Изпитваше огромно уважение към Гамаш — повече, отколкото към всеки друг човек на света, но беше наясно с фаталния му недостатък: желанието да помага на хората, вместо просто да ги уволнява. Състраданието му не познаваше граници. Нещо, за което Бовоар понякога завиждаше на хора като Гамаш, но най-често третираше с подозрение.

— Е, може би любопитството ѝ ще надвие желанието все да е права.

„Да, и скорпионът доброволно ще се раздели с жилото си“ — помисли си Бовоар.

— Господин главен инспектор? — Двамата вдигнаха поглед и съзряха Клара Мороу да тича към тях под дъжда. Зад нея съпругът ѝ Питър се бореше с някакъв чадър и се опитваше да го задържи над главата ѝ. — Сетих се за едно много странно нещо.

— Слушам ви — усмихна се Гамаш.

— Ами то всъщност е много дребно нещо, но кой знае, може да се окаже важно. Съвпадението обаче ми се стори прекалено странно и реших да го споделя с вас. Става въпрос за картините на Джейн.

— Аз пък не мисля, че е особено важно — обади се прогизналият и мрачен Питър.

Клара го стрелна с изненадан поглед, който Гамаш не пропусна да долови.

— Джейн рисуваше картини през целия си живот, но не позволяваше на никого да види творбите ѝ.

— Толкова чудно ли ви се струва? — запита Бовоар. — Много художници и писатели пазят в дълбока тайна творбите си. Това е една от любимите теми на клюкарските хроники. Едва след смъртта на автора скритите произведения виждат бял свят и получават високо признание.

— Така е, но случаят не е точно такъв. Миналата седмица Джейн реши да покаже едно от платната си в „Артс Уилямсбърг“. Взе решението в петък сутринта, а комисията трябваше да оцени творбите същия следобед. Картината ѝ беше одобрена.

— Картината ѝ е била одобрена, а тя — убита — промърмори Бовоар. — Наистина странно.

— Като стана въпрос за странности, вярно ли е, че приживе госпожица Нийл не е канила никого във всекидневната си? — запита Гамаш.

— Вярно е — потвърди Питър. — Ние сме толкова привикнали с това, че изобщо не ни прави впечатление. Както когато някой ваш близък куца или страда от хронична кашлица, предполагам. След време изобщо не забелязвате.

— Но защо не ви е канила?

— Не знам — призна озадачено Клара. — Както каза Питър, толкова съм привикнала, че изобщо не ми се струва странно.

— Никога ли не сте я питали?

— Джейн ли? Сигурно сме я питали след пристигането си. Или поне сме подхвърлили въпроса на Тимър и Рут, но съм сигурен, че така и не получихме отговор. Явно никой не знае. Габри си мисли, че е постлала в стаята си някой оръфан оранжев килим и е направила порнографска изложба.

Гамаш се изсмя.

— А вие какво мислите?

— Наистина не знам.

След думите ѝ се възцари тишина. Гамаш се зачуди що за човек е била Джейн Нийл. Жена, предпочела да живее дълго време с толкова много тайни и изведнъж решила да ги разкрие всичките. Затова ли бе изгубила живота си?

Нотариус Норман Стикли се изправи до бюрото си и кимна, след което седна, без да предложи столове на тримата полицаи пред него. Сложи големи кръгли очила, загледа се в папката си и обяви:

— Това завещание е съставено преди десет години и е много просто. С няколко малки изключения основната част от недвижимия ѝ имот става притежание на племенницата ѝ Йоланд Мари Фонтен или евентуално на неин наследник. Това включва къщата в селището Трите бора с всичко в нея, както и парите, които ще останат след плащането на таксите по завещанието и погребението и покриването на останалите сметки, направени от изпълнителите на завещанието. Плюс данъците, разбира се.

— Кои са изпълнителите? — попита Гамаш. Външно изглеждаше, че приема с лекота удара по разследването им, но наум ругаеше. Усещаше, че нещо не е наред. Дали пък не беше просто криворазбраната му гордост? Навярно беше твърде вироглав да признае грешката си, а старицата по съвсем разбираеми причини бе оставила имота си на единствения си жив роднина.

— Рут Зардо, с моминско име Кемп, и Констанс Хадли, с моминско име Поуст, известна, доколкото знам, като Тимър.

Щом чу имената, Гамаш се разтревожи още повече, макар да не бе сигурен защо. Дали го притесняваха самите хора, зачуди се. Или пък изборът? Кое?

— Правила ли е и други завещания при вас? — обади се Бовоар.

— Да. Има едно, направено пет години по-рано.

— А пазите ли копие от него?

— Не. Да не мислите, че имам склад, в който пазя всички стари документи?

— Помните ли съдържанието му? — попита Бовоар в очакване на поредния отбранителен и кратък отговор.

— Не. Вие...

— Ако не се сещате какво е гласяло първото завещание, тогава може би помните защо госпожица Нийл го е променила по-късно? — прекъсна го Гамаш с възможно най-благоразумния и приятелски тон, на който бе способен.

— Подновяването на завещания през няколко години е нещо обичайно — заяви Стикли и Гамаш се запита дали този хленч е обичаен за нотариуса. — Всъщност ние препоръчваме на клиентите си

да го правят на всеки две до пет години. Не заради нотариалната такса, разбира се, а защото много обстоятелства могат да се променят в рамките на такъв период — побърза да обясни, сякаш се защитаваше от нечие неизречено обвинение. — Раждат се деца, появяват се внуци, умира единият от съпрузите, случват се и разводи...

— Да, животът е страшно разнообразен — вметна Гамаш, за да спре тирадата му.

— Именно!

— И въпреки това, нотариус Стикли, последното й завещание е отпреди десет години. Каква би могла да е причината? Според мен можем да приемем, че е направила текущото завещание, тъй като предишното вече не е било валидно. — Но... — Гамаш се наведе към бюрото и почука с пръст по дългия тънък документ пред нотариуса. — Това завещание също е остаряло. Сигурен ли сте, че наистина е последното?

— Разбира се. Хората обикновено са много заети и завещанието невинаги им е първа грижа. А и освен това не е нещо много приятно. Има много причини, заради които го отлагат.

— Възможно ли е да е отишла при друг нотариус?

— Не. А и съм засегнат от намека ви.

— Откъде сте толкова сигурен? — притисна го Гамаш. — Задължително ли е било да ви извести?

— Просто знам. Селцето е малко и със сигурност щях да разбера. — Това сложи край на разговора им.

Стиснал копие от завещанието в ръка, на излизане Гамаш се обърна към Никол:

— Още не съм убеден за това завещание. Искам да свършите нещо в тази връзка.

— Да, сър. — Никол веднага застана нащрек.

— Открийте дали това е последното завещание. Можете ли да го направите?

— *Absolument.*^[1] — Никол беше на седмото небе.

— Здравейте — обади се Гамаш, проврял глава през вратата на изложбената зала „Артс Уилямсбърг“.

След срещата с нотариуса отидоха в галерията, която се помещаваше в красивата реставрирана сграда на бившата поща. През огромните прозорци ясно нахлуваше светлината на сумрачния ден; лъчите падаха върху износения дървен под и придаваха призрачен блясък на малкото открито помещение.

— *Bonjour* — извика отново инспекторът.

В центъра на залата стърчеше стара печка на дърва. Хубава беше. Обикновена, функционална и лишена от всякаква елегантност — просто голяма черна печка, борила се с канадския студ в продължение на повече от сто години.

В това време Никол откри ключа за осветлението и включи лампите. На стените бяха окачени огромни платна с абстрактно изкуство. Гамаш се изненада. Очакваше нещо простичко, романтично и лесно за продажба — като акварелни селски пейзажи, а вместо това бе поразен от триметрови сфери и блестящи ивици. Мястото излъчваше сила, ентузиазъм и младежка жар.

— Здравейте — викна и Никол, но в същия момент Гамаш се обърна и видя Клара да се приближава към тях с барета, която заплашваше всеки миг да се изхлузи от главата ѝ.

— Пак се срещаме — заяви госпожа Мороу с усмивка. — След онзи разговор за творбите на Джейн реших да дойда и отново да погледам картината ѝ, да поседя тихичко с нея. Все едно до мен е душата ѝ.

Никол извъртя очи и простена. Бовоар потръпна при реакцията на младата жена и се зачуди дали самият той дава вид на толкова неприятен и ограничен, когато шефът му заговори за предчувствията и интуицията си.

— И миризмата... — Клара пренебрегна Никол и си пое дълбоко и страстно дъх. — Всеки художник реагира на нея. Сърцето му забива лудо. Представете си уханието на прясно изпечените шоколадови курабийки, които сте похапвали в дома на баба си като дете. Съчетанието от лак, маслени бои и фиксатор има същия ефект върху художниците. Всяка акрилна боя притежава собствен аромат, който човек с добър нюх може да различи. Сигурно има аромати, които предизвикват подобна реакция и у вас, полицаите.

Гамаш силно се изсмя — припомнил си бе предната сутрин.

— Право в десетката! Вчера, когато агент Никол дойде да ме вземе от къщи, беше купила кафе „Тим Хортънс“. Две двойни чаши. Въодушевих се на мига, защото свързвам миризмата на кафе в картонена чашка единствено и само с разследвания. — Инспекторът постави ръка на гърдите си и я задържа там. — Доловя ли този аромат, дори да влизам в концертна зала, веднага започвам да се озъртам за труп наоколо.

Клара се засмя.

— Ако си падате по тебеширени контури, картините на Джейн ще ви допаднат. Радвам се, че сте дошли да се запознаете с тях.

— Тази от нейните ли е? — Гамаш обходи с поглед яркото помещение.

— Ами, нищо общо няма с нейните. На друг художник е. Настоящата изложба приключва след седмица и едва тогава ще подредим картините на нашите членове. Откриването е след десетина дни. Не този петък, а следващия.

— Тогава ли ще е изложбата?

— Точно тогава. Две седмици след решението на комисията.

— Можете ли да ми отделите минутка? — Бовоар издърпа настрана Гамаш.

— Разговарях с Лакост. Тъкмо беше приключила телефонния си разговор с лекаря на Тимър Хадли. Според доктора смъртта е била напълно естествена. Рак на бъбреците с разсейки в панкреаса и черния дроб. Не са й оставали много дни. Дори е изкарала повече, отколкото е очаквал.

— У дома си ли е починала?

— Да, на втори септември тази година.

— Деня на труда^[2] — вметна Никол, която току-що се бе приближила към тях.

— Госпожо Мороу, вие какво мислите по въпроса? — обърна се Гамаш към Клара, която бе застанала на почтителна дистанция, но все пак бе чула целия им разговор.

Олеле! Този път наистина я спипаха. Нямаше смисъл да се прави на невинна.

— Смъртта на Тимър не бе изненада, макар да дойде малко неочаквано. Всъщност не, това е леко пресилено. Работата е там, че ние се редувахме да стоим при нея. Този ден бе ред на Рут. Бяха се

разбрали преди това, че ако Тимър е добре, Рут ще отскочи да види заключителния парад на областния събор. Тимър каза, че се чувства добре, така че Рут ѝ дала лекарствата, напълнила ѝ чаша вода и излязла.

— Оставила е сама една умираща жена — обобщи Никол.

Клара промълви:

— Да. Знам, че звучи безотговорно, дори егоистично, но ние вече толкова дълго се грижехме за нея, че безпогрешно предугаждахме състоянието ѝ. Всички се измъквахме за половин-един час от време на време, за да изперем дрехите ѝ, да напазаруваме или да ѝ стотвим нещо леко. Така че не е толкова необичайно, колкото изглежда на пръв поглед. — Клара се обърна към Гамаш. — Рут не би я оставила сама, ако бе забелязала и най-малкия признак на влошаване у Тимър. Не мога да ви опиша колко ужасно се почувства, след като я намери починала.

— Значи е било неочаквано — заключи Бовоар.

— В този смисъл, да. Но после лекарите ни обясниха, че се случва много често. В един момент сърцето просто спира да бие.

— Беше ли направена аутопсия? — попита Гамаш.

— Не. Никой не прецени, че има нужда. Защо се интересувате толкова от смъртта на Тимър?

— Просто искаме да си изясним възможно най-добре всичко, свързано със случая — каза Бовоар. — В рамките на няколко седмици в едно много малко селище умират две възрастни жени, което, естествено, поражда някои въпроси. Това е всичко.

— Но както споменахте, става въпрос за стари хора. Едва ли е толкова неочаквано.

— Само дето едната жена е умряла с пробито от стрела сърце — вметна Никол.

Клара примигна.

— Можете ли да ми отделите минутка? — Гамаш дръпна Никол и двамата излязоха от залата. — Агент Никол, ако още веднъж се отнесете към някого по начина, по който току-що постъпихте с госпожа Мороу, ще ви отнема значката и ще ви изпратя вкъщи с автобуса, ясен ли съм?

— Но какво толкова съм направила? Казах истината.

— Вие сериозно ли мислите, че тя не е наясно, че Джейн Нийл е убита със стрела? Наистина ли не можете да осъзнаете какво направихте преди малко?

— Просто казах истината.

— Не, отнесохте се към едно човешко същество като към идиот и напълно съзнателно му причинихте болка. Оттук нататък ще си водите бележки и ще пазите мълчание. По-късно вечерта ще обсъдим въпроса по-обстойно.

— Но...

— Отнасям се към вас с уважение и почит, защото така се държа с всеки. Никога обаче не бъркайте вежливото ми отношение със слабост. Никога повече не спорете с мен. Ясно ли ви е?

— Да, сър. — Никол си обеща оттук насетне да не се обажда, щом като вместо благодарност получаваше такова конско от шефа си. При всеки директен въпрос щеше да отговаря едносрично. Точно така.

— Ето я картината на Джейн — обяви Клара и измъкна от хранилището едно средно голямо платно, което постави върху триножник. — Не всички я одобриха.

Никол едва не възкликна: „Шегувате ли се?“, но в последния момент се сети какво си бе обещала само преди миг.

— А вие харесахте ли я? — попита Бовоар.

— Отначало не, но колкото повече я гледах, толкова повече ми допадаше. Сякаш картината се пренареди и засия. Първоначално ми напомняше на пещерна рисунка, но постепенно се преобрази в дълбоко затрогваща творба. Просто ей така. — И Клара щракна с пръсти.

Гамаш реши, че ще му се наложи да се взира в картината до края на живота си, ако иска да види в нея нещо, което наподобява изкуство. При все това платното излъчваше някакво много странно очарование.

— Но това са Нели и Уейн — възкликна и посочи към две човешки фигури в лилаво, седнали на пейка.

— А това тук е Питър. — Клара посочи към един пай с очи и уста, но без нос.

— Как е успяла да го постигне? Как е съумяла да пресъздаде тези хора по такъв безпогрешен начин само с по две точки за очите и една крива линия за устата?

— Не знам. Аз самата съм художник, рисувам цял живот, но не съм способна на това. Картината обаче съдържа и още нещо. Има дълбочина. Макар че се вирам в нея вече почти час, а онова пренареждане на образите така и не се повтори. Може би съм прекалено настойчива. А магията се получава само когато човек не я търси.

— Добра ли е? — попита Бовоар.

— Там е въпросът. Не знам. Според Питър е чудесна, а останалата част от комисията с едно изключение беше готова да рискува.

— За какъв риск става дума?

— Може да ви прозвучи изненадващо, но художниците са много темпераментни хора. За да бъде одобрена картината на Джейн и показана на изложбата, творбата на някой друг трябва да бъде отхвърлена. Този човек би се ядосал много. Както и близките и приятелите му.

— Би ли се ядосал до такава степен, че да е готов да я убие? — продължи с въпросите Бовоар.

Клара се разсмя:

— Трябва да ви призная, че подобна мисъл е минавала през моята и през главата на всеки друг художник неведнъж. Дори е успявала да се загнезди трайно там. Но едва ли някой би убил човек, защото от „Артс Уилямсбърг“ са отхвърлили творбата му. Не. А и по-логично би било да убие членовете на комисията, не Джейн. Всъщност, като си замисля, никой освен членовете на комисията не знаеше, че картината е била одобрена. Взехме решението едва миналия петък.

Колко далеч в миналото изглеждаше сега този момент, помисли си Клара.

— Дори и госпожица Нийл?

— Е, аз ѝ казах в петък.

— А на някой друг казахте ли?

Клара се смути.

— Онази нощ разговаряхме дълго по темата, докато вечеряхме. Бяхме се събрали у нас преди Деня на благодарността.

— Кой присъстваше на вечерята? — попита Бовоар с готов бележник и молив. Нямаше вече никакво доверие на Никол в това

отношение. Младата жена го забеляза и се подразни почти толкова, колкото когато ѝ наредиха да води бележки.

Клара изброи имената.

През това време Гамаш се взираше в картината.

— Какво изобразява?

— Заключителното шествие на областния събор тази година. —

Клара посочи към една зеленолика коза с овчарска гега и поясни: — Ето я Рут.

— Господи, наистина е тя — възкликна Гамаш, а Бовоар се засмя гръмко. Приликата беше невероятна. Как го бе пропуснал? — Я чакайте, тук е нарисуван същият ден, същият момент, когато Тимър Хадли е умряла, нали? — Доброто настроение на Гамаш в миг се стопи.

— Да.

— И как е нарекла картината си госпожица Нийл?

— „Един ден от събора“.

[1] Абсолютно (фр.). — Б.р. ↑

[2] В САЩ и Канада празникът се отбелязва в първия понеделник на месец септември. — Б.р. ↑

ГЛАВА ШЕСТА

Гамаш се убеждаваше колко красива е околността въпреки проливния дъжд и пронизващия вятър. Кленовете бяха обагрени в тъмноресено и оранжево, а издуханите им от вихъра листа бяха поръсили пътя и канавките като пъстроцветен килим.

Пътуваха с колата от Уилямсбърг в посока Трите бора и се наложи да минат през планинското било, което разделяше двете селища. Пътят се провираше разумно през долините и покрай реката и вероятно следваше стария маршрут на дилижансите. В един момент обаче Бовоар свърна по още по-тесен черен път, осяян с едри дупки. Колата започна да се тресе и Гамаш с усилия четеше бележките си. Отдавна бе тренирал стомаха си да не реагира по най-неприятния начин при подобни обстоятелства, но очите му бяха по-капризни в това отношение.

Бовоар намали скорост, докато приближаваше една голяма пощенска кутия, боядисана в слънчево жълто. Върху нея нечия ръка бе изписала с печатни бели букви номер и фамилия — Крофт. Продължиха напред. Пътят бе обграден от двете страни със стени от високи кленове, които сплитаха короните си в подобие на тунел.

Чистачките бясно чистеха предното стъкло и Гамаш мерна бяла фермерска къща с дървена облицовка. Удобна и уютна наглед, тя бе потънала в море от слънчогледи и ружи, забравили сезона си. От комина ѝ се носеше пушек, който вятърът мигом отвяваше в гората зад нея.

Гамаш отдавна бе научил, че домът отразява собственика си като автопортрет. Вкуса му за цветове, мебели, картини. Всяка малка подробност разкриваше по нещо от същността му. Дали мястото бе запуснато, в безпорядък или пък изрядно като аптека? Дали украшенията бяха подбрани така, че да впечатлят новодошлия, или разказваха за различни моменти от биографията на собственика? Дали пространството бе претрупано от вещи, или максимално изчистено? По време на разследване Гамаш изпитваше силно вълнение всеки път,

когато прекрачеше прага на нечий дом. Изгаряше от желание да разгледа къщата на Джейн Нийл, но се налагаше да изчака. Всеки момент обаче щеше да научи тайните на семейство Крофт.

Обърна се към Никол:

— Дръжте си очите на четири и водете подробни бележки за всичко казано. И си дръжте устата затворена, разбрано?

Младата жена го изгледа враждебно.

— Зададох ви въпрос, агент Никол.

— Разбрано. — Направи дълга пауза, преди да добави: — Сър.

— Добре. Инспектор Бовоар, вие водите.

— Веднага — отвърна заместникът му и излезе от колата.

Матю Крофт ги чакаше до входната врата. Пое прогизналите им палта и ги въведе право в кухнята. Всичко беше обагрено в яркочервено и жълто. По рафтовете бяха наредени пъстри съдове и блестяща посуда. Завесите бяха чисто бели, бродирани с цветя по ръбовете.

Гамаш хвърли поглед към Крофт, който подреждаше солницата и пиперницата от другата страна на масата. В интелигентните му очи личеше безпокойство, сякаш очакваше да се случи нещо. И се заслушваше. Признаците бяха едва доловими, скрити под дружелюбната му фасада. Главният инспектор обаче не ги пропусна.

— Държа комплекта с лъка и стрелите зад паравана на верандата. Измокрен е, но все пак мога да ви покажа как се стреля, ако желаете.

Крофт говореше на Гамаш, но вместо него отговори Бовоар, с което привлече върху себе си погледа на домакина:

— Това несъмнено ще бъде от полза, но първо бих искал да ви задам няколко общи въпроса.

— Разбира се, питайте.

— Разкажете ми за Джейн Нийл, за взаимоотношенията ви с нея.

— Не бяхме много близки. Понякога се отбивах при нея. Там беше спокойно. Мирно. Беше ми учителка много отдавна, още в старото училище.

— Каква преподавателка беше?

— Забележителна. Само с един свой поглед можеше да ви внуши, че сте единственият човек на земята. Разбирате ли ме?

Бовоар кимна. Арман Гамаш имаше същата дарба. По време на разговор повечето хора се оглеждат наоколо, кимат, махат с ръка. Но не

и Гамаш. Всеки, с когото той общуваше, се чувстваше като център на вселената. Бовоар, разбира се, бе наясно, че в това време шефът му попива и най-малката подробност от случващото се. Просто не го показваше.

— Къде работите?

— В общината на Сан Реми, в пътното управление.

— С какво се занимавате там?

— Шеф съм на поддръжката на пътищата. Възлагам задачи на екипите, анализирам проблемни участъци. Понякога само обикалям в търсене на проблеми. А ако попадна на някоя преобърната кола, се надявам да не се натъкна на проблем.

Случва се твърде често. Смъртта обичайно идва нощем, прибира душата на човек по време на сън, спира сърцето му или го пробужда да иде до тоалетната с раздиращо главоболие, преди в мозъка му да се спуска някой кръвоносен съд. Дебне го по алеи и станции на метрото. След залез облечени в бяло пазители измъкват кабелите на животоподдържащи машини и канят смъртта в стерилни помещения.

Но в провинцията смъртта идва денем и без покана. Улавя в мрежите си рибари с техните рибарски лодки. Сграбчва деца за глезените, докато плуват. Зиме ги примамва да се спускат с шейни по твърде стръмни склонове и застъпва върховете на ските им. Причаква ги в края на езерото, където снегът доскоро е преминавал в лед, а сега — невидима за блесналите детски очи — лека вълна докосва брега. И кънкьорът описва малко по-голям кръг, отколкото е искал. Смъртта дебне в горите с лък и стрела по свечеряване и зазоряване. Посред бял ден изхвърля от пътя автомобили, чиито гуми свистят отчаяно върху леда или снега, или върху ярката есенна шума.

Винаги известяваха Матю Крофт за пътните катастрофи. Понякога дори стигаше първи до тях. И докато измъкваше мъртвото тяло от автомобила, намираше спасение за охлузеното си сърце и ум в поезията. Рецитираше заучени наизуст поеми от книгите, които бе вземал назаем от госпожица Нийл. А поезията на Рут Зардо му беше най-любима.

В свободните си дни често посещаваше госпожица Нийл. Сядаше в някой удобен дървен стол в градината ѝ, гледаше към потока

отвъд флокса и учеше наизуст поеми, които му помагаша да прогонва кошмарите. В това време госпожица Нийл му приготвяше лимонада и оформяше цветните лехи. По някаква причина не му се щеше да споделя с полицаите тези спомени, не искаше да ги допуска толкова близо до себе си.

Преди да успее да продължи, домакинът видимо се напрегна. Миг по-късно Гамаш също го чу — отваряне на врата. Сюзън излезе от избата и пристъпи в кухнята.

Не изглеждаше никак добре. На събранието беше напрегната, но в сравнение със сегашното ѝ състояние онова беше нищо. Кожата ѝ бе почти прозрачна и покрита с петна; тънкият слой пот по нея ѝ придаваше хлъзгав влечугоподобен вид. Щом я пое, Гамаш се убеди, че ръката ѝ е студена като лед. Беше уплашена до смърт. Ужасена. Инспекторът погледна към мъжа ѝ, който вече дори не се опитваше да прикрива страха си. Сякаш бе съзрял не жена си, а някакво привидение — дух, който му носеше недвусмислено ужасно и лично послание.

Но моментът бързо премина. Матю Крофт възвърна обичайния си вид и сега само бледността му свидетелстваше за онова, което криеше. Гамаш предложи стола си на госпожа Крофт, но мъжът ѝ го изпревари и зае една табуретка, а съпругата му седна на неговото място. Никой не продумваше. Гамаш се надяваше Бовоар да запази тишина. Искеше мълчанието да се проточи и да ги пречупи. Жената очевидно се бореше с нещо ужасно и силите ѝ се топяха с всеки изминал миг.

— Искате ли чаша вода? — попита я в този момент Никол.

— Не, благодаря ви, нека направя чай.

След тези думи госпожа Крофт стана от стола си и всичко рухна в миг. Гамаш заби изумен поглед в Никол. Дори да изгаряше от желание да саботира следствието и да провали кариерата си, едва ли би могла да избере по-подходящ момент да се обади.

— Нека ви помогна — каза Никол, скочи от стола си и сграбчи чайника.

Маската на Бовоар за миг се пропука и показа сгърченото му от бяс лице, но в следващия миг инспекторът отново изглеждаше разумен и спокоен.

„Каква тъпа, тъпа жена“ — ругаеше наум, докато се усмихваше доброжелателно. Хвърли поглед към Гамаш крадешком и със

задоволство установи, че шефът му също бе втренчен в Никол, макар и не гневно. Търпимостта на главния инспектор за пореден път го ядоса. Кога щеше да поумнее този човек? Какво го караше да бъде толкова толерантен към идиотите?

— Какво работите, госпожо Крофт? — Бовоар реши, че след този гаф вече спокойно може да продължи беседата. Още преди да довърши въпроса си обаче, осъзна собствената си грешка. Намекнал бе, че майчинството не е работа. Но вече пет пари не даваше.

— Три пъти седмично ходя да помагам в офиса за копирни услуги в Сан Реми. Така свързваме двата края.

Бовоар вече съжаляваше за въпроса си. Зачуди се дали не бе излял гнева, натрупан към Никол, върху госпожа Крофт. Огледа помещението и осъзна, че много от домашните вещи са ръчно направени, дори найлоновите калъфи на креслата (те бяха несръчно съшити с телбод и няколко телчета бяха изпадали). Тези хора наистина живееха бедно.

— Доколкото знам, имате две деца — продължи Бовоар в опит да прогони моментния срам.

— Точно така — изпревари отговора на жена си Матю.

— А как се казват?

— Филип и Даян.

— Хубави имена. Колко са големи?

— Филип е на четиринайсет, а Даян на осем.

— А къде са?

Въпросът замря във въздуха, земята сякаш застина. Господин и госпожа Крофт сигурно са били наясно, че Бовоар неизбежно ще стигне дотук. Не бе имал намерение да ги стъписва — не толкова от деликатност или от нежелание да накърни родителските им чувства, а защото искаше да ги подготви отдалеч за въпроса. За да стискат зъби, докато мигът настъпи. За да обтегне нервите им до скъсване. Докато се стигне до момент, когато двамата очакват с нетърпение и ужас въпроса му.

— Не са тук — обади се Сюзън, стиснала до счупване чаената си чаша.

Бовоар я изчака да продължи, без да откъсва поглед от нея:

— За кога сте планирали семейната си вечеря по случай Деня на благодарността?

Коварната смяна на темата накара Сюзън Крофт да зяпне, сякаш Бовоар внезапно бе преминал на някакъв измислен жаргон.

— Извинете, не ви разбрах?

— Едно от чудесните неща, които съм забелязал у дома, е, че ароматът на печена пуйка остава няколко дни след празника. На следващия ден двамата със съпругата ми готвим супа и това също се усеща. — Гамаш си пое дълбоко дъх и после много бавно обходи с поглед чистите кухненски плотове.

— Щяхме да правим вечерята за Деня на благодарността вчера, но след като научихме за смъртта на госпожица Нийл и всичко останало, решихме да я отложим — обясни Матю.

— Отменили сте я? — възкликна Бовоар с изумление.

Гамаш се зачуди дали колегата му преиграва, но семейство Крофт така или иначе не бяха в състояние да го критикуват за изпълнението му.

— Къде е Даян, госпожо Крофт?

— В дома на една нейна приятелка. Нина Левеск.

— А Филип?

— Не е тук, вече ви казах. Излезе. Не знам кога ще се прибере.

„Добре — реши Бовоар, — дотук с играчките.“

— Госпожо Крофт, след малко ще излезем със съпруга ви да огледаме лъковете и стрелите. Докато сме навън, бих искал да си помислите върху следното нещо. Трябва да разговаряме с Филип. Знаем, че е замесен в инцидента с хвърлянето на тор в селото и че госпожица Нийл го е разпознала.

— Както и останалите — отвърна госпожа Крофт отбранително.

— Два дни по-късно тя е намерена мъртва. Трябва да разговаряме с него.

— Филип няма нищо общо с тази работа.

— Сигурен съм, че сте убедена в това. И че е възможно да се окажете права. Допускахте ли обаче, че е в състояние да нападне двама мъже в Трите бора? Добре ли познавате сина си, госпожо Крофт?

Настъпи я по най-болното място, но тъкмо такава бе целта му. Не че Бовоар беше толкова наясно с взаимоотношенията в семейство Крофт, но знаеше добре, че всеки родител на момче в тийнейджърска възраст изпитва дълбоко спотаен страх, че в къщата му живее непознат.

— Ако не успеем да разговаряме със сина ви, докато сме тук, ще се наложи да извадим разрешение и да го закараме в полицейския участък в Сан Реми за разпит. До края на деня ще разговаряме с него. Тук или там.

Главният инспектор следеше развоя на нещата и знаеше, че на всяка цена трябва да намерят начин да огледат мазето. Тези хора криеха нещо или някого. Каквото и да беше, намираше се долу. И все пак ситуацията беше повече от странна. Гамаш можеше да се закълне, че по време на събранието Матю Крофт бе отпуснат и спокоен. Сюън Крофт обаче беше демонстрирала силно напрежение и нервност. Сега съпругът ѝ беше същият. Какво бе станало междувременно?

— Господин Крофт, можем ли да видим онези лъкове и стрели сега? — запита Бовоар.

— Как смеете?... — Крофт целият трепереше от гняв.

— Тук изобщо не става въпрос за смеене. — Бовоар го изгледа непреклонно. — На събранието тази сутрин главен инспектор Гамаш обясни пределно ясно, че ще се налага да се задават неприятни въпроси. Това е цената, която ще трябва да платите, за да открием убиеца на госпожица Нийл. Разбирам причините за гнева ви. Не искате да подлагате децата си на психологически натиск. Честно казано обаче, мисля, че те вече са травмирани. Давам ви избор. Можем или да разговаряме със сина ви тук и сега, или да го направим по-късно в участъка в Сан Реми.

Бовоар направи пауза. И я проточи. В това време мислено предизвикваше Никол да предложи курабийки. Накрая продължи:

— При разследване на случай с насилствена смърт правилата на нормалния живот временно отпадат. Вие двамата и цялото ви семейство сте сред първите пострадали по този параграф. Знаем добре какво правим и полагаме максимални усилия да причиняваме възможно най-малко страдание... — При тези думи Матю Крофт се изплю с отвращение. — Затова и ви предлагам да се възползвате от избора, който ви дадох. А сега, ако обичате, нека видим лъковете и стрелите.

Матю Крофт си пое дълбоко дъх.

— Оттук. — Изведе ги на верандата, до паравана.

— Госпожо Крофт, бихте ли се присъединили, моля? — заяви Гамаш. Проврял бе глава обратно в кухнята точно в момента, когато

жената пристъпваше към вратата на избата.

Сюзън Крофт посърна.

— Ето. — Само това успя да каже Матю Крофт в този момент. — Дървен и метален лък, а също и стрели.

— Това ли са единствените лъкове, които притежавате? — попита Бовоар и вдигна снопа стрели, за да се убеди, че са от типа за стрелба по мишена.

— Да, само тези са — отвърна Крофт без колебание.

Изглеждаха точно както ги бяха описали, само дето бяха по-големи. Бовоар и Гамаш вдигнаха и поддържаха двата лъка подред. И двата бяха тежки, дори простият дървен лък.

— Бихте ли поставили тетивата на дървения лък, ако обичате? — помоли Бовоар.

Матю грабна оръжието, взе една дълга тетива с клупове в двата края и огъна пръчката надолу, като я придържаше между краката си, докато тетивата достигна малката резка на върха. Гамаш забеляза, че това изисква определена сила. След няколко секунди лъкът в стил „Робин Худ“ бе готов.

— Мога ли да го огледам?

Крофт връчи лъка на Гамаш, който забеляза, че дървото е прашно. Но пръст по него нямаше. След това насочи вниманието си към съставния лък. Той наподобяваше традиционния лък повече, отколкото инспекторът очакваше. Вдигна го и забеляза фините паяжини между някои от тетивите. Явно и този лък не бе използван от доста време. Освен това се бе оказал далеч по-тежък, отколкото бе предполагал. Гамаш се обърна към госпожа Крофт:

— По мишени или по животни стреляте?

— По мишени понякога.

— Кой лък използвате?

След миг колебание Сюзън Крофт посочи към дървения.

— Имате ли нещо против да свалите тетивата?

Матю Крофт рязко пристъпи напред.

— Защо?

— Бих искал да се убедя, че съпругата ви е способна да го направи. — Гамаш се обърна отново към Сюзън: — Моля ви.

Жената взе дървения лък, използва крака си за опора и се наведе над оръжието, при което тетивата се измъкна с лекота. Очевидно го

правеше редовно. В следващия миг Гамаш го осени още една идея.

— Бихте ли закачили тетивата на лъка, ако обичате?

Сюзън сви рамене, опря пръчката пак до крака си и натисна горната ѝ част. Нищо не се случи. После я насили рязко надолу и закачи тетивата за горния връх. Лъкът беше готов. Подаде го на Гамаш, без да пророни дума.

— Благодаря ви — рече озадачен инспекторът. Не бе успял да потвърди предположението си с тази идея.

— Имате ли нещо против да постреляме? — обади се Бовоар.

— Ни най-малко.

Навякоха отново дъждобраните, след което излязоха навън. За късмет поройният дъжд бе намалил до слаб ръмеж. Матю бе подготвил кръгла мишена, направена от натъпкан със сено брезентов калъф, върху който с червена боя бяха изрисувани концентрични кръгове. Домакинът им вдигна лъка, постави нова дървена стрела в него и издърпа тетивата назад. Прицели се за секунда или две, след което я пусна. Стрелата се заби в очертанията на втория концентричен кръг. След това Матю Крофт даде лъка на Гамаш, а той на свой ред го предаде на Бовоар — жест, който съпроводи с лека усмивка. Бовоар прие оръжието с въодушевление. Изпитваше голямо желание да го изпробва — в представите си той всеки път уцелваше центъра на мишената и дори получаваше официална покана от канадския национален отбор по стрелба с ловен лък да участва в олимпийските игри. Този така наречен спорт на пръв поглед не изискваше никакви специални умения, а и Бовоар беше изключително добър стрелец с пистолет.

Първата спънка обаче се появи почти незабавно. Беше на косъм да се изложи с надяването на примката в другия край на лъка. Оказа се далеч по-трудно, отколкото си бе представял. След това пък стрелата, която временно придържаше на място с два пръста, сякаш оживя и започна сама да подскача по лъка, като упорито отказваше да легне в пригодения за целта улей. Накрая с големи усилия бе готов да стреля. Пусна тетивата и стрелата излетя от лъка. Размина се с мишената с има-няма километър и половина. Но макар той да пропусна целта, тетивата не допусна тази грешка. Само миг след като Бовоар я пусна, тя се вряза в лакътя му с такава сила, че нещо сякаш отрязва ръката му.

Сподави няколко ругатни, изтърва лъка и с усилие се постара да не огледа ръката си. Болката бе влудяваща.

— Какво се случи, господин Крофт? — изсумтя Гамаш и приближи Бовоар.

Крофт не избухна в открит смях, но и не се постара да скрие задоволството си.

— Не се тревожете, господин главен инспектор. Господин Бовоар просто натърти ръката си. Случва се при всички начинаещи. Тетивата го удари в лакътя. Както вече споменахте, всички трябва да сме готови за някои неприятни неща.

Крофт го стрелна с твърд поглед и Гамаш осъзна, че мъжът бе подал лъка първо на него. Планирал бе пострадалият да е той.

— Добре ли сте?

Бовоар леко разтриваше ръката си и се оглеждаше за изхвърчалата стрела, пропуснала мишената. Егото му бе почти толкова наранено, колкото лакътя.

— Добре съм, сър. Изненадата беше по-голяма от болката.

— Сигурен ли сте?

— Да.

Гамаш се обърна към Крофт:

— Можете ли да ми покажете как да изстрелям стрелата, без да се нараня?

— Вероятно. Искате да рискувате ли?

Гамаш само изгледа с очакване Крофт, без да му влиза в тона.

— Добре. Хванете лъка по този начин. — Крофт застана до Гамаш и хвана ръката му, докато инспекторът стискаше лъка. — Сега извийте лакътя си така, че да бъде перпендикулярен на земята. Точно така. Сега тетивата ще профучи покрай лакътя ви, вместо да го удари. Поне се надявам.

Гамаш се усмихна. Ако тетивата все пак го удареше, значи така е трябвало. Поне щеше да е подготвен, за разлика от Бовоар.

— Какво още трябва да направя?

— Сега с дясната си ръка поставете стрелата да легне така, че наконечникът ѝ да се опре в малкия дървен нарез на лъка; после наместете оперението ѝ върху тетивата. Добре. Готов сте да изтеглите тетивата назад. Не бива обаче да я държите обтегната твърде дълго, преди да стреляте. След малко ще разберете защо. Застанете ето така.

— Крофт му показва да се завърти странично на мишената. Гамаш го стори; чувстваше, че лявата му ръка бързо се уморява, докато държеше тежкия лък в необходимото положение. — Ето го мерника.

Инспекторът направо не вярваше на очите си — Крофт сочеше към една дребна топлийка като онези, които Гамаш вадеше от ризите си след пране и сушене.

— Изравнете главичката на топлийката с центъра на мишената. След това издърпайте тетивата назад с плавно движение, отново изравнете мерника и стреляйте.

Матю Крофт отстъпи назад. Гамаш отпусна лъка, за да даде малко одих на ръката си, пое си дъх, повтори си наум необходимите стъпки и след това ги направи. Плавно вдигна лявата си ръка и преди да постави стрелата, изви лакътя си така, че да е встрани от тетивата. След това намести стрелата върху изпъкналата част на лъка, закачи края ѝ към тетивата, изравни главичката на топлийката с центъра на мишената и изтегли назад тетивата с плавно движение. Само дето движението не се оказа съвсем плавно. Все едно цял отбор играеше на теглене на въже с него и дърпаше тетивата в обратната посока. Успя да издърпа тетивата докрай с леко трепереща дясна ръка, след което я пусна. Вече не го беше грижа дали тя ще отнесе целия му лакът — беше обзет от едно-единствено желание: да приключи веднъж завинаги с тая идиотска игра. Стрелата изсвистя във въздуха и се размина с мишената като тази на Бовоар. Но поне тетивата също пропусна целта си. Върна се на мястото си, без дори да закачи ръката на Гамаш.

— Добър учител сте, господин Крофт.

— Явно имате ниски стандарти. Вижте къде попадна стрелата ви.

— Не я виждам. Надявам се да не се е изгубила.

— Стрелите никога не се губят. До този момент нямам и една загубена.

— Госпожо Крофт, сега е ваш ред — каза Гамаш.

— Предпочитам да пропусна.

— Моля ви, госпожо Крофт.

Главният инспектор ѝ подаде лъка. В този момент се радваше, че се е пробвал със стрелбата — даде му поредната идея.

— Не съм стреляла от доста време.

— Разбирам — рече Гамаш. — Просто опитайте.

Сюзън Крофт хвана лъка, постави стрелата, сграбчи тетивата и я опъна. Задържа я опъната. И застина така. Докато не се разрида внезапно и не рухна на калната земя, разтърсена от нещо, което нямаше нищо общо с неуспеха ѝ да пусне стрелата. Матю Крофт мигновено коленичи до нея и я притисна към себе си. Гамаш бързо хвана Бовоар за рамото и го издърпа крачка-две встрани. Прошепна му с настойчив шепот:

— Трябва да влезем на всяка цена в мазето. Искам да им предложите сделка. Няма да отведем Филип в полицейското управление, стига да се съгласят да ни покажат мазето още сега.

— Но ние трябва да разговаряме с Филип.

— Съгласен съм, но не можем да направим и двете. Единственият начин да стъпим в мазето е да им дадем в замяна нещо, от което наистина се нуждаят. А те искат да защитят сина си. Според мен това е най-добрият вариант.

Бовоар се замисли над думите на шефа си, докато наблюдаваше как Крофт утешава съпругата си. Главният инспектор имаше право. Разпитът на Филип можеше да почака. Ситуацията с мазето обаче едва ли търпеше отлагане. След тази демонстрация бе станало ясно, че госпожа Крофт може да борава с лък и стрела, но точно с това оръжие никога не бе стреляла. Явно наблизо имаше друг лък, с който си служеше. Същият, който навярно бе използвал синът ѝ. И който сигурно се намирал в мазето. Долови мирис на дим, който идваше от комина. Надяваше се само да не е прекалено късно.

Питър и Клара разхождаха Люси по горската пътека край реката Бела Бела. Пуснаха я, след като прекосиха мостчето. Кучето се затътри напред, без да показва интерес към изобилието от нови миризми. Дъждът бе спрял, но гъстата трева и пръстта бяха мокри.

— Синоптиците казват, че се очаква проясняване — обади се Питър и подритна изпречил се на пътя му камък.

— Но и ще застудява — вметна Клара. — Очаква се силно застудяване. Трябва да се прибираме. — Обви зиморничаво ръце около себе си. — Имам въпрос към теб. По-точно се нуждая от съвет. Нали си спомняш, че говорих с Йоланд?

— На обяд ли? Да. Защо го направи?

— Ами, защото е племенница на Джейн.

— Не, Клара. Защо го направи всъщност?

„По дяволите, Питър. Наистина ме познаваш добре“ — помисли си Клара.

— Просто исках да бъда учтива...

— Но ти знаеше какво ще се случи. Защо избра точно този момент да се озовеш в подобна ситуация, след като си напълно наясно, че тази жена няма да пропусне шанса да те нарани? Направо ме съсипваш, като правиш такива неща, а те са ти специалитет. Това е лудост.

— Ти го наричаш лудост, аз — оптимизъм.

— Оптимизъм ли е да очакваш, че хората ще постъпят по начин, който влиза в пълно противоречие с досегашното им поведение? При всеки твой опит за сближаване с Йоланд тя се отнася жестоко с теб. Всеки път. И въпреки това ти продължаваш. Защо?

— Какво исках да кажеш?

— Замисляла ли си се някога как се чувствам всеки път, когато жена ми си го отнесе така, а аз не мога да направя нищо, освен да я събирам късче по късче след това? Веднъж завинаги спри да се надяваш, че хората ще се променят. Йоланд е една жестока, омразна и дребнава жена. Проумей го вече и недей да се доближаваш до нея повече. А решиш ли все пак да го направиш, бъди готова за последиците.

— Това не е честно. Ти, изглежда, ме считах за някакъв идиот, който няма ни най-малка представа до какво водят действията му. Бях абсолютно наясно, че тя ще постъпи така. И все пак го направих. Защото се налагаше да разбере нещо.

— Какво?

— Исках да чуя смеха на Андре.

— Смеха на Андре ли? Защо?

— Точно за това исках да поговорим. Спомняш ли си ужасния смях, който Джейн ни описа, че чула, когато момчетата замеряли с тор Оливие и Габри? — Питър кимна. — На събранието в църквата чух такъв смях. Беше на Андре. Приблжих се до масата им по обяд, за да го накарам да се изсмее отново. И той го направи. Ако има нещо, което знам със сигурност за Йоланд и Андре, то е, че са предсказуеми.

— Но, Клара, Андре е възрастен мъж, той не е бил сред онези маскирани момчета.

Клара зачака. Мъжът ѝ обикновено не загреваше бавно, така че в този момент ѝ се стори весела гледка.

— Бил е Бернар, синът на Андре — възкликна Питър след малко.

— Браво, момчето ми, получаващ бисквитка.

— Джейн е сбъркала, момчетата не са били Филип, Гюс и Клод. Бернар е бил на мястото на един от тях.

— Да го кажа ли на инспектор Гамаш? Или ще си помисли, че просто се възползвам от случая да zlepоставя Йоланд? — попита Клара.

— На кого му пука! Гамаш трябва да научи.

— Добре. Днес следобед ще отида в бистрото по време на съвещанието им.

Клара хвърли напред една пръчка с надеждата, че Люси ще хукне след нея. Но тя не го направи.

Господин и госпожа Крофт приеха сделката. Всъщност не разполагаха с кой знае какъв избор. Гамаш, Бовоар, Никол и домакините им заслizaха по тесните стъпала. Цялото мазе бе изрядно подредено, за разлика от повечето, които Гамаш бе виждал по време на разследване. Когато сподели наблюдението си, Матю Крофт обясни:

— Това е едно от задълженията на Филип, да чисти и подрежда мазето. В продължение на години го правихме заедно, но на четиринайсетия му рожден ден заявих, че от този момент нататък поверявам тази задача само на него. — Крофт явно си даде сметка как звучи това, защото добави: — Това не беше единственият подарък за рождения му ден.

В продължение на двайсет минути двамата инспектори методично претърсваха помещението. След това сред ските, тенис ракетите и принадлежностите за хоккей се натъкнаха на един увиснал на стената колчан, скрит наполовина от картонени мишени. Бовоар внимателно го откачи от куката с помощта на една от тенис ракетите и надзърна вътре. Пет дървени ловни стрели. И нито следа от паяжини. Този колчан беше използван съвсем наскоро.

— Чий е този колчан, господин Крофт?

— На баща ми.

— Съдържа само пет стрели. Това обичайно ли е?

— Така ми остана в наследство. Татко трябва да е изгубил някъде една от стрелите.

— Но вие споменахте, че това е рядко явление. По думите ви ловците почти никога не губят стрелите си.

— Така е, но между „почти никога“ и „никога“ има разлика.

— Ще ми позволите ли? — Бовоар протегна тенис ракетата към шефа си, Гамаш я пое и огледа кръглото кожено дъно на стария колчан, който висеше в края ѝ.

— Да ви се намира фенерче?

Матю му подаде яркожълтото фенерче, което висеше на една близка кука. Гамаш го включи и на дъното на кол чана се откриха шест неясни петънца. Показа ги на Бовоар.

— Доскоро колчанът е съдържал шест стрели — заяви младият инспектор.

— Доскоро? И как го разбрахте?

Гамаш изпита съчувствие към Матю Крофт, докато наблюдаваше опитите му да запази спокойствие. Мъжът полагаше огромни усилия да се владее. Толкова големи, че ръцете му бяха започнали да треперят леко, а гласът му се бе повишил.

— Имам представа от кожени изделия, господин Крофт — излъга Бовоар. — Това е фина телешка кожа, която се използва, защото е мека, но издръжлива. Тези стрели, доколкото разбирам, са ловни. — При тези думи Крофт сви рамене. — Ако се съхраняват в колчан с кожено дъно, обърнати с наконечниците надолу, нито върховете им се затъпяват, нито пробиват дъното на колчана. Но важното в случая, господин Крофт, е, че кожата не запазва формата на намиращия се в колчана предмет. Толкова е гъвкава, че рано или късно възстановява първоначалната си форма. Тези шест петънца са следи, оставени от наконечниците на шест стрели. И все пак виждаме, че в колчана има само пет. Как е възможно това?

Крофт стисна челюст вместо отговор.

Бовоар подаде тенис ракетата и колчана на Никол и я инструктира да ги държи, докато той и Гамаш довършат търсенето. Матю Крофт се приближи до съпругата си и я прегърна, двамата зачакаха покорно съдбата си. В следващия половин час инспекторите

претърсиха методично помещението сантиметър по сантиметър. Бяха на косъм да се откажат, когато Бовоар приближи пещта. И едва не ги настъпи. Пред очите им се разкри дървен лък, а до него лежеше брадва.

Поискаха съдебно разрешение за обиск, което бе одобрено, след което претърсиха фермата на Крофт от горе до долу. Завариха Филип в спалнята му да слуша музика със слушалки в ушите. Бовоар провери сандъчето за пепел под печката и откри метален наконечник от стрела — овъглен от огъня, но непокътнат.

В този момент Матю Крофт рухна безмълвно на студения циментов под. Нямаше поезия, която да го спаси от болезненото състояние, в което бе изпаднал.

Бовоар организира превоза на всички събрани предмети до лабораториите на *Surete* в Монреал. След това екипът отново се събра в стаята с камината.

— Какво ще правим със семейство Крофт? — попита Лакост, докато отпиваше от кафето си „Тим Хортънс“ с двойна доза еспreso.

— Засега нищо — отвърна Гамаш и захапа шоколадовата си поничка. — Ще изчакаме заключението на лабораторията.

— Обещаха утре да са готови с резултатите — обади се Бовоар.

— Като стана дума за Матю Крофт... Не трябва ли да го арестуваме? — заяви Лакост и пригладя блестящата си кестенява коса, като внимаваше да не я изцапа с шоколадова глазура.

— А вие какво мислите, инспектор Бовоар?

— Познавате ме, винаги играя на сигурно.

Гамаш си припомни една карикатура, която си бе изрязал от „Монреал газет“ преди години. Изобразяваше съдия и обвиняем, а надписът под нея гласеше: „Съдебните заседатели обявиха, че сте невинен, но аз все пак ще ви дам пет години, защото предпочитам да играя на сигурно“. Кикотеше се всеки път, когато я видеше, осъзнал дълбоко в себе си правотата на съдията. Професионалистът в него отчасти жадуваше винаги да играе на сигурно, дори това да е в ущърб на чуждата свобода.

— Какъв риск поемаме, ако оставим Матю Крофт на свобода? — Гамаш огледа седналите около масата.

— Ами, възможно е в къщата да има още доказателства, които той да унищожи до утре — предположи Лакост.

— Така е, но госпожа Крофт може да ги унищожи не по-зле от него. Нали тъкмо тя е хвърлила стрелата в пещта и се е канела да накълца лъка. Призна си го. По-скоро трябва да арестуваме нея за унищожаване на вещественото доказателство. Ще ви кажа какво мисля.

Гамаш взе една хартиена салфетка и избърса ръце, след което се подпря на лакти и се приведе напред. С изключение на Никол всички последваха примера му, с което създадоха впечатление за някакъв тесен кръг от съзаклятници.

— Да приемем, че лъкът и наконечникът са същите, с които е убита Джейн Нийл... — Колегите му кимнаха в знак на съгласие. Нищо в това твърдение не ги притесни. — Но кой от семейството ги е използвал? Матю Крофт ли? Какво мислите по въпроса, инспектор Бовоар?

Бовоар жадуваше с цялата си душа виновникът да се окаже Матю Крофт. И все пак нещо не пасваше, по дяволите.

— Не. Той беше прекалено спокоен на събранието в църквата. Изпадна в паника доста по-късно. Не. Ако беше убиецът, щеше да вземе необходимите мерки по-отрано. Хич го няма в прикриването на чувствата си.

Гамаш кимна.

— Зачеркваме господин Крофт. Какво ще кажете за жена му Сюзън?

— Ами, възможно е тя да го е направила. Очевидно е знаела за лъка и стрелата по време на събранието. После е унищожила стрелата и за малко да използва лъка за подпалки в печката. Но нещо пак не се връзва.

— Ако тя е убила Джейн Нийл, би трябвало отдавна да е унищожила стрелата и лъка — включи се в обсъждането Никол. — Можела е да изгори всичко, свързано с престъплението, още щом се прибере у дома. За какво ѝ е да чака до последния момент преди пристигането на полицията?

— Имате право — рече приятно изненадан Гамаш. — Продължавайте.

— Добре. Да предположим, че нашият човек е Филип. Той е на четиринайсет години, нали така? Лъкът е стар и не толкова мощен,

колкото по-новите модели. Не се изисква толкова сила при боравенето с него. Филип взел стария дървен лък и стрелите и потеглил на лов. Там обаче погрешка прострелял госпожица Нийл. Прибрал си стрелата и се върнал бегом у дома. Но майка му разбрала всичко...

— Как? — прекъсна я Гамаш.

— Как ли? — Никол замълча. Трябваше да помисли. — Възможно е по дрехите му да е имало кръв или по ръцете. Госпожа Крофт може да ги е почистила точно преди събранието в църквата. Решила е да присъства, за да разбере какво е известно на полицията, и е накарала Филип да си остане у дома. Това би обяснило безпокойството ѝ по време на събранието.

— Да виждате някакви пробойни в тази теория? — обърна се Бовоар към колегите си, като се стараеше да не звучи прекалено обнадежден. Беше се надявал, че Никол няма да им бъде в тежест, но в момента тя демонстрираше изключително добра мисъл и логика. Опита се да не гледа към нея, но не се сдържа. Разбира се, тя го наблюдаваше втренчено с лека усмивка. После бавно и доволно се отпусна на стола си.

— Браво, Никол — поздрави я Гамаш, като стана и кимна.

„О, само почакайте — помисли си тя, — почакайте татко да чуе за всичко това.“

— Значи решаваме следното: оставяме семейство Крофт в дома им, докато получим резултатите от лабораторията — обяви главният инспектор.

На финала на съвещанието всички се надяваха разследването да приключи още на следващия ден. Но Арман Гамаш бе достатъчно голям професионалист, за да разчита на една-единствена теория. Беше решил да не прекратява разследването. Щеше да играе на сигурно.

Наближаваше пет — време да потеглят към бистрото. Преди това обаче главният инспектор трябваше да свърши още нещо.

ГЛАВА СЕДМА

Гамаш прекоси бистрото и кимна на Габри, който подреждаше масите. Всеки търговски обект на тази улица имаше връзка със съседния и в дъното на заведението инспекторът откри врата към *Myrna's Livres, Neufs et Usages*.^[1]

Влезе в книжарницата и в ръцете му незнайно как се озова оръфано копие на „Създание“. Беше я чел още при излизането ѝ преди няколко години. Заглавието винаги му напомняше за деня, когато дъщеря му Ани, тогава първокласничка, се прибра от училище с домашно по английски език, за което трябваше да изброи три вида бобови растения. Написала бе: „зелен боб, жълт боб и човешки боб“^[2].

Обърна книгата и се вгледа в задната корица, където бе поместена кратка биография на автора — известния лекар и генетик от университета „Макгил“ доктор Винсент Гилбърт. На снимката той гледаше навъсено, което бе малко странно за писател, изпълнен с толкова състрадание. В „Създание“ Гилбърт разказваше за съвместната си работа с брат Албер Мею в болница „Ла порт“ и най-вече за лечението на мъже и жени със синдрома на Даун. Страниците на книгата бяха изпълнени с размишления за всичко, което докторът бе проумял по отношение на тези хора, човешката природа и самия себе си. Забележително изследване на арогантността, смиреността и най-вече на прошката.

Стените в помещението бяха скрити зад книжни лавици — всичките подредени, надписани и запълнени с нови и употребявани книги на английски и френски език. Мирна се бе постарала да създаде атмосфера, която напомняше повече за библиотеката на културен и спокоен селски дом, отколкото за книжарница. Край откритата камина бе подредила два люлеещи се стола, а срещу тях — диван. Гамаш се отпусна в един от столовете и си припомни красотата на „Създание“.

— Наистина добра книга — рече Мирна и се стовари в съседния стол. Носеше купчина стари книги и стикери с цени. — Всъщност още

не сме се запознали. Аз съм Мирна Ландерс. Видях ви на събранието в църквата.

Гамаш стана и се ръкува с нея усмихнат.

— И аз ви забелязах.

Мирна се изсмя.

— Трудно е да не ме забележи човек. Аз съм единствената чернокожа в Трите бора, а и не съм от най-слабите жени.

— Двамата с вас си приличаме — коментира Гамаш с усмивка и поглади стомаха си.

Жената взе една книга от купчината пред себе си.

— Чели ли сте я? — В ръката си държеше износен екземпляр на книга на брат Албер със заглавие „Загуба“.

Гамаш поклати глава, преценил, че произведението едва ли спада към категорията „развлекателни четива“. Мирна завъртя книгата в едрите си ръце и я погали.

— Според неговата теория животът е поредица от загуби — обясни жената след малко. — Загуба на родители, на любими хора, на работа. Така че смисълът на живота ни трябва да е нещо повече от тези неща и хора. В противен случай ще изгубим себе си.

— А вие как мислите?

— Смятам, че е прав. Работех като психолог в Монреал допреди няколко години, когато реших да се преместя тук. Голяма част от хората, прекрачили прага на кабинета ми, преживяваха житейски кризи и повечето от тези кризи се свеждаха до различни загуби. Загуба на брак или на връзка с много важен за тях човек. Загуба на сигурност. На работа, дом, родител. Нещо ги принуждаваше да търсят помощ и да се разровят в душите си. Често пъти катализатор за тези случаи беше някаква промяна и загуба.

— Едно и също нещо ли са промяната и загубата?

— Могат да бъдат. Особено за човек, който няма необходимите умения да се приспособява към нови ситуации.

— Загуба на контрол?

— Да, това е една много съществена причина, разбира се. Повечето от нас нямат нищо против промените, стига идеята за тях да е наша. Но промяна, причинена от външен фактор, е в състояние да потопи в отчаяние някои хора. Мисля, че брат Албер е много точен в преценката си. Животът е поредица от загуби. Но, както се изтъква в

книгата, тези загуби ни даряват със свобода. Ако можем да приемем, че на този свят няма нищо постоянно, че промените са неизбежни; ако сме в състояние да се адаптираме към тях, тогава ще бъдем по-щастливи.

— А вас какво ви доведе тук? Някаква загуба ли?

— Това не е много честно от ваша страна, господин главен инспектор. Да, разкрихте ме. Но не в обичайния смисъл на думата, защото аз, разбира се, винаги трябва да съм специален и различен случай. — Мирна отметна глава назад и се изсмя на себе си. — Загубих съчувствие към много от пациентите си. След като двайсет и пет години непрекъснато слушах оплакванията им, накрая нещо в мен просто се прекърши. Събудих се ядосана един ден заради свой пациент, който беше на четирийсет и три години, но имаше поведение на шестнайсетгодишен. Всяка седмица говореше едно и също: „Всички ме нараняват. Животът е несправедлив. Нямам вина“. Цели три години му предлагам какви ли не идеи и за това време той не си мръдна пръста да направи каквото и да е. И докато го слушах през онзи ден, за който ви разказвам, изведнъж проумях. Този човек не се променяше, защото просто не искаше да го направи. Нямахме никакво намерение да се променя. Така щяхме да си я караме още двайсет години. И в същия миг проумях, че повечето ми клиенти не се различават по нищо от него.

— Предполагам все пак, че някои са полагали усилия.

— О, да. Но те бързо се подобряваха. Защото работеха упорито върху проблемите си и наистина жадуваха за промяна. Другите казваха, че искат да се оправят, но аз си мисля... — Приведе се и продължи със съзаклятнически шепот: — Мисля си, че повечето хора са лудо влюбени в проблемите си. Защото те им осигуряват купища оправдания за това, че не са пораснали и не могат да се справят с живота. Тази идея впрочем не е много популярна в средите на психолозите.

Мирна отново се облегна на стола си и пое дълбоко дъх.

— Животът е една безкрайна промяна. Ако човек не израства и не се развива, остава застинал на едно място, а в това време останалата част от света профучава край него. Много от хората са съвсем незрели. Водят застинал живот, изпълнен с очакване.

— И какво чакат?

— Някой друг да ги спаси. Да ги спаси или най-малкото да ги защити от големия лош свят. Работата е там обаче, че никой друг не може да ги спаси, защото проблемът си е техен и само те могат да намерят разрешение за него. Само те са в състояние да се измъкнат от бездната, в която са се озовали.

— *Не е във нашите звезди вината/за туй, че сме подвластни, драги Бруте,/а в нас самите.*^[3]

Мирна се приведе оживено към Гамаш.

— Точно така. Вината си е наша и само наша. Съдбата, гените, лошият късмет нямат нищо общо, да не говорим за мама и тате. В крайна сметка всичко опира до самите нас и избора, пред който сме изправени. Но... но най-страхотното, най-чудното нещо е, че решението също така зависи от нас. — В очите ѝ заблестяха пламъчета и тя направо потръпна от въодушевление. — Ние сме тези, които можем да променим живота си, да го насочим в друга посока. Никой друг не може да го стори. Така че всички тези години, прекарани в изчакване някой да го направи вместо нас, са чудовищно прахосване. Много обичах да разговарям на тази тема с Тимър. Тя беше жена с изключителен интелект. Страшно ми липсва. — Мирна отново се отпусна назад в стола си. — Повечето хора с проблеми просто не проумяват, че вината е тяхна, но решението — също. Тъкмо в това е същината на божията милост.

— Но това би означавало да признаят, че нещо не е наред с тях. А не обвиняват ли повечето нещастни хора другите за страданието си? Точно този мрачен и страшен смисъл е вложен в цитата от „Юлий Цезар“. Кой от нас би имал доблестта и смелостта да признае, че проблемът всъщност е самият той?

— Прав сте.

— Споменахте Тимър Хадли. Що за човек беше тя?

— Запознах се с нея едва към края на живота ѝ. Нямам представа каква е била, когато е била здрава. Тимър беше интелигентна жена във всяко отношение. Винаги спретната, стройна, елегантна, уравновесена. Харесвах я.

— Помагахте ли ѝ, когато вече не е можела да се обслужва сама?

— Да. Бях при нея в деня, преди да почине. Мислех да ѝ почета книга, но тя поиска да гледа стари снимки, така че взех албума и двете започнахме да го прелистваме. Имаше една снимка на Джейн отпреди

столетия сигурно. Трябва да е била на шестнайсет, най-много седемнайсет години тогава. Позираше с родителите си. Тимър нямаше особени симпатии към фамилията Нийл. Казваше, че са студени, бездушни хора, обсебени единствено от мисълта за кариера.

Мирна замълча внезапно, решила в последния миг да спести нещо от разказа си.

— Продължете — подкани я Гамаш.

— Това е всичко.

— Знам, че това не са били единствените й думи. Кажете ми какво още ви е споменала.

— Не мога. Беше натъпкана с морфин и знам, че никога не би произнесла и дума, ако беше в ясно съзнание. А и освен това споменатото няма нищо общо със смъртта на Джейн. Случило се е преди повече от шейсет години.

— Знаете ли, убийствата са странно нещо. Често се случват десетилетия преди формалния акт. Става нещо, което много години покъсно неизбежно води до смърт. Някой посява семе на злото. Като в онези стари филми на ужасите, където чудовището не бяга, никога не бяга, но неуморно крачи към жертвата си — без милост, без мисъл. При убийствата често е така. Започват далеч преди да бъдат осъществени в действителност.

— И въпреки това няма да ви кажа какво чух от Тимър.

Гамаш бе наясно, че е в състояние да я убеди. Но какъв беше смисълът? Ако резултатите от лабораторните изследвания изключеха семейство Крофт от кръга на заподозрените, щеше да се върне при жената, но иначе беше права — не му бе необходимо да знае за какво става дума. Но господ му беше свидетел, че жадуваше да разбере.

— Ето какво ще ви кажа — заяви инспекторът. — Няма да ви принуждавам. Но някой ден може отново да ви задам въпроса и тогава ще се наложи да ми отговорите.

— Така вече е честно. Тогава отново ще ме попитате и аз ще ви отговоря.

— Имам още един въпрос. Какво мислите за момчетата, хвърляли тор?

— Всички сме вършили глупави и жестоки неща като деца. Спомням си как веднъж отмъкнах кучето на едни съседи и го затворих в къщата си. След това казах на момиченцето им, че животното било

прибрано от кучкар и убито. Изражението ѝ още ме буди в три през нощта. Преди десет години успях да я издира и да ѝ кажа, че много съжалявам за стореното, но се оказа, че е загинала при автомобилна катастрофа.

— Трябва да си простите — каза Гамаш и повдигна книгата в ръката си.

— Прав сте, разбира се. Но може би не искам. Може би не искам да го загубя. Личния си ад. Ужасен, но мой. Главата ми е доста дебела. И не само тя. — Мирна се изсмя и изтърси невидими трошици от туниката си.

— Оскар Уайлд твърди, че глупостта е единственият грях.

— А вие как мислите? — В очите на Мирна отново заиграха пламъчета, беше щастлива да прехвърли темата на разговора върху събеседника си.

Гамаш се замисли за момент.

— Допускал съм грешки, в резултат на които убийци са отнемали живота на още хора. И като се замисля, всичките са били все глупави гафове. Някакво прибързано заключение, грешен извод, на който съм държал прекалено много. Всеки грешен избор, който правя, поставя обществото в опасност.

— А поучавате ли се от грешките си?

— Да, госпожо, считам, че го правя.

— Тогава това е всичко, което можете да искате от себе си, младежо. Предлагам ви сделка. Ще си простя, ако и вие си простите.

— Става — изрече Гамаш и страшно му се прииска да е толкова лесно.

Десет минути по-късно Арман Гамаш седеше на маса до един от прозорците на бистрото с изглед към Трите бора. Купил си бе книга от Мирна, но не беше нито „Създание“, нито „Загуба“. Жената не успя да скрие изненадата си, когато положи изданието до касовия ѝ апарат. Сега се бе настанил удобно в стола си и четеше, а пред него имаше чаша италиански вермут и няколко геврека. От време на време Гамаш оставяше книгата и се взираше през стъклото към селото и горите зад него. Облаците се бяха разкъсали в ранната вечер и последните слънчеви лъчи обагряха ниските планински възвишения около Трите бора. Инспекторът прелисти няколко пъти книгата в търсене на

иллюстрации. Щом намери каквото търсеше, отбеляза страниците и продължи да чете. Много приятен начин за убиване на времето.

Внезапно пред него се стовари кафяв плик и го върна към действителността.

— Докладът от аутопсията. — Доктор Шарън Харис седна до Гамаш и си поръча питие.

Главният инспектор остави книгата си и вдигна досието. След малко попита:

— Ако стрелата не я бе улучила в сърцето, пак ли е щяла да умре?

— Стига да е достатъчно близо до сърцето, да. Но... — Доктор Харис се приведе към Гамаш и каза: — Но тя е била улучена точно в сърцето. Разбирате ли? Който и да го е направил, е бил отличен стрелец. Това не е нещастен случай.

— И все пак подозирам, че ще стигнем до обратното заключение. Че е било нещастен случай. Нещастен случай по време на лов. Едва ли ще е първият в историята на Квебек.

— Прав сте, всеки ловен сезон се случват куп нещастни случаи с ловни пушки. Но със стрели? Човек трябва да е много добър ловец, за да я улучи в сърцето, а добрите ловци не допускат подобни грешки често. Не и стрелците с лък. Сред тях не се срещат много леваци.

— Какво имате предвид, докторе?

— Ако смъртта на госпожица Нийл е била нещастен случай, тогава убиецът ѝ явно е имал много лоша карма. Сред всички случаи на смърт при лов, които съм разследвала като съдебен лекар, не е имало и един, в който да е замесен добър стрелец с лък.

— Искате да кажете, че ако това е направено от добър стрелец с лък, със сигурност е било предумишлено?

— Искам да кажа, че това е сторено от добър стрелец с лък, а такива ловци не допускат грешки. Вие си направете необходимите изводи.

Жената се усмихна топло, а след това кимна към хората на съседната маса. Гамаш си спомни, че доктор Харис живее в околността.

— Имате къща в Клегхорн Холт, нали така? Близо ли е?

— На двайсетина минути път оттук в посока абатството. Познавам добре Трите бора от *Tours Des Arts*. Питър и Клара Мороу

живеят тук, нали? Ей там? — Посочи през прозореца към червената тухлена къща отвъд площада.

— Точно така. Познавате ли ги?

— Само картините им. Питър Мороу е член на Кралската академия, много изтъкнат художник. Рисува изумителни картини с много мрачна атмосфера. На пръв поглед изглеждат абстрактни, но в действителност са свръхреалистични. Той взема даден предмет, тази чаша вермут, да речем — доктор Харис вдигна чашата, — и го доближава много. — Приведе се напред така, че миглите ѝ докоснаха капчиците по външната страна на чашата. — После с помощта на микроскоп навлиза още по-навътре в нещата. И в резултат се получава ето това. — Постави чашата обратно на масата. — Творбите му са направо изумителни. А рисуването на всяка картина, изглежда, му отнема цяла вечност. Не знам откъде намира това търпение.

— А какво ще кажете за Клара Мороу?

— Притежавам една от картините ѝ. По мое мнение е страхотен художник, но се различава много от него. Изкуството ѝ е много женско, с множество голи женски тела и алюзии за богини. Направи чудесна серия картини на тема „Дъщерите на София“.

— Трите светици Вяра, Надежда и Любов?

— Впечатлявате ме, господин инспектор. Притежавам една от тези картини. „Надежда“.

— А познавате ли Бен Хадли?

— Оня Хадли с мелниците ли? Не съвсем. Работили сме заедно на няколко пъти. „Артс Уилямсбърг“ всяка година организира градинско парти и то често пъти е в имота на майка му. Така че той винаги присъства. Предполагам, че сега имотът е негов.

— Никога ли не се е женил?

— Не. Наближава петдесетте и още е ерген. Чудя се вече дали изобщо ще се ожени.

— Кое ви кара да мислите така?

— Просто е често срещано явление. Никоя жена не е в състояние да застане между майка и син, макар да не мисля, че Бен Хадли гореше от синовна обич към майка си. Всеки път, когато говореше за нея, споменаваеше как го е унижавала по един или друг начин. Някои от историите му бяха ужасни, но той като че ли не си даваше сметка. Винаги съм се възхищавала на такива прояви.

— А какво работи?

— Бен Хадли ли? Не знам. Открай време ми се струва, че не се занимава с нищо. Според мен е последица от ужасното отношение на майка му към него. Колко тъжно само.

— Трагично. — Пред погледа на Гамаш изплува високият слаб симпатичен мъж, който приличаше на леко замаян професор.

Шарън Харис вдигна книгата от масата и прочете текста на задната корица.

— Добра идея. — Изглеждаше впечатлена от прочетеното.

Гамаш имаше усещането, че е чул от доктора все неща, които вече му бяха известни. Вероятно не за първи път. Жената си тръгна и инспекторът се върна към книгата. Прелисти до отбелязаната страница и отново се втренчи в илюстрацията. Не беше изключено. Имаше вероятност да е така. Плати сметката, навлече служебното си палто и напусна топлия уют на помещението. Отвън го връхлетяха студът, влагата и спускащият се мрак.

Клара стоеше вторачена в сандъка пред себе си и се молеше той да ѝ заговори. Нещо ѝ бе казало да започне работа върху голям дървен сандък. И тя го направи. Сега бе в студиото си и го гледаше втренчено, докато се опитваше да си припомни защо изработването на голям сандък ѝ се бе сторило добра идея. Нещо повече. Защо ѝ се бе сторило като артистична идея? И каква изобщо беше проклетата идея?

Чакаше сандъкът да ѝ проговори. Да изрече нещо. Каквото и да е. Дори някоя глупост. Друг е въпросът защо смяташе, че един сандък — дори да продума — ще ѝ каже нещо умно. Кой изобщо се вслушваше в разни сандъци?

Изкуството ѝ беше интуитивно, а Клара имаше умения и образование. Завършила бе най-добрия колеж за изобразителни изкуства в Канада, дори бе преподавала известно време там, преди тясната му дефиниция за изкуство да я прогони. От центъра на Торонто в центъра на Трите бора. Случи се преди десетилетия и до този момент още не бе успяла да взриви света на изкуството. Но пък това може би се дължеше отчасти на факта, че очаква съобщения от сандъци. Прочисти ума си и призова вдъхновението. Пухкав кроасан се стрелна в мислите ѝ, последван от градината ѝ, която се нуждаеше

от косене. След това проведе мислен спор с Мирна относно цените, на които сигурно щеше да изкупи някои от старите книги на Клара. Сандъкът, от своя страна, продължаваше да мълчи.

Ставаше все по-хладно и Клара се зачуди дали Питър също усеща студа в своето студио. Със завист си помисли, че навярно е така вгълбен в работата си, че не го и забелязва. Несигурността, която я смразяваше и караше да блокира, сякаш никога не тормозеше мъжа ѝ. Питър само премяташе единия си крак върху другия, докато рисуваше изумително подробните си картини, които се продаваха за хиляди долари в Монреал. Всяко платно му отнемаше по няколко месеца — до такава степен бе отдаден и на най-малката подробност. За един рожден ден му бе подарила валяк с пожелание да почне да рисува по-бързо. Той, изглежда, не оцени шегата ѝ. Може би защото не беше съвсем шегата. Постоянно имаха финансови затруднения. Дори сега, когато есенният хлад се просмукваше през прозорците, не ѝ се щеше да пали печката. Вместо това навлече още един пуловер — износен и избелял. Жадуваше за чисто нови завивки за спалнята и маркова кана в кухнята, и достатъчно дърва за огрев, с които да се топят цяла зима без тревоги. „Тревогата износва човек“ — помисли си, след което отново се върна при големия мълчалив сандък.

Клара отново прочисти ума си, откряна го още по-широко. И ето! Най-сетне ѝ хрумна идея. Напълно оформена. Цялостна и завършена, и обезпокоителна. След няколко секунди изхвърча през входната врата и затича по улица „Мулен“. Щом приближи дома на Тимър, инстинктивно се прехвърли на отсрещния тротоар и изви поглед встрани. Къщата остана зад гърба ѝ и тя отново прекоси улицата. Подмина старата училищна сграда, опасана с жълта полицейска лента. Навлезе в гората и за миг се запита дали не действа безразсъдно. Падаше здрач. Времето, когато смъртта дебне в гората. Не под формата на призрак, надяваше се Клара, а с дори по-зловеща маскировка. Приела лика на мъж с оръжие, чието предназначение бе да превръща хората в призраци. Ловци се прокрадваха из гората на здрачаване. Един от тях бе убил Джейн. Клара забави ход. Тази идея вероятно не бе от най-блестящите, които я бяха спохождали. Всъщност идеята бе на сандъка, така че можеше да хвърли вината върху него, ако я убиеша. Долови движение някъде напред. И замръзна.

В гората беше по-тъмно, отколкото Гамаш очакваше. Навлязъл бе в нея по някакъв непознат маршрут и известно време се оглежда, за да се ориентира. Взел си бе мобилния телефон, в случай че се загубеше, но знаеше, че в планината обхватът бе, меко казано, ненадежден. И все пак му осигуряваше някакво спокойствие. Бавно описа кръг и мярна нещо жълто. Полицейската лента, с която бе заградено мястото на убийството. Тръгна натам. Гората бе все още прогизнала от проливния дъжд през деня и влагата се просмука в обувките му. Гамаш спря точно до лентата и се заслуша. Знаеше, че е време за лов, така че му оставаше само да се надява, че редът му още не е дошъл. Да се надява, но и да бъде много, много внимателен. Минаха още десетина минути, преди да го открие. Усмихна се, докато крачеше към дървото. Колко пъти само го бе упреквала майка му като дете, че гледа в краката си вместо нагоре? Е, за пореден път се оказваше права. При първото претърсване на мястото Гамаш бе оглеждал земята, но онова, което му трябваше, не беше там. А горе, в короните на дърветата.

Сандък.

Инспекторът се загледа в дървената конструкция шест метра над главата му. По дървото, до което бе застанал, бяха заковани дървени дъски с отдавна ръждясали гвоздеи, обагрили дървесината в тъмнооранжево. Гамаш се замисли за топлото си място до прозореца в бистрото. За чашата с кехлибарен вермут и гевреците. За веселите пламъци в камината. И се закатери по импровизираната стълба. Изкачваше стъпалата едно по едно, като ги напипваше с трепереща ръка и се вкопчваше в следващата летва. Но в паметта му нещо се размърда. Боеше се от високото. Как бе могъл да го забрави? Или се бе надявал, че този път ще е различно? Сграбчил бе скърцащите тесни летви, извил глава към отдалечената сякаш на милиони километри над него дървена платформа, когато застина внезапно.

Шумът отпред ли се бе разнесъл, или отзад, зачуди се Клара. Напомни ѝ за звука на сирените в града, идещ сякаш от всички страни. И сега отново го чу. Огледа се зад себе си. С тъмните си игли преобладаващите иглолистни дървета превръщаха гората зад нея в настръхнал черен таралеж. Осветена от аления залез, напред гората бе

смесена — кленове и череши правеха компания на иглолистните дървета. Клара посегна инстинктивно към фенерчето си, не беше сигурна дали е по-разумно да вдига шум, както се правеше през пролетта, за да се прогонят мечките, или да се спотаи. Зависеше от невидимата опасност, която я дебнеше в гората. Мечка, елен, ловец или призрак. Прииска ѝ се сандъкът да е до нея, за да се консултира с него. Или Питър. Да, Питър обикновено бе по-добрият избор.

Гамаш протегна ръце към следващото стъпало. Напомни си да диша и дори си затананика някаква току-що измислена песничка. За да прогони страха. Продължи да се катери към неясния правоъгълник над главата си. Вдишване, посягане, изкачване на следващото стъпало. Издишване, протягане, изкачване на следващото стъпало. Накрая се добра до целта и промуши глава през малкия квадратен отвор на пода. Точно така го описваше книгата. Чакало. Гамаш си помисли, че само някой пиан до козирката може да изпитва желание да седи на такова място. Провря се през отвора и се изправи на крака. Заля го вълна на облекчение, която само след миг бе пометена от пристъп на ужасяваща паника. Рухна на колене и задрапа към стъблото на дървото, в което се вкопчи отчаяно. Крехката дървена конструкция се издигаше шест метра над земята и бе издадена метър и половина встрани, само някакъв разнебитен парпет делеше Гамаш от края му. С удвоени усилия инспекторът се вкопчи в кората. Усещаше как тя се връзва в дланите му — болка, за която бе благодарен, тъй като прогонваше сграбчилния го ужас. Не го бе страх, че може да се спъне и да падне, нито че дървената колиба може да рухне на земята. Изпитваше панически ужас, че може сам да се хвърли от горе. Ужас, породен от световъртежа му. Ръбът го привличаше неудържимо, сякаш краката му бяха привързани към невидима котва. Макар и нищо да не го заплашваше, без нечия помощ той щеше просто да се убие сам. Въображението му обрисуваше пълния развой на събитията; ужас стягаше гръдния му кош така, че дъхът му секна. Гамаш се вкопчи като обезумял в дървото, затвори очи и се опита да диша с пълни гърди.

Успя. Ужасът бавно се оттегли, ирационалното желание да се хвърли от ръба намаля. Отвори очи. И го видя. Онова, заради което бе дошъл. За което бе прочел в купената от Мирна книга. „Голяма

момчешка книга за лова“. В нея пишеше за конструкции като тази, които ловците изграждаха, за да могат незабелязани да стрелят по приближаващи елени. Не това обаче бе измъкнало Гамаш от топлината и безопасността на селото. Дошъл бе да търси още нещо, споменато в книгата. Обект, който се намираше недалеч от мястото, където стоеше инспекторът.

В този момент обаче долови някакъв шум. Отчетлив звук, по всяка вероятност човешки. Щеше ли да събере смелост да погледне надолу? Беше ли способен да се отдели от дървото и да пропълзи до края на чакалото, за да погледне към земята? Ето го пак. Нещо като тананикане. Позната мелодия. Какво ли беше? Гамаш внимателно се пусна от ствола и легнал по корем, пропълзя бавно до ръба.

Пред погледа му се откри темето на позната глава. По-точно видя нечия буйна коса.

Клара реши да заложи на най-лошия вариант, но така и не можа да определи кой е той. Да срещне мечка, ловец или призрак? Мечката я подсети за Мечо Пух и муфлона. Затананика си една от любимите мелодии на Джейн.

— „Какво да правиш с пиян моряк“ — извика Гамаш отгоре.

Долу Клара замря. Нима беше бог? Но той със сигурност щеше да знае какво се прави с един пиян моряк, нали така? Освен това Клара бе сигурна, че първите думи на бог към нея ще са: „Какви ги вършиш?!“

Вдигна очи нагоре и видя един сандък. Говорещ сандък. Коленете ѝ се подкосиха. Значи сандъците в крайна сметка говореха.

— Клара? Аз съм, Арман Гамаш. Горе, на чакалото.

Дори от такава височина инспекторът различи обърканата ѝ физиономия в здрача. След малко тя разцъфна в широка усмивка.

— Чакалото ли? Съвсем бях забравила за съществуването му. Може ли да се кача? — И в следващия миг вече се катереше с бързината на безсмъртно шестгодишно дете, без дори да е получила разрешението му.

Гамаш беше едновременно ужасен и силно впечатлен. Тежестта на още едно човешко тяло — без значение колко малка — лесно можеше да срути цялата конструкция.

— Еха, това е страхотно! — Клара се настани на платформата със скок. — Каква гледка само. Добре че времето се оправи. Чувам, че синоптиците го дават слънчево утре. Какво правите тук?

— А вие?

— Ами, не успях да се съсредоточа върху работата си и внезапно ми се прииска да отскоча насам. Е, не точно дотук, а до мястото, където Джейн е изгубила живота си. Чувствам, че ѝ го дължа.

— Трудно е да продължиш да живееш, без да изпитваш вина.

— Сигурно е така. — Клара се извърна и го изгледа силно впечатлена. — А вас какво ви доведе тук?

— Дойдох да потърся онова нещо. — Инспекторът посочи края на платформата и се опита да прозвучи безгрижно. Но пред очите му вече танцуваха бели петна — познатата увертюра към световъртежа. Стисна зъби и се насили да погледне към ръба. Колкото по-скоро приключеше всичко това, толкова по-добре.

— Какво? — Клара се втренчи в гората, отвъд мястото, където Джейн бе намерила смъртта си.

Гамаш усети, че у него се надига раздразнение. Разбира се, че можеше да го види. Да не би да си правеше майтап с него? Слънцето хвърляше дълги сенки и причудлива светлина; част от нея осветяваше покрайнините на гората. В този миг Клара зърна онова, за което говореше инспекторът.

— Пътеката в гората ей там. Нея ли имате предвид?

— Еленската пътека, да — потвърди Гамаш, докато се отдалечаваше сантиметър по сантиметър от края на платформата и посягаше крадешком към спасителния ствол на дървото. — Елените я отпъкват всяка година. Те са като швейцарските железници. Абсолютно предсказуеми. Цели поколения използват една и съща пътека. Затова и ловците са построили чакалото точно тук. — Паниката почти бе напуснала съзнанието му. — За да следят движението на животните по пътеката и да ги отстрелват. Пътеката е направо невидима. Вчера цял екип от специално обучени следователи претърси мястото и никой не я видя. Никой не успя да забележи тази дребна пътека между дърветата. Аз също не можах. Вие обаче трябва да сте знаели за съществуването ѝ.

— Знам за нея, но съвсем ми беше излязла от ума — каза Клара. — Питър ме е водил тук преди доста години. Точно на това чакало. Но

вие имате право. Само на местните е известно, че тук можеш да се натъкнеш на елен. Нима убиецът на Джейн е стрелял оттук?

— Не, това чакало не е използвано от години. Ще кажа на Бовоар да дойде да огледа, но съм сигурен в това. Убиецът я е прострелял, докато се е криел зад някое дърво. Намирал се е там или защото е дебнел елени...

— Или защото е дебнел Джейн. Ама и гледката си я бива. — Клара обърна гръб на еленската пътека и се загледа в противоположната посока. — Оттук се вижда къщата на Тимър.

Бавно и предпазливо Гамаш също се обърна, беше изненадан от рязката промяна на темата. Пред зора му се откри покритият с плочи покрив на старата викторианска къща. Със стените си от червен камък и просторните си прозорци тя изглеждаше солидна и красива по свой си начин.

— Отвратително. — Клара потрепери и се обърна към стълбата. — Ужасно място. А в случай че се чудите, разбрах ви добре. — Понечи да се спусне, но спря и изгледа Гамаш със скрито в полумрака лице. — Който и да е убил Джейн, е бил местен. И навярно е съгрешил.

— *Когато прибереш тази душа, Господи, това не ще е краят, защото аз пак ще съгреша* — изрецитира Гамаш. — Джон Дън^[4] — поясни, усетил леко замайване при мисълта за слизване.

Клара междуременно се бе промушила до половината през отвора в пода.

— Помня го от училище. Да ви призная, тези стихове на Рут Зардо ми звучат по-подходящо: *Аз нищо не издавам; / нека гние и да се разлага в мене скрито; но всъщност съм много приятен човек, нежен, / любящ. Изчезвай от пътя ми, шибаняк такъв! О, извинете...*

— Рут Зардо ли казахте? — възкликна зашеметен Гамаш. Клара току-що бе цитирала една от любимите му поеми. Инспекторът коленичи и продължи стиха: — ... *тази ругатня просто ми се изплъзна, аз ще / полагам усилия по-големи, само гледай. Не ме карай / да призная, не можеш. Просто ще избягам далече, / където не ще ме намериш, нито нараниш или принудиш да говоря.* — След това я попита: — Искате да кажете, че Рут Зардо е автор на тези стихове? Чакайте малко... — Гамаш се върна мислено в офиса на нотариуса, когото бяха посетили по-рано през деня; към онова безпокойство, което бе изпитал, когато научи имената на изпълнителите на

завещанието. Рут Зардо, по баща Кемп. Нима Рут Зардо бе поетесата Рут Кемп, спечелила наградата на генерал-губернатора? Талантливата авторка, дефинирала великата канадска амбивалентност на нежност и гняв? Огласила неогласяемото? Рут Зардо. — А защо тъкмо тази поема изплува в съзнанието ви?

— Защото, доколкото ми е известно, в Трите бора живеят добри хора. Но тази еленска пътека навежда на мисълта, че някой от нас е прогнил отвътре. Който и да е убил Джейн, е бил наясно, че ще търсят конкретна личност. Затова е искал да нагласи работата така, че да изглежда като нещастен случай при лов. Все едно е дебнел някой елен да се покаже на пътеката и неволно е прострелял Джейн. Проблемът при стрелбата с лък обаче е, че трябва да се намирате много близо до целта. Достатъчно близо, за да видите в какво се целите.

Гамаш кимна. Значи все пак бе проумяла всичко. По някаква ирония на съдбата и двамата бяха прогледнали в някакво подобие на сандък — чакало^[5].

След завръщането им в бистрото Гамаш си поръча горещ сайдер и отиде да се измие. Пусна силна струя гореща вода върху измръзналите си ръце и изчопли късчета кора от драскотините си. После се присъедини към Клара и седна в едно от креслата до камината. Госпожа Мороу отпиваше от бирата си и прелистваше „Голяма момчешка книга за лова“. Остави я на масата и я плъзна към него.

— Вие сте много мъдър човек. Аз съвсем бях забравила за чакалото, ловните пътеки и прочее.

Гамаш склучи длани около каничката с горещ дъхав сайдер и зачака. Усети, че Клара има нужда да говори. Измина приятна минута тишина, преди събеседницата му да се обади отново:

— Питър е там с Бен. — Кимна към масата им. — Не съм сигурна дали изобщо е усетил, че съм излизала.

Инспекторът проследи погледа ѝ. Питър разговаряше с една сервитьорка, а Бен гледаше към тях двамата. Всъщност не точно. Гледаше Клара. Бързо се обърна към Питър, усетил погледа на Гамаш.

— Трябва да ви кажа нещо — рече Клара.

— Надявам се да не е прогнозата за времето — ухили се Гамаш.

Клара се смути.

— Нищо, продължете — окуражи я. — Да не е за чакалото или за еленската пътека?

— Не, за тези неща ще се наложи да помисля малко. Обезпокоиха ме, а аз дори не изпитвам замайване.

Клара го дари с топла усмивка и Гамаш изпита надежда, че не се е изчервил. Явно все пак не бе успял да прикрие слабостта си в гората. Е, списъкът с хората, които го считаха за перфектен, намаляваше с един човек.

— Какво искахте да ми кажете?

— Става дума за Андре Маланфан. Съпруга на Йоланд. Когато разговарях с жена му на обяд, чух смеха му. Беше много необичаен. Едновременно кух и пронизващ. Жлъчен. Джейн ми е описвала подобен смях. Чула го от едно от момчетата, които хвърляли тор.

Гамаш обмисли тази информация, докато отпиваше от питието си, загледан в камината. Топлата течност премина през гърдите му и се плъзна към стомаха.

— Мислите, че синът му Бернар е бил с онези момчета.

— Там е работата. Едно от момчетата е липсвало. Но Бернар е бил там.

— Разпитахме Гюс и Клод. И двамата отричат да са били там, което не е изненадващо.

— Филип се извини за хвърлянето на тор, но това нищо не значи. Всяко местно хлапе се бои от Берни. Мисля си, че Филип би признал и убийство, ако това ще го спаси от тормоза на онова момче. Всички изпитват ужас от него.

— Възможно ли е Филип дори да не е бил там?

— Възможно е, макар и не много вероятно. Абсолютно сигурна съм обаче, че Бернар Маланфан е замерял с тор Оливие и Габри и се е наслаждавал на това.

— Бернар е внук на сестрата на Джейн Нийл — каза бавно Гамаш, докато мислено навързваше нещата.

— Да — потвърди Клара и загреба цяла шепа бирени фъстъци.

— Но те всъщност не бяха близки, както знаете. Не мога да си спомня кога Джейн се е срещала за последно с Йоланд по неофициален повод. Между тях имаше пропаст.

— Какво се е случило?

— Не съм запозната с подробностите. — Клара прозвуча колебливо. — Знам само, че беше нещо, свързано с къщата. Домът на Джейн е бил собственост на родителите ѝ, имало е някаква разправия. Джейн твърдеше, че двете с Йоланд били много близки навремето. Гостувала ѝ като дете. Играели карти. Едната игра била с Дама купа. Всяка нощ Джейн поставяла картата на кухненската маса и карала Йоланд да я запомни, защото на сутринта щяла да се промени.

— И променяла ли се?

— Там е работата. Наистина се променяла. Всяка сутрин Йоланд слизала в кухнята и била убедена, че картата е различна от онази, поставена на масата предната вечер. Пак била Дама купа, но самото изображение било различно.

— Но картата наистина ли е била различна? Искам да кажа, Джейн наистина ли я е променяла по някакъв начин?

— Не. Но е била наясно, че едно дете не е способно да запомни всяка подробност. А има и нещо друго. Знаела е, че всяко дете жадува да повярва в магията. Много е тъжно.

— Кое? — запита Гамаш.

— Йоланд. Чудя се в какво ли вярва днес.

Гамаш си припомни разговора с Мирна и се зачуди дали Джейн не е искала да научи на нещо друго малката Йоланд. Че животът е изпълнен с промени, но човек не бива да се страхува от тях.

— Виждала ли се е Джейн с Бернар? Би ли го разпознала?

— Може да го е виждала доста често през последната година и нещо, но от разстояние — отвърна Клара. — Бернар и другите хлапета от областта хващат училищния автобус от Трите бора.

— Къде по-точно?

— Горе, до старото училище, за да не се налага автобусът да прекосява цялото село. Някои родители оставят децата си на спирката доста преди това, когато са заети с нещо, и хлапетата трябва да чакат. Така че понякога слизат в селото да се поразходят.

— А какво става, когато е студено или има буря?

— Повечето родители остават в колата с децата си, държат ги на топло, докато пристигне автобусът. Но други просто ги изтърсват на спирката и ги зарязват. Тимър Хадли подслоняваше такива хлапета в къщата си, докато им дойде превозът.

— Много мило — вметна Гамаш.

Клара видимо се изненада.

— Така ли? Сега, като се замисля, предполагам, че да. Но подозирам, че е имало и друга причина. Тимър се страхуваше да не я осъдят, ако някое дете почине от измръзване или се случи нещо подобно. Да ви кажа честно, бих предпочела да умра от студ пред това да пристъпя прага на онази къща.

— Защо?

— Тимър Хадли бе отвратителна жена. Само вижте бедния Бен. — Клара рязко кимна към приятеля си и Гамаш се обърна точно навреме, за да улови втренчения в тях поглед на Бен Хадли. — Тя го осакати така. Беше егоистична и манипулативна жена. Дори Питър изпитваше ужас от нея. Някога е прекарвал училищните ваканции у Бен, за да му прави компания и да опита да го защити от онази жена в онова чудовищно подобие на къща. Нищо чудно, че го обичам толкова. — За миг Гамаш не бе сигурен кого имаше предвид Клара, Питър или Бен. — Питър е най-чудесният мъж на света и щом дори той ненавиждаше Тимър и се страхуваше от нея, значи е имало много сериозна причина.

— Как са се запознали двамата?

— В „Абът“, частното мъжко училище до Ленъксвил. Изпратили са Бен там на седемгодишна възраст. Питър също е бил на седем. Двамата са били най-малките хлапета там.

— Какво толкова страшно е сторила Тимър? — Гамаш се опита да си представи двете изплашени до смърт момчета.

— Най-малкото е откъснала едно наплашено малко момче от къщата му и го е захвърлила в училищен пансион. Бедният Бен е бил напълно неподготвен за живота там. Живели ли сте някога в училищен пансион, инспекторе?

— Не. Никога.

— Имате късмет. На такива места властва дарвинизмът в най-чистата му форма. Приспособяваш се или умираш. Там човек се научава на уменията, които му позволяват да оцелее, като лъжа, измама, грубост. А ако е неспособен на това, просто се крие в миша дупка. Но в крайна сметка дори това не го спасява.

Питър бе обрисувал повече от ярко живота в „Абът“. Дори сега Клара си представяше ясно как бравата бавно, бавно се завърта. Как вечно отключената врата към спалнята на момчетата бавно, бавно се

отваря. Как ученици от по-горните класове се промъкват на пръсти в стаята с идеи за всевъзможни гаври. Питър в крайна сметка бе проумял, че чудовищата не се крият под детските легла. Всеки път, щом Клара се сетеше за двете малки беззащитни момчета, сърцето ѝ се късаше. Вдигна поглед към масата им и видя двама възрастни мъже, привели толкова близо една до друга побелелите си глави, че почти се докосваха. Прииска ѝ се да се втурне към тях и да ги защити от всичко лошо.

— Матей 10:36.

Клара се извърна рязко към Гамаш, който я наблюдаваше с такава нескрита нежност, че тя се почувства едновременно беззащитна и защитена. Вратата на спалнята се затвори.

— Не ви разбрах?

— Цитат от Библията. Беше сред любимите на първия ми началник, инспектор Комо. Евангелие на Матей, глава десета, стих трийсет и шести^[6].

— Никога няма да простя на Тимър Хадли онова, което е сторила на Бен — изрече тихо Клара.

— Но Питър също е бил там — напомни също толкова тихо Гамаш. — Родителите му са го изпратили там.

— Прав сте. Неговата майка също си я биваше. Но той е имал повече съпротивителни сили. И все пак е преживял истински кошмар. Да не говорим за случая със змиите. Един ден Бен и Питър си играели на каубои в мазето, когато се натъкнали на змийско гнездо. Бен твърди, че пълзели навсякъде по пода. Имало и мишки. Тук няма къща без мишки, но не във всяка има змии.

— Има ли още змии там?

— Не знам. — Стъпеше ли в къщата на Тимър, Клара виждаше змии навсякъде: свили се на кълба в тъмни ъгли, проврели се под столовете, провиснали от гредите. Може би всичко бе плод на въображението ѝ. А може би не. Накрая категорично бе отказала да влиза в къщата на Тимър чак до последните няколко седмици от живота ѝ, когато бяха нужни доброволци. Но дори и тогава Клара ходеше там заедно с Питър и стоеше далеч от тоалетната. Знаеше си, че зад казанчето се бе свило кълбо змии. Така и не посмя да стъпи в мазето. Дори не доближи онази врата до кухнята, зад която се долавяше хлъзгането на змиите и вонята на блатото.

Клара мина на скок, след което и двамата се загледаха през прозореца към викторианските кули, които едва се подаваха иззад дърветата на склона.

— Но нали Тимър и Джейн са били много добри приятелки? — подхвърли Гамаш.

— Прав сте. Но Джейн се разбираше с всеки.

— С изключение на племенницата си Йоланд.

— Кое то нищо не значи. Йоланд се погажда трудно и със самата себе си.

— Имате ли представа защо Джейн не е позволявала на никого да влиза в другите стаи на дома ѝ, освен кухнята?

— Ни най-малка. Но тя ни покани да отпразнуваме включването ѝ в изложбата. Искаше да се съберем във всекидневната ѝ вечерта след изложбата — отвърна Клара.

— Кога се случи това? — попита Гамаш и се приведе напред.

— В петък, по време на вечеря. След като научи, че картината ѝ е одобрена.

— Чакайте малко! — изрече възбудено Гамаш и плъзна лакти по масата. — Казвате, че в петък, преди да умре, е поканила всички на парти в дома си? За първи път в живота си?

— Да. Ние сме ходили на вечеря и на празненства у тях хиляди пъти, но винаги ни е посрещала в кухнята. Този път искаше да направи събирането във всекидневната. Толкова ли е важно?

— Не знам. Кога е откриването на изложбата?

— След две седмици.

И двамата замълчаха, бяха потънали в размисъл за предстоящото събитие. В този момент Клара обърна внимание на часа.

— Трябва да тръгвам. Ще имаме гости за вечеря. — Двамата станаха и госпожа Мороу се усмихна. — Благодаря ви, че открихте чакалото.

Гамаш се поклони леко и проследи с поглед как жената се провира между масите. Кимаше и махаше на разни хора, докато стигна до масата на Питър и Бен и целуна съпруга си по челото. Двамата мъже се изправиха едновременно, като един, и излязоха от бистрото заедно с Клара, сякаш бяха семейство.

Гамаш вдигна „Голяма момчешка книга за лова“ от масата и отгърна предната корица. От вътрешната ѝ страна с големи, тумбести и

малко детински букви бе изписано: „Б. Маланфан“.

В пансиона Гамаш завари Оливие и Габри да се приготвят за вечеря у семейство Мороу, за която всеки трябваше да си носи храна.

— Във фурната има овчарски пай^[7], ако сте гладен — подхвърли Габри на излизане.

Инспекторът се качи на втория етаж и почука на вратата на агент Никол. Предложи ѝ да се срещнат долу след двацет минути, за да продължат сутрешния си разговор. Никол се съгласи, а Гамаш поясни, че тази вечер ще вечерят в пансиона, така че не е нужно да се гласи. Младата жена кимна, благодари му и затвори вратата, след което се върна към заниманието си от последния половин час. И по-точно — продължи да си блъска главата над въпроса какво да облече. Кой от всички костюми, взети назаем от сестра ѝ Анджелина, бе най-подходящ за случая? Кой от тях щеше да внуши на околните, че Ивет е интелигентна и силна, че един ден ще бъде главен инспектор и е най-добре да не застават на пътя ѝ? Кой казваше: „Харесвайте ме“? Кой беше правилният избор?

Гамаш се добра до стаята си и щом отвори вратата, изпита силното желание да се хвърли върху покритото с чисти бели завивки месингово легло. Искаше само да потъне в него, да затвори очи и да се унесе бързо в дълбок сън. Помещението бе обзаведено простичко — скромни бели стени и вишневочервен дървен шкаф с чекмеджета. Едната стена мамеше погледа със стар маслен портрет; избелял персийски килим покриваше дървения под. Стаята бе уютна и спокойна. Поколеба се за миг, но с решителна крачка се отправи към банята. Душът го освежи. Облече домашни дрехи и се обади на Рен-Мари, след което събра записките си и слезе във всекидневната. Всичко това вмести в двацет минути.

Ивет Никол се появи половин час по-късно. Решила бе да сложи костюм, който излъчва власт. При влизането ѝ Гамаш не вдигна поглед от записките си.

— Имаме проблем. — Инспекторът остави бележника си и изгледа Никол, която седеше срещу него с кръстосани крака и ръце. Беше самата отдаденост. — Всъщност вие имате проблем. Който обаче е и мой, тъй като засяга разследването ни.

— Наистина ли, сър? И какъв е той?

— Добре разсъждавате, агент Никол.

— Нима това е проблем?

— Всъщност е *основният* ви проблем. Вие сте самодоволна и арогантна. — Тихите му думи сякаш я халосаха по главата. Никой досега не си бе позволявал да ѝ говори така. — Започнах с факта, че разсъждавате добре. На съвещанието днес следобед демонстрирахте отлични дедуктивни умения. — Никол се изпъна в стола си. Спокойна, но нащрек. — Но това не е достатъчно — продължи Гамаш. — Трябва да използвате ума си. А не го правите. Гледате, но не виждате. Слушате, но не чувате.

Никол бе почти сигурна, че е виждала тези думи върху чаша за кафе в отдел „Пътна полиция“. Бедният Гамаш се водеше от банални философийки, които ставаха само за украса на евтини чаши.

— Гледам и слушам достатъчно добре, за да реша случая.

— Възможно е. Ще видим. Както вече казах, свършихте добра работа и умеете да разсъждавате добре. Нещо обаче липсва. Сигурен съм, че го усещате. Никога ли не се чувствате обърквана, сякаш хората говорят на чужд език, сякаш става нещо, което е ясно на всеки друг, но не и на вас?

Никол много се надяваше, че шокът не се е изписал на лицето ѝ. Откъде беше разбрал?

— Единственото, което не разбирам, сър, е как може да ме укорявате за разрешаването на конкретен случай.

— Липсва ви дисциплина. — Гамаш упорито се опитваше да отвори очите ѝ. — Какво ви казах например, преди да влезем в къщата на Крофт?

— Не помня. — Дълбоко в съзнанието ѝ проблесна бегъл спомен. Май наистина беше загазила.

— Казах ви да не говорите, само да слушате. И въпреки това заговорихте госпожа Крофт при влизането ѝ в кухнята.

— Ами, все някой трябваше да покаже любезност към нея. Порано ме бяхте обвинили, че съм груба, а това не е вярно.

„О, боже, само да не се разплача сега“ — помисли си Ивет, но очите ѝ вече се наливаха със сълзи. Сви в юмруци ръцете в скута си.

— Аз съм мила.

— Затова ли било всичко? В момента разследваме убийство. Длъжна сте да изпълнявате разпорежданията ми. Не може да има едни правила за вас и други за всички останали. Разбирате ли? Кажа ли ви да пазите тишина и да си водите бележки, вие изпълнявате. — Последните думи изрече бавно, отчетливо и хладно. Гамаш се зачуди дали Никол изобщо си дава сметка що за манипулативно същество е. Много се съмняваше.

— Тази сутрин ви дадох три от четирите изречения, които водят към пътя на мъдростта.

— Казахте ми всичките четири изречения. — Никол започваше да се пита дали шефът ѝ е наред с главата.

Гамаш я гледаше втренчено — без гняв, но и без следа от топлина.

— Повторете ги, ако обичате.

— Съжалявам; не знам; нуждая се от помощ; забравил съм.

— „Не помня“ ли? Това пък откъде ви хрумна?

— Ами, вие ми го казахте тази сутрин.

— Наистина ли мислите, че „не помня“ може да е житейски урок? Просто бях забравил последното изречение. Да, така е, казах „не помня“. Но помислете за контекста, в който го изрекох. Ето ви идеален пример за това, че не използвате ума си в пълна степен. Не мислите. Не е достатъчно само да чувате думите.

„Ох, пак се почва — помисли си Ивет. — Дрън, дрън, дрън... трябва да се вслушвате.“

— Трябва да се вслушвате. Думите винаги имат контекст, сами по себе си са нищо. Когато госпожа Крофт отрече в мазето да има нещо, вие обърнахте ли внимание на начина, по който го изрече, на интонацията ѝ? Отчетохте ли какво предшестваше тези думи, какво казваха езикът на тялото ѝ, движенията на ръцете, погледът? Припомнихте ли си предишни разследвания, при които заподозрените са заявили същото?

— Това е първото ми разследване — заяви Никол победоносно.

— И защо, мислите, ви казах само да слушате и да си водите бележки? Защото нямате опит. Можете ли сега да отгатнете кое е последното изречение?

Никол бе потънала в мисли.

— Не бях прав. — Гамаш подозираше, че говори на вятъра, но бе длъжен да опита. Самият той бе чул нещата, които предаваше на Никол сега, като двацет и пет годишен новобранец в отдел „Убийства“. Инспектор Комо го накара да седне един ден и му изнесе накуп всички тези уроци в лекция, която никога не се повтори. Огромен подарък, който Гамаш продължаваше да използва и днес. Преди дори лекцията на Комо да е приключила, проумя, че е получил дар, който трябва да предава нататък. И след като го повишиха в инспектор, така и направи — започна да учи следващото поколение. Наясно беше, че може само да изнесе необходимите уроци на младите си колеги. Какво щяха да правят те с тях, си беше тяхна грижа. Оставаше да каже на Никол едно последно нещо. — Тази сутрин ви зададох въпрос за начините, по които се учите. Е, какъв е отговорът ви?

— Не знам.

В паметта му изплуваха стихове от знаменитата поема на Рут Зардо: *Просто ще избягам далече, / където не ще ме намериш, нито нараниш или принудиш да говоря.*

— Какво? — попита Никол. Не беше честно! Даваше всичко от себе си. Следваше го навсякъде, дори се съгласи да остане в това затънтено село заради разследването. И даже реши онзи дяволски проблем. А получи ли някакво признание в замяна? Не. Може би Гамаш вече не го биваше толкова и когато тя разреши случая вместо него, го е накарала да осъзнае колко е жалък отстрани.

„Точно това е — помисли си, зърнала спасителен пояс. — Гамаш изпитва професионална ревност. Нямам вина за това.“ Успя да издрапа от бурното море и да се добере до суша. В последния момент нечий ръце се бяха вкопчили в глезените ѝ в опит да я повлекат обратно, но тя бе успяла да се добере до своя спасителен остров.

— Хората се учат от грешките си, агент Никол.

„Да, да.“

[1] Книгите на Мирна. Нови и употребявани (фр.). — Б.р. ↑

[2] Грешката се дължи на близкото произношение на английските думи *beans* (боб) и *beings* (същества); *human beings* — човешки същества. — Б.пр. ↑

[3] Популярен цитат от Шекспировата трагедия „Юлий Цезар“; превод от англ. Валери Петров, 1973 г. — Б.р. ↑

[4] Джон Дън (1572–1631) е английски поет и англикански проповедник. — Б.р. ↑

[5] Думата за чакало на английски — *blind*, означава също и „сляп“. — Б.р. ↑

[6] „И неприятели на човека ще бъдат домашните му.“ — Б.р. ↑

[7] Пай с месо и картофено пюре. — Б.р. ↑

ГЛАВА ОСМА

— О, страхотно! — надникна от антрето Рут. — Първи пристигат селяните^[1].

— *Bonjour, mes amours!*^[2] — извика Габри и влезе в къщата с валсова стъпка. — Здравсти и на теб, Рут.

— Изкупихме всичката здравословна храна в магазина. — Оливие се мушна в кухнята и стовари на плота два овчарски пая и две големи хартиени торби с покупки.

— Сбъркала съм, не са селяните, а две дърти чанти — продължи да се шегува с тях Рут.

— Ау, каква мръсна уста имаш! — възмути се престорено Габри.

— Кой го казва? — ухили се Рут. — Какво ми носите?

— Сапун, за да измиеш мръсната си уста!

Габри сграбчи торбите и с жест на вманиачен фокусник ги преобърна. По пода се посипаха пакети чипс, консерви с кашу, домашни шоколади от *Maison du Chocolat Marielle* в Сан Реми. Имаше още бонбони асорт, сирене „Сан Андре“, желирани бонбонки и кекс, както и шоколадови десертчета.

— Злато! — изкрещя Клара, щом ги видя. Коленичи и загреба с шепи от сладките изкушения. — Мое, всичко е мое.

— Знаех си аз, че си шокохоличка — обади се Мирна и сграбчи съвършените шоколади, приготвени с любов от мадам Мариел.

— Във време на криза човек не подбира много. — Клара разкъса целофанената опаковка на десертчетата, налапа едно и като по чудо успя да задържи в уста половината от него. Останалото полепна по лицето и косата ѝ. — Не съм ги вкувала от години. Дори десетилетия.

— А така ти подхождат — подхвърли Габри. В лицето на Клара сякаш бе избухнала пекарна.

— И аз донесох хартиени торби — обади се Рут и посочи към кухненския плот.

Питър бе застанал тъкмо до плота. Обърнат с гръб към гостите и дори по-скован от обикновено. Ако сега го видеше, майка му

определено би се гордяла със стойката и емоционалното му състояние.

— Кой какво иска? — попита рязко, втренчен в рафтовете.

Зад гърба на Питър гостите се спогледаха. Габри изчисти косата на Клара от полепналите парченца сладко и потърси с поглед мъжа ѝ. Клара сви рамене и осъзна мигновено, че с този наглед невинен жест е предала Питър. Само с едно движение се бе разграничила от лошото му поведение, макар че самата тя бе виновна за него. Точно преди идването на гостите бе споделила с Питър за съвместното си приключение с Гамаш. Разказа му — оживена и възбудена — за сандъка, за гората и вълнуващото изкачване към чакалото. Но сред пороя от думи така и не забеляза нарастващото мълчание на мъжа си. Пропусна мълчанието и отчуждението му, докато не стана твърде късно. Тогава Питър вече се бе усамотил на своя леден остров. Клара ненавиждаше това негово убежище. От него съпругът ѝ само наблюдаваше, съдеше и подхвърляше саркастични забележки.

— И разплетохте ли смъртта на Джейн ти и твоят любим герой?

— Мислех, че ще си доволен. — Не беше съвсем вярно. Ако изобщо бе помислила за него, сигурно щеше да предугади реакцията му. Но тъй като Питър се чувстваше уютно на самотния си остров, тя самата също се оттегли на своя, изпълнена с праведно негодувание и убедена, че правото е на нейна страна. Повтаряше си: „Аз съм права, а ти си едно безчувствено копеле“, което я караше да се чувства още по-спокойна и по-сигурна.

— Защо не ми каза? — попита я Питър. — Защо не ме помоли да дойда с теб?

Ето го и него. Логичния въпрос. Питър никога не си губеше времето с увъртане. За нещастие, днес неговата директност не ѝ изнасяше. Задал ѝ бе единствения въпрос, който Клара се боеше да зададе сама на себе си. Но защо? Внезапно спасителният ѝ остров взе да потъва.

В това състояние я завариха пристигащите гости. А сега Рут обясняваше, че също е донесла храна, която желае да сподели. Явно смъртта на Джейн я бе разтърсила до мозъка на костите, помисли си Клара. Доказателството за мъката ѝ стърчеше на кухненския плот — истинско алкохолно съкровище от скъпи бутилки джин, вермут и скоч. А Рут не разполагаше със съкровища. Голямата поезия не плаща сметките. Клара дори не можеше да си спомни кога за последно

старицата е купувала нещо за пиене със собствени пари. Днес обаче бе пътувала чак до Уилямсбърг, за да вземе тези бутилки, след което ги бе домъкнала до къщата на Клара и Питър.

— Стоп! — изръмжа Рут и размаха бастуна си към Питър, който се канеше да отбие капачката на джина. — Това е мое. Да не си го пипнал. Нямаш ли собствена пиячка, която да предложиш на гостите си, а? — попита настойчиво, изблъска го настрана и напъха бутилките обратно в хартиените торби. След това ги гушна и ги скри някъде в антрето. — Нaley ми един скоч — разпореди се оттам.

Може и да беше странно, но Клара се чувстваше далеч по-удобно с тази Рут, отколкото с временната ѝ щедра версия. Предпочиташе познатото зло.

— Спомена, че искаш да продадеш някакви книги? — вметна Мирна и се отправи към всекидневната с бутилка червено вино и торба бонбони асорт в ръце.

Клара я последва с благодарност, доволна да се отдалечи от Питър, който ѝ бе обърнал гръб укорително.

— Онези криминалета. Ще ми се да купя още няколко, но първо трябва да разкарам тия.

Двете вървяха покрай изобилните книжни лавици и Мирна от време на време избираше по някое заглавие. Клара имаше много специфичен вкус за книги. Повечето от тях бяха на британски автори и със селска тематика. Мирна можеше с часове да се рови из библиотеката ѝ. Усещаше, че само да надзърне в книжната сбирка на някой човек или пък в количката му за пазаруване в универсалния магазин, веднага ще добие представа що за птица е.

Не разглеждаше тези книги за първи път. Пестеливата двойка обикновено продаваше част от тях на всеки няколко месеца и ги заменяше с други, които намираше в книжарницата на Мирна, сред заглавията втора ръка. Книгите бяха най-различни. Шпионски романи, книги за градинарство, биографии, специализирана литература, но най-вече криминални романи. Библиотеката на семейство Мороу беше истински хаос. Личеше си обаче, че на някакъв етап са се опитали да въведат ред и нея — книгите за художествена реставрация например бяха подредени по азбучен ред, макар сред тях да имаше една с объркано място. Мирна несъзнателно я премести където трябва.

Досещаше се кой се е опитал да подреди книгите, но е изоставил идеята в полза на артистичния хаос.

— Ето. — Щом стигнаха края на рафтовете, Мирна огледа купчината книги, която бе събрала.

Откъм кухнята се разнесе обещаващият аромат на вкусна храна. И напомни на Клара за Питър, обърнал ѝ гръб и застинал в гнева си. Защо не му беше казала за чакалото и еленската пътека още на момента?

— Ще ги изкупя по долар парчето — заяви Мирна.

— Какво ще кажеш да направим замяна? — предложи Клара и подхванаха старата изпитана процедура. Накрая и двете останаха доволни.

Междувременно към тях се бе приближила Рут и се бе зачела в задната корица на една книга на Майкъл Инис^[3].

— От мен би излязъл добър детектив — заяви Рут, но забелязала изумения поглед на събеседничките си, поясни: — За разлика от Клара, аз виждам хората такива, каквито са. Виждам мрака у тях, гнева, дребнавостта.

— Които ти предизвикваш, Рут — вметна Клара.

— Вярно е. — Рут се изсмя гръмко, след което изненадващо взе Клара в обятията си и я притисна с необичайна сила. — Неприятна съм и антипатична...

— Вярно ли, не бях забелязала — подхвърли Мирна.

— Не може да се отрече. Това са най-добрите ми качества. Останалото е само фасада. В действителност истинската загадка е защо не са повече хората, които извършват убийства. Да си човек, трябва да е ужасно. В *Societe des Alcools* чух, че онзи некадърник Гамаш е претърсил къщата на Крофт. Каква нелепост.

Върнаха се обратно в кухнята, където вече бе сервирана обилна вечеря в димящи тенджери, от които всеки можеше да си взема на корем. Бен наля на Клара чаша червено вино и седна до нея.

— За какво си говорихте?

— Не съм съвсем сигурна. — Клара му се усмихна. — Рут каза, че Гамаш бил претърсил къщата на Крофт. Вярно ли е?

— Той не ти ли го сподели днес следобед? — изсумтя от другия край на масата Питър.

— О, да, било голяма работа — обади се Оливие, който се стараеше да не обръща внимание, че Питър изтърсва рязко храна в чинията му с лъжицата за сервиране. — Преобърнал цялата къща с главата надолу и явно е открил нещо.

— Но няма да арестуват Матю, нали? — запита Клара и вилицата ѝ застина във въздуха.

— Възможно ли е Матю да е убил Джейн? — подхвърли Бен, докато предаваше нататък тенджерата с печено месо и чили сос. Отправил бе въпроса към цялата група, но някак инстинктивно се бе обърнал към най-добрия си приятел.

— Не вярвам — отговори Оливие, след като Питър не каза нищо.

— Че защо не? — Бен отново се обърна към Питър. — Стават и нещастни случаи.

— Вярно — съгласи се Питър. — Но си мисля, че ако случаят беше такъв, Матю би си признал.

— Само че не става въпрос за обикновена грешка. Според мен всеки би побягнал като дявол от тамян след такова нещо.

— Нима? — обади се Мирна.

— Да — потвърди Бен. — Не съм сигурен как бих реагирал, ако случайно хвърля камък по нечия глава и убия човек, без никой да ме види. Не мога да твърдя със сигурност, че после ще отида да се предам. Не ме разбирайте погрешно, наистина се надявам, че ще повикам помощ и ще си понеса последствията. Но мога ли да съм сигурен, че ще го сторя сега, в този момент? Не. Не и докато не се случи.

— Мисля, че би си признал — изрече тихо Питър.

Бен усети буца в гърлото си. Комплиментите винаги го разчувстваха и смущаваха.

— Това ме връща към разговора ни от петък вечер. Към онова, което Клара каза — поясни Мирна, — че съзнанието и страхливостта са едно и също.

— Всъщност цитирах Оскар Уайлд, който е бил далеч по-циничен от мен. Мисля, че теорията му е вярна за някои хора, но не и за повечето, слава богу. Според мен мнозина се водят от доста добър морален компас. — Клара чу, че Рут шумно изсумтя от лявата ѝ страна. — Понякога на човек му е нужно време да се съвземе, особено след силен шок. Виждам логиката в разсъжденията на Гамаш. Матю е

много добър с ловния лък. И знае отлично, че елените се навъртат в онзи район. Притежава както умениято, така и знанието.

— Но защо не иска да си признае? — възкликна Мирна. — Съгласна съм с Бен, разбира се. Съвсем разбираемо е Матю да е побягнал в първия момент, но не би ли отишъл да се предаде, след като се опомни? Аз поне не бих могла да живея с такава тайна.

— Просто трябва да се научиш да пазиш по-добре тайните си — вметна Габри.

— Според мен е бил чужд човек, не местен — заяви Бен. — Сега в гората гъмжи от пришълци. Всички тия ловци от Торонто, Бостън и Монреал гърмят навред като побъркани.

— Но как би могъл ловец от Торонто да знае къде да застане? — попита го Клара.

— Какво искаш да кажеш? Те просто отиват в гората, спират някъде и чакат. Не е кой знае каква философия, затова и гъмжи от некадърни ловци.

— Но в този случай ловецът е знаел точно къде да застане. Днес следобед отскочих до чакалото, знаете го — онова зад училищната сграда, точно до мястото, където е убита Джейн. Качих се и огледах околността отгоре. Еленската пътека се вижда идеално, нали заради нея са построили чакалото на това място...

— Да, бащата на Матю Крофт го е направил — вметна Бен.

— Наистина ли? — Клара се почувства замаяна. — Не знаех за това. А вие?

— Какъв беше въпросът? Аз не слушах — призна Рут.

— Ама и ти си един детектив — рече развеселено Мирна.

— Значи бащата на Матю е построил чакалото — каза Клара. — Както и да е, Гамаш е сигурен, че то не е използвано от доста време.

— Ловците с лък обикновено не използват чакало — заяви Питър равно. — Тези с пушки — да.

— И какво ще рече това? — Рут вече не криеше отегчението си.

— Непознат ловец от чужд град просто няма откъде да знае за това място. — Клара направи пауза, за да даде време на присъстващите да осмислят думите ѝ.

— Искаш да кажеш, че който и да е убил Джейн, е бил местен? — запита Оливие. Досега всички вярваха, че убиецът е ловец от друг град, който отдавна е избягал. Сега вече не бяха толкова сигурни.

— Значи все пак е възможно да е бил Матю Крофт — обади се Бен.

— Не мисля така — възрази разгорещено Клара. — Всичко, което свидетелства, че Матю е убиецът, го и оправдава. Един опитен ловец с лък никога не би убил човек погрешка. Просто не е възможно. Ако е стрелял от еленската пътека, значи е бил достатъчно близо. В никакъв случай не би сбъркал елен с... нещо друго.

— С Джейн, искаш да кажеш. — Гласът на Рут бе дори по-твърд от обичайно. Клара кимна. — Копеле — изруга старицата. Габри я улови за ръка и тя за първи път в живота си не я издърпа.

От другата страна на масата Питър остави ножа и вилицата си върху блюдото и се втренчи в жена си. Клара не успя да разчете погледа му, но той определено не бе изпълнен с възхищение.

— Сигурно е само, че убиецът на Джейн е много добър с ловния лък — каза Клара. — Никой начинаещ не е способен на такъв изстрел.

— Уви, наоколо живеят немалко добри ловци, които си служат с лък — обади се Бен. — Благодарение на Клуба по стрелба с лък.

— Значи е убийство — рече Габри.

— Убийство — потвърди Клара.

— Но на кого му е притрябвало да убива Джейн? — възкликна Мирна.

— Убиецът обикновено печели нещо от смъртта на жертвата, нали така? — вметна Габри. — Пари, власт...

— Или пък се опитва да запази нещо, което се бои да не загуби — обади се Мирна. До този момент просто слушаше разговора и го приемаше като отчаян опит на група скърбящи приятели да прогонят от съзнанието си усещането за загуба; да го превърнат в нещо като интелектуална игра. Но сега започваше да се съмнява. — Ако е заплашено нещо много важно за него, например семейството, наследството, работата или къщата му...

— Схванахме идеята — прекъсна я Рут.

— Тогава човек може да си внуши, че убийството е оправдано.

— В такъв случай, ако убийството е извършено от Матю Крофт, значи е било преднамерено — заключи Бен.

Сюзън Крофт заби поглед в блюдото с вечерята си. Клисави миниравиоли наред локвичка студен гъст сос. От едната страна на чинията ѝ се мъдреше филия фабрично нарязан кафяв хляб, който едва ли щеше да докосне. Надяваше се, че свитият ѝ стомах ще се отпусне и ще ѝ позволи да хапне нещо.

Но не ставаше.

Седнал точно срещу нея, Матю бе подредил собствените си миниравиоли в някакво подобие на път, който прекосяваше блюдото му. Сосът образуваше малки езерца от двете страни на пътя. Децата получиха по-големите порции, а родителите си сипаха каквото бе останало. Сюзън си казваше, че това е проява на майчин инстинкт. Дълбоко в себе си обаче знаеше, че разпределянето на порциите е свързано по-скоро с личния ѝ инстинкт за мъченичество. Че е част от негласно, но подразбиращо се семейно споразумение. Бяха ѝ длъжници.

Филип седеше на обичайното си място до Матю. Чинията му бе празна, всички ravioli — погълнати, а сосът — отопен с хляб. Сюзън се запита дали да не размени недокоснатата си вечеря с празната му чиния, но някаква невидима преграда спря ръката ѝ. Погледна Филип. Синът ѝ беше със слушалки на уши и затворени очи; устните му бяха свити с дързост, която бе възприел през последните шест месеца. Реши, че споразумението отпада. Нещо ѝ подсказа, че всъщност не харесва сина си. Обичаше го. Най-вероятно. Но дали го харесваше?

През последните няколко месеца тя и Матю често се разправяха с Филип и го караха да сваля слушалките от ушите си. Матю — на английски, Сюзън — на майчиния си френски. Филип бе израснал в двуезична среда, с две култури, но беше еднакво глух и към двата езика.

— Ние сме семейство — каза му веднъж Матю — и не сме канили на вечеря „Ен Синк“.

— Кой? — изсумтя Филип. — Това е Еминем. — Като че ли имаше значение. После изгледа баща си с поглед, който не бе изпълнен с гняв или сприхавост, а просто с пренебрежение. Сякаш Матю беше... какво? Не хладилника във всеки случай. Филип се разбираше отлично с хладилника, леглото, телевизора и компютъра си. Не, той гледаше на баща си като на „Ен Синк“. Отживелица. Боклук. Кръгла нула.

Накрая всичко приключваше със сваляне на слушалките в замяна на храна. Но тази вечер беше различно. Тази вечер и двамата му родители бяха щастливи, че Филип е със слушалки на уши, а мислите му витаеха някъде далеч. Беше се нахвърлил върху вечерята си с такава ненаситност, сякаш тази помия е най-добрата храна, която някога е вкусвал. Сюзън дори се подразни от поведението му. Всяка вечер полагаше усилия да приготвя хубава вечеря за семейството си. Днес обаче успя само да отвори две консерви от аварийния им запас и да ги стопли. А Филип се нахвърли като вълк на храната, все едно беше страхотен деликатес. Загледа се в сина си и се запита дали не го е направил нарочно — за да я оскърби.

Матю се приведе над чинията си и продължи да намества внимателно пътеката от равиоли.

Какво би станало, ако не оправи тази сложна конструкция? Вселената ще избухне в адски огън, а той ще види ужасната смърт на цялото си семейство, мигове преди да умре в агония. Колко много зависело от порция равиоли...

Вдигна очи и улови погледа на съпругата си, която бе като хипнотизирана от прецизността на движенията му. Внезапно в паметта му изплува цитат: „... затънал в блатото на неумолима десетична дроб“. Харесваше го открай време, още от мига, когато го прочете в една от книгите на госпожица Нийл. Беше от едно произведение на Одън^[4]. Възрастната жена го бе накарала да го прочете — нали открай време си беше влюбена в Одън. Харесваше дори тази недодялана и странна негова творба. И я разбираше. Матю се бе насилил да я изчете цялата само от уважение към госпожица Нийл. Но иначе хич не му допадна. С изключение на онзи стих. Не можеше да си обясни с какво толкова го бе впечатлил сред безбройните други стихове в тази дълга творба. Не знаеше дори какво означава. До този момент. Когато самият той се оказа в подобно положение — „затънал в блатото“. Ето в какво се бе превърнал животът му. Вдигнеше ни очи, щеше да се изправи пред катастрофа. А не беше готов за нея.

Знаеше какво предстои на следващия ден. Знаеше какво го очаква оттук насетне. Неизбежно. Чакаше го без каквато и да е надежда за спасение. И то вече чукаше на вратата. Матю погледна сина си, своето малко момче, което се бе променило толкова много през последните няколко месеца. Отначало бяха решили, че се дрогира.

Заради постоянната му сприхавост, спадналия успех, отхвърлянето на всичко, което бе обичал дотогава — като футбола, ходенето на кино и „Ен Синк“ И родителите му. Особено него. Матю усещаше, че незнайно защо гневът на Филип е насочен тъкмо срещу него. Зачуди се какво ли крие превъзбуденото му лице. Възможно ли е синът му да знае за надвисналата опасност и тя да го радва?

Донамести равиолите в чинията си точно преди светът му да се взриви.

Зазвънеше ли телефон в аварийния щаб, всичко замираще. Случваше се често. Обаждяха се различни полицейски служители. Но също и магазинери, съседи, бюрократи и прочие хора, които отговаряха на различни обаждания.

Старата гара на Канадските държавни железници отговаряше напълно на нуждите на полицейския екип. С помощта на пожарникарите доброволци полицаите бяха разчистили пространство в центъра на нещо като чакалня. Лъскава ламперия покриваше четвърт от височината на стените, а самите те доскоро бяха накичени с плакати. Някои даваха противопожарни съвети, други бяха с ликовете на бивши победители на Литературните награди на генерал-губернатора — намек за това кой е шефът на противопожарната команда. Служителите на *Surete* замениха плакатите със схеми, карти и списъци на заподозрени. Сега помещението изглеждаше като всеки друг аварийен щаб на полицията, па макар и разположен в стара и изпълнена с носталгична атмосфера гара. Пространство, чието естествено състояние е на очакване. Стотици хора бяха седели тук някога в чакане на влака си. За да ги отведе далеч или да доведе най-близките им хора. Сега мястото бе отново изпълнено с насядали в очакване мъже и жени. Чакаха доклада от лабораторията на *Surete* в Монреал. Онзи, който щеше да ги прати обратно по домовете им. Същият, който щеше да разруши семейство Крофт.

Гамаш се изправи, имитира протягане и закри из помещението. Когато изпитваше нетърпение, главният инспектор винаги крачеше така — с ръце, склучени зад гърба, наведена надолу глава и втрещен в краката поглед. Докато останалите се преструваха, че работят и

събират информация, Гамаш кръжеше около тях с премерена крачка. Бавно, невъзмутимо, неудържимо.

Тази сутрин бе станал преди изгрев. Малкият му будилник показваше 5,55. Винаги изпадаше във възторг, когато видеше на циферблата само еднакви цифри. Половин час по-късно, облечен в най-топлите си дрехи, слезе на пръсти по стълбите към предната врата на пансиона и в този момент откъм кухнята се разнесе някакъв шум.

— *Bonjour*, господин инспектор — поздрави Габри. Пристъпи напред в тъмнопурпурния си халат и пухкави чехли и му подаде термос. — Струва ми се, че ще ви дойде добре един термос *café au lait* за през деня. — Гамаш едва не го разцелува. — И няколко кроасана! — Иззад гърба си Габри със замах извади хартиена торбичка.

Гамаш беше на косъм да се ожени за него.

— *Merci, infiniment, patron!*^[5]

Няколко минути по-късно Арман Гамаш седна на заскрежена дървена пейка на селския площад. Прекара на нея следващия половин час от тъмното спокойно утро, втренчен в променящото се небе. Мракът се оцвети в кралкосиньо, а после го замени златисто сияние. Синоптиците най-после бяха познали. Зората идваше — ослепителна, кристална, ясна и студена. Селището се пробуждаше. Тъмните доскоро прозорци един по един се превръщаха в жълти кутийки. Гамаш се наслаждаваше на този рядък миг покой. Сипваше си в метална чашка гъсто и силно *café au lait* от термоса и бъркаше в хартиената торба за поредния препечен кроасан, все още топъл от фурната.

Отпиваше от кафето и дъвчеше ронливия кроасан. Но най-вече наблюдаваше. В седем без десет прозорец светна и в къщата на Бен Хадли. След няколко минути в двора се появи накуцващата Дейзи и замаха с опашка. От собствен опит Гамаш знаеше, че за повечето кучета най-важното е да близнат господаря си и да размахат опашка. Следеше движенията на Бен през прозореца, докато той приготвяше закуска.

Гамаш чакаше.

Селото се събуждаше и към седем и половина повечето домове оживяха. От къщата на семейство Мороу излезе Люси, завъртя се отпред и задуши наоколо. Вирна муцуна във въздуха, после бавно се

обърна и тръгна напред, сетне премина в лек тръс и накрая се втурна към пътеката през гората, която щеше да я отведе у дома. При майка ѝ. Гамаш проследи с поглед как златистата опашка изчезва в гъсталака от кленове и диви череша. Сърцето му се късаше за това куче. Няколко минути по-късно Клара излезе пред къщата и повика Люси. Отговори ѝ еднократен отчаян лай, жената навлезе в гората и след малко се върна обратно. Люси я следваше бавно с клюмнала глава и провиснала опашка.

Клара бе спала на пресекулки през нощта, пробуждаше се през няколко часа с онова ужасно чувство, което се превръщаше в неин неотменен спътник. Загубата. Вече не толкова писък, колкото стон в нея. Докато миеха чиниите предната вечер, тя и Питър разговаряха отново. В това време гостите им седяха във всекидневната и обсъждаха вероятността някой преднамерено да е убил Джейн.

— Съжалявам — рече Клара и пое няколко топли влажни чинии от Питър, за да ги подсуши. — Трябваше да ти кажа за разговора си с Гамаш.

— Защо не го направи?

— Не знам.

— Това не е достатъчно, Клара. Възможно ли е да ми нямаш доверие?

Сините му очи — едновременно горящи и леденостудени — обходиха лицето ѝ. Клара знаеше, че трябва да го прегърне, да му каже колко много го обича и му вярва, и се нуждае от него. Но някаква невидима преграда ѝ попречи да го стори. За пореден път. Помежду им надвисна мълчание. Нещо недоизказано ги разделяше. Така ли започваше най-лошото? Клара се замисли за двойките, между които имаше не спокойствие и доверие, а прекалено много недоизречени неща и твърде много приказки.

За пореден път любимият ѝ бе издигнал стена помежду им. Превърнал се бе в камък. Застинал и леден.

В този момент Бен се приближи до тях. Залови ги в положение, далеч по-интимно от секс. Гневът и болката им вече бяха видими за околните. Бен заекна в някакво неясно оправдание, препъна се, обърна

се и накрая излезе с вид на дете, което току-що е станало неволен свидетел на нещо безкрайно лично между родителите си.

Късно същата нощ, след като гостите им си бяха отишли, Клара каза нещата, които Питър жадуваше да чуе. Колко много го обича и му се доверява. Колко ужасно се чувства и колко му е благодарна за проявеното търпение и разбиране към нея и болката ѝ. Помоли го за прошка. И той ѝ прости, след което двамата се прегръщаха дълго, докато дишането им стана дълбоко, равно и синхронизирано.

И все пак нещо отново остана недоизказано.

На сутринта Клара стана рано, пусна Люси и направи на мъжа си палачинки с кленов сироп и бекон. Неочакваният аромат на пушен бекон, прясно кафе и пушек събудиха Питър, който реши твърдо да надвие лошото си настроение от предния ден. За пореден път се бе убедил обаче, че разкриването на чувствата е нещо прекалено опасно. Изкъпа се, облече чисти дрехи, надяна весела усмивка и слезе в кухнята.

— Кога ще се настани в къщата Йоланд според теб? — попита го Клара, докато закусваха.

— След като отворят завещанието, предполагам. Сигурно ще минат още няколко дни, може би седмица.

— Не мога да повярвам, че Джейн би завещала дома си на Йоланд, най-малкото знаеше колко я ненавиждам.

— Може би решението ѝ няма нищо общо с теб.

Бум. „Или пък на теб още не ти е минало“ — помисли си Клара.

— Следя Йоланд през последните два дни. Постоянно трупя някакви вещи в къщата на Джейн.

Питър сви рамене. Постоянните усилия да успокоява Клара започваха да му дотежават.

— Не направи ли Джейн ново завещание? — продължи жена му.

— Не помня. — Достатъчно добре познаваше Клара и беше наясно, че просто се опитва да го разсее от болката му и да го привлече на своя страна. Но Питър твърдо отказваше да участва в тази игра.

— Не, наистина — упорстваше Клара. — Сега се сетих, че когато лекарите откриха рака на Тимър и се разбра, че е в последен стадий, двете с Джейн започнаха да обсъждат промяна на завещанията си. Сигурна съм, че ходиха при онзи нотариус в Уилямсбърг. Как ѝ

беше името? Знаеш я. Онази, която току-що беше родила. Ходехме на упражнения заедно...

— Ако Джейн е правила ново завещание, полицията ще разбере. Това им е работата.

Гамаш се надигна от пейката. Видял бе всичко, което му трябва. Кое то бе подозирал. Не всичко беше на фокус още, но ставаше интересно. Лъжите винаги са интересни. Реши отново да отскочи до дървеното чакало, преди денят да го оплете в неотложности. Този път обаче мислеше да си спести катеренето. Тръгна напъряко през площада; ботушите му оставяха отпечатъци в заскрежената трева. Изкачи хълма, мина край старата училищна сграда и навлезе в гората. За пореден път застана под онова дърво. При първото си изкачване в чакалото — което се надяваше, че ще бъде и последно — се убеди, че конструкцията не е използвана от убиеца. И все пак...

— Бум. Убит сте.

Гамаш се извърна рязко, но вече бе разпознал гласа.

— Ама и вие сте същински индианец, Жан Ги. Ще взема да ви вържа една хлопка на врата.

— А не, стига вече. — Не му се удаваше често да изненада така шефа си. Но отскоро бе започнал да се притеснява за него. Ами ако при следващата подобна изненада Гамаш получи инфаркт? Майтапът нямаше да е никак весел. Бовоар се тревожеше за главния инспектор, макар отлично да знаеше, че това е глупаво. Вярно, главният инспектор бе с леко наднормено тегло и прехвърляше петдесетте, но същото можеше да се каже за доста хора, повечето от които си я караха добре без каквато и да е помощ от страна на Бовоар. Но! Но работата на главния инспектор беше толкова напрегната, че стресът от нея можеше да тръшне и слон. А Гамаш се убиваше от работа. Чувствата на Жан Ги Бовоар не бяха чудни. Той просто не желаше да изгуби главния инспектор.

Гамаш го потупа по рамото и му предложи остатъка от кафето в термоса, но Бовоар отказа, вече бе закусил в пансиона.

— Май сте хапнали закуската и обяда в едно.

— Ммм. Яйца по бенедиктински, кроасани, домашно сладко...

— Бовоар изглежда смачканата хартиена торба в юмрука на Гамаш. —

Направо ужасно. Добре, че пропуснахте. Никол е още там. Слезе след мен и седна на друга маса. Странно момиче.

— Жена, Жан Ги.

Бовоар се изкашля — шефът му държеше твърде много на политическата коректност и това го дразнеше. Гамаш се усмихна.

— Нямах предвид това. — Отгатнал бе причината за изкашлянето на заместника си. — Не виждате ли? Тя иска да гледаме на нея като на момиченце, дете; някой, който се нуждае от деликатно отношение.

— Ако е така, значи е някакво разглезено дете. Направо тръпки ме побиват от нея.

— Не й позволявайте да ви влияе. Тя умее да манипулира хората и е натрупала в себе си много гняв. Просто се отнасяйте към нея като към всеки друг агент. Това ще я подлуди.

— Но защо изобщо е тук? Нямаме никаква полза от нея.

— Вчерашният й анализ беше много добър; помогна ни да се убедим във вината на Филип Крофт.

— Вярно, но тя е много опасна личност.

— Опасна ли, Жан Ги?

— Не физически. Едва ли ще извади пистолета си и ще ни изпозастреля всичките. Поне се надявам, че не би го сторила.

— Дано не успее да гръмне всички ни. Все някой трябва да я спре преди това — изсмя се Гамаш.

— Надявам се да съм аз. Опасна е, защото внася разделение в екипа.

— Да. Има логика. От известно време си блъскам главата над този проблем. Бях силно впечатлен, когато ме взе от къщи в неделя сутрин. Беше възпитана, умна, отговаряше изчерпателно на всеки мой въпрос, но без да се натрапва или да се опитва да ме впечатли. Реших, че сме извадили голям късмет с нея.

— Донесла ви е кафе и понички, нали?

— Всъщност кифла. Малко остана да я повиша в сержант в онзи момент.

— Аз така станах инспектор. Онзи еклер ми спечели повишението. Но нещо се е променило след пристигането й... — подхвърли Бовоар.

— Единственото, което ми идва наум, е, че тук Никол се озова в многоброен екип, може би това я изкарва от равновесие. При някои хора е така. Когато работят с един партньор, всичко е наред. Дори са брилянтни. Но са годни само за индивидуални спортове. Сложиш ли ги в екип, настава ад. Мисля, че случаят с Никол е точно такъв. Опитва да се състезава с колегите си, вместо да е част от отбора.

— Според мен отчаяно се стреми да се докаже, както и да заслужи одобрението ви. В същото време посреща на нож всеки полезен съвет, а критиките приема като обявяване на война.

— В такъв случай е имала катастрофална вечер. — Гамаш му разказа за разговора си с Никол.

— Освободете я, сър. Направили сте всичко, което е по силите ви. Ще се качите ли с мен? — Бовоар вече се катереше към чакалото. — Направо е страхотно. Като къщичка на дърво.

Гамаш рядко го виждаше толкова оживен. И въпреки това нямаше намерение да го последва.

— Вече бях горе. Виждате ли еленската пътека? — Предната нощ бе обяснил на Бовоар за чакалото и му бе възложил да вземе проби. Но не бе предполагал, че заместникът му ще прояви такъв ентусиазъм още от сутринта.

— Разбира се. Оттук лесно се вижда. Снощи обаче ми хрумна нещо. — Бовоар го изгледа от стълбата.

„Господи, пак ще трябва да се катеря“ — помисли си Гамаш. Протегна ръка към хлъзгавите дървени стъпала. И когато най-сетне се домъкна до платформата, притисна гръб към дървото и сграбчи перилата.

— Дрога.

— Не ви разбрах? — За миг Гамаш помисли, че Бовоар е отгатнал тайната му^[6].

— Мери Джейн. Марихуана. Сега е сезонът за бране на дрога в този район, не само на тикви. Възможно е Джейн Нийл да е убита, защото се е натъкнала на насажденията. Жената си е падала по разходките в гората, нали така? Отглеждането на трева е бизнес за милиони и се случва хора да загубят живота си заради него.

— Така е. — Макар да имаше резерви, Гамаш бе заинтригуван от предположението. — Но повечето насаждения са на рокерските банди „Ангелите на ада“ и „Рок машина“.

— Точно. В момента сме на територията на „Ангелите на ада“. Не ми се ще да се захващаме с тях. Те са убийци. Дали не можем да прехвърлим Никол в отдел „Наркотици“?

— Съсредоточете се, Бовоар. Джейн Нийл е убита с четирийсетгодишна стрела. Кога за последен път сте виждали някой моторист да стреля с лък?

Бовоар се съгласи, че това е добър довод, не се беше сетил за него. Радваше се, че е изказал теорията пред шефа си, на няколко метра над земята, а не в претъпкания щаб за извънредни случаи.

Главният инспектор стоеше вкопчен в парапета на чакалото и се чудеше как ще слезе долу, ако изпита внезапна нужда да посети тоалетната. Докато заместникът му слизаше, Гамаш изрече малка молитва, добра се до ръба и протегна крак в отчаян опит да достигне стълбата. В този момент нечия ръка го сграбчи за глезена и допря петата му към първото стъпало.

— Дори вие се нуждаете от малко помощ понякога — заяви с усмивка Бовоар, вдигнал глава към него, след което продължи да слиза надолу.

— Така, нека чуем докладите ви. — Минути по-късно Бовоар вече указваше реда на докладчиците. — Лакост, вие сте първа.

— Матю Крофт. Трийсет и осем годишен — започна Изабел, щом измъкна молива от устата си. — Началник на пътното управление в Сан Реми. Разговарях с областния ръководител и той не спря да го хвали. Не съм чувала такива похвали от собственото си оценяване насам.

Залата се разшумя. Жан Ги Бовоар, който отговаряше за служебното им оценяване, беше пословичен със своята безкомпромисност.

— Веднъж обаче един уволнен работник завел оплакване. Казал, че бил малтретиран от Крофт.

— Кой е бил този работник? — попита Гамаш.

— Андре Маланфан. — Разнесе се хорово одобрение. — Крофт печели безпроблемно делото. Работникът е изритан. Но Маланфан вече бил отнесъл случая до местните вестници. Бива си го тоя. Следва Съюзън Беланже. Също на трийсет и осем. Омъжена за Крофт от

петнайсет години. Работи на половин работен ден в *Les Reproductions Doug* в Сан Реми. Да видим, какво остана още... — Лакост прегледа бележките си за нещо важно във връзка с жената, която бе водила толкова спокоен и незабележителен живот.

— И никакви арести? — обади се Никол.

— Само един от миналата година за убийство на старица.

Никол направи кисела физиономия.

— Нещо за Филип?

— На четиринайсет години е, в девети клас. Ученик с много добър успех до миналата Коледа. Тогава нещо се променя. Успехът му се свива, а поведението му рязко се променя. Разговарях с педагогическия съветник. Тя твърди, че няма никаква представа какво се е случило. Може би е нещо, свързано с наркотици. Или проблеми в семейството. Казва, че на неговата възраст повечето момчета стават малко странни. Не ми изглеждаше да е особено притеснена.

— А дали е в някой от училищните отбори? — поинтересува се Гамаш.

— Участвал е в отборите по баскетбол и хокей, но този срок се е отказал от баскетбола.

— Имат ли отбор по стрелба с лък?

— Да, сър. Но Филип никога не е бил част от него.

— Добре — каза Бовоар. — Никол, а какво става със завещанието?

Ивет прегледа бележника си. Или по-точно се престори, че го прави. Направо ѝ беше изхвърчало от ума. Е, не напълно. Сетила се бе за завещанието вчера следобед, но понеже вече бе разрешила случая, реши, че ще е чиста загуба на време да се занимава с него. Освен това нямаше представа как се търси ново завещание, а нямаше никакво намерение да разкрива невежеството си пред своите тъй наречени колеги, които с нищо не ѝ бяха помогнали до този момент.

— Завещанието при Стикли е последното — заяви Никол и изгледа Бовоар право в очите. Той се поколеба за момент, преди да сведе поглед.

Докато слушаха следващите доклади, напрежението в щаба продължи да се покачва, тъй като единственият телефон, който всички жадуваха да чуят, оставаше ням в едрата ръка на Гамаш.

Според данните Джейн Нийл била самоотвержена и уважавана учителка. Грижела се за учениците си, макар че понякога ги късала на изпити. Личните ѝ финанси били в отлично състояние. Била църковен настоятел в храма „Свети Тома“ и активен член на женското дружество към англиканската църква; организираща разпродажби на вещи за благотворителни цели и социални мероприятия. Играела бридж и с удоволствие обработвала градината си. В неделната сутрин съседите ѝ нито чули, нито видели нещо особено.

„На Западния фронт нищо ново“ — помисли си Гамаш, заслушан в описанието на този спокоен живот. Благодарение на по-особеното си мислене инспекторът все още се изненадваше, когато смъртта на такава добра душа останеше незабелязана. Камбаните на църквите не биеха. Мишките и елените не надаваха стон. Земята не трепереше. А би трябвало. Ако той беше господ, със сигурност щеше да го направи. Вместо това в официалния доклад пишеше, че съседите ѝ не са забелязали нищо подозрително.

Докладите приключиха и екипът се върна към телефоните и документите. Арман Гамаш отново закрачи из помещението. Клара Мороу се обади да му каже, че бащата на Матю Крофт е построил дървеното чакало — факт от определен интерес, като се имаха предвид подозренията им.

В десет и петнайсет телефонът му най-сетне иззвъня. Обаждана се от лабораторията.

[1] Игра на думи. *Village People* (в превод „селяните“) е диско група от края на 70-те години, особено популярна в гей средите. — Б.р.

↑

[2] Здравейте, любими мои! (фр.). — Б.пр. ↑

[3] Джон Инис Стюърт (1906–1994) — шотландски писател и критик; криминалните си романи е публикувал под псевдонима Майкъл Инис. — Б.р. ↑

[4] Произведението е *For the Time Being: A Christmas Oratorio*. — Б.р. ↑

[5] Благодаря безкрайно, хазяино! (фр.). — Б.р. ↑

[6] Игра на думи. На английски *dope* означава както „наркотично вещество“, така и „глупак“, „неудачник“. — Б.р. ↑

ГЛАВА ДЕВЕТА

Матю Крофт щеше да помни до края на живота си какво изпитваше, когато полицейските коли пристигнаха. Според кухненския часовник часът бе единайсет и три. Очакваше да дойдат доста по-рано. В седем сутринта.

Всяка есен, когато приготвяха зимнина, Марта, майката на Сюзън, им идваше на гости, натъпкала в багажа си всички стари семейни рецепти. Консервирането продължаваше с дни и в това време Марта неизменно питаше: „Кога корнишонът става кисела краставичка?“ Отначало Матю се опитваше да отговори на въпроса ѝ, сякаш тя действително чакаше отговор. Но с течение на годините проумя, че такъв нямаше. В кой точно момент настъпва промяната? Понякога е внезапна. Един от онези изненадващи моменти в живота ни, когато изведнъж проглеждаме. Но често пъти промяната се извършва постепенно като своеобразна еволюция.

Докато чакаше полицията през изминалите четири часа, Матю се чудеше как се е случило. В кой точно момент са поели по грешен курс? Но това също беше въпрос, на който не можеше да даде отговор.

— Добро утро, господин Крофт. — Главният инспектор изглеждаше спокоен и съсредоточен. С него бяха Жан Ги Бовоар, онази млада полицайка и малко по-отзад някакъв мъж, когото Матю не познаваше. На средна възраст, в костюм и вратовръзка, прошарена коса и консервативна прическа. Гамаш проследи погледа на Крофт.

— Това е Клод Гимет. От местните социални служби. Получихме резултатите от изследванията на лъка и стрелите. Може ли да влезем?

Крофт направи крачка назад и гостите влязоха в дома му. Инстинктивно ги отведе в кухнята.

— Ще ви бъдем много благодарни, ако можем да разговаряме с вас и съпругата ви още сега.

Крофт кимна и се качи горе в спалнята. Сюзън седеше на ръба на леглото. Обличането ѝ бе отнело страшно много време и усилия; навличаше всяка дреха една по една и току рухваше изтощена на

леглото. Накрая, преди около час, навлече и последната част от тоалета си. Тялото ѝ изглеждаше добре, но лицето бе придобило някакъв чудовищен оттенък, който не можеше да се прикрие по никакъв начин.

Опитала бе да се моли, но думите на молитвата се бяха изличили от паметта ѝ. Вместо това повтаряше непрекъснато единственото, което ѝ идваше наум:

*Малко синьо момче, хайде надуй своя рог,
овцата е на ливадата, а кравата — в царевичката...*

Рецитираше го редовно на Филип в детството му, но сега не можеше да си спомни останалата част. Сякаш имаше някакво особено значение, макар да не беше молитва. Всъщност беше нещо повече. Доказателство, че е била добра майка. Доказателство, че е обичала децата си. „Доказателство — прошепна онова детско гласче в главата ѝ, — че това не е твоя грешка.“ Но тя не можеше да си спомни останалите стихове. Така че вината може би наистина беше нейна.

— Пристигнаха — обяви Матю, застанал на прага. — Искат да слезеш.

Гамаш се изправи при появата им и стисна ръката на Сюзън. Жената седна на предложения ѝ стол, сякаш се бе превърнала в гостенка в собствения си дом. В собствената си кухня.

— Получихме резултатите от лабораторните изследвания. — Гамаш реши да е директен. Многословието би било проява на жестокост в случая.

— Кръвта на Джейн Нийл е открита по стрелата, която намерихме в мазето ви. Както и върху някои от дрехите на Филип. Върхът на стрелата съвпада с формата на раната. Откритите в раната късчета от пера са от същия вид като на стрелите в стария колчан. Считаме, че синът ви неволно е убил Джейн Нийл.

— Какво ще го сполети? — запита Матю, рухнал напълно.

— Бих искал да разговарям с него — обади се Гюмет. — Мое задължение е да го представявам. Социалните служби на Квебек са независими от полицията. Не работя за нея, а за Филип.

— Разбирам — рече Матю. — Ще го пратят ли в затвора?

— Разговаряхме по въпроса по пътя насам. Главният инспектор не смята да повдига обвинение за убийство срещу Филип.

— Тогава какво ще се случи с него? — попита Матю.

— Ще бъде отведен в полицейското управление в Сан Реми, където ще му бъде повдигнато обвинение за неумышлено лишаване от живот.

Матю се изненада. На младини той беше като сина си, все се забъркваше в бели. Ако тогава бе знаел, че човек може да се отърве с обвинение за „неумышлено лишаване от живот“, собствената му младост можеше да протече по съвсем различен начин.

— Но той е малко момче — проговори Сюзън. Усещаше, че трябва да каже нещо в защита на сина си. — Само на четиринайсет години.

— Достатъчно голям е, за да различава правилното от грешното — заяви деликатно, но твърдо Гамаш. — Длъжен е да знае, че когато сгреша, дори да е абсолютно неволно, трябва да понесе последиците от действията си. Филип е бил сред момчетата, замеряли с тор господата Дюбо и Брюле, нали така?

Промяната на темата сякаш съживи господин Крофт.

— Да. Той се прибра у дома и се похвали със стореното. — Матю си припомни как се взираше в сина си в кухнята, как се чудеше какво прави този непознат човек в къщата му.

— Сигурен ли сте в това? Наясно съм, че госпожица Нийл е извикала три имена и Филип е бил сред тях, но е възможно да е сгрешила.

— Наистина ли? — възкликна обнадeждено Сюзън, преди да проумее, че това няма никакво значение. Само преди няколко дни буквално се съсипваше от мисълта за стореното от сина ѝ и залавянето му. А сега онази тревога изглеждаше направо смешна.

— Може ли да го видим? — попита Гюмет. — Само аз и главен инспектор Гамаш.

Матю се поколеба.

— Не забравяйте, господин Крофт, че аз не работя за полицията.

Крофт всъщност нямаше избор и това му бе добре известно.

Отведе ги на горния етаж и почука на затворената врата. Никой не отговори. Почука отново. Отговор пак не последва. Тогава хвана бравата, но я пусна и отново почука, като този път извика сина си по

име. Гамаш наблюдаваше с интерес случващото се. Накрая инспекторът сам протегна ръка, натисна дръжката и влезе в стаята на Филип.

Момчето седеше с гръб към вратата и поклащаше глава. Дори от няколко метра разстояние Гамаш долови слабата музика, която се носеше от слушалките на плейъра му. Филип носеше обичайното за хлапе на неговата възраст: развлечен суичър и торбести панталони. Стените бяха облепени с плакати на рок и рап групи — все съставени от кисели и нацупени младежи. Между плакатите плахо надзърташе тапетът, нашарен с дребни хокеисти в червени канадски екипи.

Гюмет докосна Филип по рамото. Очите му мигом се отвориха и той ги изгледа с такава омраза, че двамата мъже инстинктивно се отдръпнаха. В следващия миг обаче ненавистта изчезна. Филип не за първи път бе сбъркал целта.

— Да, какво искате?

— Филип, аз съм Клод Гимет от социалните служби, а това е главен инспектор Гамаш от *Surete*.

Гамаш очакваше да види едно уплашено момче и беше наясно, че страхът се проявява по много начини. Агресията бе един от често срещаните. Ядосаните хора почти винаги изпитват страх. Може да демонстрират напереност, сълзи, спокойствие, но имат нервни ръце и очи. Неща като тези почти винаги издават страха им. Филип Крофт обаче не изглеждаше уплашен. А по-скоро... изпитваше триумф.

— Е?

— Тук сме заради смъртта на Джейн Нийл.

— Да. Чух вече. Но какво общо има тя с мен?

— Считаме, че вие сте извършителят, Филип.

— О! И защо?

— Кръвта ѝ е открита върху намерения в мазето ви лък заедно с вашите отпечатъци. Както и по някои от дрехите ви.

— Това ли било?

— По велосипеда ви също е открита кръв. Кръвта на госпожица Нийл.

Филип изглеждаше доволен от себе си.

— Не съм го направил.

— Как ще обясните тези факти? — запита Гамаш.

— А вие как ще ги обясните?

Гамаш седна.

— Искате да ви кажа ли? Ще ви обясня какво мисля, че се е случило. Излезли сте рано сутринта в неделния ден. Нещо ви е накарало да вземете стария лък и стрелите и да отидете с велосипеда си на онова място. Знаем, че там обикновено е ловувал дядо ви. Дори е построил чакалото на онзи стар клен, нали така?

Филип не отделяше поглед от него. „Или по-скоро гледа през мен“ — помисли си Гамаш.

— И тогава нещо се е случило. Или ръката ви е трепнала и стрелата е отлетяла погрешка, или преднамерено сте стрелял, като сте сбъркали госпожица Нийл с елен. Но и при двата варианта резултатът е един и същ: катастрофа. Какво стана след това, Филип?

Гамаш и Гюмет се взираха в момчето с очакване. Филип обаче изглеждаше безстрастен, сякаш слушаше разказ за деянията на някой друг. След това вдигна вежди и се усмихна.

— Продължете. Става интересно. Значи бабичката ритва камбаната и аз полудявам от мъка, така ли? Но аз не съм бил там, нали помните?

— Забравих — каза Гамаш. — Нека продължа. Вие сте умно момче. — Филип се намръщи. Очевидно не обичаше комплименти. — Разбрали сте, че е мъртва. Потърсили сте стрелата и сте я намерили, при което сте изцапали ръцете и дрехите си с кръв. След това сте се прибрали у дома и сте скрили лъка и стрелата в мазето. Майка ви обаче е забелязала петната по дрехите и ви е запитала за причината. Вероятно сте скалпили някакво обяснение. Но тя открива лъка и стрелата в мазето. И когато чува за смъртта на Джейн Нийл, всичко ѝ се изяснява. Изгаря стрелата, но не и лъка, защото е твърде голям да се събере в печката.

— Виж, човече. Виждам, че си стар, така че ще ти го повторя бавно: *Не съм бил там. Не съм го направил.* Ясно?

— Тогава кой е бил? — обади се Гюмет.

— Дай да видим, кой може да е! Кой в тази къща е майстор ловец?

— Да не би да твърдите, че баща ви е убил госпожица Нийл? — запита Гюмет.

— Абе, вие двамата да не сте идиоти? Разбира се, че той го е направил.

— В такъв случай какво ще кажете за петната от кръв по велосипеда ви? По дрехите ви? — продължи изумен Гюмет.

— Виж, ще ти кажа какво се случи. Но май е най-добре да си водиш бележки.

Гамаш наблюдаваше спокойно Филип, без да помръдне.

— Баща ми се прибра много разстроен. Ръкавиците му бяха целите в кръв. Отидох да видя дали мога да помогна с нещо. Щом ме видя, ме прегърна и се вкопчи в ръцете ми за опора. Даде ми стрела и лък, изцапани с кръв, и ми каза да ги оставя в мазето. Аз обаче заподозрях нещо.

— Какво? — запита Гюмет.

— Ами, когато баща ми ловува, винаги почиства ловните си принадлежности. Така че това беше много странно. А и отзад, в камионетката, нямаше никакъв елен. Не беше трудно да вдяна, че е убил някого.

Гюмет и Гамаш се спогледаха.

— Почистването на мазето спада към задълженията ми — продължи Филип. — Така че когато ми каза да поставя окървавените вещи долу, започнах да се чудя дали не иска да ме натопи за нещо. Но въпреки това ги внесох в мазето, а след това той започна да ми крещи: „Тъпо момче, махни си шибания велосипед от пътя“. И се наложи да преместя велосипеда, преди да си измия ръцете. Оттам са петната кръв по него.

— Бих искал да видя лявата ви ръка, моля — обади се Гамаш.

— Съветвам ви да не го правите — обърна се Гюмет към Филип. Момчето обаче само сви рамене, запретна широкия ръкав и разкри голямо ожулване. Досуц като на Бовоар.

— Как получихте тази рана? — запита Гамаш.

— Как се нараняват повечето момчета?

— Да не сте паднали някъде? — запита Гюмет.

Филип завъртя очи.

— Тогава? — запита видимо по-мрачен Гюмет. — Баща ви ли го направи?

— Много ясно.

— Не го е направил. Не би могъл. — Матю слушаше мълчаливо, сякаш някой внезапно бе изпил цялата му енергия. Сюзън обаче най-после бе събрала сили и протестираше горещо. Не го бяха разбрали правилно, станала е грешка. — Не е възможно Филип да изрече такива неща.

— Чухме го с ушите си, госпожо Крофт. Филип твърди, че баща му го малтретира. От страх да не бъде пребит за пореден път му е помогнал да прикрие престъплението. Така обясни петната от кръв по себе си и пръстовите отпечатыци по лъка. Казва, че баща му е убил Джейн Нийл. — Клод Гимет обясняваше всичко това за втори път, но беше наясно, че е възможно да му се наложи да го направи още няколко пъти.

Удивен, Бовоар улови погледа на главния инспектор и съзря там нещо, което рядко виждаше у шефа си. Гняв. Гамаш откъсна поглед от него и го премести върху Крофт. Матю твърде късно проумя, че е сбъркал. Въобразяваше си, че заплахата за семейството му идва отдалеч. И за миг не бе предполагал, че от самото начало е била сред тях.

— Прав е — заяви Матю. — Аз убих Джейн Нийл.

Гамаш притвори очи.

— О, Матю, моля те. Не. Недей. — Сюзън се обърна към останалите и се вкопчи като удавник в ръката на Гамаш. — Спрете го. Той лъже.

— Според мен жена ви е права, господин Крофт. Продължавам да считам, че Филип е убил госпожица Нийл.

— Грешите. Аз го направих. Всичко, казано от Филип, е истина.

— Включително побоите?

Матю заби поглед в краката си и не каза нищо.

— Ще ни придружите ли до полицейското управление в Сан Реми? — попита Гамаш. Всички забелязаха, че това бе молба, а не заповед. И определено не беше арест.

— Да. — Крофт изпита видимо облекчение.

— Идвам с теб — извика Сюзън и скочи от мястото си.

— Ами Филип? — запита Клод Гимет.

Сюзън потисна настойчивото желание да изкрещи: „Какво за него?“ Вместо това си пое въздух два пъти. Гамаш пристъпи напред и я заговори с тих и спокоен глас:

— Той е само на четиринайсет години и колкото и да се опитва да го скрие, се нуждае от майка си.

Жената се поколеба, но после кимна, уплашена да изрече каквото и да било. Гамаш беше наясно, че както страхът, така и куражът се проявяват по много начини.

Гамаш, Бовоар и Крофт седяха в малката бяла стая за разпити в управлението на *Surete* в Сан Реми. На металната маса между тях имаше табла със сандвичи и безалкохолни напитки. Крофт не бе докоснал храната. Нито Гамаш. Бовоар обаче не може да се сдържи. Взе половин сандвич и преднамерено бавно отхапа от него, сякаш стомахът му не куркаше жално и оглушително.

— Кажете ни какво се случи в неделя сутрин — поде Гамаш.

— Станах рано както винаги. В неделите Сюзън обикновено си отспива. Приготвих закуска за децата и излязох. Отидох на лов с лъка.

— Но нали ни казахте, че вече не ловувате — обади се Бовоар.

— Излъгах.

— Защо сте избрали гората зад училището?

— Откъде да знам. Сигурно защото там ловуваше баща ми.

— Баща ви е пушил цигари без филтър и е използвал къщата ви като мандра. А вие — не — отбеляза Гамаш. — Доказали сте, че не робувате на неговите представи за живота. Трябва да има друга причина.

— Ами няма. Беше Денят на благодарността и той ми липсваше. Взех стария му дървен лък и стрели и отидох където ловуваше. За да го почувствам отново до себе си. Това е.

— И какво се случи?

— Долових шум, сякаш нещо се приближаваше между дърветата като елен. Бавно и предпазливо. Като на пръсти. Така се движат елените. Затова вдигнах лъка, опънах тетивата и веднага щом силуетът се появи между дърветата, стрелях. Човек трябва да действа бързо при лов на елени, защото и най-малкият шум може да ги стресне.

— Но се е оказало, че не е елен.

— Да. Беше госпожица Нийл.

— Как лежеше на земята?

Крофт се изправи и показа. Разпери ръце и крака и отвори широко очи.

— А вие какво направихте?

— Изтичах до нея, но видях, че е мъртва. И се паникьосах. Огледах се за стрелата, намерих я и хукнах към камиона. Хвърлих всичко отзад, в каросерията, и веднага се прибрах.

— И какво стана после? — По време на разпит Бовоар обикновено все това питаше и слушаше внимателно отговора. Всичко се свеждаше до внимателното слушане.

— Не знам.

— Какво искате да кажете?

— Не си спомням нищо след прибирането си. Това не ви ли е достатъчно? Аз убих госпожица Нийл. Какво повече ви трябва?

— А защо не дойдохте при нас да си признаете?

— Ами, не мислех, че ще ме разкриете. Горите са пълни с ловци, изобщо не съм допускал, че ще се доберете до мен. Когато се случи обаче, не ми се искаше да унищожавам стария лък. Той ми е много ценен. Все едно баща ми си е пак у дома. Когато проумях, че трябва да го жертвам, вече беше прекалено късно.

— Биете ли сина си?

Крофт примигна — беше видимо разтърсен, но не каза нищо.

— Тази сутрин, докато седях в кухнята ви, заявих, че според нас Филип е убил госпожица Нийл. — Гамаш се приведе и главата му се озова над сандвичите, но той не отдели поглед от Крофт. — Защо не си признахте в онзи момент?

— Бях твърде зашеметен.

— Хайде, господин Крофт. Та вие ни чакахте. Знаехте отлично какви ще са резултатите от лабораторните изследвания. И въпреки това сега твърдите, че сте възнамерявали да ни оставите да арестуваме сина ви за престъпление, което сте извършили вие. Не мисля, че бихте направили такова нещо.

— Нямате ни най-малка представа на какво съм способен.

— Предполагам, че е така. Ако биете сина си, значи сигурно сте способен на всичко...

Ноздрите на Крофт се разшириха, устните му се свиха до безцветна ивица. Гамаш знаеше, че ако мъжът пред него наистина беше склонен към насилие, вече да е замахнал към него.

Двамата инспектори излязоха и оставиха Крофт сам в стаята за разпити.

— Какво мислите, Жан Ги? — попита Гамаш, след като се настаниха в канцеларията на шефа на управлението.

— Просто не знам какво да мисля, сър. Дали го е направил Крофт? Разказът на Филип звучи съвсем достоверно. Възможно е.

— Не открихме кръвта на Джейн Нийл в камиона на Крофт, нито в колата на госпожа Крофт. Не намерихме никъде отпечатъци от пръстите му...

— Вярно, но Филип твърди, че баща му е носил ръкавици — вметна Бовоар.

— Не е възможно да стреляш с лък, докато си с ръкавици.

— Може да ги е сложил едва след като е стрелял и е видял какво е направил.

— Значи е проявил достатъчно разум да сложи ръкавиците, но не и да се обади в полицията и да признае стореното. Не. На теория изглежда логично. Но на практика не е.

— Не съм съгласен, сър. Както често казвате, човек никога не знае. Какво става всъщност в дома на семейство Крофт? Да, Матю Крофт създава впечатление за умен и сериозен мъж, но ние непрекъснато се сблъскваме с насилници, които изглеждат по този начин. Налага им се. Това е техният камуфлаж. Матю Крофт като нищо може да се окаже престъпник. — Да четете лекция на Гамаш за неща, които бе научил от самия него, беше малко глупаво, но Бовоар все пак сметна, че е добре да ги припомни.

— А какво ще кажете за събранието в църквата, по време на което прояви такава отзивчивост? — подхвърли Гамаш.

— Чиста проява на арогантност. Нали сам си призна, че не е и подозирал, че можем да го заловим.

— Съжалявам, Жан Ги. Просто не ми звучи достоверно. Не разполагаме с абсолютно никакво физическо доказателство срещу него. Само обвиненията на един много ядосан тийнейджър.

— Синът му с наранената ръка.

— Да. Раната му е точно като вашата.

— Но той и преди е стрелял с лък. Крофт твърди, че само начинаещите се нараняват по този начин.

— Вярно, но Крофт е спрял да ловува преди две години, така че вероятно оттогава не е вземал Филип със себе си на лов — предположи Гамаш. — Две години са много за едно дете. Вероятно е забравил всичко научено. Повярвайте ми, това момче е стреляло с лък през последните два дни.

Бяха изправени пред сериозен проблем — и двамата го осъзнаваха. Какво да правят с Матю Крофт?

— Обадох се в офиса на прокурора в Гранби — каза Гамаш. — Ще пратят човек. Скоро трябва да пристигне. Ще му прехвърлим тия грижи.

— Ще й прехвърлим грижите. — Бовоар кимна към стъклената врата, зад която една жена на средна възраст чакаше търпеливо с куфарче в ръка. Стана и я въведе в тесния офис.

— Госпожа Бриджит Коен, прокурор — представи я Бовоар.

— *Bonjour*, госпожо прокурор. Вече е почти един, обядвала ли сте?

— Само една кифла по пътя насам. Но го броя за предястие.

Десет минути по-късно вече си поръчваха обяд в една приятна закусвалня от другата страна на полицейското управление. Бовоар описа накратко ситуацията на госпожа Коен, която бързо схвана основните детайли.

— Значи лицето, срещу което има най-силни доказателства, не иска да си признае, а другото, срещу което няма никакви, упорства, че е виновно. На пръв поглед изглежда като класическа ситуация, при която баща защитава сина си. Макар че, доколкото разбирам, първоначално Матю Крофт е смятал да позволи синът му да бъде обвинен за престъплението.

— Така е.

— Какво го е накарало да промени решението си?

— Мисля, че беше дълбоко наранен и зашеметен от обвиненията на сина си. Убеден съм, че е нямал ни най-малка представа какво му готви момчето. Разбира се, трудно е да разберем истината, но имам усещането, че навремето това е било едно щастливо семейство, ала от известно време насам вече не е. Когато се запознах с Филип, бях поразен от нещастieto, което излъчва. Виждал съм го и преди. Ядосаното хлапе, което върти всички у дома на пръста си, защото родителите му се боят от него.

— Да, и аз съм запозната с подобни случаи. Но нямате предвид страх от физическо насилие, нали? — запита Коен.

— Не, по-скоро от емоционално. Според мен Крофт призна, защото не може да понесе отношението на Филип. Признанието му е отчаян, безумен акт, с който се опитва да спечели обратно сина си. Да му докаже, че го обича. Има и още нещо, но как точно да го опиша? — Пред взора на Гамаш отново изникна лицето на Крофт от другата страна на кухненската маса. — Изглеждаше като самоубийство. Тотално примирение. Според мен Матю Крофт не може да понесе мъката от обвиненията на сина му и просто се предаде.

Гамаш изгледа събеседниците си и леко се усмихна.

— Всичко това е само предположение, разбира се. Такова ми е впечатлението. Един силен мъж бива прекършен и вдига ръце. Признава се за виновен за престъпление, което не е извършил. Матю Крофт е точно това: силен мъж. Мъж с убеждения. Скоро ще съжалява за това, надявам се. Видяното днес ме кара да считам, че Филип е много ядосан и е обучил добре семейството си да не му се изпречва на пътя.

Гамаш си спомни как Крофт докосна дръжката на вратата, а след това я пусна. Предположи, че Филип е вдигал страшни скандали на баща си, задето си е позволявал да отваря вратата на стаята му без разрешение, и Крофт явно си е научил урока.

— Но защо е толкова ядосан? — възкликна заинтригуван Бовоар.

— Защо таи гняв всеки четиринайсетгодишен? — контрира Коен.

— Нормално е човек да се ядоса, но съществува и гняв, който изригва от човека и помита всичко около него. Като киселина. — Бовоар й разказа за нападението с патешкия тор над Оливие и Габри.

— Не съм психолог, но ми изглежда, че момчето се нуждае от помощ.

— Съгласен съм — заяви Гамаш. — Но въпросът на Бовоар наистина е на място. Защо е толкова ядосан Филип? Възможно ли е да е малтретиран?

— Може и да е. Макар че типичната реакция на малтретирано дете е да се държи добре към насилника и да атакува другия родител. По всичко личи обаче, че Филип ненавижда и двамата си родители и с особено настървение се нахвърля върху бащата. Не пасва точно на

профила, но съм сигурна, че в много случаи е така. Толкова много пъти съм си имала работа с деца, убили агресивните си родители. Накрая просто превъртат. Макар че невинаги прибегват към убийство.

— А може ли да е бил подложен на насилие от някой друг и да си излива гнева върху околните? — Гамаш си спомни коментара на Клара за Бернар Маланфан. Беше споменала, че е грубиян и всички момчета треперят от него; че Филип вероятно би признал и убийство, за да отърве побоя от Бернар. Сподели мислите си с Коен.

— Може. Едва започваме да добиваме ясна представа колко разрушителни могат да бъдат побоите и побойниците. Възможно е Филип да е бил подложен на насилие. Това със сигурност би го разгневilo, би го накарало да се чувства безпомощен и безсилен, би го превърнало в малък терорист у дома. Тъжно и добре познато семейно клише. Онзи, когото тормозят, сам се превръща в насилник и грубиян. Но не можем да бъдем сигурни.

— Така е. Не можем. Но със сигурност знам, че няма доказателство срещу Матю Крофт за смъртта на госпожица Нийл.

— И все пак разполагаме с признанието му...

— Признанието на мъж, който в момента не е на себе си. То не е достатъчно. Трябва да разполагаме с доказателство. Понякога работата ни е да спасяваме хората от самите тях.

— Инспектор Бовоар, а вие какво мислите?

Въпросът постави Бовоар в неудобна ситуация.

— Според мен имаме сериозна причина да повдигнем обвинение срещу Матю Крофт за убийството на Джейн Нийл. — Бовоар внимателно следеше изражението на Гамаш, докато произнасяше тези думи. Шефът му кимна. — Разполагаме със свидетелските показания на Филип — продължи Бовоар, — неговият разказ съвпада напълно с доказателствата. Имаме и силни косвени доказателства. Смъртта е била причинена от умел стрелец, а Филип не е такъв. Баща му, от друга страна, описва перфектно местопрестъплението, дори ни показва в какво положение е намерено тялото на Джейн Нийл. Освен това знае за еленската пътека. Всичко това плюс самопризнанието на Крофт трябва да е достатъчно за повдигане на обвинение.

Прокурор Коен хапна от салатата „Цезар“ в чинията си и заяви:

— Ще се запозная подробно с отчетите ви и ще ви се обадя следобед.

На връщане Бовоар се опита да се извини на Гамаш, задето му е противоречил.

— Хайде, хайде, няма нужда — изсмя се Гамаш и потупа Бовоар по рамото. — Радвам се, че споделихте мислите си с нас. Съжалявам само, че успяхте да защитите тезата си толкова убедително. Прокурор Коен по всяка вероятност ще се съгласи с вас.

Гамаш се оказа прав. В три и половина следобед Коен позвъни от Гранби и му нареди да арестува Крофт по обвинение в убийство, бягство от местопрестъплението, възпрепятстване на разследването и унищожаване на вещественни доказателства.

— Господи, тя наистина си е наточила зъбите за него — коментира Бовоар.

Гамаш кимна и помоли заместника си да го остави няколко минути насаме в канцеларията на полицейския началник. Бовоар излезе изненадан. Арман Гамаш позвъни у дома и поговори с Рен-Мари, след което телефонира на шефа си, директор Бребоф.

— О, стига, Арман, ти ме бъркаш нещо.

— Не, директоре. Сериозен съм. Няма да арестувам Матю Крофт.

— Виж, не го решаваш ти. Точно на теб няма защо да обяснявам как работи системата. Ние разследваме и събираме доказателства, предаваме ги на прокурорите и те решават на кого да повдигнат обвинение. Оттам нататък вече не е наша работа. Получил си вече инструкциите, просто ги изпълни, по дяволите.

— Матю Крофт не е убиецът на Джейн Нийл. Нямаме нито едно доказателство, което да го уличава. Само обвинението на буйния му син и собственото признание на Крофт.

— Какво повече ти трябва?

— При разследването на оня сериен убиец в Бросар ти да не би да арестува всички, които си признаха?

— Онзи случай беше съвсем различен и това ти е добре известно.

— Напротив, директоре. Онези хора със самопризнанията бяха просто объркани същества, които търсеха начин да удовлетворят някакви мрачни свои нужди, нали?

— Така е — призна неохотно Мишел Бребоф. Ненавиждаше споровете с Арман Гамаш, и то не само защото бяха приятели. Знаеше

отлично, че Гамаш е разсъдлив мъж, човек с твърди убеждения. От което не следваше автоматично, че винаги има право, напомни си.

— Признанието на Крофт не струва и пукната пара. Според мен е някаква форма на самонаказание. Човекът е много объркан и дълбоко наранен.

— Да, да, горкото бебе.

— Е, добре, не казвам, че постъпката му е доблестна или правилна. Но си е човещина. А и само защото Крофт моли да го накажем, не значи, че трябва да го направим.

— Ама и ти си едно лицемерно копеле. Да ми четеш лекции за морала в полицейската работа. Знам отлично какво се иска от нас. Ти си този, който се опитва да бъде едновременно полицай, съдия и съдебен заседател. Ако Крофт е невинен, ще бъде освободен. Имай доверие на системата, Арман.

— Но той няма и да стигне до съдебен процес, ако продължава с тия умопобъркани признания. А дори накрая да го освободят, и двамата знаем какво става с хората, арестувани за престъпление. Особено за тежко престъпление. Остават дамгосани за цял живот. Без значение дали са виновни, или не. Ще бележим Матю Крофт с рана, която никога няма да зарасне.

— Грещиш. Крофт сам си причинява всичко това.

— Не, той ни предизвиква ние да му го причиним. Само че не сме длъжни да реагираме. Това се опитвам да ти обясня. Полицията трябва да е над тези неща, подобно на правителството. Не е необходимо да реагираме само защото са ни провокирали.

— Какво се опитваш да ми кажеш, господин главен инспектор? Че от тук нататък ще арестуваш само хора, за които си напълно сигурен, че са извършили престъпление? И преди ти се е случвало да арестуваш невинен човек. Спомняш ли си делото „Гане“ отпреди една година? Беше арестувал чичото, а се оказа, че престъплението е извършено от племенника му?

— Да, оказа се, че бъркам. Но аз наистина считах, че чичото го е направил. Беше грешка. А сега е различно. В този случай трябва съзнателно да арестувам човек, за когото съм сигурен, че не е извършил престъплението. Не мога да го направя.

Бребьоф въздъхна. Още от началото на разговора им му беше ясно, че Гамаш няма да отстъпи. Но беше длъжен да опита. Наистина,

много досаден човек.

— Знаеш какво възнамерявам да направя, нали?

— Знам. И съм готов за това.

— И като наказание за неподчинението си ще преминеш през щаба на *Surete* в униформата на сержант Лакроа? — Сержант Мей Лакроа често вардеше с огромното си туловище входа на главното управление като някакъв кривнал от пътя Буда. И сякаш за да засили ужаса на посетителите, тя носеше пола, с няколко размера по-малка от необходимото.

Гамаш се изсмя.

— Предлагам ти сделка, Мишел. Успееш ли да свалиш униформата й, ще я облека.

— Зарежи. Предполагам, че просто ще ми се наложи да те отстраня от работа. — Мишел Бребьоф бе на косъм да го направи навремето, след делото „Арно“. Тогава собствените му шефове бяха наредили да отстрани Гамаш за неподчинение. Въпросното дело едва не сложи край на кариерите и на двамата им, а Гамаш все още понасяше последиците от него. По мнението на Бребьоф Гамаш и тогава сбърка. Достатъчно беше само да си държи устата затворена. Все пак шефовете им не предлагаха да пуснат престъпниците на свобода. Всъщност беше точно обратното. Гамаш обаче се опълчи на началството. Дори днес Бребьоф се чудеше дали приятелят му счита делото „Арно“ за приключено.

И за миг не му бе хрумвало, че ще се наложи да каже на Гамаш тези думи:

— От този момент си отстранен за седмица от работа без право на заплата. Ще бъде проведено дисциплинарно изслушване. Не слагай пола за него.

— Благодаря за съвета.

— *D'accord*. Дай ми Бовоар.

Жан Ги Бовоар не бе от хората, които се смайват лесно, но след разговора си с директора на полицията се почувства тъкмо така. Гамаш знаеше, че за него Бовоар е като син, но по-младият мъж не демонстрираше към него други чувства, освен уважението, което се полага към висшестоящ. Което му беше достатъчно. Сега обаче Гамаш видя каква болка изпитва Бовоар, задето трябва да постъпи по този

начин, и се почувства възнаграден. Наградата му бе синовното отношение на Жан Ги.

— Вярно ли е това?

Гамаш кимна.

— Моя ли е вината? Да не би да е, защото спорих с вас пред прокурора? Какъв глупак съм само! Защо не си държах устата затворена? — Бовоар крачеше из малкия офис като затворен в клетка леопард.

— Нямате вина. Вие свършихте всичко както трябва. Това беше единственото, което можехте да направите. Както и аз. Както и директорът Бребьоф впрочем.

— Мислех, че ви е приятел.

— Такъв е. Вижте, не се тормозете много за случилото се. Още преди да му се обадя, бях наясно как ще постъпи. Преди това се чух с Рен-Мари, за да я подготвя.

Бовоар се почувства уязвен, задето главният инспектор се бе консултирал със съпругата си, но не и с него. Съзнаваше, че е глупаво, но емоциите често бяха такива. Затова се опитваше да ги избягва.

— И когато тя ми каза „направи го“, аз му позвъних с чиста съвест. Не мога да арестувам Матю Крофт.

— Е, ако вие не можете, тогава и аз не мога. Нямам намерение да върша мръсната работа на Бребьоф.

— Наричайте го „директор на полицията Бребьоф“. Пък и такава ви е работата. Какво беше това изпълнение днес следобед? Просто интелектуално упражнение? Знаете колко са ми противни тия неща. Кажете каквото мислите и не се занимавайте с претенциозни игрички. Не защитавайте обратната теза само за да докажете, че можете.

— Не го правя. Наистина считам, че Матю Крофт го е извършил.

— Тогава го арестувайте.

— Има и още нещо. — Бовоар наистина изглеждаше нещастен.
— Директорът заповяда да прибера значката и пистолета ви.

Гамаш беше слисан. Ако беше обмислил всичко прецизно, едва ли щеше да се изненада от развоя, но наистина не бе предполагал, че ще се стигне дотук. Усети, че стомахът му се бунтува. Остра реакция, която го учуди силно. Трябваше да я обмисли, но за късмет, го очакваше дълго пътуване към дома, по време на което можеше да разсъждава колкото си ще.

Събра сили, бръкна в предния си джоб и връчи на Бовоар значката и служебната си карта. После разкопча кобура си.

— Съжалявам — прошепна дрезгаво младият мъж. Гамаш бе намерил сили да се съвземе, но не и да прикрие чувствата си. Докато поемаше вещите на шефа си, в паметта на Жан Ги изплува едно от многото неща, които бе научил от него. Матей 10:36.

Погребението на Джейн Нийл, старата мома на село Трите бора в околия Сан Реми, провинция Квебек, се състоя два дни по-късно. Камбаните на църквата „Света Мария“ забиха; ехото им отекна из долините, разнесе се на километри и се почувства дълбоко в земята.

Хората се събираха за последно сбогом. Арман Гамаш също присъстваше, изминал целия път от Монреал. Беше добър начин да се откъсне от принудителното си бездействие. Движеше се сред тълпата, мина през входа на малката църква и се озова в мрачното вътрешно помещение. Гамаш открай време се изумяваше на парадокса, че църквите са мрачни. На човек бе нужна минута или повече, за да свикне с тъмнината в тях след яркото слънце навън. През годините Гамаш така и не успя да почувства стъпването в църковен храм като някакво завръщане у дома. Църквите представляваха или огромни кухи прояви на възхвала — не толкова към бог, колкото към богатството и привилегиите на общността — или студени аскетични паметници, които изразяваха възторга от отрицанието на земните блага.

Гамаш обичаше да влиза в църкви заради музиката и покоя им. Но се чувстваше по-близо до бог във волвото си. Зърна Бовоар сред тълпата, махна му и го приближи.

— Надявах се да дойдете — каза заместникът му. — Сигурно ще ви е интересно да научите, че арестувахме цялото семейство Крофт.

Двамата не се бяха виждали, откакто се разделиха във вторник следобед, но няколко пъти разговаряха по телефона. Бовоар се опитваше да държи Гамаш в течение на разследването, а Гамаш — да убеди Бовоар, че не изпитва никакви лоши чувства.

Йоланд пристъпваше зад ковчега, докато го внасяха в църквата. До нея беше Андре, слаб и с мазни коси, а зад тях се мъкнеше синът

им Бернар, чийто лукав поглед се стрелкаше неуморно насам-натам, сякаш в търсене на поредна жертва.

Гамаш изпита дълбоко съжаление към Йоланд. Не за болката, която демонстрираше, а за онази, която не изпитваше. Молеше се наум един ден да не ѝ се налага да се преструва, а наистина да изпита това чувство. Всички в църквата бяха тъжни, но Йоланд изглеждаше най-тъжна. И със сигурност най-жалка.

Службата беше кратка и безлична. Свещеникът със сигурност не бе срещал Джейн Нийл приживе. Никой от роднините не се изправи да говори, с изключение на Андре; той прочете красив псалм с вдъхновението, с което се чете ръководство за работа с телевизор. Службата беше изцяло на френски и се проведе в католически храм, макар самата Джейн да бе англичанка и да изповядваше англиканската вяра. След това Йоланд, Андре и Бернар съпроводиха ковчега за едно „изцяло семейно“ погребение, макар в действителност приятелите на Джейн да бяха истинското ѝ семейство.

— Въздухът днес е направо леден — заяви Клара Мороу, щом доближи Гамаш със силно зачервени очи. — Довечера тиквите ще хванат скреж. — Успя да се усмихне леко. — В неделя ще имаме възпоминателна служба за Джейн в църквата „Свети Тома“. Точно седмица след смъртта ѝ. Бихме искали и вие да присъствате, ако нямате нищо против да дойдете пак насам.

Гамаш нямаше нищо против. Докато се озърташе наоколо, осъзна до каква степен се бе влюбил в това място и хората му. Жалко само, че един от тях беше убиец.

ГЛАВА ДЕСЕТА

Възпоменателната служба за Джейн Нийл беше кратка и много хубава, точно като за нея. Събрала бе приятелите ѝ, които ставаха един след друг и говореха за нея на френски и английски. Беше простичка служба с повече от ясно послание: смъртта на Джейн е била просто миг от един изпълнен със смисъл и любов живот; Джейн е прекарала с тях точно толкова време, колкото ѝ е било отредено. Нито минута повече или по-малко. Била е наясно, че когато ѝ дойде времето, господ няма да я пита в колко комитета е членувала или колко пари е направила, или какви награди е спечелила. Не. Знаела е, че ще я пита на колко хора е помогнала. И Джейн Нийл щеше да му отговори подобаващо.

В края на службата Рут се изправи и запя със слаб несигурен алт „Какво да правиш с пиян моряк“. Запя тази чудата морска песничка съвсем бавно, като че ли бе погребална песен, а после постепенно забърза мелодията. Габри се включи да ѝ приглася, след малко и Бен, а накрая цялата църква оживя. Всички се пляскаха по бедрата, люшкаха се напред-назад и питаха: „Какво да правиш с един пиян моряк толкова рано сутринта?“

След службата жените от дружеството към англиканската църква гостиха присъстващите с домашна запеканка и с пресен ябълков и тиквен пай на приземния етаж. Тук-там още се чуваше мелодията на морската песничка.

— Но защо тази песен? — На път към бюфета Арман Гамаш се озова в компанията на Рут.

— Защото беше една от любимите на Джейн — обясни старицата. — Все си я пееше.

— Вие си я тананикахте оня ден в гората — каза Гамаш на Клара.

— За да прогоня мечките. Джейн в училище ли я е научила? — Клара се обърна към Рут.

В този момент Оливие се намеси:

— Казвала ми е, че я знае от училище. Трябвало е да научи децата да я пеят, нали така, Рут?

— Налагаше ѝ се да преподава по всички предмети, но тъй като не можеше да пее или да свири на пиано, не знаеше какво да прави в часовете по музика с учениците си. Затова започна да се учи да пее. И аз я научих на тази песен — обясни Рут.

— Защо ли не съм изненадана — измърмори Мирна.

— Това беше единствената песен, която учениците ѝ научиха — обади се Бен.

— Коледните ви пиеси, посветени на Рождество Христово, сигурно са били любопитна картинка — вметна Гамаш, докато си представяше Дева Мария, Йосиф и малкия Иисус в компанията на трима пияни моряци.

— Така си беше — изсмя се Бен при спомена. — Пеехме всички коледни песни, но все с мелодията на „Какво да правиш с пиян моряк“. Не можете да си представите лицата на родителите ни на коледния концерт, когато госпожица Нийл каже: „А сега ще изпълним *Тиха нощ, свята нощ*“, и ние запявахме... — Бен затананика *Тиха нощ, свята нощ* с мелодията на морския шлагер, при което всички наоколо се засмяха и запригласяха. — Даже още ми е трудно да пея правилно коледни песни — добави Бен.

Клара мярна Нели и Уейн и им махна. Нели се отдели от мъжа си и се насочи към Бен, когото заговори, преди да е прекосила и половината стая.

— А, господин Хадли — заяви, — надявах се да ви намеря тук. Следващата седмица мисля да дойда у вас. Какво ще кажете за вторник? — Сетне се обърна към Клара и изрече с поверителен тон, сякаш ѝ разкриваше голяма държавна тайна: — Не съм чистила отпреди госпожица Нийл да се спомине, толкова грижи имах покрай Уейн.

— Как е сега той? — запита Клара, спомнила си ужасната кашлица на Уейн от общото събрание.

— Сега само се оплаква, така че нещата са вече по-добре. Какво ще кажете, господин Хадли? Нали разбирате, че нямам много свободно време.

— Добре, нека да е вторник. — Бен се извърна към Клара, а Нели се върна към предишната си неотложна работа, а именно —

унищожаването на целия бюфет. — Къщата е много мръсна. Да не повярва човек каква неразбория могат да създадат един стар ерген и кучето му.

С напредването на опашката Гамаш пак се заговори с Рут.

— Когато бях в офиса на нотариуса да го разпитам за завещанието на госпожица Нийл, той спомена вашето име. Бащината ви фамилия, Кемп, ми прозвуча познато, но не можах да се сетя веднага откъде.

— И как разбрахте в крайна сметка? — запита Рут.

— Клара Мороу ми каза.

— А, хитър момък сте. И от това заключихте коя съм аз.

— Е, не веднага, но след известно време загрех — засмя се Гамаш. — Много ми допада поезията ви. — Канеше се да изрецитира един от любимите си нейни стихове, но се чувстваше като пъпчасал младок, срещнал своя идол на вечеринка.

Рут видимо се отдръпна, сякаш се опитваше да избяга от собствените си красиви думи, които събеседникът ѝ се канеше да произнесе.

— Простете, че ви прекъсвам — обърна се Клара към тях и двамата я погледнаха като ангел спасител, — но чух, че казахте „той“.

— Той ли? — повтори Гамаш.

— Той, нотариусът.

— А, да. Господин Стикли от Уилямсбърг. Нотариусът на госпожица Нийл.

— Сигурен ли сте? Аз мисля, че тя ходеше при онази жена, която току-що беше родила. Соланж... някоя си.

— Соланж Френет? Онази от упражненията ли? — запита Мирна.

— Същата. Джейн каза, че двете с Тимър ходили при нея за завещанията си.

Гамаш буквално замря, втренчен в Клара.

— Сигурна ли сте?

— Питате ме дали мога да гарантирам? Не. Но си спомням, че Джейн го спомена веднъж, когато я попитах как се чувства Соланж. Тогава трябва да е била в първите три месеца от бременността, вече страдеше от сутрешно гадене. Тя току-що роди, така че сега трябва да е в отпуск по майчинство.

— Смятам, че една от вас трябва по най-бързия начин да се свърже с госпожа Френет.

— Аз ще го направя — заяви Клара. Обзе я желание да зареже всичко и да хукне към дома още сега, за да телефонира. Но преди това имаше да свърши още нещо.

Ритуалът бе прост и много стар. Мирна сложи началото му, като се натъпка добре със запеканка и хляб. Обясни на Клара, че било много важно човек „да се заземи“ преди ритуал. Като видя чинията ѝ, Клара си каза, че няма голяма вероятност приятелката ѝ да изхвърчи. Огледа лицата на двайсетината жени, събрани на затревения селски площад, много от тях с неспокоен вид. Стояха в широк полукръг, навлечени с вълнени пуловери, ръкавици и шапки без периферия, вперили поглед в едрата чернокожа жена с яркозелена пелерина. Веселия зелен друид.

Клара се чувстваше напълно умиротворено и уютно. Застанала сред останалите жени, затвори очи, пое си дълбоко дъх няколко пъти и се замоли да бъде спасена от гнева и страха, надвиснали над нея като погребален креп. Ритуалът трябваше да сложи край на това, да превърне мрака в светлина, да прогони омразата и страха и да призове обратно доверието и топлината.

— Това е празничен ритуал за пречистване — заобяснява Мирна на събралите се. — Хилядолетните му корени се губят в миналото, но клоните му и днес ни достигат и обгръщат всеки, който желае да участва. Ако имате въпроси, питайте. — Мирна млъкна, но никой не се обади. Тогава тя зарови ръка в торбата си и измъкна от нея пръчка. Всъщност беше по-скоро дебел прав клон с обелена кора и издялан остър връх в единия край.

— Това е молитвена пръчка. На някои от вас може да се стори позната. — Мирна зачака и след малко се разнесе слаб смях.

— Май са я оформили зъбите на някой бобър — обади се Хана Пара.

— Точно така — изсмя се Мирна и пусна пръчката да мине през всички в кръга.

Скоро ледът се разтопи. Доскоро неспокойни и леко изплашени при мисълта, че може да участват в някакво чародейство, жените се

отпуснаха, проумели, че няма от какво да се боят.

— Намерих я миналата година при езерото до мелницата. Можете да видите къде са я гризали бобрите. — Присъстващите се протегнаха да докоснат пръчката и да видят белезите от зъби; мястото, където бобрите бяха гризали края, докато добие остър връх.

Клара бе отскочила за малко до вкъщи да вземе Люси, която сега дремеше неподвижна до нея. Когато молитвената пръчка се върна при Мирна, тя я подаде на кучето. За първи път, откакто Джейн бе починала, Клара видя Люси да размахва опашка. Веднъж. Животното внимателно пое пръчката със зъби. И я задържа. После отново размахна опашка колебливо.

Гамаш седеше на обичайната пейка на площада. Беше започнал да мисли за нея като за „своята пейка“ от онази сутрин, когато посрещнаха зората заедно. Сега той и пейката се къпеха в лъчите на слънцето, което щедро ги даряваше с температура, няколко градуса по-висока от тази на сянка. И все пак дъхът му излизаше под формата на пара. Наблюдаваше как събраните жени се подреждат в редица — с Мирна начело и Клара най-отзад заедно с Люси — и обикалят площада.

— Крайно време беше за циганско лято — заяви Бен и рухна на пейката до Гамаш, сякаш костите му внезапно бяха омекнали. — Слънцето вече слиза ниско над хоризонта.

— Мхм. — Гамаш се съгласи. — Често ли го правят? — Кимна към процесията от жени на площада.

— Горе-долу два пъти годишно. Аз участвах в последния ритуал, но нещо не го схванах. — Бен поклати глава.

— Може би, ако вземат да се съберат една с друга, ще го разберем — подхвърли шеговито Гамаш, макар че схващаше какво става.

Двамата наблюдаваха в задружно мълчание жените.

— От колко време сте влюбен в нея? — запита тихо Гамаш, без да поглежда към Бен, който изумено се извърна и се втренчи в профила му.

— В кого?

— Клара. От колко време сте влюбен в нея?

Бен изпусна продължителна въздишка, сякаш цял живот я бе сдържал в себе си.

— Тримата учихме заедно в Художествената академия, макар че аз и Питър бяхме две години по-големи. Той мигом се влюби в нея.

— А вие?

— На мен ми отне малко повече време. Мисля, че съм резервиран от Питър. Не съм така общителен. Но Клара е наистина специална, нали? — Бен я наблюдаваше с усмивка.

Мирна запали връзка от градинския чай на Джейн, който веднага запуши. Докато обикаляха площада, жените спираха при четирите географски посоки: изток, запад, север, юг. При всяко спиране Мирна връчваше пушеция градински чай на следващата жена и сладникавият пушек се стелеше към домовете.

Мирна обясни, че с това опушване се прогонвали лошите духове и се освобождавало място за добрите. Гамаш си пое дълбоко въздух и вдиша ароматната смес от дим и градински чай. И двете древни, и двете успокояващи.

— Толкова ли е очевидно? — запита възбудено Бен. — Вярно, имаше един период, когато си мечтаех с нея да се съберем, но това беше много отдавна. Никога не бих могъл да сторя нещо подобно. Не и на Питър.

— Не, не е очевидно.

Двамата следяха върволицата жени, които се изкачваха по улица „Мулен“ и изчезваха една по една в гората.

Беше студено и мрачно, над главите и под краката им шумоляха мъртви листа, мразовитият вятър завихряше шумата високо. Възбудата на жените се смени с безпокойство. Някаква сянка надвисна над оживеното шествие. Дори Мирна утихна, усмихнатото ѝ дружелюбно лице стана бдително.

Гората звучеше застрашително — клоните на дърветата проскърцваха, листата на тополите трептяха на вятъра.

Клара бе обзета от внезапно желание да се махне оттам. Това място беше опасно. Люси зави — сякаш протяжно предупреждение. Козината ѝ настръхна, тя бавно се сви и се залепи за земята; мускулите ѝ се напрегнаха, като че ли бе готова всеки миг да скочи.

— Трябва да образуваме кръг — рече Мирна. Стараеше се да звучи спокойно, но в същото време оглеждаше останалите в опит да

прецени кого е в състояние да надбяга, ако се стигне дотам. Дали пък няма тъкмо тя да се окаже ритуалната жертва? Как може да се натъпче с тия запеканки...

Жените се хванаха за ръце и образуваха възможно най-малкия и тесен кръг, който някой е виждал. Мирна вдигна молитвената пръчка от земята, където я бе пуснала Люси, и със замах я заби дълбоко в почвата. Клара очакваше земята всеки миг да изръмжи в отговор.

— Донесох тези панделки. — Мирна отвори торбата си. В нея бе натъпкано разплетено кълбо от пъстри ленти. — Помолихме всички ви да донесете по нещо, което за вас символизира Джейн.

Мирна извади от джоба си някакво книжле. Продължи да рови из торбата, докато не намери някаква алена панделка, с която омота книгата. После се наведе и заговори, докато привързваше панделката към молитвената пръчка:

— Това е за теб, Джейн, благодаря ти, че споделяше любовта към писаното слово с мен. Бъди благословена. — Мирна остана до забитата молитвена пръчка за момент, свела едрата си глава, след което се дръпна встрани и се усмихна за първи път, откакто се събраха на това място.

Жените една по една я последваха. Вземаха по панделка, завързваха с нея някакъв предмет, сетне завързваха панделката към пръчката и изговаряха по няколко думи. Някои се чуваха, други — не. Някои бяха молитви, други — прости обяснения. Хана завърза стара грамофонна плоча към молитвената пръчка, Рут — избеляла фотография. Сара привърза лъжица, Нели — обувка. Клара посегна към косата си и измъкна оттам шнола. Омота я с яркожълта панделка, която завърза към обсипаната с предмети молитвена пръчка.

— Благодаря ти, че ми помогна да прозра — каза. — Обичам те, Джейн.

Клара вдигна глава и забеляза старото чакало, което се мяркаше в клоните на близко дърво. „Чакало. Колко странно — помисли си, — уж е просто сандък, а ми помогна да прогледна.“

В този момент нещо ѝ хрумна. Испита вдъхновение.

— Благодаря ти, Джейн — прошепна и за първи път от цяла седмица усети ръцете на старата жена да я обгръщат. Преди да тръгне, извади банан от джоба си и го привърза към пръчката, подарък за Люси. Имаше да добави обаче още нещо. Извади карта от другия си

джоб. Дама купа. Замисли се за Йоланд, докато я прикрепваше към молитвената пръчка; за чудесния дар, който Джейн ѝ бе дала в детските ѝ години, останал забравен или отхвърлен. Клара се взря внимателно в рисунъка на картата, за да я запомни наизуст.

В края на ритуала молитвената пръчка бе многоцветна и ярка, цялата в развяващи се оплетени панделки, в чиито краища висяха подаръците на жените. Вятърът размяташе предметите и ги усукваше около пръчката в танц, а те се удряха един в друг и издаваха всевъзможни звуци, които се сливаха в причудлива симфония.

Жените се огледаха и видяха, че страхът вече не владее кръга им; че той се е отпуснал и разширил. А в центъра му, на мястото, където Джейн Нийл бе посрещнала края на живота си, вятърът люшкаше голям брой предмети, които пееха във възхвала на тази толкова обичана жена.

Клара следеше с очи мятащите се на вятъра панделки, изгубила своя страх. Сетне погледът ѝ попадна на нещо в края на една от панделките. След миг проумя, че то изобщо не е завързано за панделка, а забито в дървото зад пръчката.

Високо сред кленовите клони имаше стрела.

Гамаш тъкмо се качваше в колата си, готов да потегли обратно за Монреал, когато Клара Мороу буквално изхвърча от гората и затича надолу по улица „Мулен“, сякаш я гонеха дяволи. За миг някаква налудничава мисъл се стрелна през съзнанието му: дали пък ритуалът не бе освободил неволно някаква сила, която е далеч по-разумно да остане в покой? И в известен смисъл тъкмо това се бе случило. Жените и ритуалът им по някакъв начин бяха материализирали една стрела, която някой със сигурност би желал да остане незабелязана.

Главният инспектор незабавно се обади на Бовоар в Монреал, след което двамата с Клара отидоха до мястото. От последното му посещение бе изминала почти седмица и Гамаш беше силно впечатлен от настъпилите промени. Най-различни бяха дърветата. Само допреди седмица те бяха обагрени в смели ярки цветове, а сега вече се издигаха мрачно оголени. Повечето им листа бяха станали на шума и покриваха земята, а онези по клоните бяха силно оредели. Ето кое бе станало причина за откриването на стрелата. Когато Гамаш бе стоял на това

място преди седмица, не бе имал никакъв шанс да я зърне, скрита сред яркочервените и жълти листа. Но вече не бе така.

Другата промяна беше забитата в земята пръчка с танцуващи около нея панделки. Предположи, че тя има нещо общо с ритуала. Или това, или Бовоар много бързо се беше смахнал без надзора на шефа си. Гамаш се приближи до молитвената пръчка, силно впечатлен от пъстрите ѝ накити. Улови някои от предметите, за да ги разгледа поотблизо. Сред тях се мяркаше стара фотография на топчеста и късогледа млада жена, застанала до едър красив дървосекач. Двамата се държаха за ръце и се усмихваха. Зад тях една стройна млада жена се взираше право в обектива. На лицето ѝ бе изписана горчивина.

— Е, и? Това е стрела. — Матю Крофт прехвърли поглед от Бовоар към Гамаш. Тримата се намираха в килия на затвора в Уилямсбърг. — Имате вече пет. Какво толкова ви бърка тая?

— Тази стрела — поясни Гамаш — беше открита преди два часа в клоните на едно кленово дърво на височина седем-осем метра. Точно до мястото, където е убита Джейн Нийл. От комплекта на баща ви ли е?

Крофт огледа внимателно дървената пръчка, после върха на наконечника и накрая много внимателно оперението. Щом приключи огледа, му прилоша. Пое си дълбоко дъх и буквално рухна върху нара.

— Да — прошепна с мътен поглед. — От татковите е. Ще се уверите, когато я сравните с останалите в колчана, но мога да ви кажа още сега. Баща ми изработваше сам оперенията за стрелите си, беше му нещо като хоби. Не си падаше много по разнообразието, така че всички излизаха едни и същи. Когато откриеше, че нещо му харесва и върши работа, повече не си блъскаше главата да го променя.

— Много добър навик — обади се Гамаш.

— Хайде. — Бовоар седна на срещуположния нар. — Имате много да ни разказвате.

— Трябва да помисля.

— Няма какво да му мислите — възрази Гамаш. — Синът ви е изстрелял тази стрела, нали?

В главата на Крофт се разрази истинска буря. До такава степен се бе придържал към версията си, че сега просто не можеше да се откаже

от нея. Дори пред лицето на доказателствата.

— Ако Филип е изстрелял тази стрела и тя се е забила горе в онова дърво — продължи Гамаш, — това означава, че не е възможно да е убил Джейн Нийл. Не го е направил той. Нито пък вие. Тази стрела доказва, че е бил някой друг. Сега искаме да чуем истината от вас.

И въпреки това Крофт продължаваше да се колебае, изпаднал в паника при мисълта, че му готвят капан.

— Хайде, господин Крофт — заяви твърдо Гамаш.

Матю Крофт кимна. Беше прекалено зашеметен, за да усеща каквото и да е облекчение.

— Добре. Ето какво се случи. Аз и Филип имяхме голяма разправия предната вечер. За някаква глупост, дето дори не я помня. На следващата сутрин видях, че е излязъл. Уплаших се да не е избягал, но някъде към седем и петнайсет връхлетях в двора с велосипеда си. Реших да не излизам да го заговарям, а да го изчакам сам да дойде при мен. Оказа се, че съм сбъркал. По-късно разбрах, че направо е отишъл в мазето с лъка и стрелата, после е взел душ и се е преоблякъл. Изобщо не дойде да ме види и цял ден не излезе от стаята си. Кое то не е нещо необичайно за него. Но тогава пък Сюън взе да се държи странно.

— Кога чухте за смъртта на госпожица Нийл? — запита Бовоар.

— Вечерта на същия ден, преди седмица. Обади ми се Рор Пара да ми каже, че станал някакъв нещастен случай при лов. И когато отидох на вашето събрание на следващия ден, бях тъжен, но не считах, че е дошъл краят на света. Но Сюън нещо не я свърташе. Честно казано, в оня момент това много не ме разтревожи. Жените обикновено са по-чувствителни от мъжете и разсъдих, че не е болка за умиране.

— Кога и как разбрахте за Филип?

— Когато се прибрахме у дома. В колата Сюън през цялото време мълча, но щом се прибрахме, буквално се нахвърли върху мен. Беше бясна, готова едва ли не да се сбие с мен, защото ви бях поканил да огледате лъковете и стрелите ни. И тогава ми обясни всичко. Тя разбрала, защото открила захвърлените за пране дрехи на Филип с петна от кръв по тях. После отишла в мазето и намерила окървавената стрела. Филип й разказал всичко. Помислил, че е убил госпожица Нийл, грабнал окървавената стрела и побягнал с мисълта, че е неговата. Изобщо не я погледнал, нито пък Сюън. Предполагам, че в

онзи момент не са забелязали, че не е като моите. Сюзън изгорила стрелата.

— Какво направихте, след като разбрахте цялата история?

— Изгорих дрехите му в печката, но когато пристигнахте, казах на Сюзън да изгори и лъка, да унищожи всичко.

— Но тя не го е направила.

— Не. Дрехите в печката задушили пламъците, така че се наложило Сюзън пак да я разпалва. И тогава проумяла, че лъкът трябва да се начупи. Побояла се шумът от трошенето да не стигне до кухнята, затова се качила горе, за да ме предупреди. Но вие не я пуснахте да се върне обратно. Тя трябваше да го направи, докато бяхме навън да стреляме.

— Как разбрахте в какво положение намерихме тялото на госпожица Нийл?

— Филип ми показва. Качих се в стаята му, за да чуя историята от първа ръка. Той обаче не искаше да разговаря с мен. И точно когато излизах, се изправи и направи това. — Крофт потрепери при спомена, зашеметен от мисълта, че е създал такова дете. — Не знаех какво означава в онзи момент, но по-късно, когато поискахте да ви покажа как е лежала, ми стана ясно. Така че просто повторих онова, което Филип направи. А това какво означава? — Крофт кимна към стрелата.

— Значи, че някой друг е изстрелял стрелата, убила госпожица Нийл — заяви Бовоар.

— И че по всяка вероятност си имаме работа с убийство — добави Гамаш.

Бовоар откри директора на полицията Мишел Бребьоф в Монреалската ботаническа градина, където полагаше доброволен труд веднъж месечно в кабинката за информация.

Насъбралите се наоколо хора, които искаха да разберат къде се намира японската градина, се зачудиха що за доброволец е Бребьоф и колко широки са правомощията му.

— Съгласен съм, звучи като чисто убийство — заяви той по телефона, докато кимаше и се усмихваше на чакащите пред кабинката му туристи, сепнати от чутото. — Упълномощавам ви да третирате случая като убийство.

— В действителност, сър, аз се надявах, че разследването ще поеме отново главен инспектор Гамаш. Той се оказа прав, Матю Крофт не е убил госпожица Нийл.

— Действително ли смятате, че това има нещо общо с отстраняването му, инспекторе? Арман Гамаш беше наказан не защото отказа да приеме версията за предполагаемия убиец, а защото отказа да изпълни пряка заповед. Което все още е факт. Освен това, доколкото си спомням, ако го бяхме оставили да действа както намери за добре, щеше да арестува едно четиринайсетгодишно момче.

Един от туристите улови подрастващия си син за ръка, тийнейджърът беше толкова шокиран от чутото, че позволи на баща си да я подържи за частица от секундата.

— Е, не точно да го арестува... — вметна Бовоар.

— Така не си помагате особено, инспекторе.

— Да, сър. Главният инспектор познава случая и хората, свързани с него. Следата изстива все повече, а ние пропиляхме вече цяла седмица, разглеждайки престъплението като вероятен нещастен случай. Логично е Гамаш да ръководи това разследване. И вие, и аз сме наясно, че е така.

— Той също.

— Вероятно. Но се замислете. Кое е най-важното в случая? Да го накажете или да постигнем възможно най-добър резултат?

— Добре. И му кажете, че е страшен късметлия да има защитник като вас. Ще ми се и аз да имам.

— Имате го.

Когато разговорът най-сетне приключи и Бребьоф потърси с поглед туристите пред будката за информация, откри, че е останал сам.

— Благодаря ви, Жан Ги.

Гамаш пое служебната си карта, значката и пистолета. Мислил бе по въпроса защо го заболя толкова от раздялата с тях. Преди доста години, когато му ги връчиха за първи път, почувства, че е одобрен; че е постигнал успех в очите на обществото и най-важното — в очите на родителите си. А миналата седмица, когато се наложи да предаде служебната карта и пистолета си, внезапно изпита силен страх. Не просто го бяха лишили от законното му оръжие, но и като че ли бяха

свалили доверието си от него. Това чувство отмина бързо — не бе нищо повече от ехо; призракт на несигурния младеж, който Гамаш беше някога.

По пътя към дома, след като го бяха отстранили от следствието, в паметта на Гамаш бе изплувала една история, която бе чул преди години. В нея човешкият живот бе оприличен на живот в някаква дълга къща. Влизаме като бебета от единия ѝ край и я напускаме през другия, след като времето ни изтече. И в този интервал се придвижваме през една огромна дълга стая. Всеки човек, с когото се срещаме, всяка мисъл, която ни спохожда, всяко действие, което предприемаме там, остава с нас. И докато не се примирим с някои недотам приятни епизоди от миналото си, те продължават да ни тормозят от подземията на тази дълга къща. Понякога най-шумните и най-противните от тях ни казват какво да правим и направляват действията ни дори години по-късно.

До момента, в който му се наложи да положи пистолета си в дланта на Жан Ги, Гамаш не беше сигурен дали е съгласен с тази аналогия. Тогава онзи несигурен младеж се появи отново и прошепна в ухото му: „Ти си нищо без оръжието си. Какво ще си помислят хората?“ Колкото и наясно да бе Гамаш, че реакцията му е неадекватна, уплашеният младеж упорито отказваше да напусне дългата му къща, а това означаваше, че той вече не е господар на съдбата си.

— А сега накъде? Към дома на Джейн Нийл? — Вече официално можеха да водят делото като разследване на предумишлено убийство и двамата изгаряха от желание да влязат в къщата.

— Да. Но първо трябва да наминем през едно място.

— Да, слушам ви — прозвуча глас в слушалката, последван от писък на бебе.

— Соланж? — каза Клара.

— Ало? Ало?

— Соланж — опита отново Клара.

— *Bonjour!* — Внезапен писък изпълни дома на Соланж и ушите на Клара.

— Соланж! — изпищя Клара.

— *C'est moi-meme*^[1] — извика в отговор Соланж.

— Обажда се Клара Мороу!

— Не, не мога утре^[2].

— Клара Мороу.

— Сряда?

„О, господи, благодаря ти, че си ми спестил децата“ — помисли си Клара, след което изпищя в агония:

— Клара!

— Клара ли? Коя Клара? — запита Соланж вече с нормален глас, вероятно бе запушила с гърда устата на адското изчадие.

— Обажда се Клара Мороу, Соланж. Познаваме се от часовете за упражнения. Честито бебе! — Опита се да прозвучи искрено.

— Да, помня ви. Как сте?

— Добре съм. Обаждам се да ви питам нещо. Съжалявам, че ви притеснявам, докато сте в отпуск по майчинство, но е свързано с работата ви като нотариус.

— О, тогава всичко е наред. Офисът ми работи всеки ден. С какво мога да ви помогна?

— Разбрахте ли за смъртта на Джейн Нийл?

— Не, не, не знаех. Съжалявам много.

— Било е нещастен случай. В гората.

— О, чух за нещо такова, като се върнах. Бях на гости при родителите си в Монреал за Деня на благодарността, така че съм го пропуснала. Искате да кажете, че това е била Джейн Нийл?

— Да.

— Полицията не работи ли по случая?

— Да. Те, изглежда, считат, че Норман Стикли от Уилямсбърг е бил неин нотариус. Но аз си мисля, че тя ходеше при вас...

— Можете ли да дойдете в офиса ми утре сутрин?

— По кое време ви е удобно?

— Да кажем, единайсет. Клара, бихте ли поканили и полицаите? Мисля, че ще се заинтересуват.

Преди да признае, на Филип Крофт му трябваха няколко минути, за да се увери, че не му готвят капан. Докато разказваше случилото се, дългите му бледи пръсти оскубаха цяла шепа мъх от анцуга. Искал да

накаже баща си, така че взел стария лък и стрелите и отишъл на лов. Успял да изстреля само една стрела. Но това било достатъчно. Вместо петгодишния елен, който си помислил, че убил, открил Джейн Нийл, просната на земята с разперени ръце и крака. Мъртва. И сега още виждал очите ѝ. Следвали го навсякъде.

— Вече можете да ги забравите — произнесе тихо Гамаш. — От тук нататък вече са нечий друг кошмар.

Филип само кимна и Гамаш си спомни разговора с Мирна за болката, която избираме да носим в себе си. Прииска му се да прегърне хлапето и да му каже, че няма цял живот да бъде на четиринайсет години. И че само трябва да стиска зъби.

Но не го направи. Съзнаваше, че въпреки добрите намерения момчето ще възприеме подобно действие като нарушаване на личното му пространство. Оскърбление. Вместо това Гамаш протегна едрата си здрава ръка към него. След момент на размисъл Филип плъзна дребната си бледа длан в нея, сякаш никога дотогава не беше стискал мъжка ръка.

Гамаш и Бовоар се върнаха в селото, където се натъкнаха на агент Лакост, която отразяваше яростните атаки на Йоланд. Бяха я изпратили в къщата на Джейн Нийл с разрешително за обиск, тя бе успяла да изкара Йоланд и да заключи вратата, а сега приличаше на някакъв дворцов страж, непоклатим в лицето на провокацията.

— Ще ти скъсам задника от дела! Ще уредя да ти бият шута, дребна грозна уличнице! — След като зърна Бовоар, Йоланд на мига прехвърли гнева си върху него. — Как смееете да ме изритвате от собствения ми дом?

— Покажете ли разрешителното за обиск на госпожа Фонтен, агент Лакост?

— Да, сър.

— Тогава значи ви е известно, че разследваме убийство — заяви Бовоар на Йоланд. — Предполагам, че искате да разберете кой е убил леля ви?... — Беше си удар под кръста, но почти винаги вършеше работа. Кой би казал „не“ при такава ситуация?

— Не. Пет пари не давам. Това ще я върне ли обратно? Кажете ми, че ще я върне обратно, и ще ви пусна да влезете в дома ми.

— Ние вече сме вътре, а и това не е въпрос на договаряне. А сега трябва да разговарям с вас и съпруга ви. Той у дома ли е?

— Че откъде да знам?

— Добре, защо просто не влезете и не проверите.

Щом двамата мъже се върнаха в колата на Гамаш, видяха Йоланд отново да се нахвърля върху Лакост, на която ситуацията явно ѝ бе дошла до гуша.

— Бедната жена — усмихна се Гамаш. — С тая история може да досажда на новобранците си един ден. Виж, и двамата изгаряме от желание да влезем в оная къща, но бих искал първо да изчистя два въпроса. Иди и разпитай Йоланд, опитай се да хванеш и Андре. Аз искам да разговарям с Мирна Ландерс.

— Защо?

Гамаш му обясни.

— Налага се да разбере какво ви е казала Тимър Хадли в деня, преди да почине.

Мирна заключи вратата на книжарницата си и наля по чаша чай и на двамата. След това се просна в удобното кресло срещу него.

— Мисля, че ще бъдете разочарован. Не виждам какво значение би могло да има за когото и да било, жив или мъртъв.

— Ще бъдете изненадана.

— Много се съмнявам. — Мирна отпи от чая и се загледа през прозореца към падащия здрач, докато съзнанието ѝ възстановяваше спомена за онзи следобед отпреди няколко месеца. Сякаш бяха минали години.

Тимър Хадли приличаше на обвит в кожа скелет. Очите ѝ блестяха, а главата ѝ изглеждаше огромна на фона на свилото се тяло. Седяха една до друга: Мирна — на ръба на леглото, Тимър — под купчина одеяла и бутилки гореща вода. Помежду им лежеше разтворен старият кафяв албум. Изсъхналото му лепило отдавна се бе изронило и снимките се сипеха от него. Една от изпадналите фотографии бе уловила Джейн Нийл на млади години, родителите и сестра ѝ.

Тимър разказа на Мирна за родителите на Джейн, робували на собствените си страхове и несигурност, които предали на дъщеря си Айрийн. За нея издигането в социалната йерархия също станало приоритет; тя търсела сигурност в предметите и одобрението на

околните. Но Джейн била различна... След това дойде ред на историята, която Гамаш бе пожелал да чуе.

— Тази е снимана в последния ден от областния събор. Деня след танците. Виж само колко е щастлива Джейн — заяви Тимър. И беше права. Дори от мътната черно-бяла фотография личеше ясно, че младата жена сияе. Затова и контрастът с мрачните лица на родителите и сестра ѝ изглеждаше още по-силен.

— Предната нощ се беше сгодила за своя млад приятел — изрече замечтано Тимър. — Как се казваше? Андреас. Дървосекач, представи си. Както и да е. Тя още не беше съобщила на родителите си, но имаше план. Щеше да му пристане. Двамата бяха страхотна двойка. Изглеждаха малко странно в комплект, докато човек не ги опознаеше и не видеше колко щастливи са заедно. И двамата се обичаха. Само че — тук Тимър свъси вежди — Рут Кемп намери родителите на Джейн тук, на събора, и им каза какво е планирала дъщеря им. Направи го тайно, но аз подслушах разговора им. Бях млада и до този ден страшно съжалявам, че не отидох веднага при Джейн да я предупредя. Така и не го сторих.

— И какво стана? — запита Мирна.

— Прибраха Джейн у дома и разтуриха връзката им. Говориха с Кей Томпсън, която беше наела Андреас на работа, и заплашиха да отнемат част от работата ѝ, ако онзи дървосекач дори посмее да погледне отново Джейн. В онези дни това беше възможно. Кей беше добра и почтена жена, обясни на момчето всичко това, но тази вест разби сърцето му. Изглежда, е опитал да се види с Джейн след това, но така и не успял.

— Ами тя?

— Забраниха на Джейн да се вижда с него. Категорично. Тя беше само на седемнайсет години и нямаше много силна воля. Предаде се. Беше нещо ужасно.

— Разбра ли някога Джейн, че Рут е била причината за всичко това?

— Така и не ѝ го казах. А може би трябваше. Тя и така страдеше ужасно, но явно не съм събрала кураж.

— Споменахте ли някога нещо на Рут?

— Не.

Мирна огледа фотографията в бледата ръка на Тимър. Миг на щастие, уловен точно преди то да бъде унищожено безмилостно.

— А защо го е направила Рут?

— Знам ли. Шейсет години си блъскам главата над това. Нищо чудно и нея да я тормози същата мисъл. Има нещо особено в Рут, нещо горчиво, което ненавижда щастieto у другите и изпитва жестока нужда да го унищожава. Вероятно тъкмо това я прави такава добра поетеса — знае отлично какво е страданието. Събира го у себе си. Събира го и понякога го създава. Сигурно затова обича да седи до мен — чувства се много по-приятно до една умираща жена, отколкото до някоя, изпълнена с живот. Възможно е, разбира се, и да съм несправедлива към нея.

Докато слушаше разказа на Мирна, Гамаш осъзна, че много би искал да срещне Тимър Хадли. Но беше твърде късно. Всеки момент обаче щеше да се запознае с Джейн Нийл... или поне да се доближи максимално до същината ѝ.

Бовоар прекрачи в съвършения дом. Толкова съвършен, че бе безжизнен. Толкова съвършен, че една малка част от него го намери за привлекателен. Той я стъпка и си внуши, че тя не съществува.

Домът на Йоланд Фонтен блестеше. Всяка повърхност излъчваше блясък. Въведоха Жан Ги по чорапи във всекидневната, чието съвършенство се нарушаваше само от едно петно, което седеше в един натруфен стол и четеше спортния раздел на вестника. Андре нито се помръдна, нито поздрави съпругата си. Йоланд се насочи към него. По-точно се насочи към вестника му, чиито нахвърляни по пода страници бяха образували живописно индианско градче върху стилния килим. Жената вдигна вестника, сгъна го безупречно и го постави върху масичката за кафе.

— Инспекторе, желаете ли кафе?

Промяната в поведението ѝ го зашемети, но в следващия миг Бовоар се опомни. Намираха се в къщата ѝ. На нейна територия. Господарката на дома имаше пълната свобода да се държи както намери за добре.

— Не, благодаря. Искам само да ми отговорите на няколко въпроса.

Йоланд леко наклони глава в жест на уважение.

— Изнасяли ли сте някакви вещи от дома на госпожица Нийл?

Този въпрос предизвика бурна реакция, но не от Йоланд. Андре пусна вестника си и се озъби:

— Това какво ви влиза в работата?

— Вече считаме, че госпожица Нийл е била убита предумишлено. Разполагаме с разрешително за обиск на дома ѝ и за запечатването му.

— И какво ще рече това?

— Че никой освен полицията няма право да влиза в къщата.

Думите му бяха последвани от мигновено споглеждане между двамата съпрузи — първото, откакто Бовоар бе влязъл в дома им. Не беше любящ поглед, с който едната страна търси подкрепа от другата, а повече въпрос (от негова страна) и потвърждение (от нейна). В този миг Жан Ги проумя: бяха направили нещо в къщата.

— Изнасяли ли сте нещо? — попита ги отново.

— Не — отговори Йоланд.

— Ако лъжете, ще ви обвиня във възпрепятстване на разследване, а това, господин Маланфан, няма да изглежда много добре при вашето вече внушително досие.

Маланфан само се усмихна, не даваше и пет пари.

— А какво сте правили цели пет дни тук, госпожо Фонтен?

— Декорирах. — Йоланд направи жест с ръка, с който обхваща всекидневната. Евтиният ѝ вкус бе очевиден от състоянието на помещението. Завесите се сториха доста странни на Бовоар и в следващия момент той забеляза, че имат шарки от двете страни, които се виждат както отвън, така и отвътре. Никога не бе виждал нещо подобно, но не се изненада. Йоланд Фонтен не можеше да живее без публика. Напомняше му за онези модерни нови лампи, които светват, когато човек плесне с ръце. Жената се изпълваше с живот само когато я аплодираха или ѝ нанасяха рязко оскърбление. Всъщност беше достатъчно каквото и да е действие, стига то да е насочено към нея. Тишината и самотата я лишаваха от живот.

— Прекрасна стая — излъга Бовоар. — Толкова елегантна ли е и останалата част от къщата?

Съзнанието ѝ трансформира думите му в ръкопляскане и Йоланд реагира по очаквания начин.

— Елате с мен — каза и буквално го задърпа из малката къща. Наподобяваше хотелска стая — стерилна и лишена от индивидуалност. Като че ли Йоланд бе погубена от собствената си егоцентричност.

Бовоар видя една откритата врата в другия край на кухнята и предположи какво може да има зад нея. Отвори я и тръгна надолу по стълбите, откъдето се откри невероятен хаос.

— Не слизайте, там е територията на Андре.

Инспекторът я игнорира и бързо се разтършува из разхвърляното помещение, докато не откри онова, което търсеше. Чифт все още мокри гумени ботуши и един лък, облеган на стената.

— Къде бяхте в неделя сутрин, когато е била убита Джейн Нийл? — обърна се Бовоар към Андре, след като с Йоланд се върнаха във всекидневната.

— В леглото, къде другаде?

— На лов, може би?

— Ами, може. Де да знам. Имам разрешително, ако искате да знаете.

— Не това ви питам. Искам да знам дали сте били на лов миналата неделя сутрин?

Андре сви рамене.

— Видях един мръсен лък в мазето. — Бовоар си помисли, че Андре изглежда точно като човек, който не почиства ловните си принадлежности. Но като гледаше безупречната чистота в къщата, нищо чудно човекът да жадуваше за мръсотия. И хаос. И всякаква друга миризма освен тази на препарати за чистене.

— Значи според вас той е още мокър и мръсен от миналата седмица? — изсумтя Андре.

— Не, от днес. Вие ловувате в неделните дни, нали така? Всяка неделя, включително и миналата, когато е била убита Джейн Нийл. Искам да ви стане пределно ясно. Сега водим разследване на убийство. Кой е най-вероятният заподозрян при едно убийство? Член на семейството. А кой е следващият заподозрян? Някой, който има изгода от смъртта. И ако въпросното лице също така разполага с възможността да извърши престъплението... като нищо можем да започнем да ви оправяме леглото в затвора още сега. Вие двамата се класирате на първо място сред заподозрените. Знаем също, че сте натрупали големи дългове. — Тук Бовоар блъфира. — Считали сте, че

ще наследите всичко, а освен това владееете лъка достатъчно добре, за да убиете човек. Ясен ли съм?

— Вижте, инспекторе! — Андре се надигна от креслото и захвърли поредната спортна страница от вестника на пода. — В деня, в който Джейн Нийл беше убита, ходих на лов и се върнах с елен. Можете да питате Бокслайтер от кланицата, той ми го разфасова.

— Но вие и днес сте били на лов. Не ви ли е разрешен само един елен за отстрел през ловния сезон?

— Какво, сега да не го разигравате ловен инспектор? Да. Днес излизах на лов. Ще застрелям колкото елени си искам!

— А синът ви Бернар? Къде беше той миналата неделя?

— В леглото.

— И той ли е спал като вас?

— Вижте, той е на четиринайсет, момчетата на неговата възраст спят до късно през уикенда. Спи, става за малко, колкото да ме ядоса, изяжда храната, която съм донесъл, след което отново си ляга. Да му имам живота.

— А вие какво работите?

— Безработен съм. Бях астронавт, но ме изхвърлиха. — Андре се изсмя на собствената си шега с гаден смях, който допринесе за мъртвешката атмосфера в стаята. — Наеха някаква едноръка черна лесбийка на мое място.

Бовоар напусна къщата, изпълнен с желание да се обади на съпругата си и да ѝ каже колко много я обича, после да ѝ сподели в какво вярва, какви са страховете, надеждите и разочарованията му. Да разговаря за нещо действително важно и истинско. Жан Ги извади мобилния си телефон и набра номера ѝ. Но думите, които бе планирал да изрече, заседнаха нейде дълбоко в гърлото му. Вместо това заяви, че времето се е оправило, а тя му каза кой филм е гледала. Сетне и двамата затвориха.

Докато се връщаше в Трите бора, Бовоар усети, че някакъв мирис се е просмукал в дрехите му. Вонеше на препарат за чистене.

Намери шефа си пред къщата на госпожица Нийл, стиснал ключа в шепа. Гамаш го бе изчакал. Точно седмица след смъртта на Джейн Нийл двамата мъже най-сетне прекрачиха прага на дома ѝ.

[1] Аз съм (фр.). — Б.р. ↑

[2] Игра на думи. Соланж чува фамилията на Клара, „Мороу“, като „утре“ (*tomorrow*), тъй като звученето им е близко. — Б.р. ↑

ГЛАВА ЕДИНАЙСЕТА

— *Tabarnacle* — изруга Бовоар, след което направи пауза, в която той и Гамаш затаиха дъх. — Господи!

Двамата инспектори стояха замръзнали на прага към всекидневната на Джейн, сякаш бяха свидетели на невероятно тежка катастрофа. Само дето онова, което ги задържа по местата им, не беше никакъв нещастен случай, а нещо много агресивно и целенасочено.

— На мястото на Джейн Нийл и аз не бих пускал никого тук — обади се Бовоар, след като успя да се съвземе за миг. — Дявол да го вземе.

Всекидневната на Джейн бе толкова ярка, че зашемети сетивата им. Огромни психеделични цветя искряха в неонов багри; триизмерни сребърни кули и гъби лазеха по стените; многобройни усмихнати лица, грамадни и жълти, обграждаха камината като войници на пост. Същински парад на лошия вкус.

— Отврат — измърмори Бовоар.

Помещението искреше наред падащата тъма. Дори таванът между старите греди бе покрит с тапети. Беше по-зле и от нелепа шега — чиста пародия. Всеки любител на културното наследство и архитектурата на Квебек би се почувствал омерзен в това помещение, а Гамаш, който бе ценител и на двете, усети, че му се повдига.

И в най-лошия си кошмар не би могъл да изпита това, което преживяваше в момента. Зашеметен от тази какофония от цветове, Гамаш не помнеше какво бе очаквал да види, но със сигурност не и това. С усилие откъсна поглед от маниакалните щастливи лица и се насили да огледа покрития с широки дъски под, скован от някой умел дърводелец, преследван от люта зима преди двеста години. Подове като този бяха изключителна рядкост дори за Квебек и се считаха от някои хора, в това число Гамаш, за произведения на изкуството. Джейн Нийл бе имала невероятния късмет да живее в една от каменните къщички, за изграждането на които са били използвани камъни,

събирани от подготвяните за сеитба ниви. Да притежаваш такъв дом, бе все едно да бъдеш уредник на Квебекския исторически музей.

Гамаш със страхопочитание се загледа в пода.

Беше розов. И лъскав.

Гамаш нададе протяжен стон. До него Бовоар едва не го потупа по рамото. Едва. Осъзнаваше колко може да разстрои гледката един любител на културното наследство. Какво чудовищно кошунство беше.

— Защо? — запита Гамаш, но щастливите лица останаха безмълвни. Както и Бовоар. Не беше в състояние да отговори на шефа си, но англичаните открай време го изумяваха. Стаята бе поредният пример за необяснимото им поведение.

Тишината се проточи и Бовоар усети, че дължи на шефа си поне някакъв отговор.

— Може да се е нуждаела от някаква промяна. Не е ли това причината голяма част от нашите антики да се намират в домовете на чужденци? Прадедите ни са ги продавали на богатите англичани. Давали са на безценица маси от борови дъски, кресла и месингови легла в замяна на боклуци от каталога за модно обзавеждане.

— Така си е — съгласи се Гамаш, точно това се бе случило преди шейсет-седемдесет години. — Вижте обаче тук. — Посочи към един от ъглите, където удивителен шкаф от борово дърво бе натъпкан с автентична канадска керамика. — И тук. — Кимна към един голям дъбов дрешник. — А това — приближи се до маса, прилепена до стената — е копие на мебел от двореца на Луи XIV, изработка на дърводелец, който е познавал добре стила във Франция и се е опитвал да го имитира. Вещи като тази са буквално безценни. Не, Жан Ги, Джейн Нийл е била добре запозната с антиките и ги е обичала. Не мога да си представя защо ще събира тези неща, а после ще превърти и ще боядиса пода. Но не това имах предвид с въпроса си. — Гамаш се извърна бавно и огледа стаята. Усети пулсиране в дясното си слепоочие. — Чудех се защо госпожица Нийл не е пускала никой от приятелите си да стъпи тук.

— Не е ли очевидно? — запита изумен Бовоар.

— Не, не е. Ако го е направила, трябва да е харесвала този стил. Със сигурност не би се срамувала от вида на стаята. Но защо не ги е пускала вътре? И дори да приемем, че това е направено от някой друг, родителите ѝ например, по времето, когато тези неща са били...

— Не ми се ще да ви го казвам, но те отново са на мода. — Бовоар току-що си бе купил лава-лампа, но нямаше начин да го спомене на шефа си точно сега.

„Тази побъркана стая наистина си е отврат“ — помисли си Гамаш.

— Добре, нека приемем, че нейните възрастни и вероятно страдали от деменция родители са направили всичко това, а Джейн просто е решила да го запази поради някаква причина. Финансова вероятно или пък от лоялност към паметта им... нещо подобно. Да, много лошо, но това тук не е чак толкова грозно. Смущаващо, може би, но не и срамно. Джейн десетилетия наред не е допускала приятели в най-съкровенията част от дома си и причината за това трябва да е нещо повече от смущение.

Двамата мъже отново огледаха стаята. Бовоар бе принуден да признае, че тя е с хармонични пропорции. Но го стори най-вече от куртоазия. Както след предварително уговорена среща с непознат казващ, че човекът, с когото си се видял, е приятен. И все пак не би го представил на приятелите си. Бовоар разбираше напълно Джейн Нийл. Дори се замисли дали да не върне онази лава-лампа в магазина.

Гамаш бавно закрачи из помещението. Дали имаше още нещо скрито? Защо жена, която толкова е обичала приятелите си и им се е доверявала, не ги е допускала тук? И защо е променила решението си само два дни преди смъртта си? Каква тайна криеше тази стая?

— Да се качим горе — предложи Бовоар.

— След вас. — Гамаш се затътри и огледа стълбището в дъното на всекидневната. Там също имаше тапети. Виненочервени и мъхести. Не можеше да каже, че не пасват на цветята долу, защото се съмняваше, че съществува тапет, който би им отивал. И все пак от всички възможни цветове и стилове, които можеха да бъдат подбрани, този беше най-лошият избор. Стълбището, чиито стъпала също бяха боядисани (нещо, което окончателно разби сърцето на Гамаш), извеждаше до горния етаж и напомняше на възпалено гърло.

Скромният втори етаж помещаваше голяма баня и две обширни спални: едната с тъмночервени, а другата с тъмносини стени.

Нещо обаче липсваше в къщата.

Гамаш слезе по стълбите и заоглежда всекидневната, оттам мина в кухнята и антрето.

— Няма нито статив, нито бои. Няма студио. Къде ли може да е рисувала картините си?

— Може би в мазето?

— Да, слезте долу и проверете, но ви гарантирам, че никой художник няма да рисува в мазе без прозорци. — Макар че картините на Джейн изглеждаха като рисувани на тъмно.

— Долу има бои, но не и статив — докладва Бовоар на излизане от мазето. — Студиото ѝ със сигурност не е било там. Но има и още нещо... — Жан Ги изпитваше огромно удоволствие, когато успееше да види нещо, пропуснато от шефа му. Гамаш го изглежда с интерес. — Картини. Никъде по стените няма картини. Никъде.

Главният инспектор зяпна от изумление. Бовоар имаше право. Гамаш обиколи къщата и заглежда внимателно стените.

Нищо.

— И горе ли е така?

— Да.

— Главата ми не го побира. Всичко тук е много странно: тапетите, боядисаните стаи и подове, отсъствието на картини. Но не чак дотам, че да не пуска приятелите си вътре. Явно има нещо, което не е искала да бъде видяно от чужди очи.

Бовоар се отпусна на големия диван и се огледа. Гамаш се настани в коженото кресло, сплете пръсти върху корема си и се замисли, след няколко секунди се изправи и слезе долу. В недовършеното мазе имаше кашони, стара чугунена вана и хладилник, пълен с бутилки вино. Извади една. Беше от винарната „Дънам“, известна с добрата си продукция. Върна бутилката на мястото, затвори хладилника и се обърна. Друга врата водеше към шкафа със зимнина на Джейн. Яркочервени желета, алени и пурпурни конфитюри, английски туршии. Погледна датите: някои бяха от предната година, но повечето — от текущата. Нищо особено. Нищо странно. Нищо, което не бе открил в мазето на майка си след смъртта ѝ.

Затвори вратата и направи няколко крачки назад. В момента, в който избърса грубата стена на мазето с гърба си, нещо ухапа обувката му. Много силно. Беше едновременно стряскащо и познато.

— *Tabarnacle* — изрева Гамаш.

От горния етаж се разнесе бърз тропот, който се насочи към вратата на мазето. Само след миг Бовоар изникна до шефа си, сложил

ръка на револвера в кобура си.

— Какво? Какво стана? — Толкова рядко чуваше шефа си да ругае, че му бе прозвучало като вой на сирена.

Гамаш посочи крака си. Дребна летва се бе впила в обувката му.

— Ха, доста голяма мишка се е хванала — засмя се Бовоар.

Гамаш се наведе и освободи крака си от капана. Беше намазан с фъстъчено масло да привлича мишките. Избърса малко масло от обувката си и се огледа. Откри множество капани и всичките бяха подредени до стената.

— Хванала е две мишки. — Бовоар посочи към някои от преобърнатите капани, изпод които се мятаха дребни опашки и ситни лапички.

— Не мисля, че онези са заложени от нея. Ето тези, да, явно са нейни. — Гамаш се приведе и вдигна една от дребните сиви кутии. Малка полска мишка се бе сгушила в единия ъгъл. Мъртва. — Ползвала е хуманни мишеловки. Улавяла ги е живи и после ги е пускала. Тази обаче трябва да се е хванала след убийството на Джейн. Умряла е от глад.

— Че кой тогава ще е заложил другите? Чакайте, не ми казвайте. Йоланд и Андре, разбира се. Те са пребивавали тук поне седмица. Може ли са поне да проверят хуманния капан — заяви Бовоар с отвращение.

Гамаш поклати глава. Насилствената предумишлена смърт продължаваше да го удивлява, без значение дали става въпрос за човек, или за мишка.

— Ела с мен, мъниче — каза на свитата на топчица мишка, докато я носеше нагоре по стълбите. Бовоар нахвърли останалите капани в една найлонова торба и последва шефа си.

Заклучиха вратата, прекосиха двора на Джейн и улица „Команс“. Слънцето вече бе залязло и тук-там из селото се мяркаха автомобили със запалени фарове. Явно беше час пик. Няколко души бяха излезли по разни задачи или да разхождат кучетата си. В тишината Гамаш долавяше неясни откъси от разговори. По пътя към улица „Мулен“ чу нечий призив: „Пикай, моля те, пикай“. Много се надяваше, че молбата е отправена към куче. Двамата инспектори прекосиха селския площад и се насочиха към ярко осветения гостоприемнен пансион. По средата на пътя Гамаш спря и остави мишката на тревата. Бовоар пусна

торбата на земята и извади останалите капани, за да освободи телцата на другите животни.

— Някой ще си ги хапне — каза Бовоар.

— Така е. Поне някой да получи изгода. Според Аби Хофман^[1] трябва да ядем само онова, което убиваме. Това би сложило край на войните.

Не за първи път Бовоар оставаше слисан от думите на шефа си. Сериозно ли говореше? Размекнал ли се беше? И кой бе този Хофман? Някой местен духовник? Неща като тези обикновено ги говореха разни християнски мистици.

На следващата сутрин екипът се събра в извънредния щаб, където всички бяха информирани за най-новите събития и получиха задачите си. На бюрото си Гамаш намери хартиена торба с еклер в нея. Вътре, на листче хартия, с едри детски букви бе изписано: „От агент Никол“.

Никол не отделяше поглед от него.

— Агент Никол, може ли да си поговорим за момент.

— Да, сър. — Еклерът явно си бе свършил работата. Гамаш не можеше да продължава с неразумното си поведение.

Главният инспектор ѝ посочи едно бюро в дъното на стаята, достатъчно отдалечено от останалите полицаи.

— Благодаря ви за еклера. Проверихте ли дали последното завещание на Джейн Нийл е у нотариус Стикли?

Това ли била цялата работа? Така ли ѝ благодареше, задето се бе потрудила да отиде рано до хлебарницата на Сара и да купи сладкиша? Само едно кратко изречение?! И сега отново я подлагаше на кръстосан разпит? Никол се разбунтува. Това беше абсолютно нечестно, но тя трябваше максимално бързо да реши как да постъпи. Знаеше истината, но ако я кажеше, щеше да си навлече голяма бея. Какво да прави? Дали пък да не се опита да отклони разговора, като спомене еклера? Не, номерът нямаше да мине, Гамаш очакваше отговор.

— Да, сър, проверих. Той потвърди, че господин Стикли държи последното завещание.

— И кой е този „той“?

— Човекът от другата страна на телефонната линия.

Спокойното лице на Гамаш внезапно се промени, той се приведе към нея рязко с ядосана физиономия.

— Спрете да използвате този тон в разговорите си с мен. Ще отговаряте на въпросите ми изчерпателно, обмислено и с уважение. И още нещо... — Гласът му стихна почти до шепот. Хората, които бяха чували този тон, рядко го забравяха. — Ще отговаряте на въпросите ми само с истината. — Гамаш направи пауза и впери строгия си поглед в нея. Почваше да му писва от това некадърно същество. Беше направил каквото може. Напук на всички логични доводи на Бовоар ѝ бе позволил да остане в екипа, а за благодарност тя го бе излъгала не веднъж, а два пъти.

— Спрете да се въртите на този стол като някакво капризно дете. Стойте изправена и мирна, когато разговаряте с мен. Очите ви да не се отделят от моите.

Никол незабавно реагира.

— На кого телефонирахте с въпроса за завещанието, агент Никол?

— Обадох се в полицейското управление в Монреал и разпоредих на лицето, което ми вдигна, да провери тази информация. По-късно той ми телефонира и ми даде отговор. Какво лошо има в това, сър? Ако е станала грешка, не е по моя вина. Аз му се доверих. Счетох, че си е свършил работата.

Гамаш беше толкова изумен от представлението ѝ, че би изръкопляскал, ако не беше толкова разгневен в момента.

Всъщност Ивет не бе телефонирала на никого, защото нямаше никаква представа към кого да се обърне. Най-малкото, което Гамаш можеше да направи в този случай, беше да ѝ даде напътствия. Нали уж се хвалеше, че обича да взема млади хора под крилото си и да прави всичко за тях. Грешката си беше само негова.

— Кой прие обаждането ви в полицейското управление?

— Не знам.

На Гамаш му дойде до гуша, това си беше чиста загуба на време. Тя беше чиста загуба на време. Макар че имаше едно последно нещо, което би могъл да изпробва. Можеше да ѝ покаже какво я очаква в бъдеще, ако не внимава.

— Елате с мен.

Къщата на Рут Зардо беше малка и тясна, пълна с вестници, списания и ръководства, натрупани на купчини почти до тавана. Плътни редици книги покриваха всяка стена, почиваха върху табуретките, масичката за кафе и кухненския плот. Бяха натъпкани дори в килера, където старицата захвърли палтата им.

— Току-що изпих последното кафе и нямам намерение да правя повече.

„Каква кучка“ — помисли си Никол.

— Имаме само няколко въпроса към вас — каза Гамаш.

— Нямам намерение да ви каня да седате, така че давайте бързо.

Никол не можеше да повярва на очите и ушите си. Какви хора имаше само.

— Разбрала ли е Джейн Нийл кой е съобщил на родителите ѝ за Андреас Селински? — запита Гамаш и след въпроса му в къщата се възцари тишина.

Възможно бе Рут Зардо да е искала смъртта на Джейн Нийл. Може би е мислела, че ако предателството ѝ към Джейн бъде разкрито, никой в селото няма да иска да я погледне повече. Че хората, които я обичат въпреки недостатъците ѝ, в един миг ще прозрат истинската ѝ същност. Да, те биха я намразили на мига, ако научат за ужасната ѝ постъпка, а тя би останала съвсем сама. Една вечно ядосана, кисела и самотна старица. Не би могла да рискува, защото залогът е твърде голям...

През годините Гамаш бе разбрал, че зад всяко убийство се крие мотив, който често пъти няма никакъв смисъл за друг освен за самия убиец.

— Влезте — каза Рут и махна към кухненската маса. Градинска мебел, обградена от четири груби метални стола. Щом седнаха, жената видя, че Гамаш се озърта, и поясни: — Съпругът ми почина преди няколко години. Оттогава продавам различни вещи, най-вече фамилни. Оливие урежда продажбите. Така свързвам двата края.

— Андреас Селински — напомни инспекторът.

— Чух ви още първия път. Беше преди шейсет години. Кой дава пет пари какво се е случило тогава?

— Тимър Хадли.

— Какво пък знаете вие?

— Тя е била наясно със случилото се, подслушала ви е, докато сте разговаряли с родителите на Джейн. — Гамаш не отделяше поглед от каменното лице на Рут, докато произнасяше думите. — Запазила го е в тайна, за което е съжалявала до края на живота си. Но пък е възможно да го е споделила на Джейн, преди да почине. Какво мислите по въпроса?

— Мисля, че хич ви няма като медиум. Тимър е мъртва, Джейн също. Да оставим миналото на мира.

— А вие самата можете ли? *Който те нарани веднъж/така непоправимо,/че приветстваш всяка увертюра/със свити устни.*

Рут изсумтя.

— Наистина ли мислите, че ще постигнете нещо, като използвате собствената ми поезия срещу мен? Какво, да не сте зубрили цяла нощ за това интервю като студент преди изпит? Може би се надявате да се облея в сълзи, изправена пред собствената си болка? Тъпо.

— Всъщност знам цялата поема наизуст: *Кога бяха засети тез семена на гнева/и на каква почва,/та избуяха толкова,/от сълзи на гняв или мъка поливани?*

— *Невинаги било е така* — завършиха в един глас Рут и Гамаш.

— Да, да. Достатъчно. Съобщих на родителите на Джейн, защото считам, че допуска грешка. Тя имаше голям потенциал, но щеше да го пропилее, ако се свържеше с онова животно. Направих го заради нея. Опитах се да я разубедя, но тъй като не се получи, го направих зад гърба ѝ. Сега смятам, че е било грешка, но нищо повече. Не е краят на света.

— Разбра ли за това госпожица Нийл?

— Доколкото ми е известно, не, а и не би имало значение. Случи се преди толкова години, че отдавна е забравено.

„Каква ужасна жена“ — помисли си Никол, докато се оглеждаше из кухнята за някакво ядене. След това изведнъж я споходи нова мисъл и попита:

— Може ли да използвам тоалетната? — Беше готова да умре, но не и да използва думата „моля“ пред тази жена.

— Намерете я сама.

Никол отвори всяка врата на първия етаж, където се натъкна на купища книги и списания, но не и на тоалетна. Наложил се да продължи търсенето и на втория етаж, докато най-сетне открие единствената

тоалетна в дома. След като пусна водата, отвори крана на чешмата и се втренчи в огледалото, докато уж си миеше ръцете. От другата страна я гледаше млада жена с късо подстригана коса. Имаше и надпис. Сигурно пак някой ужасен стих.

Наведе се по-близо и видя, че там е залепен стикер, на който пише: „В момента гледаш проблема“.

Никол веднага заоглежда пространството зад себе си, отразено в огледалото, защото проблемът беше там.

— А каза ли ви Тимър Хадли, че знае за постъпката ви?

Рут се чудеше дали ще се стигне до този въпрос. Надяваше се, че няма. Но ето че стана.

— Да. В деня, когато умря. И ми каза какво точно мисли по въпроса. Беше доста рязка с мен. Аз много уважавах Тимър. Трудно е да чуеш такива думи от човек, когото уважавах и от когото се възхищавах. А най-лошото бе, че тя умираше и нямаше как да се изясним впоследствие.

— Вие какво направихте?

— Беше следобедът с финалния парад и Тимър ми каза, че иска да остане сама. Аз започнах да се обяснявам, но тя беше уморена и ми каза, че има нужда от почивка; че мога да отида на парада и да се върна след час. После можело да си поговорим. Но когато се върнах един час по-късно, я заварих мъртва.

— Дали госпожа Хадли е разказала за това на Джейн Нийл?

— Не знам. Възможно е да го е планирала, но може би е усещала, че трябва да говори първо с мен.

— А вие признахте ли го на госпожица Нийл?

— От къде на къде? Случи се преди толкова години. Джейн вероятно отдавна го е забравила.

Гамаш се зачуди до каква степен Рут Зардо се опитва да убеди себе си в правотата на думите си. Него със сигурност не бе успяла да убеди.

— Имате ли представа кой би могъл да желае смъртта на госпожица Нийл?

Рут постави ръце на бастуна, след което внимателно подпря брадичката си на тях. Погледът ѝ бе вперен някъде далеч зад Гамаш.

Проточи се цяла вечност, преди да отговори:

— Казах ви и преди, че според мен едно от онези три момчета, хвърляли тор, може да е желало смъртта ѝ. Тя ги изненада и засрами. Все си мисля, че в мрачния ум на един тийнейджър се ражда най-много отрова. Това обаче обикновено изисква време. Казват, че времето лекува. Пълни глупости, ако питате мен. Времето не лекува каквото и да било. Освен ако самият човек не го пожелае. Ставала съм свидетел как времето може да влоши още повече дадена ситуация, особено в ръцете на някой с болен ум. Такива хора могат да превърнат един малък инцидент в катастрофа, стига да разполагат с достатъчно време.

— Мислите ли, че може да си имаме работа тъкмо с такъв случай? — Думите на Зардо до такава степен съвпадаха с неговите разсъждения, че Гамаш се запита дали тази жена не умее да чете чужди мисли. А дали бе проумяла, че всичко това я превръща в перфектния заподозрян?

— Възможно е.

На връщане Никол сподели на инспектора за стикера върху огледалото на Рут и как бе претърсила всичко в тоалетната, но единственото, което откри, бяха шампоан, сапун и постелка за баня. Увери се, че Гамаш не разбира абсолютно нищо, тъй като единствената му реакция беше бурен смях.

— Да започваме — обяви Соланж Френет няколко минути след пристигането на Гамаш, Бовоар и Рут. Клара и Питър вече бяха заели местата си. — Обадох се в нотариата в Квебек и те провериха кои са официално регистрираните завещания. Според тях последното завещание на мис Нийл е направено в моя офис на 28 май тази година. Предишното е отпреди десет години. И е анулирано. — След кратка пауза нотариусът продължи: — Завещанието е много просто. След покриването на разходите по погребението и други задължения като сметки по кредитни карти, данъци и т.н. тя завещава дома си и всичко в него на Клара Мороу.

На Клара ѝ прималя. Не искаше дома на Джейн. Искаше да чува гласа ѝ, да усеща как ръцете ѝ я прегръщат. Да се радва на смеха ѝ. Жадуваше компанията на Джейн.

— Госпожица Нийл моли Клара да организира празненство, да покани определени хора, в завещанието има техен списък, и да помоли всеки от тях да си избере по един предмет от дома ѝ. Завещава колата си на Рут Зардо, а колекцията си от книги на Мирна. Останалото е за Клара Мороу.

— За каква сума става въпрос? — обади се Рут и Клара изпита облекчение. Тя също искаше да разбере, но не искаше да изглежда алчна.

— Тази сутрин набрах няколко телефона и направих някои пресмятания. Сумата възлиза приблизително на четвърт милион долара след изплащане на данъците.

Въздухът в стаята като че ли застина. Клара не вярваше на ушите си. Богати. Щяха да бъдат богати. Отвращаваше се от себе си, но си представи нова кола, нови завивки, хубава вечеря в някой монреалски ресторант...

— Има и още две неща, всъщност са пликове. Единият е за вас, госпожо Зардо. — Рут го пое и стрелна с поглед Гамаш, който наблюдаваше всичко напрегнато. — Другият е за Йоланд Фонтен. Кой би искал да ѝ го отнесе?

Никой не се обади.

— Аз ще ѝ го предам — обади се Клара.

Долу, пред кантората на нотариуса, главен инспектор Гамаш се приближи до Питър и Клара.

— Имам нужда от помощта ви в дома на госпожица Нийл. Всъщност той вече е ваш, както разбирам.

— За мен винаги ще си остане къщата на Джейн.

— Надявам се да не е така — каза Гамаш на Клара с лека усмивка.

— Разбира се, че ще помогнем — обади се Питър. — Какво можем да направим?

— Ще помоля и двама ви да дойдете с мен в къщата и само да огледате. — Нямаше желание да обяснява подробно.

Съвсем неочаквано онова, което въздейства най-силно на Клара, бяха миризмите в къщата. Онзи непогрешим аромат на Джейн: кафе и пушек от изгорели дърва; прясно изпечени курабийки и мокро куче. И

„Флорис“ — единственият ѝ парфюм. Джейн го обожаваше и си го поръчваше от Лондон за всяка Коледа, за да се поглезе.

Служителите на *Surete* бяха изпълнили къщата. Снемаха пръстови отпечатащи, вземаха проби, правеха снимки. Всичко беше много странно, но при все това Клара някак знаеше, че Джейн също е тук — провираше се в пространствата между непознатите хора. Гамаш преведе Клара и Питър през познатата им вече кухня. Спряха до вратата в дъното, чийто праг още не бяха прекрачвали. В този миг Клара жадуваше да се обърне и да се прибере у дома. За да не види никога онова, което Джейн преднамерено бе крила от тях толкова време. Нямаше ли да предаде доверието ѝ, ако премине през вратата? Това ѝ се струваше като нарушение, като признание, че нея вече я няма, че не може да ги спре.

„О, какво пък.“ Накрая любопитството ѝ все пак взе връх, сякаш изобщо не бе изпитвала колебание, и тя смело премина през онази врата. Отведе я право в някаква наркотична халюцинация.

Смехът бе първата реакция на Клара. Остана зашеметена за миг, след което бурно се разсмя. И се смя. И се смя, докато в един момент се изплаши да не припадне. Скоро зарази Питър и той също се засмя. Дори Гамаш, който досега виждаше наоколо си само пародия и кощунство, се усмихна, сетне се изкикоти, а накрая изригна в такъв смях, че от очите му бликнаха сълзи.

— Леле, какъв кич! — каза на мъжа си Клара.

Питър, който се бе превил надве и се раздираше от смях, успя да изпъшка в отговор:

— Направо кърти! — И изпъна два пръста в знака за мир, преди да му се наложи да се подпре, за да не падне. — Все едно Джейн е разпускала с вълшебни гъбки.

Клара гледа невярващо безумните щастливи лица на тапета и се смя, докато остана без сили. Вкопчи се в Питър, за да не се свлече на пода.

Стаята беше безкрайно нелепа, но даряваше облекчение. След няколко минути успяха да се съвземат и се качиха на горния етаж. До леглото на Джейн в спалнята Клара намери доста износена книга — „Изненадан от радостта“^[2] на К. С. Луис, Тя излъчваше аромат на „Флорис“.

— Не разбирам — започна Питър, когато слязоха долу и се разположиха край камината. Клара не можа да се сдържи. Протегна ръка и докосна яркия жълт тапет. Наподобяваше кадифе. От гърлото ѝ се изтръгна неволен кикот и тя се изплаши да не изригне отново в смях. Всичко това беше твърде смешно. — Защо Джейн не е искала да видим тази стая? Не е чак толкова зле. — Гамаш и Клара изгледаха Питър с изумление. — Е, разбирате какво имам предвид.

— Много добре ви разбирам — потвърди главният инспектор. — Същото се питам и аз. Ако не е изпитвала срам, тогава би трябвало да пуска хора тук. А ако се е срамувала, защо просто не е сменила тапета? Не, мисля, че това просто ни разсейва от правилната насока, може би дори целенасочено...

Гамаш замълча. Дали пък ужасният тапет не бе тъкмо това? Някаква хитрост, примамка, поставена съзнателно, за да скрие онова, което Джейн не е искала да видят. Най-сетне почувства, че може би разполага с отговор на загадката.

— В тази стая има още нещо. Някаква мебел, може би, керамичен съд, книга... Тук трябва да е.

Четиримата се пръснаха и отново започнаха да претърсват стаята. Клара се насочи към ценната керамика, за която бе научила от Оливие. Старите глинени кани и купи, произведени в Квебек, бяха едни от първите индустриални продукти от осемнайсети век. Примитивни изображения на крави, коне, прасета и цветя красяха грубите глинени съдове. Те бяха ценна придобивка за всяка частна колекция и Оливие сигурно би се побъркал от радост, ако ги види. Джейн обаче едва ли би ги държала скрити.

Гамаш се бе заел с малко бюро, обърнато с краката нагоре, което претърсваше за скрити чекмеджета, докато Питър оглеждаше внимателно голям сандък от борови дъски. Клара отваряше чекмеджетата на гардероба едно по едно, но те бяха натъпкани с дантелени покривчици и пъстри подложки за чаши. Извади подложките. Рисунките по тях представляваха репродукции на стари картини със сцени от селския живот в Квебек и ландшафти от средата на деветнайсети век. Виждаше ги бе и преди върху кухненската маса на Джейн по време на вечерите им, а и ги имаше навсякъде. Бяха нещо обичайно. Но може би тези тук не бяха репродукции? Възможно ли бе

да са оригинали? Или да са били изменени някак и в тях да е скрит код?

Нищо не откри.

— Елате тук, май намерих нещо. — Питър отстъпи встрани от раклата, която оглеждаше. Сандъкът бе с височина половин човешки ръст и имаше къси дървени крачета. Ковани метални дръжки стърчаха от двете му страни, а отпред — две малки квадратни чекмеджета. Доколкото се виждаше, за направата му не бе използван нито един гвоздей, всички съединения представляваха плътни сглобки. Изключително фина изработка, която можеше да подлуди човек. Основното отделение на сандъка бе скрито от капак, който не можеше да се вдигне. Очевидно бе заключен някак си по някаква неясна причина. Питър отново се опита да го отвори, но напразно. Бовоар го бутна встрани и направи опит да го отвори сам, което подразни Питър — да не би да съществуваше повече от един начин за повдигане на капак?!

— Може би има нещо като вратичка отпред, която се отваря с таен механизъм — предположи Клара и всички се вгледаха по-отблизо. Нищо. След малко се изправиха и останаха втренчени в сандъка. Клара си пожела той да й проговори, както бяха сторили неотдавна някои негови събратя.

— Оливие сигурно ще знае — обади се Питър — дали има някакъв скрит механизъм.

Гамаш помисли върху предложението му и кимна. Не разполагаха с голям избор. Изпратиха Бовоар и след десет минути той се върна с търговеца на антики.

— Къде е пациентът? Майчице мила! — Оливие огледа стените с вдигнати в почуда вежди, гладкото му красиво лице изглеждаше едновременно по момчешки привлекателно и присмехулно. — Кой е направил това?

— Ралф Лорен. Ти как мислиш? — отвърна Питър.

— Със сигурност не е бил гей. Това ли е антиката? — Приблужи се до тях. — Красота. Ракла за чай, копие на британски модел, използван през седемнайсети век, квебекска изработка. Много простичко, но далеч не примитивно. Искате да го отворите ли?

— Ако нямате нищо против — изрече Гамаш и Клара се удиви на търпението му. Самата тя едва се сдържаше да не шамароса Оливие.

Търговецът на антики обиколи сандъка, почука го на няколко места, допря ухо до полираната дървесина и застана точно пред него. Сложи двете си ръце върху капака и рязко дръпна. Гамаш завъртя очи.

— Заключен е — обобщи впечатленията си Оливие.

— Е, това вече ни е известно — каза Бовоар. — Как да го отключим?

— Нямате ли ключ?

— Ако имахме, нямаше да ви търсим.

— Добър довод. Тогава единственото, което ми идва наум, е да развием пантите отзад. Ще отнеме време, защото са стари и корозирали. Не искам да ги строша неволно.

— Моля, започвайте — заяви Гамаш. — А ние ще продължим с претърсването.

Двайсет минути по-късно Оливие обяви, че е свалил последната панта.

— Извадихте страшен късмет, че съм гений.

— Да, невероятни късметлии сме — съгласи се Бовоар, докато го съпровождаше до вратата.

Гамаш и Питър застанаха от двете страни на капака и го вдигнаха. Всички се вторачиха в отворения сандък.

Нищо. Раклата беше празна.

Прекараха още няколко минути в търсене на тайни чекмеджета, след което обезсърчени рухнаха отново в столовете си около камината. След малко Гамаш се надигна.

— Какво запитва одеде Оливие? — обърна се той към Бовоар. — Кой е декорирал тази стая ли?

— Е, и?

— Добре, откъде да знаем, че е била Джейн Нийл?

— Мислите, че е наела някой друг да свърши тази работа ли? — запитва изумен Бовоар. Гамаш го гледаше втренчено. — Не, смятате, че го е направил някой, който е живял тук. Господи, какъв съм идиот само! — възкликна Бовоар. — Йоланд! Вчера, когато я разпитвах, спомена, че е декорирала къщата.

— Точно така — вметна Клара и се приведе напред. — Видях я да внася сгъваема стълба и торби с покупки от универсалния магазин в Ковънсвил. Двамата с Питър дори обсъждахме кога Йоланд планира да се нанесе в къщата. — Питър потвърди думите ѝ с кимане.

— Значи Йоланд е налепила тези тапети? — Гамаш стана и отново се втрени в тях. — Домът ѝ трябва да е ужасен, ако и него е декорирала по същия начин.

— Нищо подобно — заяви Бовоар. — Даже обратното. Целият е в бяло, бежово и меки цветове като от рекламен каталог на мебелна къща.

— И не се мяркат никакви щастливи лица? — запита Гамаш.

— Никакъв шанс.

Гамаш закри бавно, със сведена глава и сплетени зад гърба ръце. Направи две бързи крачки към старите глинени съдове и застана втречен пред стената като наказан ученик. После се обърна към Бовоар и останалите.

— Йоланд. Какво представлява тази жена? Какъв е мотивът ѝ?

— Пари, може би? — предположи Питър след няколко секунди мълчание.

— Признание? — подхвърли Бовоар и се приближи към Гамаш, ентусиазмът на шефа му се предаваше на всички в стаята.

— Близко сте, но според мен е нещо по-дълбоко. И идва от самата нея.

— Може би гняв? — опита отново Питър. Не обичаше да греши, но пак допусна грешка, ако съдеше по реакцията на Гамаш.

След кратко мълчание Клара изказа на глас мислите си:

— Йоланд живее в някакъв собствен свят. Съвършен свят като от списание за интериорен дизайн, въпреки че съпругът ѝ е престъпник, синът ѝ — побойник, а тя лъже, мами и краде. И не е истинска блондинка, в случай че се чудите. По мои наблюдения в нея няма нищо истинско. Животът ѝ е безкрайно отрицание...

— Точно това е! — Гамаш едва не се разскача из стаята като водещ на телевизионна игра. — Отрицание. Животът ѝ е отрицание. Видимата фасада и скритото под нея нямат нищо общо. Затова носи всичкия този грим. Лицето ѝ е маска, домът ѝ е маска — тъжен опит да скрие с грим и тапети нещо безкрайно грозно. — Отново се загледа в стената, приклепна и докосна мястото, където се припокриваха две ивици тапет. — Хората обикновено са последователни в действията си. А случаят тук не е такъв. — Обърна се към Бовоар. — Ако Йоланд бе налепила подобен тапет у дома си, нещата щяха да са ясни, но случаят не е такъв. Защо ѝ е да лепи цяла седмица тези гадости?

— За да скрие нещо — заяви Клара и приклепна до него. Пръстите му бяха напипали едно разлепено ъгълче на тапета.

— Точно. — Гамаш внимателно дръпна ъгълчето и оголи около трийсет сантиметра от стената, отдолу личаха други шарки.

— Възможно ли е да е налепила два слоя тапети? — възкликна Клара.

— Не мисля, че е имала време — каза Гамаш.

Клара се приведе съвсем близо.

— Питър, я виж тук. — Мъжът ѝ приклепна до тях и се вгледа в оголената стена.

— Не е тапет! — заяви изумен, втренчен в очите на съпругата си.

— И аз не мисля така — съгласи се Клара.

— Добре, какво е тогава, за бога? — попита нетърпеливо Гамаш.

— Картина на Джейн — каза Клара. — Тя е нарисувала това.

Гамаш отново се втренчи в стената и се убеди в думите ѝ. Ярките цветове, детинските мазки. Не можеше да различи какво точно представлява — прекалено малка част от картината беше открита, но определено беше нарисувана от госпожица Нийл.

— Възможно ли е? — запита той Клара, след като двамата се изправиха и отново заоглеждаха стаята.

— Какво по-точно? — намеси се Бовоар. — За какво говорите?

— За тапета — поясни Гамаш. — Не бях прав. Не е сложен, за да ни разсее или заблуди, а да скрие нещо. Нейната картина.

— Но да продължава под целия тапет! — запротестира Бовоар. — Не е възможно, тя... — Спря се, видял изражението на шефа си. А може би го е направила. Зачуди се дали е възможно, докато се заемаше с поредния оглед на стаята заедно с останалите. Целите стени? Тавана? Дори подовите? Проумя, че сериозно е подценил англичаните и тяхното безумие. — И горе ли? — попита. Гамаш улови погледа му и сякаш светът замря за миг, сетне кимна.

— *C'est incroyable* — прошепнаха едновременно двамата мъже.

Клара бе изгубила дар слово, а Питър беше приклепнал пред друго място, където два тапета се застъпваха, и дърпаше краищата им.

— Тук има още — обади се, докато се изправяше.

— Ето от какво се е срамувала — заяви Гамаш и Клара разбра, че е прав.

След около час Питър и Клара бяха застлали пода с брезент и преместили мебелите. Преди да излезе, Гамаш им даде разрешение да свалят тапетите и колкото могат от покриващата боя. Клара извика Бен и той с готовност се съгласи да помогне. Тя беше във възторг. Би извикала и Мирна, която със сигурност щеше да е далеч по-съвестна в работата си от него, но тук се изискваше деликатност и усет на художник, така че им трябваше някой като Бен.

— Имате ли представа колко време ще отнеме? — запита Гамаш.

— Заедно с тавана и пода? Ако трябва да съм честен, около година.

Гамаш се навъси.

— Това е важно, нали? — попита го Клара, разчела изражението му.

— Вероятно. Не мога да кажа със сигурност, но така мисля.

— Ще действаме максимално бързо и възможно най-внимателно. Не бихме искали да унищожим картините отдолу. Мисля си обаче, че можем да свалим достатъчно от тапетите и боята, за да разберем какво има отдолу.

Останала вярна на импулсивността си, Йоланд не бе грундирила стената, така че — за голямо облекчение на Питър и Клара — тапетът и боята се свалиха лесно. Започнаха работа следобед и прекъснаха само за по бира и чипс в средата на следобеда. Вечерта Питър изрови отнякъде няколко фенера и продължиха, само Бен изостави работата с извинението, че лакътят го бил заболял.

Уморени и мърляви, към седем Питър и Клара решиха да направят кратка почивка, за да хапнат нещо, и се присъединиха към Бен край камината. Той бе успял да я зареди и запали, така че го завариха да отпива от чаша червено вино, сложил крака върху една възглавничка и зачетен в последния брой „Гардиън уикли“. Габри донесе китайска храна, която беше поръчал специално. Дочул бе последните новини и отчаяно искаше да се убеди със собствените си очи какво става в дома на Джейн. Дори беше отрепетирал появата си.

Връхлетя в стаята, увит в палто и шалове, с които изглеждаше още по-огромен, замря в средата на помещението и след като се увери, че е грабнал вниманието на всички присъстващи, се огледа и гръмко заяви:

— Или тези тапети изчезват, или аз^[3]!

Публиката изригна в одобрение, след което взе храната и го изрита, преценила, че Джейн и Оскар Уайлд са твърде много мъртъвци за едно толкова малко помещение.

Клара и Питър продължиха работа до късно през нощта и накрая, към полунощ, се предадоха. Бяха твърде уморени, за да разчитат на ръцете си, пък и на двамата леко им се виеше свят от препаратата за чистене на боя. Бен отдавна се бе прибрал.

На следващата сутрин — вече на дневна светлина — видяха, че са изчистили около един квадратен метър на горния етаж и приблизително четвърт стена на долния. Гамаш, изглежда, бе прав. Джейн беше изрисувала всеки квадратен метър от къщата си. А Йоланд беше покрила картините ѝ. Към обяд вече се виждаше малко повече от тях. Клара направи няколко крачки назад и се възхити на частичните рисунки на Джейн. От видяното личеше, че цялото произведение е много вълнуващо. Все още не беше ясно обаче какво представлява в своята цялост.

— За бога, Бен, само толкова ли си свършил?!

Клара бе обезсърчена и не можа да се сдържи. На втория етаж Питър бе успял да изчисти известна част от стената, но Бен не бе свършил почти нищо, макар че трябваше да му се признае, че иначе се справя брилянтно. Онова, което бе свършил, бе абсолютно чисто и красиво. Но съвсем недостатъчно. След като възнамеряваха да разрешат убийството, се налагаше да разкрият всички стени на къщата. По най-бързия начин. Клара усети, че в нея се надига тревога и я обсебва.

— Съжалявам — изрекоха тя и Бен едновременно, след което той се изправи и я погледна гузно.

— Съжалявам, Клара. Знам, бавен съм, но ще подобра работата си. Малко да свикна само.

— Няма нищо. — Тя постави ръка около тънкия му кръст. — Скоро ще се върнем към работа.

Бен се изпъна и положи ръка около рамото ѝ. Двамата минаха покрай Питър, който проследи гърбовете им с поглед и слезе сам по стълбите.

До вечерта една значителна част от стените на всекидневната вече бяха изчистени. Обадиха се на Гамаш, който взе със себе си бира, пица и Бовоар.

— Отговорът е тук — заяви простичко Гамаш, докато се протягаше за следващата бира. Ядяха пред камината във всекидневната, а ароматът на три грамадни пици с всевъзможни подправки притъпяваше миризмата на препаратите, които бяха използвали за сваляне на боята. — В тази стая, в тези картини. Отговорът е тук, усещам го. Не е никакво съвпадение, че Джейн е решила да покани приятелите си тук същата вечер, когато картината ѝ е била одобрена за изложбата. Нито пък че е била убита само часове след като го е споделила с всички.

— Искаме да ви покажем нещо — каза Клара и изтупа дънките си, докато се изправяше. — Разкрихме още от стените. Защо не започнем от втория етаж?

Затрополиха нагоре, всеки грабнал по парче пица. Светлината в стаята, където работеше Питър, беше прекалено слаба, за да оценят сътвореното от Джейн там, но изчистената от Бен площ разкриваше нещо много интересно. Участъкът бе неголям, но великолепен. Хора и животни, изрисувани с брилянтни смели мазки, оживяваха върху стената. В някои случаи хората бяха превърнати в животни.

— Това Нели и Уейн ли са?

Гамаш се бе втренчил в участък от стената, където съвсем ясно се виждаше пръчкоподобна женска фигура, която води крава. Много дебела пръчка и много мършава, но щастлива крава с брада:

— Красота — промълви той.

Върнаха се обратно на мрачния първи етаж. Питър беше изключил прожекторите, които бе свързал по-рано през деня, за да им осигуряват достатъчно светлина. Вечеряха на топлия блясък на две настолни лампи и пламъците на камината. Стените се криеха в полумрака. Но Питър отиде до ключа и след миг в стаята нахлу ослепителна светлина.

Гамаш присви от болка очи. След няколко секунди ги отвори.

Като че ли бе в пещера — една от онези чудновати пещери, изпълнени с древни символи и изображения, на които изследователите се натъкваха понякога. С рисунки на препускащи елени и плуващи хора. Гамаш бе изчел всичко за тях в „Нешънъл джиографик“ и сега

имаше усещането, че по някакъв вълшебен начин се е пренесъл там, макар да бе в сърцето на Квебек, в едно закътано старо селце. Знаеше, че историята на Трите бора и жителите му е изобразена по стените на тази стая, както бе с пещерните рисунки.

Инспекторът бавно закрачи покрай почистените от тапети стени. Бяха покрити от пода до тавана със сцени от селския и провинциален живот, с училищни стаи, деца, животни, възрастни; всички пееха, играеха, работеха. Някои от сцените изобразяваха нещастни случаи, а на едно място личеше и погребение.

Гамаш вече не се чувстваше като в пещера. Сега бе обграден от кипящ живот. Отстъпи две крачки и усети, че сълзи напират в очите му. Стисна ги силно с надеждата, че ще изглежда като че ли силната светлина му пречи. В известен смисъл беше така. Беше преизпълнен от чувства. Тъга и меланхолия. И възторг. Радост. Сякаш душата му за миг се бе издигнала над тялото. Неземно усещане.

Това беше дългата къща на Джейн. Домът ѝ се бе превърнал в нейната дълга къща, където присъстваха всеки човек, всяко събитие, всяко нещо, всяка емоция от живота ѝ. И Гамаш бе абсолютно сигурен, че убиецът ѝ също е тук. Криеше се на някоя от стените.

На следващия ден Клара занесе плика за Йоланд в дома ѝ. Натисна лъскавия бронзов звънец и когато до слуха ѝ достигна мелодия на Бетовен, се стегна като навита пружина. „Трябва да направиш и това за Джейн, да свършиш едно последно нещо за нея.“

— Кучка! — изкрещя бясна Йоланд, след което изсипа порой от оскърбления и обвинения, които завършиха с обещание да съди Клара за всичко, което е получила.

„Трябва да направиш и това за Джейн, да свършиш едно последно нещо за нея.“

— Ти си проклета крадла, *tete carree*. Онзи дом ми принадлежи. Принадлежи на семейството ми. Как въобще спиш нощем, мръсна кучко?

„Едно последно нещо за Джейн.“

Клара вдигна плика и го задържа в ръка, докато улови вниманието на Йоланд. Подобно на дете, възнаградено с нещо лъскаво

и ново, тя мигом спря да крещи и се втренчи като хипнотизирана в тънкия бял плик.

— За мен ли е? Мое ли е? Това е почеркът на леля Джейн, нали така?

— Имам въпрос към теб. — Клара размаха плика.

— Дай ми го! — Йоланд се хвърли напред, протегнала ръка, но Клара ловко го дръпна.

— Защо си покрила всичките й рисунки?

— Значи си ги открила — изплю се в лицето й Йоланд. — Мръсни, налудничави изображения. Всеки мислеше леля ми за светица, но ние си знаехме що за откачалка е. Баба и дядо са разбрали, че е побъркана, още в тийнейджърските й години, когато е започнала да дращи онези ужасни картини. Срамували се много от нея. Всичките й картини изглеждали като надраскани от някой олигофрен. Майка ми казваше, че Джейн искала да учи изобразително изкуство, но баба и дядо сложили край на това. Казали й истината. Обяснили й, че това не е изкуство. А някакъв страшен срам. Казали й никога и на никого да не показва драсканиците си. Казали й истината. Било е техен дълг. Понеже ние, членовете на семейството й, не сме искали тя да пострада. Било е за нейно добро. И какво получихме за благодарност? Бяхме изхвърлени от семейната къща. А тя имаше наглостта да ми каже, че мога да се върна там, стига само да се извиня. Отвърнах й, че единственото нещо, за което съжалявам, е, че е съсипала дома ни. Побъркана дъртачка.

Пред очите на Клара отново изникна Джейн, седнала в бистрото с обляно от сълзи очи. Сълзи на радост, че най-накрая някой е одобрил изкуството й. Клара знаеше какво е струвало на приятелката й да разкрие една от картините си.

— Тя успя всички ви да заблуди, нали? Вие и понятие си нямате, че приятелката ви е откачалка. Е, сега знаете какво ни се е налагало да търпим през всичките тези години.

— Ти си нямаш и представа, нали? Никаква представа какво си захвърлила? Ти си една тъпа, тъпа жена, Йоланд.

Клара блокира, както обикновено й се случваше при конфликт с Йоланд. Цялата трепереше и всеки миг щеше напълно да изгуби контрол. Наложил се да плати за избухването си, като изслуша поредица

от обвинения и заплахи. Странно, но гневът на Йоланд бе толкова грозен, че Клара усети как собственият ѝ гняв се уталожва.

— И защо ти трябваше да използваш този гаден тапет? — изкрещя в зачервеното от гняв лице на Йоланд.

— Отвратителен е, нали? Стори ми се подходящо да скрия една грозотия с друга. Пък и беше евтин.

Вратата се затръшна. Клара осъзна, че още стиска плика, затова го плъзна под вратата. Готово. Свърши едно последно нещо за Джейн. Пък и в крайна сметка не се оказа чак толкова трудно да се изправи срещу Йоланд. През всичките тези години бе мълчала, вместо да отвърне на атаките ѝ, но най-после бе намерила начин да ѝ отговори подобаващо. Клара се зачуди дали Джейн е знаела предварително какво ще се случи, когато е надписвала плика. Дали е предполагала, че тъкмо Клара ще е човекът, който ще го занесе; че Йоланд ще реагира по този грозен начин. Съзнавала ли е, че дава на Клара последен шанс да се противопостави на племенницата ѝ.

Докато се отдалечаваше от тази свършена няма къща, Клара благодари мислено на Джейн.

Йоланд зърна плика. Скъса го и извади оттам една-единствена карта за игра. Дама купа. Същата, която леля ѝ поставяше върху кухненската маса вечер, когато малката Йоланд я посещаваше. Леля Джейн обещаваще, че на сутринта картата ще се различава от тази. Че ще е променена.

Йоланд отново разтвори плика. Нали не беше възможно да съдържа само тази идиотска карта? Трябваше да има и някакво наследство от леля ѝ. Може би чек? Или ключ за някой банков сейф? Пликът обаче бе празен. Йоланд огледа внимателно картата в опит да си припомни дали е същата като онази от детските ѝ години. Същите ли бяха елементите върху робата на дамата? Едното или двете очи се виждаха? Накрая Йоланд реши, че не е същата. Картата беше различна.

Някой ги бе разменил. Отново я бяха измамили. Докато отиваше с кофа вода към предното стъпало, където допреди миг бе стояла Клара, за да го измие, Йоланд захвърли Дама купа в камината.

Безполезен боклук.

[1] Абът Хауърт „Аби“ Хофман (1936–1989) — американски политически и социален активист. — Б.р. ↑

[2] Мемоар на К. С. Луис, в който северноирландският писател разкрива как е преоткрил християнството. — Б.р. ↑

[3] „Този тапет и аз водим смъртоносна битка. Или той ще си отиде, или аз“ — известни думи на Оскар Уайлд. — Б.р. ↑

ГЛАВА ДВАНАЙСЕТА

— Йоланд Фонтен и съпругът ѝ Андре Маланфан — заяви Бовоар, докато изписваше имената със ситни букви върху лист хартия. Беше осем и петнайсет сутринта във вторник, почти седмица и половина след деня на убийството, и следователите разглеждаха списъка със заподозрените лица. Първите две бяха очевидни.

— Кой още?

— Питър и Клара Мороу — заяви Никол и вдигна поглед от драсканиците си.

— А мотивът? — запита инспекторът, докато записваше имената.

— Парите — обади се Лакост. — Не им достигат. Всъщност не са им достигали. Сега са богати, разбира се, но преди смъртта на госпожица Нийл са били направо голтаци. Клара Мороу е от скромно семейство, така че е привикнала да бъде пестелива, но не и съпругът ѝ. Питър Мороу е роден и отгледан в центъра на Монреал, семейството му е заможно. Учил е в най-добрите училища. Разговарях с една от сестрите му. Беше пестелива с думите, но и така стана ясно, че семейството им не е никак доволно от избора му на кариера. За което, естествено, обвиняват Клара. Искали Питър да се занимава с бизнес. Семейството му го счита за разочарование, или поне така мисли майка му. Кое е много лошо, защото по канадските стандарти той си е голяма звезда в света на изкуството. Миналата година е продал картини на обща стойност десет хиляди долара, но този доход пак ги класира под нивото на бедността. Клара е продала картини на стойност хиляда долара. Водят много скромен живот. Колата им се нуждае от основен ремонт, както и домът им. През зимата Клара дава уроци по изобразително изкуство, за да могат да си плащат сметките, а понякога се занимават и с реставрация. Едва свързват двата края.

— Майка му жива ли е още? — запита Гамаш, за да направи няколко бързи сметки.

— На деветдесет и две години е — отвърна Лакост. — Жива мумия, но още диша. Вероятно ще ги надживее всички. Семейното

предание твърди, че когато една сутрин видяла съпруга си починал до нея, се обърнала на другата страна и продължила да спи. Защо да се безпокои?

— Разполагаме само с голото твърдение на госпожа Мороу, че с мъжа ѝ са нямали представа какво гласи завещанието — каза Бовоар. — Възможно е госпожица Нийл да ги е информирала, че стават наследници, нали така?

— Ако толкова са имали нужда от пари, не е ли по-логично да отидат при нея с молба за заем, отколкото да я убият? — запита Гамаш.

— Може и да са го направили — отвърна Бовоар, — а тя да им е отказала. След което не им е оставало нищо друго, освен да я примамят в гората. Един от двамата я е извикал сутринта в 6,30 и я е помолил да не взема кучето. И тя е отишла. Без каквито и да било въпроси.

Гамаш трябваше да се съгласи, че това е вариант.

— И да не забравяме, че Питър Мороу има награди за стрелба с лък. — Бовоар бе осенен от вдъхновение. — Старите дървени лъкове са му специалност. Твърди, че стреля само по цели, но кой знае? А и както разбрахме, замяната на тъп наконечник за стрелба по мишена с ловен е фасулска работа. Може да е взел необходимите принадлежности от клуба, да е убил госпожица Нийл, след това да е почистил лъка и стрелата и да ги е върнал по местата им. Дори и да бяхме открили отпечатъците му или някакви влакна по тях, не би означавало нищо. Нали редовно ги използва.

— Бил е част от журито, одобрило творбата ѝ. — Лакост явно започваше да харесва тази теория. — Да предположим, че е изпитал ревност заради това, съзрял е потенциала ѝ на художник и е превъртял или нещо такова...

Тя рязко спря. Никой от присъстващите не можеше да си представи Питър Мороу като „превъртял“. Но Гамаш бе наясно, че човешката психика е сложно нещо. Понякога хората реагират на определени неща по начин, който не могат да си обяснят. И често пъти реакцията им е акт на насилие — физическо или емоционално. Като нищо можеше Питър Мороу след продължителна борба с картините си и в търсене на одобрение от семейството си да е съзрял гениалността в творбата на Джейн Нийл и да не е могъл да я понесе, обсебен от ревност. Възможно беше. Не много вероятно, но възможно.

— Кой друг? — запита Гамаш.

— Бен Хадли — обади се Лакост. — Той също е добър с лъка и има достъп до онези в клуба. Пък и е бил доверено лице на госпожица Нийл.

— Но е без мотив — отбеляза Гамаш.

— Вярно, тук мотивът с парите отсъства — призна Лакост. — Имотите му са на стойност милиони долари. Всички наследство от майка му. А и преди това е живял охолно.

Никол изсумтя. Ненавиждаше всички онези богаташчета, които цял живот чакат да погребат майка си и баща си, за да се докопат до семейното имане.

Бовоар се престори, че не забелязва реакцията й.

— Възможно ли е да е имал друг мотив? Лакост, да сте намирали още нещо сред документите, които открихте в дома на Джейн Нийл?

— Нищо.

— Дори дневник?

— Какво изключим онзи със списъка на хората, които желаят смъртта й.

— Е, с това трябваше да започнете — изсмя се Бовоар.

Гамаш огледа списъка със заподозрените. Йоланд и Андре, Питър и Клара, Бен Хадли.

— Има ли други? — Бовоар тъкмо затваряше бележника си.

— Рут Зардо — заяви Гамаш и обясни защо.

— Значи нейният мотив е да не допусне Джейн да разкаже на всички какво е направила преди шейсет години — обобщи Лакост. — Но не е ли много по-лесно да убие Тимър, за да й запуши устата?

— Действително. И мен ме безпокои тази мисъл. Не можем да знаем със сигурност дали Рут Зардо не е убила Тимър Хадли.

— Може би Джейн по някакъв начин го е разбрала — предположи Лакост.

— Или заподозряла. После директно е отишла при Рут и е споделила с нея подозренията си — смятам, че е била тъкмо такъв човек. Вероятно си е мислила, че става въпрос за убийство от милосърдие, при което един приятел спестява страданията на друг.

— Но Рут Зардо няма физическата възможност да стреля с лък — обади се Бовоар.

— Така е. Но може да е наела някого, способен на всичко срещу заплащане, дори на убийство. Срещу определена сума.

— Като Маланфан — вметна Бовоар с нескрито задоволство.

Клара седеше в студиото си с чаша сутрешно кафе, втренчена в сандъка. Още си беше на мястото, само че сега беше подпрян на четири крака, направени от клони. Първоначално си го представи на един крак, сякаш закрепен на стъбло. Като чакалото на онова дърво. Тъкмо това видя в гората по време на ритуала, когато се огледа и зърна дървената конструкция високо горе. Чакалото описваше съвършено точно какво е да си сяп. Използваха го хора, които отказваха да видят жестокостите, които вършат, и красотата, която унищожават. Самата Клара се чувстваше като слепец тези дни. Убиецът на Джейн беше сред тях, това вече бе ясно. Но кой беше? Какво не успяваше да види тя?

Но идеята за стъблото не ѝ бе свършила работа. Сандъкът не бе добре балансиран на един крак и заставаеше накриво. Така че Клара му сложи четири крачета и от подобие на чакало сандъкът ѝ се превърна в нещо като дом, който се издигаше на големи мотовили. Но аналогията все още не бе точна. Макар да беше по-близо. Имаше още нещо, което трябваше да се избистри. Когато се изправеше пред такъв проблем, Клара обикновено се опитваше да прочисти съзнанието си, за да позволи на решението само да дойде. Сега направи същото.

Бовоар и агент Лакост претърсваха къщата на Маланфан. Изабел се бе приготвила за сблъсък с ужасна мръсотия; с воня, толкова плътна, че да я режеш с нож. Но завариха нещо съвсем различно, което я потресе. В спалнята на Бернар усети, че ѝ прилошава. Беше идеално подредена, наоколо не се виждаше и един мръсен чорап, нито дори късче забравена храна. Нейните собствени деца нямаха още и пет години, а стаите им вече изглеждаха и миришеха като океански бряг при отлив. Това хлапе беше на колко? Четиринайсет? И стаята му лъхаше на препарати за чистене. Като нищо можеше да повърне. Докато слагаше ръкавиците си, за да се захване с претърсването,

Изабел се зачуди дали в мазето няма да намерят ковчега, в който спи момчето.

Десет минути по-късно Лакост се натъкна на нещо, макар да не бе онова, което очакваше. Напусна стаята на Бернар и влезе във всекидневната, като се стараеше да привлече вниманието на момчето. Нави документа на руло и уж дискретно го пъхна в торбичката за веществени доказателства. Позволи на Бернар да види това и за първи път на лицето му се изписа страх.

— Я вижте какво намерих. — Бовоар излезе от другата спалня, вдигнал в ръка голям кафяв плик. — Не е ли странно, че беше залепен на гърба на една картина във вашата спалня? — Въпросът му бе посрещнат от прежълтялото лице на Йоланд и наглата усмивка на Андре.

Бовоар отвори папката и взе да рови из нея. В нея имаше скици, груби скици на Джейн Нийл на селските събори през годините, някои от тях рисувани още през 1943 г.

— Откъде ги взехте?

— Откъде сме ги взели ли? Кой говори за вземане? Леля Джейн ни ги даде — изрече Йоланд с най-убедителния си глас на агент по недвижими имоти, сякаш казваше: „Покривът на къщата е почти нов“.

Бовоар обаче не се хвана.

— И сте ги скрили зад картина?

— Тя ни каза да не ги излагаме на светлина — отвърна Йоланд. Произнесе думите, както би казала: „Водопроводната инсталация не е с оловни тръби“.

— Защо просто не сте налепили тапети върху тях?

Андре не се сдържа и се изсмя, преди Йоланд да го стрелне със зверски поглед.

— Добре, отведи ги — каза Бовоар. Наближаваше обяд и жадуваше за бира и сандвич.

— И момчето ли? — включи се в играта Лакост.

— Той е непълнолетен. Не може да остане тук без родителите си.

— Обади се в социалните служби.

— Не! — Йоланд грабна Бернар и се опита да го прегърне. Но ръцете ѝ не я послушаха. Синът ѝ обаче изобщо не изглеждаше разтревожен от мисълта да живее в приемен дом. Андре явно също

нямаше нищо против тази идея. Йоланд всеки миг щеше да получи апоплектичен удар.

— Или можете да ни кажете истината още сега — заяви Бовоар, все едно съветваше: „По-добре направете оферта, преди собствениците да са променили решението си“. Вдигна папката. Чувстваше се малко неловко, че използва Бернар в номера си, но реши, че ще го преживее.

Нещата се изясниха. Йоланд открила папката върху масичката за кафе в дома на леля си Джейн. Оставена на открито! От тона, с който го каза, човек би решил, че е намерила някакво списание за мазохизъм и садизъм. Била на косъм да хвърли папката в огъня, но заради уважението и любовта, които изпитвала към скъпата си леля Джейн, решила да запази скиците.

— Защо ги взехте? — повтори Бовоар, докато се отправяше към вратата.

— Добре, добре. Мислех си, че може да имат някаква стойност.

— Доколкото си спомням, вие ненавиждате творбите на леля си.

— Не като изкуство, лайнар такъв — обади се Андре. — Реших, че мога да ги продам на приятелите й, може би на Бен Хадли.

— Че защо му е да ги купува?

— Ами, той е червив с пари и ако го бях заплашил, че ще ги изгоря, можеше да се бръкне за определена сума.

— Но защо сте ги изнесли от къщата? Защо не сте оставили скиците там?

— Защото ме отвращават!

Йоланд сякаш се преобрази. И всичкият грим на света — голяма част от който вече бе на лицето й — не би могъл да скрие какво отвратителното същество беше тя. Само за миг Йоланд се бе превърнала от кисела жена на средна възраст в деформирана гротеска, която наподобяваше авангардна метална скулптура. Цялата в ръжда и остри ръбове. Дори Бернар се отдръпна от нея.

— Трябваше да ги сложа на място, където съм сигурна, че никой няма да ги види.

Бовоар й подаде разписка за папката, а Йоланд, чийто маникюр бе безупречен, я взе с два пръста, сякаш хващаше използван къс тоалетна хартия.

След като достатъчно дълго чака дървото къща да ѝ проговори, Клара се отказа и отиде в дома на Джейн да свърши още работа. Вече бе започнала да гледа на картината ѝ като на шедьовър. Гигантска фреска, подобна на Сикстинската капела или „Тайната вечеря“ на Да Винчи. Не се поколеба да направи сравненията. Изкуството на Джейн улавяше същите елементи, които бяха застъпени в творчеството на тези гении. Страхопочитание. Съзидание. Удивление. Въжделение. Дори дърводобив в случая с Джейн.

Бен не би могъл да работи по-бавно дори да искаше. И все пак, напомни си Клара, това нямаше голямо значение. Накрая всички фрески щяха да бъдат разкрити.

— О, господи, истинска катастрофа! — възкликна гръмогласно Рут.

Клара се появи от мазето с кофа в ръка. Рут и Гамаш бяха застанали в центъра на всекидневната и тя изпита леко обезсърчение, щом видя, че Бен стърчи до тях и се размотава.

— Ти ли направи това? — поинтересува се Рут.

— Помогнах за чистенето. Джейн е рисувала картините.

— И за миг не съм допускала, че ще го кажа, но в този случай съм на страната на Йоланд. Скрийте ги.

— Искам да ти покажа нещо. — Клара хвана Рут за лакътя и я поведе към една от другите стени. — Виж това. — Несъмнено беше рисунка на Рут като дете, хванала майка си за ръка в училище. Малката Рут, висока и недодялана, с учебници вместо крака. Крака енциклопедии. С прасенца, танцуващи в косата ѝ. Което можеше да означава едно от две неща.

— Като малка ми връзваха плитчици — обади се Рут, сякаш прочела мислите ѝ. Но Клара си помисли, че идеята на Джейн е, че дори тогава Рут е била твърдоглава. Другите деца се смееха, но едно хлапе я приближаваше с разтворени обятия.

Рут застина като вкаменена пред стената с картината на Джейн.

*Джени ме целуна, когато се запознахме,
скачайки от стола, на който седеше;*

*Ти време крадливо, дето обичаш да събираш
все хубавото в своя списък, запиши във него и това:
Пиши, че отегчен съм и съм тъжен,
че здравето и богатството разминаха се с мен,
пиши, че остарявам, но добави ти също,
че Джени ме целуна.*

Рут изрецитира поемата шепнешком, но застиналата стая я чу.

— Лей Хънт^[1]. „Рондо“. Единствената поема, която ми се иска да бях написала аз. Не мислех, че Джейн го помни, не мислех, че е означавало нещо за нея. Нарисувала е първия ми ден тук, когато баща ми дойде да работи в мелницата. Бях осемгодишна по онова време, новото хлапе в селото — високо и грозно, както се вижда, и не много мило дори тогава. Но когато влязох в училището ужасена, Джейн измина целия коридор между чиновете и ме целуна. Дори не ме познаваше още, но това нямаше никакво значение за нея. Джейн ме целуна, когато се запознахме.

Рут си пое дъх — кристалносините ѝ очи бяха пълни със сълзи — и след това бавно обходи с поглед цялото помещение. Бавно поклати глава и прошепна:

— Това е изумително. О, Джейн, толкова съжалявам.

— За какво? — попита Гамаш.

— Съжалявам, че не е знаела колко много я обичаме и че спокойно е можела да ни се довери. Съжалявам, че е чувствала, че трябва да крие това от нас. — Рут издаде гърлен звук: лишен от всякакво веселие смях. — И като си помисля, че считам себе си за единствената съкрушена личност тук. Каква идиотка съм била само.

— Според мен ключът към убийството на Джейн е някъде тук — заяви Гамаш, без да отделя поглед от накуцващата старица, която обикаляше стаята. — Мисля, че е била убита, понеже е решила да покаже творбите си на всички. Не знам защо, но е така. Вие сте я познавали през целия ѝ живот и бих искал да ми кажете какво виждате тук. Кое ви се струва странно, кои неща са ви познати, кое от нарисуваното не сте виждали...

— По-голямата част от нарисуваното на горния етаж например — обади се Клара и Бен се сгърчи при забележката ѝ.

— Можете да останете тук колкото желаете.

— Знам ли — обади се Рут. — Планирах да произнеса реч пред Обединените нации, а Клара май щеше да приема онази Нобелова награда...

— Точно така, за изкуство.

— Аз отмених и двете събития — обяви Гамаш с мисълта, че малката Рути Зардо оказва лошо влияние на Клара. Те се усмихнаха и кимнаха.

Бен и Клара се върнаха на горния етаж, а Рут продължи да обикаля със ситни стъпки покрай стените. Оглеждаше изображения и току надаваше одобрителни звуци, когато нещо я впечатлеше. Гамаш седна на голямо кожено кресло до камината и се отпусна.

По-късно същия ден Сюън взе Матю от къщата на сестра му в Ковънсвил, където бе отседнал, докато хората от социалните служби завършат разследването си. Въпреки че Филип бе оттеглил обвинението си за изтърпяно насилие, те бяха длъжни да разследват случая. Но не откриха нищо. Дълбоко в сърцето си Матю изпита разочарование. Не от факта, че е оправдан, разбира се. Просто репутацията му бе понесла такъв удар, че му се щеше да направят публично изявление, в което да оповестят, че той всъщност е прекрасен баща. Внимателен, състрадателен, сериозен родител. Любящ баща.

Отдавна бе простил на Филип, нямаше дори нужда да разбира защо е постъпил така синът му с него. Но както си стоеше в кухнята, видяла толкова много празненства за рождени дни и изпълнени с радост коледни сутрини, той проумя, че животът му е вече безвъзвратно променен. Твърде много неща бяха казани и сторени. Знаеше също така, че с упорит труд положението можеше да се подобри. Въпросът беше дали Филип има желанието да положи усилия за това? Изпълнен с гняв, преди седмица и половина чакаше сина си да дойде сам при него. И това се бе оказало грешка. Сега той отиваше при сина си.

— Да? — Плахото му почукване бе последвано от враждебен отговор.

— Може ли да вляза? Бих искал да поговоря с теб. Без викове. Само да изясним нещата, става ли?

— Все тая.

— Филип — започна Матю, седнал на стола до бюрото и обърнал лице към момчето, което лежеше в разхвърляното си легло, — причинил съм ти болка. Проблемът е, че не знам какво точно съм направил. Блъскам си главата, но не мога да се сетя. Да не е свързано с мазето? Да не си ядосан, че ти се налага да го чистиш?

— Не.

— Да не би да съм ти крещял или казал нещо, с което да те нараня? Ако съм направил такова нещо, моля те, кажи. Няма да се ядосам. Просто искам да разбера какво е, за да можем да поговорим по въпроса.

— Не.

— Филип, не съм ти ядосан за онова, което направи. Никога не съм бил. Просто бях наранен и много объркан. Но не ти се ядосах. Обичам те. Можеш ли да поговориш с мен? Каквото и да те тревожи, можеш да ми го кажеш.

Матю погледна сина си и за пръв път от почти година насам видя отново своето чувствително, замислено и нормално момче. Филип срещна погледа на баща си и му се прииска да му каже. И за малко да го направи. За малко. Застанал на ръба на скалата, клатеше крака над бездната и се взираше в нея. Татко му го приканваше да пристъпи и да му се довери, че всичко ще бъде наред. Той щеше да го улови, нямаше да го остави да падне. И наистина Филип го обмисли. Жадуваше да затвори очи, да направи тази стъпка и да падне в обятията на баща си.

Но така и не можа да го направи. Вместо това се извърна към стената, сложи слушалките на ушите си и потъна в себе си.

Матю клюмна и се втрени в старите си мръсни работни обувки. Пред очите му с необичайна яснота се откриха полепналите късчета листа и кал.

Гамаш седеше до камината в бистрото на Оливие и чакаше поръчката си. Беше пристигнал само преди минута, а хората, които преди това седяха на любимото му място, току-що си бяха тръгнали и бакшишът им още стоеше на масата. За миг през ума му мина мисълта,

че е възможно да посегне и да ги прибере. Още една особеност от дългата къща.

— Привет, може ли да ви правя компания?

Гамаш се изправи и кимна леко на Мирна, след което посочи дивана срещу камината.

— Моля.

— Направо невероятно! — заяви превъзбудено Мирна. — Чувам, че къщата на Джейн била някакво чудо.

— Не сте ли я видели още?

— Не. Искях да изчакам до четвъртък.

— Четвъртък ли? Какво ще има тогава?

— Клара не ви ли е поканила?

— Трябва ли да се чувствам засегнат? Полицайте от отдел „Убийства“ в *Surete* сме известни със своята чувствителност. Какво ще става в четвъртък?

— Четвъртък ли? И вие ли ще ходите? — Габри току-що бе застанал до тях, навлякъл дамска кухненска престилка.

— Засега не.

— Е, няма значение. Чувам, че ураганът Кайла е ударил крайбрежието на Флорида. Видях го в репортаж на „Метео медия“.

— И аз го гледах — обади се Мирна. — Кога очакват да се добере дотук?

— О, след няколко дни. Разбира се, дотогава вече според медиите ще е катаклизъм или както там го нарекат, когато удари Квебек. Явно ще е здрава буря. — Габри погледна през прозореца, сякаш очакваше да зърне как ураганът преваля близката планина. Изглеждаше разтревожен. Бурите определено не спадаха към добрите явления.

Гамаш си играеше с табелката с цената, която висеше от масичката за кафе.

— Оливие е окачил табелки навсякъде — прошепна клюкарски Габри. — Дори в личната ни тоалетна, представете си! За щастие, аз притежавам достатъчно елегантност и добър вкус, за да не забелязвам този негов недостатък. Мисля, че му казват алчност. А сега позволете да ви заинтригувам с чаша вино или може би с някой ценен стар полилей?

Мирна си поръча червено вино, а Гамаш предпочете скоч.

— Клара организира празненство в памет на Джейн в четвъртък, точно както тя го беше планирала — обясни Мирна, след като им сервираха напитките. Бяха добавили и две сладки като комплимент. — След изложбата в „Артс Уилямсбърг“. А сега, ако Клара ви попита, кажете, че сте ме изтезавали.

— Опитвате се да ме отстраните отново от следствието ли? *Surete* да изтезава чернокожа жена?

— При вас не повишават ли за подобна дейност?

Гамаш улови и задържа погледа на Мирна. И двамата останаха сериозни. И двамата знаеха, че е истина. Зачуди се дали Мирна е наясно с решаващата роля, която той бе изиграл в делото „Арно“, както и за цената, която бе заплатил. Реши обаче, че вероятността е нищожна. *Surete* бяха добри не само в пазенето на чужди тайни, но и на своите собствени.

— Еха! — възкликна Клара и зае голямото кресло от другата страна на камината. — Тук е чудесно. Далеч от миризмата на почистващи препарати. Прибирам се да приготвя вечеря.

— През бистрото за по-напряко, а? — подхвърли Мирна.

— Ние, артистичните натури, никога не вървим в права линия! С изключение на Питър, той започва от точка А, рисува, рисува и свършва в точка Б. Без дори миг колебание. Толкова е влудяващо, че накрая посягаш към чашката! — Клара махна на Габри и си поръча бира и ядки.

— А как върви реставрацията? — поинтересува се Гамаш.

— Според мен добре. Бен и Рут продължават борбата. Рут откри шкафа с алкохолни напитки на Джейн и сега реди стих подир стих, без да откъсва поглед от стените. А какво прави Бен, един бог знае. Сигурно замазва с четката всичко. Мога да се закълна, че върши всичко на обратно. И все пак е добре, че е там. Колкото и малко работа да отмята, я върши по един фантастичен, страхотен начин.

— Питър да не ви е изоставил? — запита Мирна.

— О, да, но сега се редуваме. Всъщност той вече идва доста по-рядко. Аз прекарвам по-голямата част от деня там. Май започвам да се пристрастявам. Не ме разбирайте грешно, Питър обича да работи, но изпитва най-голяма нужда да върши собствената си работа.

Габри се появи с бирата й.

— Струва сто бона.

— Гледай си работата.

— Оливие има грижата за това — увери я Габри.

— Говорехме за четвъртък — смени темата Гамаш. — Чувам, че организирате празненство.

— Защо, имате нещо против ли? Бих искала да го проведем така, както го бе планирала Джейн.

— Надявам се, че ураганът няма да попречи на плановете ви — обади се Габри, щастлив да внесе мелодрама.

На Гамаш му се прииска да се бе сетил за това. Клара организираше събирането, за да отдаде дължимото на приятелката си, но от него можеше да има и практическа полза. Да стресне убиеца.

— Нищо против нямам. Стига да ме поканите.

Изабел Лакост вдигна поглед от монитора, въвеждаше в компютъра си отчетите от претърсването на дома на Фонтен и Маланфан и посещението си при лекаря на Тимър Хадли. Докторът бе отворил файла на Тимър и много предпазливо бе заявил, че е възможно някой да ѝ е помогнал с преселването на другия свят.

— С морфин по всяка вероятност. По онова време тя едва се държеше, било е достатъчно съвсем малко предозиране, за да прекрати живота ѝ.

— Не проверихте ли тази възможност?

— Не ми се стори необходимо. — Но след това докторът отново се поколеба. Лакост имаше достатъчно опит в разследванията и чакането. Така че зачака. Накрая той каза: — Често срещано явление е при такива случаи приятел или член на семейството да даде на болния фатална доза. Като проява на милост. Случва се далеч по-често, отколкото ни е известно или бихме желали да ни е известно. Има едно неписано правило, че при болести в терминален стадий не се вглеждаме много в подробностите.

Лакост можеше да го разбере и дори си каза, че това вероятно е добра практика, но в момента изпълняваше служебните си задължения, а и вероятното убийство на Тимър не бе свързано с проява на милост, затова настоя:

— Има ли някакъв начин да проверим сега?

— Не, тя беше кремирана. Според желанието ѝ. — Докторът затвори компютъра си.

Два часа по-късно тя направи същото със своя. Беше 18,30 и навън бе непрогледна тъма. Искаше да разговаря с Гамаш за онова, което бе намерила в стаята на Бернар, преди да поеме към дома си. Нощта беше студена и Лакост закопча догоре служебното си палто, преди да прекоси моста над Бела Бела и да навлезе в Трите бора.

— Дай ми го.

— *Bonjour*, Бернар! — Разпознала бе грубия глас, преди да види собственика му.

— Дай ми го! — Бернар Маланфан се надвеси над нея.

— Искате да ми разкажете за случая ли?

— Как пък не! Дай ми го! — Хлапакът поднесе юмрук към лицето ѝ, но не замахна.

Изабел Лакост се бе сблъсквала със серийни убийци, снайперисти и пияни съпрузи насилници, но не се и съмняваше, че един побеснял четиринайсетгодишен е не по-малко опасен от тях.

— Свалете си юмука. Няма да ви го дам, така че е безсмислено да ме заплашвате.

Бернар посегна да сграбчи чантата ѝ, но Изабел беше подготвена. Знаеше, че повечето момчета, а и някои недотам схватливи мъже, имат навика да подценяват жените. Тя беше силна и умна, и изпълнена с решителност. Запази хладнокръвие и издърпа чантата от хватката му.

— Кучка! То дори не е мое. Наистина ли мислиш, че бих държал такива *лайна*? — Последната дума изкрепя в лицето ѝ с такава сила, че Лакост усети пръските от устата му върху брадичката си, долови и горещия му вонящ дъх.

— Тогава чие е? — попита го спокойно, но едва се сдържаше да не повърне.

Бернар се изсмя подигравателно и злобно.

— Да не се бързиш? Няма начин да ти кажа.

— Ей, всичко наред ли е? — Някаква жена с куче се приближи бързо към тях откъм моста.

Бернар се извърна и ги видя. Яхна велосипеда си и препусна; беше толкова разгневен, че се опита да прегazi кучето, но не успя.

— Добре ли сте? — попита отново жената и докосна Изабел по рамото. Лакост я позна, беше Хана Пара. — Това младият Маланфан

ли беше?

— Да. Разменихме си няколко думи. Добре съм, благодаря за загрижеността — каза искрено. Това не можеше да се случи в Монреал.

— Няма проблем.

Прекосиха моста над Бела Бела и влязоха в Трите бора заедно, след което си взеха довиждане и се разделиха пред бистрото.

Веднага щом влезе в заведението, Лакост се отправи към тоалетната с една-единствена мисъл: да почисти лицето си с ароматен сапун и чиста вода. След това си поръча вермут и улови погледа на шефа си. Той кимна към една малка уединена масичка.

С шефа си, чаша вермут и купичка ядки пред себе си Лакост най-сетне се отпусна. Разказа как е минало претърсването на стаята на Бернар и подаде на Гамаш онова, което бе намерила.

— Ау! — възкликна Гамаш, докато го оглеждаше. — Снемете отпечатъците от него. Бернар отрича, че е негово, така ли? А каза ли чие е?

Лакост поклати глава.

— А вие как мислите?

— Не знам. Не изпитвам голямо желание да му повярвам, но някакъв инстинкт ми нашепва, че казва истината.

Гамаш бе единственият човек, с когото Лакост можеше да разговаря за чувства, интуиция, инстинкти и предчувствия, без да ѝ се налага да се оправдава. Инспекторът кимна и ѝ предложи да вечерят заедно, преди да потегли за Монреал, но тя отказа. Искаше да види семейството си, преди да заспят.

Гамаш се събуди от тропане по вратата. Часовникът на нощното шкафче показваше 2,47. Наметна се и отвори вратата. Пред него стоеше Ивет Никол в някакъв невъзможно пухкав розово-бял халат.

Цяла нощ Ивет се бе мъчила да заспи. Въртя се дълго в кревата, докато накрая се сви на топка и се втрени в стената. „Как се озова в тази ситуация?“ — питаше се. Беше закъсала. Нещо се бе развило много погрешно. Изглежда, нещо винаги се объркваше. Но как, защо? Нали толкова се стара?

В ранните часове на новия ден онзи познат стар глас прошепна в ухото ѝ: „Накрая се оказа, че си като чичо си Сол. Тъпия чичо Сол. Те разчитаха на теб, твоето семейство разчиташе на теб, а ти прецака всичко. Отново. Какъв позор“.

Никол усети, че някаква буца тежи в гърдите ѝ, и се извърна. Нещо привлече погледа ѝ в далечината и тя се втренчи през прозореца — от другата страна на площада нещо светеше. Скочи от леглото, наметна един халат и изтича по стълбите до стаята на Гамаш.

— Отсреща свети — каза му без всякакви предисловия.

— Къде?

— От другата страна, в къщата на Джейн Нийл. Светна преди няколко минути.

— Веднага събудете инспектор Бовоар. Кажете му да ме чака долу, на първия етаж.

— Слушам, сър! — И тя хукна.

Пет минути по-късно Бовоар се изправи разрошен пред Гамаш. Докато излизаха, дочуха някакъв шум и видяха Никол да слиза с тропот по стълбите.

— Вие оставате тук — нареди Гамаш.

— Не, сър. Аз се натъкнах на тази светлина. — Със същия успех можеше да каже и: „Това е моят пурпурен свещник“, за Гамаш и Бовоар и двете бяха без значение.

— Оставате тук. Това е заповед. Ако чуете изстрели, викнете веднага помощ.

Докато крачеха бързо през площада към къщата на Джейн Нийл, Гамаш се сети да попита Бовоар:

— Взехте ли си пистолета?

— Не.

— Наистина?

— Наистина. Но трябва да знаете, че Никол носеше нейния.

Видяха две запалени лампи в дома — една на горния етаж и друга във всекидневната. Двамата инспектори бяха правили това стотици пъти и знаеха наизуст как да действат в такава ситуация. Гамаш винаги влизаше пръв, а в това време Бовоар го прикриваше приклепнал, готов моментално да избута шефа си при опит за стрелба.

Гамаш влезе тихо в тъмното антре и изкачи безшумно двете стъпала до кухнята. Пристъпи на пръсти до вратата на всекидневната и

се заслуша. Дочу гласове. На мъж и жена. Неясни и безлични. Направи сигнал на Бовоар, пое си дъх и с трясък изблъска вратата.

Бен и Клара останаха като вкопани в средата на стаята. Гамаш сякаш бе нахлул във филмово студио, където се снима комедия — Бен се нуждаеше само от шалче около врата и чаша мартини. На Клара обаче мястото ѝ бе по-скоро в цирка. Носеше яркочервен фланелен гащеризон с качулка на гърба и обувки в тон.

— Предаваме се — рече тя.

— Ние също — каза Бовоар, докато оглеждаше изумен тоалета ѝ. Гледката беше невъзможна, една франкофонка никога не би се облякла така.

— Какво правите тук? — попита директно Гамаш. Беше три сутринта, а вече се бе подготвил психически за голяма неприятност. Изведнъж страшно му се доспа.

— Тъкмо това питах Бен. Откакто Джейн почина, не спя добре, така че станах да използвам тоалетната и тогава видях светлината. Реших да отскоча да проверя какво става.

— Сама?

— Е, не исках да притеснявам Питър, а пък и това е къщата на Джейн — добави тя, сякаш последното обясняваше всичко. За Гамаш това бе достатъчно. Клара считаше къщата на приятелката си за безопасно място. Налагаше се двамата да си поговорят по въпроса.

— Господин Хадли, а вие какво правите тук?

Бен беше повече от смутен.

— Навих си будилника да ме събуди, за да дойда тук. Исках... да се кача горе, нали разбирате.

Приказваше толкова неясно, почти като в просъница, че Бовоар се зачуди дали пък Бен не е заспал прав.

— Продължете — подкани го.

— Ами, аз... такова, да свърша още малко работа. По стените. Нали вчера казахте колко било важно да се разкрие всичко. А пък и заради Клара...

— Продължете — повтори Гамаш. С периферното си зрение зърна, че Бовоар се олюлява.

— Ти се опита да го скриеш, но аз усетих, че започва да ти писва от мен — каза Бен на Клара. — Не съм от най-бързите в работата. Всъщност не съм бърз в нищо, като се замисля. Както и да е, исках

просто да те изненадам, като свърша още малко работа през нощта. Но идеята май се оказа глупава.

— Напротив, идеята ти е прекрасна! — Клара се приближи и го прегърна. — Но така само ще се изтощиш, нали разбираш, и утре ще бъдеш дори по-бавен.

— Не се сетих за това — призна Бен. — Имате ли нещо против все пак да поработя час-два?

— Не — отвърна Гамаш. — Само ще ви помоля следващия път, когато ви хрумнат подобни идеи, първо да ни се обадите.

— Мога ли да остана да ти помагам? — предложи Клара.

Бен се поколеба, сякаш искаше да каже нещо, но се отказа и само поклати глава. На излизане Гамаш извърна глава. Останал сам във всекидневната, Бен приличаше на малко изгубено момче.

[1] Лей Хънт (1784–1859) — английски критик, есеист, поет и писател. — Б.р. ↑

ГЛАВА ТРИНАЙСЕТА

Беше четвъртък вечер и откриването на изложбата в „Артс Уилямсбърг“ се радваше на изключително голяма посещаемост. Според метеорологичната прогноза опашката на урагана Кайла трябваше да връхлети местността по-късно вечерта, което придаваше някаква особена тръпка на събитието. Сякаш да посетиш откриването, означаваше да рискуваш, да проявиш едновременно характер и смелост. Което би могло да се каже за повечето изложби на „Артс Уилямсбърг“ впрочем.

Обикновено на откриванията цъфваха само художниците и няколко техни приятели, които се подсилваха с вино от картонена кутия и кашкавал от домашното козе мляко на член на комисията. Но тази нощ плътен обръч от хора обграждаше картината на Джейн, щръкнала на статив в центъра на помещението. Останалите художници, включени в изложбата, правеха компания на картините си, които бяха изложени по белите стени на галерията. Извадили бяха лош късмет — творбите им очевидно бяха засенчени от картината на една убитата жена. Неколцина можеше да се съгласят, че убитата е имала далеч по-лош късмет от тях, но това доказваше само, че тя ги е надминала дори в нещастieto. Животът бе така нечестен към художника.

Гамаш очакваше представянето на „Един ден от събора“, картината все още бе скрита под своето покривало. Комисията на „Артс Уилямсбърг“ беше решила да превърне това в събитие, така че бе поканила дори пресата, тоест някакъв сътрудник на вестник „Уилямсбърг каунти нюз“, и сега председателят на журито чакаше *le moment juste*^[1]. Гамаш изгледа завистливо Жан Ги, който се бе проснал на едно от удобните кресла, вместо да го преотстъпи на един по-възрастен мъж. Чувстваше се страшно изтощен. Слабото изкуство винаги му се отразяваше така. Всъщност изкуството май винаги му оказваше такъв ефект — каквото и да беше. Лошото вино, вонящото сирене и ужасните картини направо му отнемаха волята за живот.

Гамаш се огледа и стигна до тъжното, но неизбежно заключение, че сградата едва ли ще рухне, когато ураганът Кайла нахлуе в селото.

— Както вече знаете, трагично събитие отне от нас една чудесна жена, която се оказа и рядко надарен художник — заяви Елис Джейкъб, председател на журито.

Клара се бе свила между Бен и Питър. Речта на Елис ѝ се стори безкрайна, жената говори ли, говори за добродетелите на Джейн и я изкара направо светица. Но миг преди Клара да се изнерви до краен предел, тя най-сетне обяви:

— И накрая без повече церемонии — Клара, която познаваше и обичаше Джейн, си каза, че и така са чули достатъчно празнодумство дотук — ви представям картината „Един ден от събора“ на Джейн Нийл.

Свалиха воала и „Един ден от събора“ най-накрая се разкри пред взора на всички присъстващи. Последваха възклицания, а сетне — тишина, която бе дори по-красноречива. Удивените физиономии на присъстващите варираха от видимо развеселени, през видимо отвлечени, до съвсем очевидно зашеметени. Гамаш не гледаше към статива, но следеше втренчено събраните хора и техните реакции. Най-странно реагира Питър. След разкриването на картината широката му усмивка изчезна, а след няколко секунди размисъл той наведе глава и свъси вежди. Гамаш, който бе наблюдавал тези хора в продължение на почти две седмици, знаеше, че за Питър Мороу това е равносилно на вик.

— Какво има? — попита го.

— Нищо. — Питър обърна гръб на инспектора и се отдалечи. Гамаш го последва.

— Господин Мороу, въпросът ми не бе свързан с естетиката, а с убийството. Моля, отговорете.

Питър се стресна както повечето хора, които считаха, че Гамаш не би могъл да използва рязък тон.

— Картината ме разтревожи. Не мога да ви кажа защо, понеже не знам причината. Сякаш не е същата творба, за която взехме решение преди две седмици, и въпреки това знам, че е тя.

Гамаш се втренчи в „Един ден от събора“. Картината не му беше харесала и преди, така че не можеше да се счита за добър съдник, но за

разлика от рисунките на Джейн по стените в къщата ѝ, това парче платно изобщо не го развълнува.

— Тогава какво се е променило?

— Нищо. Причината е в мен вероятно. Да вземем онзи трик, който Джейн е правила с Дама купа — дали важи и за изкуството? Знам, че е възможно вечерта да гледам своя картина и да ми се струва страхотна, а на следващата сутрин да ми призлява от нея. Тя изобщо не се е променила, значи промененият съм аз. Може би смъртта на Джейн е променила нещо у мен толкова много, че каквото и да съм видял тогава в картината ѝ, вече отсъства.

— Вярвате ли в това?

„Дяволите да го вземат този човек“ — помисли си Питър.

— Не.

Двамата мъже се втренчиха в „Един ден от събора“ и в този момент бавно и слабо се разнесе някакъв звук, който никога преди не бяха чували. Той се усилваше и усилваше, докато накрая започна да кънти около събралите се хора. Клара усети, че ѝ прималява. Дали не идеше бурята? Дали опашката на урагана издаваше такъв звук? Нима Кайла вече бе нахлул в града? Но този грохот като че ли идеше от вътрешността на сградата. От самото помещение. В действителност някъде близо до Клара. Тя се извърна и разбра. Идеше от Рут.

— Това съм аз! — Рут заби пръст в една танцуваща коза, която бе забелязала в „Един ден от събора“. В следващия миг грохотът премина в гръмогласен смях. Рут се разтреса цялата. И продължи да се смее, докато накрая ѝ се наложи да се подпре на Габри.

Смехът на старицата сякаш зарази цялото помещение, не подмина дори забравените художници с кисели физиономии. През по-голямата част от вечерта хората разпознаваха себе си и свои познати върху картината на Джейн. Рут откри родителите на Тимър, брат ѝ и сестра ѝ — вече починали. Имаше го и съпруга на Тимър, начален учител, и подготвителния клас, в който бяха учили като деца. Те бяха пиленцата. За малко повече от час почти всяка фигура бе разпозната. Питър обаче си остана втренчен в картината и така и не взе участие във веселбата.

Нещо не беше наред.

— Сега загрех! — възбудено посочи към картината Клара. — Нарисувана е по време на заключителното шествие, нали? Денят, в

който майка ти почина. Всъщност това не е ли майка ти? — Клара показва на Бен нещо, което приличаше на облак със свински крака.

— Права си — изсмя се Мирна. — Това е Тимър.

— Виждаш ли, Бен? Тази картина изразява почитта на Джейн към майка ти. Всеки, изобразен на платното, е имал значение за Тимър. От нейните баба и дядо до кучетата ѝ и всички останали в живота ѝ. — После Клара се извърна към Питър. — Помниш ли последната вечеря, когато всички бяхме заедно?

— За Деня на благодарността?

— Същата. Обсъждахме голямото изкуство и аз казах, че една творба е изкуство, ако художникът е вложил нещо от себе си в нея. Запитах Джейн какво е вложила в картината си и помниш ли какво ми отговори тя?

— Съжалявам, не помня.

— Каза, че наистина е вложила нещо в картината си, че е оставила някакво послание. Чудеше се дали ще успеем да го открием. Сега си спомням, че докато произнасяше тези думи, тя гледаше право в Бен, сякаш той трябва да е наясно за какво става дума. В онзи момент се зачудих, но сега всичко ми се изяснява. Имала е предвид майка му.

— Така ли мислиш? — Бен се приближи до Клара и се втренчи в картината.

— Хм, в това няма никакъв смисъл — заяви агент Никол, която бе напуснала поста си до вратата, привлечена от смеха като от престъпление.

Гамаш се насочи към нея — надяваше се да я прекъсне, преди да е успяла да изтърси нещо твърде оскърбително. Но краката му, колкото и да бяха дълги, не успяха да изпреварят устата ѝ.

— Какво е била Йоланд за Тимър? Двете изобщо познавали ли са се? — Никол посочи към една руса жена на пейките, седнала до акрилните Питър и Клара. — И защо ще ѝ е на Джейн Нийл да рисува племенницата си, която толкова презира? Не се връзва по никакъв начин с онова, което казахте.

Никол очевидно се наслаждаваше на правотата си. При всичките си усилия да остане спокойна, Клара усети, че гневът ѝ се надига. Гледаше втренчено и безмълвно самодоволното младо лице от другата страна на статива. Най-лошото бе, че тази жена има право. Едрата

русокоса жена личеше ясно на платното, а Клара бе сигурна, че Тимър бе ненавиждала Йоланд повече и от Джейн.

— Може ли да поговорим за малко? — Гамаш застана между Клара и Никол и пресече триумфалния поглед на младата жена. Без да каже и дума повече, той се обърна и закричи към изхода, а Никол след кратко колебание го последва.

— Утре в шест сутринта има автобус от Сан Реми за Монреал. Качете се на него.

И това бе всичко. Агент Ивет Никол остана разтреперана от гняв на студения праг на „Артс Уилямсбърг“. Изпита огромно желание да удари затворената врата. Изглежда, всички врати в живота ѝ се затръшваха в лицето ѝ и тя за пореден път оставаше от външната страна. Направи две ядни крачки и застана пред прозореца бясна, вгледа се в тълпящите се хора вътре и в Гамаш, който разговаряше със съпрузите Мороу. Но виждаше и още някого в стъклото. След малко проумя, че това е собственото ѝ отражение.

Как щеше да обясни всичко това на баща си? Беше се провалила напълно. По някакъв начин бе допуснала грешка. Но каква? В момента обаче не бе в състояние да разсъждава трезво. Представи си само как влиза в малкия си дом с безупречна градина в източната част на Монреал и съобщава на баща си, че е била изритана от случая. Какъв позор само. Една позната отскоро фраза забръмча в главата ѝ: „В момента гледаш проблема“.

Означаваше нещо. Нещо наистина важно, беше сигурна в това. И накрая проумя.

Проблемът беше Гамаш.

Той разговаряше и се смееше вътре, самодоволен и нехаен към болката, която бе причинил. Не беше с нищо по-различен от онези полицаи в Чехословакия, за които баща ѝ разказваше. Как бе възможно да е била толкова сляпа? След малко с облекчение проумя, че не е необходимо да съобщава нищо на татко си. В крайна сметка случилото се не беше по нейна вина.

Никол се извърна, защото контрастът бе непоносим: самотната ѝ фигура, отразена в стъклото, редом до забавляващите се хора в изложбената зала.

Час по-късно празненството се бе преместило от галерия „Артс Уилямсбърг“ в къщата на Джейн. Вятърът се усилваше, а дъждът едва започваше. Клара се настани в центъра на всекидневната, точно както би направила Джейн, така че да вижда реакциите на всички новопристигащи.

„О, боже мой! Господи! — чуваше се отвред. — Невероятно!“ Купища френски възклицания и ругатни също отекваха из стаята. Сякаш всекидневната на Джейн се бе превърнала в олтар на многоезични ругатни. Клара се чувстваше като у дома си. С бира в едната ръка и малко кашу в другата тя наблюдаваше как прииждат гостите и колко зашеметени са от гледката. По-голямата част от стените на първия етаж вече бяха разкрити и пред зора им се откриваше кипящият живот на Трите бора с цялата география и история на селцето. Пумите и рисовете, които бяха отдавна изчезнали; едва навършилите пълнолетие момчета, марширували към бойните поля на Първата световна война, а оттам — в памет на мъртвите — право към скромните прозорци с цветни стъкла на църквата „Свети Тома“; опиумът пред полицейския участък в Уилямсбърг и една щастливо изтегнала се на прозореца котка, загледана в буйно растящите насаждения.

Първото, което Клара направи, разбира се, бе да открие себе си в картината на стената. Лицето ѝ надзърташе от един храст стари градински рози, докато Питър се бе скрил зад една почетна статуя на Бен по къси панталонки, застанал напред ливадата на майка си. Питър носеше костюма си на Робин Худ и държеше лък и стрела, а Бен стоеше втрепенен в къщата — смел и силен. Клара се вгледа отблизо, за да провери дали Джейн не е нарисувала змии да подават глави от старата къща на Хадли, но не видя такива.

Къщата бързо се изпълваше със смях, писъци и триумфални резове, които съпровождаха процеса на разпознаване. Някои от присъстващите се трогваха до сълзи, но не бяха в състояние да обяснят защо. Гамаш и Бовоар наблюдаваха напрегнато и слушаха внимателно.

— ... но онова, което ме грабна, е каква радост само излъчват изобразените хора — споделяше Мирна на Клара. — Дори рисунките на смърт, нещастни случаи, погребения и лоши реколти са изпълнени с живот. Изобразила ги е като нещо естествено.

— Ей, ти! — извика Клара на Бен, който тъкмо се бе появил. — Виж се само! — И махна към изображението му върху стената.

— Много съм смел. — Бен се усмихна. — Дори наперен.

Гамаш се вгледа в изображението на Бен, който бе изрисуван като силен мъж, който не отделя поглед от къщата на родителите си. Не за първи път си помисли, че смъртта на Тимър Хадли се е случила в удобен за сина й момент. Бен най-накрая бе успял да се измъкне от сянката й. По-интересното беше обаче, че нарисуваният Питър бе застанал в нечия сянка. Сянката на Бен. Гамаш се зачуди какво ли може да означава това. В него бавно се оформяше идеята, че по някакъв начин къщата на Джейн би могла да се окаже ключ за разгадаване на цялата общност. Изглежда, Джейн Нийл е била много наблюдателна жена.

Елис Джейкъб пристигна и кимна на Гамаш.

— Уф, каква нощ... — започна, но в този момент очите й се втренчиха в стената зад него. След миг тя се извърна рязко, за да огледа и тази зад себе си. — Господи! — възкликна симпатичната жена и махна към инспектора и стаята като цяло, сякаш бе първата, която забелязваше картините.

Гамаш само се усмихна и зачака жената да се съвземе.

— Донесохте ли я? — запита, без да е сигурен, че слухът й се е върнал.

— *C'est brilliant!* — прошепна Елис. — Удивително. Великолепно. Невероятно.

Търпението на Гамаш бе пословично и той я остави да оглежда стаята още няколко минути. Освен това съзнаваше, че по някаква причина е започнал да изпитва гордост от дома, сякаш и той бе допринесъл с нещо за създаването му.

— Гениално е наистина! — произнесе се Елис. — Работих като куратор в Музея за изящни изкуства в Отава, преди да се преместя тук. — Гамаш изпита вече познатото удивление пред хората, избрали да живеят в този район. Дали пък Маргарет Атууд^[2] не работеше в отдел „Чистота“ на Трите бора? Или може би министър-председателят Мълрони^[3] бе избрал като втора кариера да разнася пощата тук? Като че ли никой не беше такъв, какъвто изглеждаше. Сякаш всеки имаше поне по още едно лице. А един от хората в тази стая бе наложил дори няколко маски.

— Кой би допуснал, че жената, нарисувала онзи ужасен „Един ден от събора“, е автор на всичко това? — продължи Елис. — Предполагам, че всички си имаме своите лоши дни. И все пак мисля, че е можела да подбере по-добра картина за изложбата.

— „Един ден от събора“ е единствената ѝ картина — заяви Гамаш. — Или поне единствената, която не е нарисувана върху строителен материал.

— Странно.

— *Странно* е меко казано — съгласи се Гамаш. — Донесохте ли я? — попита отново.

— Съжалявам. Да, в антрето е.

Минута по-късно Гамаш вече нагласяше „Един ден от събора“ върху статива в центъра на стаята. Сега вече всички произведения на Джейн бяха събрани на едно място.

Застана на място и се загледа отново в околните. С намаляването на виното шумът се усилваше и гостите разпознаваха все повече хора и събития по стените. Само Клара се държеше странно. На Гамаш му направи впечатление, че тя непрекъснато снове от картината към стената и обратно. После повтаряше маршрута. И така постоянно. Всеки път действията ѝ изглеждаха все по-целенасочени. Накрая буквално изтича до стената. И замря за един дълъг миг. След това много бавно се върна до „Един ден от събора“, сякаш потънала в размисъл.

— Какво има? — запита Гамаш, приближил до нея.

— Това не е Йоланд. — Клара посочи към русата жена, която седеше до Питър.

— Откъде знаете?

— Вижте там. — Клара посочи към стената, която бе изследвала до този момент. — Ето как е нарисувана Йоланд от Джейн. Има някаква прилика, но не е голяма.

Гамаш поиска да се увери сам, макар да знаеше, че Клара сигурно има право. Грешна се оказа само репликата ѝ, че между двете жени имало някакви сходства. Такива просто нямаше. Йоланд на стената — дори и детето — беше очевидно Йоланд. Приликата бе не само физическа, но и емоционална. Излъчваше презрение, алчност и още нещо. Лукавост. Жената на стената притежаваше всички тези

качества. И отгоре. Докато онази от картината на статива, седнала на пейката, беше най-обикновена блондинка.

— Тогава коя е? — запита Гамаш, след като се върна при Клара.

— Нямам представа. Но едно нещо знам със сигурност. Забелязали ли сте, че Джейн никога не си измисля лице? Всички от рисунките ѝ са хора, които е познавала, хора от селото.

— Може да е била гост на селото — предположи Гамаш.

— Всъщност — включи се в разговора им Рут — гости няма. Има такива, които са се преместили да живеят другаде и се връщат от време на време да посещават близките си, но и тях броим за хора от селото. Всеки, изобразен на картините ѝ, е човек, когото Джейн е познавала лично.

— Същото важи за хората от „Един ден от събора“ с изключение на тази жена. — Клара посочи блондинката. — Тя е някаква непозната. Има обаче и друго. Чудех се какво не е наред с „Един ден от събора“. На пръв поглед е картина на Джейн, но всъщност не е. Ако беше първата картина, която е нарисувала, бих казала, че просто не е успяла да открие стила си. Но тя е последната ѝ творба. — Клара се приведе към картината. — Всичко в нея демонстрира сила, увереност, целенасоченост. Като цяло обаче бледнее, нещо се губи.

— Права е — обади се Елис. — Нещо се губи.

Кръгът от хора около „Един ден от събора“ нарастваше, загадката привличаше все повече и повече гости.

— Но всичко ѝ беше наред, когато я обсъждахме, нали така? — обърна се Клара към Питър. — Единственият смущаващ пункт е тази жена. Тя не е нарисувана от Джейн. — Заби обвинително пръст в русокосата жена, която стоеше до Питър. Сякаш привлечени от невидим магнит, всички се наклониха към центъра на кръга, втренчени в лицето на непознатата жена. — Заради нея картината губи смисъла си — продължи Клара. — Имала е смисъл, преди това изображение да бъде променено. Който и да го е сторил, е променил и цялата картина, без да го проумява.

— А откъде сте толкова сигурна, че Джейн не е нарисувала тази жена? — запита Гамаш със странно официален глас. Бовоар го чу от дъното на помещението и веднага се приближи, извадил бележник и молив.

— Ами, първата причина е, че тази жена е единственото изображение на картината, което не изглежда живо. — Гамаш бе принуден да се съгласи с твърдението. — Но това е субективно. Има и реално доказателство, ако се интересувате.

— Е, това вече е друга работа.

— Погледнете. — Клара отново посочи към жената. — Господи, сега, като гледам по-отблизо, трябва да съм била сляпа, та да не го видя досега! Същото е като с онзи огромен скъпоценен камък. — Никой от присъстващите не разбра какво има предвид.

— За бога, Клара, просто ни кажи, преди да съм те шамаросала! — възкликна Рут.

— Ето. — Показалецът на Клара описва зигзаг около лицето на жената, всички останали се загледаха много внимателно и забелязаха слаб размазан ореол. — Това е като брадавица, загрозява цялата тази красота. — Посочи към почти невидимите следи. — Направено е с парче плат и минерални разтворители, нали така, Бен?

Той обаче се бе втренчил в „Един ден от събора“, почти забил нос в нея.

— И обърнете внимание на това, на тези мазки на четката. Разликата с останалата част от картината е абсолютна! Вижте лицето на Питър до нея. Лицето на жената е изрисувано по съвсем друг начин, почеркът е различен. — Клара размаха ръка назад-напред и после нагоре-надолу. — Джейн не рисува с вертикални мазки. Ръката ѝ се движи наляво и надясно, не прави никакви вертикални линии. Забележете как е нарисувана косата на тази жена. С вертикални мазки. Нещо, което не може да се скрие. — Обърна ли внимание на боята? — Извърна се към Питър, който се размърда неспокойно.

— Не. Не виждам нищо особено по отношение на боите.

— О, хайде. Погледни. Бялата боя е различен тон. Джейн е използвала в картината титаново бяло. Тук обаче — посочи към очите на жената — бялото е цинково. Освен това има и жълта охра. — Клара посочи към жакета на жената. — Джейн никога не използваше охра, само кадмий. Толкова е очевидно. Нали разбирате, рисували сме толкова много картини, преподавали сме изкуство и дори понякога сме изкарвали по някой и друг долар от реставрация на различни творби. Така че мога да ви кажа какво от кого е нарисувано, само като видя как са нанесени мазките, какво остава за избора на четки и бои.

— Но защо ще му е на някого да рисува ново лице върху старото? — запита Мирна.

— Това е въпросът — съгласи се Гамаш.

— При това не единственият. Защо е добавено ново лице, е много съществен въпрос, но още по-важно е, че е заличено друго лице преди това. Кое то е видно от зацапаната част. Някой не само е нарисувал друго лице върху вече съществуващо, но също така е изтрил предишното. Струва ми се странно. Най-лесно би било просто да нарисува друго върху старото. С акрилните бои това е много лесно, всички го правят. Няма защо да се занимаваш да триеш каквото и да било. Просто рисуваш нови изображения върху старите, за да заличиш грешките си.

— Би ли могло да се разкрие първоначалното изображение отдолу при използване на тази техника? — запита Гамаш.

— Доста е сложно, но добър реставратор може да се справи — отвърна Питър. — Подобно е на работата, която правим горе. Сваляме един слой боя, за да разкрием изображението под него. Когато става въпрос за картина върху платно, би могло да се използва и рентген. Вижда се малко размазано, но получаваш представа какво е било нарисувано отдолу. В нашия случай обаче то е безвъзвратно заличено.

— Който и да го е направил, не е искал първоначалното лице да бъде възстановено — добави Клара. — Изтрил е своето и е нарисувал това на друга жена.

В този момент Бен се намеси:

— Но така се е издал. Понеже не е бил запознат с начина на работа на Джейн. С почерка ѝ. Изобразил е произволно лице, без да проумее, че Джейн никога не би го направила...

— И при това е използвал мазки, различни от нейните — вметна Клара.

— Е, в такъв случай да съм спокоен, че излизам от кръга на заподозрените — обади се Габри.

— Но защо ще му е на някого да прави всичко това? Защо му е било да изтрива лицето? — запита Мирна.

Последва момент на тишина, през който всички усилено разсъждаваха върху въпроса ѝ.

— Възможно ли е новото лице да бъде отстранено и да се възстанови оригиналното отдолу поне донякъде? — поинтересува се

Гамаш.

— Може би. Зависи до каква степен е било изтрито. Мислите ли, че убиецът е направил това? — запита Клара.

— Да. Само не знам защо.

— Вие споменахте, че е нарисувал лице на „друга жена“. Смятате, че извършителят е жена — обърна се Бовоар към Клара. — Защо?

— Защото новото лице е женско, предполагам. Човекът, направил това, вероятно е постъпил по най-лесния начин: нарисувал е нещо познато. А всеки ден виждаме лицето си в огледалото.

— Мислите, че това е лицето на убиеца ли? — запита Бовоар.

— Не, едва ли би било много умен ход от нейна страна. Според мен тук става въпрос за пола на убиеца, нищо повече. Един бял мъж под напрежение най-вероятно би нарисувал бял мъж, а не чернокож, нито пък бяла жена. Ще нарисува нещо, което му е най-познато и най-лесно. Случаят тук е същият.

„Това е добър довод“ — каза си Гамаш. Но също така си помисли, че ако въпросната личност е мъж, може да нарисува жена, за да обърка следствието.

— А това изисква ли специални умения? — запита главният инспектор.

— Имате предвид премахването на едно лице и изрисуването на друго на негово място ли? Да, определено. Не са необходими никакви особени умения за отстраняването на първоначалния образ, но дори за това се изискват известни познания, които повечето хора нямат. Вие знаете ли как се прави, например? — запита тя Бовоар.

— Не, нямам ни най-малка представа. Вие споменахте нещо за минерални разтворители и парче плат, но аз едва преди няколко дни чух за съществуването на минерални разтворители. Понеже имахте нужда от тях за работата по разкриването на картините.

— Именно. Художниците знаят тези неща, но останалите хора — не. След като е изтрила лицето, тя е трябвало да нарисува друго, като имитира стила на Джейн. Кое не е никак лесно и изисква умения. Който и да го е направил, е художник, и то добър. Вижте само колко време ни отне да открием несъответствието. Вероятно изобщо нямаше да го забележим, ако не беше безцеремонната проява на агент Никол. Тя заяви, че това била Йоланд и аз толкова се ядосах, че започнах да

търся изображения на Йоланд по стената, за да проверя дали е права. Оказа се, че не е. Но това ме накара да се вгледам много внимателно в лицето, за да видя коя може да е тази жена. И тогава вече забелязах различията. Така че можете да известите Никол, че е помогнала за разрешаването на случая.

— Можем да ѝ предадем и друго, ако имате да ѝ казвате още нещо — подхвърли с усмивка Бовоар.

Гамаш в никакъв случай нямаше да каже на Никол какви благоприятни последствия е имало от грубото ѝ държание, но все пак си даде сметка, че ако я беше отпратил по-рано, нямаше да стигнат дотук с разследването. В известен смисъл обаче Клара се подценяваше. Силното ѝ желание да опровергае Никол също бе помогнало много за това разкритие.

— Вие споменахте, че при обсъждането на картината в петък, преди Деня на благодарността, сте я сметнали за достатъчно добра да бъде включена в изложбата, нали така? — Гамаш се обърна към Питър.

— За мен това беше брилянтна картина.

— Но до понеделника след Деня на благодарността някой вече я е бил променил — заяви Клара на двамата инспектори. — Спомняте ли си, че когато дойдохте в галерията за първи път, ви показах „Един ден от събора“? Тогава магията вече беше изчезнала.

— Събота и неделя — каза Бовоар. — Два дни. В този отрязък от време убиецът е променил картината. А Джейн Нийл е убита в неделя сутрин.

Всички се втренчиха в картината, сякаш чакаха тя да им съобщи кой е убиецът. Гамаш чувстваше, че платното буквално им крещи. Причината за смъртта на Джейн Нийл се намираще на тази картина.

Клара дочу някакво почукване по прозореца на всекидневната и отиде да види кой може да е. Докато се взираше в мрака, някакво клонче изплува от тъмнината и се блъсна в стъклото. Ураганът Кайла вече бе пристигнал и настояваше да влезе в къщата.

Празненството приключи скоро след това. Всички се втурнаха към автомобилите и домовете си, преди ураганът да се е разразил с пълна сила.

— Гледай къщата ти да не рухне върху теб! — изкрещя Габри подир Рут, която май му показва среден пръст, докато изчезваше в мрака.

„Един ден от събора“ бе отнесена в пансиона, в чиято голяма всекидневна се бе събрала една компания и отпиваше различни ликьори и кафе. Камината прашеше весело, докато ураганът Кайла стенеше отвън и изтръгваше последните листа от дърветата. След малко дъжд зашиба като с камшик прозорците. Групата вътре инстинктивно се сближи още повече, затоплена от огъня в камината, напитките и приятната атмосфера.

— Кой знаеше за картината преди убийството на госпожица Нийл? — запита Гамаш.

Освен Питър и Клара там бяха още Бен, Оливие, Габри и Мирна.

— Комисията — отвърна Питър.

— Не сте ли разговаряли за нея по време на петъчната вечеря за Деня на благодарността?

— Обсъждахме я доста. Джейн дори я описа — потвърди Клара.

— Не ме разбрахте — поясни Гамаш. — Имам предвид, кой е виждал картината преди онази вечер?

Те се спогледаха и поклатиха глави.

— Избройте пак членовете на комисията — каза Бовоар.

— Анри Лавиер, Ирене Калфа, Елис Джейкъб, Клара и аз — изреди Питър.

— Кой още може да я е видял? — запита Гамаш. Това беше най-важният въпрос. Джейн бе убита заради картината си. Убиецът трябва да я е видял и да е проумял заплахата, която го грози. В резултат на което е променил изображението и е извършил убийството.

— Айзък Кои — каза Клара. — Пазачът на галерията. А и всеки, който е разглеждал предната изложба, може да се е отбил до хранилището с картините и да я е видял.

— Което не е много вероятно — вметна Гамаш.

— Да, не може да стане погрешка — съгласи се Клара и се изправи. — Съжалявам, но май съм си забравила чантата в дома на Джейн. Ще отскоча да я взема.

— При тоя ураган отвън? — възкликна Мирна невярващо.

— И аз се прибирам — обади се Бен. — Освен ако нямате нужда от мен.

Гамаш поклати глава и събранието приключи. Присъстващите един по един се стопиха в мрачната нощ, вдигнали инстинктивно ръце

да се предпазят от урагания вятър. Нощта се изпълни с пороеен дъжд, мъртви листа и тичащи навред хора.

Клара трябваше да обмисли някои неща и за тази цел се нуждаеше от своето тайно място, което по една случайност бе кухнята на Джейн. Включи всички лампи и потъна в голямо старо кресло до старата печка.

Възможно ли беше? Нищо чудно да е объркала нещо. Или да е забравила нещо, или да си внушаваше. Нещо ѝ се бе сторило странно още по време на коктейла, докато се взираше в „Един ден от събора“. Макар че първите наченки на тази неясна и тревожна идея бяха пуснали корен още по време на изложбата в „Артс Уилямсбърг“. Тогаваше отхвърлила мисълта. Беше прекалено болезнена. И буквално ѝ причиняваше физическа болка. Непоносима физическа болка. Но само преди минути в пансиона ужасяващата мисъл я бе връхлетяла отново — този път с двойна сила. И докато всички гледаха втренчено картината, всичко си дойде на мястото. Всички факти и подробности намериха своето обяснение. Всичко се изясни. Клара не можеше да се прибере у дома. Не и сега. Боеше се да се прибере в къщата си.

— Какво мислите? — запита Бовоар, докато седнаше в креслото срещу шефа си.

Никол се бе уединила на дивана, зачетена в някакво списание, и наказваше Гамаш с мълчание. Габри и Оливие си бяха легнали.

— Йоланд — отвърна Гамаш. — Все се връщам към нейното семейство. Толкова следи от разследването сочат натам. Замерянето с патешки тор, слагането на тапетите. Андре притежава ловен лък.

— Но няма дървен — отбеляза Бовоар.

— Възможно е да го е унищожил — предположи Гамаш, — но тук въпросът е защо изобщо би го използвал. Защо някой би използвал стар дървен лък, вместо нов метален модел?

— За жена е по-лесно да ползва дървен, особено стар модел — подхвърли Бовоар. Тази част от всяко разследване му беше любима. Да седи с шефа си до късно през нощта с напитка на масата и камина в близост и да обсъжда престъплението с Гамаш. — Видяхме това със Сюзън Крофт, която не успя да използва модерния лък, но имаше опит с по-стария. Да се върнем на Йоланд обаче. Тя несъмнено е запозната с

картините на леля си, вероятно по-добре от всеки друг, а художествената дарба се предава по наследство. Ако се поровим, нищо чудно да открием, че и тя се е занимавала с изобразително изкуство някога. Тук явно всички са таланти, изглежда е някакъв природен закон.

— Добре, нека допуснем, че е така. Защо ѝ е на Йоланд да убива Джейн?

— Заради парите или къщата, което е едно и също. Ако е мислела, че е наследница, нищо чудно да е подкупила онзи нотариус мошеник от Уилямсбърг да ѝ даде информация. Трябва да е била силно мотивирана да се докопа до завещанието на леля си.

— Съгласен съм. Но каква е връзката с „Един ден от събора“? Какво може да е било изобразено на картината, за да иска Йоланд да го промени? Темата ѝ е заключителното шествие на тазгодишния събор, но явно е нарисувана в чест на Тимър Хадли. Как е могла Йоланд да се е добере до картината и дори да е успяла да я види, защо ѝ е да я променя?

Въпросът му бе последван от тишина. След няколко минути Гамаш продължи:

— Добре, нека огледаме другите заподозрени. Какво ще кажете за Бен Хадли?

— Защо се спряхте на него? — попита Бовоар.

— Защото е разполагал с достъп до лъковете, може да стреля и познава отлично местността, бил е довереник на госпожица Нийл и умее да рисува. Явно го бива. Освен това е в борда на директорите на „Артс Уилямсбърг“, така че сигурно разполага с ключ за галерията. Би могъл да влезе в нея във всеки един момент и да види „Един ден от събора“.

— А мотив? — запита Бовоар.

— Това е проблемът. Няма ясен мотив, нали така? Защо ще убива Джейн Нийл? Не е заради парите. Тогава?

Гамаш се втрени в притихналите пламъци на камината, докато си блъскаше главата за отговор. Зачуди се дали не се старае твърде много да избегне следващото заключение.

— О, хайде. Питър Мороу го е направил. Кой друг? — Не му се наложи да вдига поглед, за да разбере кой е авторът на това твърдение.

Тиквата от корицата на списание „Хароусмит кънтри лайф“ сякаш бе оживяла.

Все още в кухнята на Джейн, Клара гледаше втренчено отражението си в прозореца. Оттам я гледаше призрачното лице на изплашена жена. Теорията ѝ имаше логика.

„Игнорирай я — обади се вътрешният ѝ глас. — Не е твоя работа. Остави полицията да си върши работата. И не казвай нищо, за бога.“

Гласът бе много изкусителен, обещаваше ѝ спокойствие и мир, и продължаване на безметежния ѝ живот в Трите бора. Ако решише да предприеме каквото и да било въз основа на теорията си, щеше да обрече на гибел този живот.

„А ако се заблуждаваш? — подразни я гласът. — Ще причиниш болка на много хора.“

Клара обаче знаеше, че не се заблуждава. Просто се боеше да не загуби живота, който толкова харесваше, и мъжа, когото обичаше.

„Той ще побеснее. Ще го отрече — пицеше изпадналият в паника глас в главата ѝ. — Ще те обърка. Ще те накара да се чувстваш ужасно, задето си посмяла да изкажеш подозрението си. Най-добре си дръж устата затворена. Можеш да загубиш всичко и да не получиш нищо в замяна. А и никой няма да узнае. Никой никога няма да разбере, че си премълчала истината.“

Но Клара бе наясно, че гласът я лъже, винаги го правеше. Тя самата знаеше истината и това рано или късно щеше да унищожи живота ѝ, дори ако премълчи.

Гамаш лежеше на леглото, втренчен в „Един ден от събора“. Докато гледаше стилизираните изображения на хора и животни и си припомняше кой какво е казал през изминалите две седмици, в главата му бушуваше водовъртеж от дочути разговори.

Ивет Никол имаше право. Питър Мороу беше най-вероятният заподозрян, но не разполагаха с никакви доказателства срещу него. Гамаш бе наясно, че най-удобният начин да го заловят е посредством

картината и анализа, който предстоеше да ѝ направят на другия ден. Тя беше най-силното им доказателство.

Но докато местеше поглед по картината от лице на лице, нова мисъл изплува в съзнанието му — толкова невероятна, че всичко у него се противеше срещу нея. Седна в леглото. Ключът на загадката не беше в това кой присъства в „Един ден от събора“, а кой отсъства от картината. Гамаш скочи и навлече дрехите си по най-бързия начин.

Заради проливния дъжд Клара едва виждаше какво става навън, но най-лош бе вятърът. Ураганът бе превърнал красивите есенни листа в миниатюрни снаряди, които току профучаваха покрай нея и се опитваха да се забият в лицето ѝ. Клара вдигна ръка и наведе глава, за да предпази очите си от вятъра, докато се препъваше по неравния терен. Листа и клонки шибяха шлифера ѝ, но целяха да се доберат до кожата ѝ. Но пък с това се справяха леденостудените струи вода. Проникваха през ръкавите, мокреха врата и гърба ѝ, нахлуваха болезнено в носа и в очите. Тя обаче почти бе стигнала целта си.

— Вече започвах да се притеснявам. Очаквах те по-рано — каза ѝ той и пристъпи да я прегърне. Клара спря рязко, за да избегне прегръдката му. Той я изгледа удивен, наранен. После сведе очи към обувката ѝ, от които се стичаше вода и кал по пода. Клара проследи погледа му, автоматично ги развърза и свали; едва не се усмихна при тази съвсем обикновена наглед проява. Може би бе допуснала някаква грешка. Може би щеше да е достатъчно само да свали обувките си и да седне, без да казва нищо. Уви, твърде късно. Думите сами се изтърколиха от устата ѝ.

— Знаеш ли, размишлявах. — Направи пауза, неуверена какво да каже и как.

— Знам. Чета го по лицето ти. Кога разбра?

„Значи не възнамерява да отрича“ — помисли си Клара. Не знаеше дали това я радва, или ужасява.

— На празненството, но още не бях сигурна. Имах нужда да помисля още, да стигна до точния отговор.

— Затова ли намекна, че жена е подправила картината?

— Да. Искях да спечеля малко време, може би дори да дам лъжлива следа на полицията.

— Във всеки случай успя да заблудиш мен. Надявах се, че наистина го мислиш. Но после в пансиона видях колко упорито разсъждаваш над това. Познавам те прекалено добре. Какво възнамеряваш да правиш?

— Искях да разбера дали наистина ти си го направил. Чувствах, че ти го дължа, защото те обичам. — Щом го каза, Клара изтръпна.

— И аз те обичам — произнесе той с глас, който я поразил с внезапната си превзетост. Винаги ли звучеше така? — И имам нужда от теб. Не е необходимо да казваш на полицията, нямат доказателства. Дори лабораторните изследвания утре няма да докажат нищо. Бях много внимателен. Взема ли веднъж решение за нещо, го върша много добре, но това ти е известно.

Наистина ѝ беше известно. И подозираше, че е прав. Полицията трудно можеше да го обвини.

— Защо? — попита Клара. — Защо уби Джейн? Защо уби собствената си майка?

— Ти не би ли го направила? — запита Бен и пристъпи напред с усмивка.

Гамаш бе събудил Бовоар и сега двамата тропаха силно по вратата на семейство Мороу.

— Да не си забравила ключа? — запита Питър, докато отключваше. Загледа се втренчено и изумено в двамата инспектори. — Къде е Клара?

— Точно това се канехме да ви попитаме. Трябва да разговаряме с нея веднага.

— Оставих я в къщата на Джейн, но това беше — Питър погледна часовника си — преди цял час.

— Доста време за търсене на чанта — подхвърли Бовоар.

— Не беше забравила никаква чанта. Просто ѝ трябваше оправдание да отиде до къщата на Джейн — обясни Питър. — Знаех го, но реших, че има нужда да остане сама, за да обмисли нещата.

— И още не се е върнала? — запита Гамаш. — Не се ли притеснявате?

— Винаги се тревожа за Клара. Започвам да се тревожа още в мига, когато излезе от къщата.

Гамаш се извърна и хукна през гората към къщата на Джейн.

Когато Клара дойде на себе си, главата ѝ пулсираше. Всъщност дори не беше сигурна, че е дошла на себе си. Всичко беше черно. Ослепително черно. Лицето ѝ бе забито в пода. В носа ѝ се бе набил прах, полепнал и по цялата ѝ кожа, все още мокра от дъжда. Подгизналите дрехи под шлифера ѝ бяха залепнали за тялото. Беше ѝ много студено и не се чувстваше никак добре. Не спираше да трепери. Къде се намираше? И къде беше Бен? В този миг осъзна, че ръцете ѝ са вързани зад гърба. Отишла бе в дома на Бен, така че това вероятно бе неговото мазе. Имаше някакъв смътен спомен как я носят, как ту губи съзнание, ту идва на себе си. И за Питър. За гласа му. Не. За дъха му. Питър със сигурност е бил близо. Той трябва да я е носил.

— Виждам, че си се събудила. — Бен се изправи над нея с фенерче в ръка.

— Питър? — промълви едва Клара. Незнайно защо това се стори смешно на Бен.

— Добре. Така се и надявах, но новините не са добри, Клара. Питър не е тук. Всъщност нощта ти готви много лоши новини. Опитай се да познаеш къде се намираме.

Понеже Клара не отвърна, Бен бавно премести лъча на фенерчето. То хвърли светлина по стените, тавана и пода и ги изтръгна от мрака. Кое то се оказа повече от достатъчно за Клара. Тя може и да го бе разбрала още преди това, но мозъкът ѝ отказваше да го приеме.

— Чуваш ли ги, Клара? — Бен отново замълча и този път тя наистина ги чу. Нещо се хлъзгаше в мрака. Нещо пълзящо. Долови и миризмата им. Миришеха на мускус и блато.

Змии.

Намираха се в къщата на Тимър. В мазето на Тимър.

— Добрата новина е, че няма да се притесняваш за тях дълго. — Бен насочи лъча на фенерчето нагоре, за да ѝ позволи да види лицето му. Клара забеляза, че той носи едно от палтата на Питър. — Ти си дошла тук и си паднала по стълбите. — Каза го с логичен и убедителен тон, сякаш очакваше тя да се съгласи с думите му. — Гамаш може и да има някакви подозрения, но никой друг няма дори за миг да се усъмни в мен. Питър никога не би ме заподозрял, аз ще съм единственият

човек, който ще го утешава в този труден момент. А всички останали знаят, че аз съм добър човек. И наистина съм. Това сега не се брои.

Бен тръгна към дървената стълба, а лъчът на фенерчето му описваше фантастични фигури по мръсния под.

— Електричеството е било изключено, ти си се препънала и си паднала. Тъкмо оправям стъпалата. Те са стари и прогнили, с години молах майка да ги оправим, но тя беше твърде стисната, за да хвърли пари за това. И ето че сега ти плащаш трагичната цена. Ако пък Гамаш откаже да приеме тази версия, съм заложил достатъчно улики, за да бъде обвинен Питър. По дрехите ти вече има купища влакна от палтото му. Някои от по-ситните вероятно вече са проникнали и в белите ти дробове. Ще ги открият при аутопсията. Така ще помогнеш за осъждането на съпруга си.

Клара се затъркаля бясно, като се опитваше да седне. Виждаше как Бен работи по стъпалата. Знаеше, че разполага с минути, може би дори по-малко. Напрегна всички сили да разхлаби въжетата, с които бяха завързани китките ѝ. За щастие, Бен не ги бе стегнал много. Вероятно не бе искал да ѝ причинява охлузвания, но благодарение на това тя успя да ги разхлаби, макар и не да ги освободи напълно.

— Какво правиш там?

Бен насочи лъча на фенерчето към Клара и тя се облегна назад да прикрие движенията си. Гърбът ѝ докосна стената и нещо премина по косата и врата ѝ. След това изчезна. „О, господи! Божичко!“ Щом лъчът се насочи отново към стъпалата, Клара бясно продължи опитите си да се развърже. Искаше да избяга от змиите повече, отколкото от самия Бен. Долавяше тяхното пълзене, как се провесваха около гредите и вентилационните шахти. Накрая ръцете ѝ се освободиха и тя запълзя в сумрака.

— Клара? Клара! — Лъчът на фенерчето се замята бясно напред-назад. — Нямам никакво време за глупости.

Бен слезе от стълбата, затърси я като обезумял из цялото помещение. Клара напредваше към вътрешността на мазето, към източника на онази отвратителна миризма. Нещо докосна бузата ѝ и падна върху крака ѝ. Тя прехапа устни, за да не изпищи, и усети металическия вкус на кръв в устата си. Зарита отчаяно и дочу глух трясък, когато кракът ѝ се удари в близката стена.

Питър и двамата инспектори минаха като вихрушка през къщата на Джейн, но Гамаш беше наясно, че няма да я намерят там. Ако ѝ се беше случило нещо лошо, едва ли щеше да е в тази къща.

— Тя е в къщата на Хадли — заяви Гамаш, устремен към вратата. Навън Бовоар бързо го задмина, както и Питър. Докато препускаха през бурята към къщата с гостоприемни светлини, краката им трополяха като копита на галопиращи коне.

Клара не беше сигурна дали чува грохота на урагана Кайла, или собственото си учестено дишане. Сякаш цялата къща над нея трепереше и стенеше. Затаи дъх, но след малко тялото ѝ закрещя за кислород и тя се принуди да задиша шумно и жадно.

— Чух те. — Бен се извърна, но толкова рязко, че изтърва фенерчето и то се приземи с двоен трясък. В първия миг лъчът буквално заслепи Клара. Сетне светлината угасна и мазето потъна в пълен мрак.

— По дяволите — изсъска Бен.

„Боже мой, боже мой“ — повтаряше си мислено Клара. Отвсякъде я обгръщаше мрак, пълен и безнадежден. Замря ужасена. Долови движение отдясно и то се оказа достатъчно да я извади от вцепенението. Запълзя тихо и бавно наляво, опипваше основата на грубата каменна стена в търсене на някакъв камък, тръба, тухла, каквото и да е. Освен...

Ръката ѝ се вкопчи в нещо, а то на свой ред се сгърчи и обви около нея. Клара с ужас го захвърли в мрака и чу как се блъска в нещо в дъното на помещението.

— Ето ме и мен — прошепна Бен.

Клара осъзна, че е пропълзяла точно до него в мрака. Беше само на крачка разстояние от нея, но вече без фенерчето. Тя замря ужасена, очакваше всеки миг ръцете му да я сграбчат. Вместо това долови шум от отдалечаващи се крачки. Бен отиваше към мястото, където бе захвърлила змията.

— Къде е тя? — извика Питър с умоляващ глас.

Бяха претърсили къщата на Бен, но откриха само някаква локва. Сега Питър описваше концентрични кръгове из всекидневната и с всеки следващ приближаваше все повече Гамаш, който бе застанал точно в центъра на стаята.

— Моля ви, успокойте се, господин Мороу.

Питър спря. Думите бяха изречени спокойно, но авторитетно. Гамаш се бе втренчил в някаква въображаема точка, като че ли не си даваше сметка нито за урагана навън, нито за ужаса, който Питър изпитваше.

Клара знаеше, че разполага с две възможности, което бе доста по-добре от ситуацията преди няколко минути. Трябваше да стигне до стълбите или да намери някакво оръжие, с което да поразии Бен, преди той да се добере до нея. Познаваше го много добре. Беше силен, но бавен. Бързината в случая нямаше голямо значение, но все пак ѝ даваше някакъв шанс.

Нямаше представа къде да търси предмет, който да използва като оръжие, освен на земята. Вярно, можеше да се натъкне на тухла или тръба, но поне знаеше със сигурност за един предмет на пода. Дочула бе как Бен се препъва в него няколко крачки напред. Клара се обърна и падна на колене; запълзя по мръсния под, като размахваше ръце пред себе си с надеждата да хване нещо, което няма да се опита да сграбчи нея. Отново дочу някакъв грохот и ѝ се прищя сърцето ѝ да бие потихо. Докосна нещо с ръка и само след миг проумя какво е. Прекалено късно. Мишеловката с трясък се захлопна и строши два от пръстите ѝ; Клара нададе писък на болка и ужас. Приливът на адреналин ѝ вдъхна сили, тя изтръгна мишеловката от наранената си ръка и я метна настрани. Хвърли се в другата посока, спомнила си, че мишеловките са подредени край стените. Значи точно срещу нея трябваше да има стена. Ако Бен се втурнеше в мрака към нея, за да я сграбчи...

Питър чу отчаяния писък на Клара и внезапното му прекъсване. Тримата бяха пристигнали секунди по-рано пред къщата на Тимър, чиято предна врата се удряше в стената, подмятана от безмилостния вятър. Гамаш и Бовоар извадиха фенерчета и насочиха лъчите им към дървения под. Следи от мокри обувки водеха към вътрешността на

тъмната къща. Последваха ги тичешком. Миг след като се добраха до кухнята, дочуха писъка.

— Оттук! — Питър отвори една врата, зад която се виждаше само мрак. Втурнаха се един след друг по стъпалата към мазето.

Клара спря да се търкаля в мига, когато Бен заби глава в каменната стена. Удари се в нея с все сила и Клара откри, че е сгрешила. Бен *беше* бърз. Но сега вече не толкова. Сблъсъкът бе отекнал в цялото мазе. След това Клара дочу друг шум.

Стълбището се сгромолясваше.

[1] Подходящия момент (фр.). — Б.р. ↑

[2] Маргарет Атууд (1939) — известен канадски поет, писател, литературен критик, есеист и природозащитник. — Б.р. ↑

[3] Мартин Брайън Мълрони (1939) — министър-председател на Канада от септември 1984 г. до юни 1993 г. — Б.р. ↑

ГЛАВА ЧЕТИРИНАЙСЕТА

Всичко се разви някак ужасно бавно. Фенерчето на Гамаш освети пода и угасна, но преди това той зърна просналия се на рухналото стълбище Бовоар. Главният инспектор се опита да избегне опасността и за малко да успее. Но хлътна до глезен между опорите на строшените стъпала с единия си крак. В този миг едновременно чу и усети как костта изпращява под тежестта на изгубилото му равновесие тяло. Другият му крак попадна върху нещо далеч по-безопасно, но не по-малко шумно. Гамаш чу, че Бовоар простена от болка, а сетне рухна и Питър. Мороу политна с главата напред като гмуркащ се лебед и главният инспектор се озова на пътя му. Пред очите на Гамаш избухна истински фойерверк и той видя толкова звезди, колкото нямаше и на небето. После изгуби съзнание.

Когато малко по-късно дойде на себе си, Клара бе надвесена над него със сгърчено от страх лице. Ужасът струеше от нея. Гамаш се опита да се изправи, да я защити, но не беше в състояние да го направи.

— Шефе? Наред ли сте? — Виждаше като през мъгла, но зърна, че Жан Ги също е надвесен над него. — Обадох се за помощ по мобилния.

Бовоар се пресегна и хвана ръката на шефа си. За миг.

— Добре съм, Жан Ги. А вие как се чувствате? — Гамаш се вгледа в разтревоженото му лице.

— Сякаш слон се е приземил върху мен.

Бовоар се усмихна измъчено. Яркочервена капка кръв изби на устната му и Гамаш вдигна трепереща ръка да я избърше нежно.

— Трябва да действаш по-внимателно, момчето ми — прошепна. — А Питър?

— Малко съм позаседнал, но иначе съм добре. Вие ме халосахте с главата си.

Не беше сега моментът да изясняват кой кого е халосал и с какво.

— Ето го пак! Нещо пълзи там. — Клара най-сетне бе открила фенерче, което вече не беше толкова трудно, защото подземиято сега гъмжеше от фенерчета и мъже. Докато размахваше лъча към тавана и пода, ѝ се прииска фенерчето да притежаваше и друга мощ, не само да осветява. Една огнехвъргачка щеше да свърши идеална работа.

Клара бе взела дланта на Питър в собствената си счупена ръка и обменяше физическа болка за емоционална утеха.

— А Бен? — попита Гамаш, като се надяваше скоро да може да формулира цели изречения. Болката в крака му беше ужасна, а главата му пулсираше, но въпреки това усещаше, че някъде там, от мрака, все още ги дебне опасност.

— В безсъзнание е — каза Клара. Имала бе възможност да ги остави. Вярно, стълбите бяха рухнали, но пък наблизко имаше сгъваема стълба, която можеше да използва, за да се измъкне навън. Но не го направи.

Клара никога не бе изпитвала такъв страх. И гняв. Не към Бен, а към некадърниците, които трябваше да я спасят. А сега се налагаше тя да ги брани.

— Чувам нещо — обади се Бовоар.

Гамаш се опита да се повдигне на лакти, но от болката в крака дъхът му секна, а силата му се изчерпа. Падна и протегна ръце настрани, за да докопа нещо, което да използва като оръжие.

— Идва отгоре — каза Бовоар. — Тук са вече.

Гамаш и Клара никога не бяха чували по-прекрасни думи.

* * *

Седмица по-късно се бяха събрали във всекидневната на Джейн, която всички бяха започнали да чувстват като свой дом, включително Гамаш. Напомняха на герои от абсурдна комедия: Гамаш — с гипсиран крак, Бовоар — превит надве, със счупени ребра, главата на Питър — цялата омотана в бинт, а ръката на Клара — в шина.

От горния етаж се носеха гласовете на Габри и Оливие, които си припяха тихо „Валят мъже“^[1]. От кухнята се чуваше тананикането на Мирна, която приготвяше домашна супа и хляб. Отвън се сипеха едри мокри парцали сняг, щипеха бузите на минувачите и се топяха

почти мигновено при приземяването си. Дърветата бяха изгубили и последните си есенни листа и плодове.

— Мисля, че започва да натрупва — заяви Мирна, която тъкмо внасяше приборите и ги слагаше на масата край пукащата камина.

От втория етаж долетяха бурните възклицания на Габри, който оглеждаше предметите в спалнята на Джейн.

— Алчност. Отвратително — измърмори Рут и се насочи бързо към стъпалата за горния етаж.

Клара не отделяше поглед от Питър, който се изправи и разбута без нужда въглените в идеално горящата камина. Държала го бе в прегръдките си през цялата онази нощ, когато легеше проснат на мръсния под. Тогава за последно го усети толкова близо до себе си. След ужасните събития преди седмица той се бе оттеглил напълно на самотния си остров. Мостът бе разрушен. Питър бе издигнал нови стени около себе си. И сега вече никой не можеше да го достигне, дори тя. Физически — да, можеше да го държи за ръка, да го прегръща, което и правеше. Но знаеше, че повече няма власт над сърцето му.

Клара наблюдаваше красивото му лице, по което личаха бръчки от мъка и синини от падането. Знаеше, че от всички им Питър е получил най-тежката рана, че тя може никога да не зарасне.

— Аз искам това — заяви Рут, докато слизаше по стъпалата. И размаха във въздуха малка книжка, която напъха в голям джоб на износената си жилетка. В завещанието си Джейн беше приканила всички свои приятели да си изберат по един предмет от дома ѝ. Рут бе направила своя избор.

— Как разбра, че е бил Бен? — попита Мирна и зае един стол, преди да извика момчетата от горния етаж за обяд. На масата ги очакваха купи с гореща супа и парчета ухаеща питка.

— Осъзнах го по време на празненството тук — каза Клара.

— Какво толкова видя, което ние не успяхме? — запита Оливие и зае мястото си.

— Въпросът е какво *не* видях. Не видях Бен. Знаех, че с „Един ден от събора“ Джейн е искала да отдаде почит на майка му. Нарисувала бе всички, които Тимър ценеше...

— С изключение на Бен! — възкликна Мирна, докато мажеше топлия хляб с масло и наблюдаваше как то се разтопява при размазването си. — Каква глупачка съм била да го пропусна!

— И на мен ми отне много време да го проумея — призна Гамаш. — Забелязах го едва след като огледах добре картината в стаята си. Бен го нямаше.

— Бен го нямаше — повтори Клара. — Знаех, че не е възможно Джейн да го пропусне. Но той просто не беше на картината. Освен ако не е бил там преди, но лицето му е било премахнато впоследствие.

— Но защо Бен е изпаднал в паника, след като е видял картината? Какво толкова е щяло да стане, ако хората видят лицето му на нея? — недоумяваше Оливие.

— Помислете — каза Гамаш. — Бен е инжектирал майка си с фатална доза морфин в последния ден на събора, точно по време на шествието. Разбира се, първо си е подсигурил алиби, бил е в Отава на някаква изложба за антикварни вещи.

— А наистина ли е бил там? — попита Клара.

— О, да, дори е купил няколко предмета. След това е побързал да се върне обратно в селото, което е само на три часа път с автомобил от града, и изчакал шествието да започне...

— И е знаел предварително, че майка му ще остане сама? Но как? — обади се Рут.

— Познавал е добре майка си и е бил наясно, че тя ще настоява да отидете на празника.

— Тимър така и направи. Трябваше да остана при нея.

— Нямало е как да знаеш, Рут — каза Габри.

— Продължавайте — обади се Оливие, докато топеше хлебчето си в супата. — Бен е огледал картината и...

— Видял е на нея себе си — обясни Гамаш. — Там, на пейките, по време на шествието. И тогава е решил, че Джейн знае какво е направил, че той е бил в Трите бора на този ден.

— Затова откраднал картината, изтрил лицето си и нарисувал ново на негово място — довърши Клара.

— Онази странна жена беше на пейката до Питър — вметна Рут. — Най-естественото място, на което Джейн може да постави Бен.

Питър едва се спря да не сведе поглед.

— И онази нощ в пансиона всичко ми се изясни — заяви Клара. — Той не беше заключил вратата на дома си след убийството. Всички други го направихме, с изключение на Бен. А и когато се захвана с разкриването на стените, беше толкова бавен. Онази нощ, когато го

хванахме тук, каза, че искал да навакса с работата по стените. Тогава му повярвах, но по-късно си помислих, че оправданието е доста наивно дори за него.

— Излиза, че е претърсвал къщата на Джейн за ей това — поясни Гамаш и вдигна папката, която Бовоар бе открил в дома на Йоланд. — Тук са скиците, правени от Джейн на всеки областен събор в продължение на шейсет години. Бен е предположил, че може да има някакви чернови за „Един ден от събора“, и ги е търсил.

— А скиците показват ли нещо? — запита Оливие.

— Не, прекалено са груби.

— И за капак на всичко лукът — продължи Клара.

— Лукът ли?

— Да, когато отидох в къщата на Бен в деня след убийството на Джейн, той запържваше лук, за да приготви чили. Бен никога не готви. Но в своя егоизъм повярвах на думите му, че го прави заради мен, за да ме поразведри. По едно време влязох във всекидневната му и долових миризма на нещо, което помислих за почистващ препарат. Ухаеше на чисто и подредено, затова реших, че Нели е почиствала. Но при един по-късен наш разговор тя спомена, че Уейн бил толкова болен, че повече от седмица не била чистила. Бен сигурно е използвал някакъв разтворител и е решил да пържи лук, за да замаскира миризмата.

— Точно така — обади се Гамаш и отпи от бирата си. — Измъкнал е „Един ден от събора“ от галерията онази събота, изтрил е себе си и е нарисувал друг на свое място. Сгрешил е обаче, като си е измислил произволно лице. Освен това е използвал собствените си бои, които са различни от тези на Джейн. Сетне е върнал картината в „Артс Уилямсбърг“, но му се е наложило да убие Джейн, преди тя да е видяла подправената картина.

— Вие — Клара се обърна към Гамаш — разсеяхте всичките ми съмнения. Все питахте кой още е видял картината. Тогава си спомних, че на вечерята в петък Бен бе попитал Джейн дали има нещо против той да отскочи до галерията да види „Един ден от събора“.

— Мислиш ли, че е подозирал нещо още тогава? — обади се Мирна.

— Възможно е да се е разтревожил. Да си е внушил нещо заради вината си. Спомням си погледа му, когато Джейн каза, че картината

изобразява шествието и има някакво специално послание. В онзи момент тя погледна право към него.

— Видът му беше странен и когато тя цитираше онази поема — вметна Мирна.

— Коя? — попита Гамаш.

— На Одън. Ей я там книгата, в купчината до стола на Клара. Виждам я — каза Мирна. — „Събрани съчинения на У. Х. Одън“.

Клара ѝ подаде тежкия том.

— Ето я — посочи Мирна. — Джейн прочете част от думите, с които Одън изказва почит към Херман Мелвил: *Злото е скучно и винаги с човешки образ, то споделя леглото ни и се храни на масата ни.*

Питър се пресегна за книгата и прегледа началото на поемата, частта, която Джейн бе пропуснала:

*Към края той се сблъска с невъобразима кротост
и хвърли котва в своя дом, и достигна своята жена,
и негов пристан вечен стана нейната ръка,
и всяка сутрин пътуваше до офис,
сякаш професията му бе друг остров.
Добротата съществуваше: наясно бе с това.
Оставаше и ужасът му да изтлее докрай.*

Питър се загледа в пламъците на камината, заслушан в тихата реч на познатите гласове. Полека сложи лист хартия в книгата и я затвори.

— Заради параноята си е виждал скрити послания във всичко — обясни Гамаш. — Бен е разполагал с възможността и умението да убие Джейн. Живее зад училището и може да влезе в сградата, без никой да го види; лесно може да се вмъкне, да вземе дървен лък и няколко стрели, да смени върховете им с ловни, след което да примами Джейн и да я убие.

Питър си го представи ясно като на филм. Притвори очи. Не можеше да погледне останалите. Как беше възможно да не знае всички тези неща за най-добрия си приятел?

— Как е успял да примами Джейн там? — запита Габри.

— По телефона — отвърна Гамаш. — Джейн му се е доверявала напълно. Не се е усъмнила в нищо, когато я е помолил да се срещнат при еленската пътека. Казал ѝ е, че има браконieri и е по-добре да остави Люси у дома. И тя е тръгнала натам, без изобщо да се замисли.

„Ето какво причиняват доверието и дружбата, лоялността и любовта — помисли си Питър. — Мамят те. Предават те. Нараняват те толкова дълбоко, че едва дишаш. Понякога дори те убиват. Или по-лошо. Убиват хората, които обичаш най-много.“ Бен за малко да погуби Клара. А той му вярваше. Обичаше го. И ето какво се случи. Не, никога повече. Онзи цитат на Гамаш от евангелието на Матей се бе оказал верен.

— Но защо е убил собствената си майка? — попита Рут.

— Това е история, древна като света — отвърна Гамаш.

— Бен е бил мъжка проститутка? — възкликна Габри.

— Това е най-древната *професия*. Ти на кой свят живееш? — тросна се Рут. — Няма значение, не искам да знам.

— Алчност — поясни Гамаш. — Трябваше всичко да ми се изясни още след разговора ни в книжарницата — обърна се към Мирна. — Вие описахте един интересен типаж. Хора, които водят „застинал“ живот. Спомняте ли си?

— Да, помня. Онези, които не израстват и не узряват, които остават инфантилни цял живот. Такива хора рядко успяват да се променят към по-добро.

— Точно така — съгласи се Гамаш. — Живеят в очакване животът да им се случи. В очакване някой друг да ги спаси. Или да ги изцери. Никога не полагат усилия да се променят към по-добро.

— Бен — промълви Питър. Първата му дума за деня.

— Бен. — Гамаш кимна едва. — Мисля, че Джейн го е знаела. — Стана и почука по стената. — Ето тук. Нарисуваният Бен. Забелязахте ли, че е обут с къси панталонки? Като малко момче. И е статуя, направен е от камък. Заседнал. Обърнат към къщата на родителите си с лице към миналото. Сега всичко това изглежда логично, разбира се, но тогава не го видях.

— Но защо *ние* не успяхме да го видим? Прекарвахме с него всеки ден — недоумяваше Клара.

— Защо да го видите? Всеки си има свой живот, свои проблеми. Освен това изображението на Бен показва и още нещо. — Гамаш

направи пауза, за да осъзнаят значението на думите му.

— Сянката — обади се Питър.

— Да. Бен хвърля дълга и тъмна сянка. Мракът в него влияе и на другите.

— Искате да кажете, че е повлиял на мен — вметна Питър.

— Да. И на Клара. И на почти всички останали. Бен е хитър, създава впечатление за човек, който е много толерантен и внимателен, но всъщност е много черна, много лукава натура.

— Но защо е убил Тимър? — запита отново Рут.

— Защото е възнамерявала да промени завещанието си. Не да го лиши от всичко, а просто да му остави толкова, колкото да преживява. За да му се наложи за първи път в живота си да започне да прави нещо за себе си. Знаела е в какъв мъж се е превърнал, знаела е за всичките му лъжи, леност, извинения. Но винаги се е чувствала отговорна за него. До момента, в който се е запознала с вас, Мирна. Вие и Тимър сте разговаряли много за тези неща. Смятам, че онова, което споделихте и с мен за мнозинството от пациентите ви, я е накарало да се замисли по-дълбоко за Бен. Тя отдавна е съзнавала, че той е проблем, но е гледала на него като на пасивен проблем. Като на човек, който е опасен само за себе си. А при неговите лъжи за нея...

— Била е наясно какво говори Бен за нея зад гърба ѝ, така ли? — запита Клара.

— Да. Бен ни го каза по време на разпита. Призна, че още в детските си години е разказвал лъжи за майка си, за да печели съчувствие, но не счита, че това е нещо погрешно. „Би могло и да е истина“, така се изрази. — Гамаш продължи: — На вас, Питър, е казал например, че майка му е настоявала за изпращането му в „Абът“, но истината е, че той самият я е молил за това. Искал е да я накаже, като я накара да се чувства ненужна. Според мен общуването ѝ с вас, Мирна, е било истинска повратна точка в живота на Тимър. Дотогава тя е обвинявала себе си за онова, в което се е превърнал Бен. Почти е повярвала на обвиненията му, че е ужасна майка. И е чувствала, че му е длъжница. Затова му е позволила цял живот да живее в дома ѝ.

— Това не ти ли се струваше странно? — обърна се Мирна към Клара.

— Не. Но сега, като си припомня някои неща, най-после виждам цялата картинка. Невероятно е. Бен казваше, че Тимър не му позволява

да напусне онази къща. И аз си мислех, че става въпрос за някакъв емоционален шантаж. Вярвах на всяка негова дума. — Клара поклати глава в изумление. — Когато се премести да живее във вилата на пазача, Бен ни каза, че майка му го изритала, защото най-сетне събрал кураж да ѝ се опълчи.

— И вие му повярвахте? — запита тихо Рут. — Кой купи достатъчно от картините ви, за да си позволите собствен дом? Кой ви даде мебели? Кой ви канеше на вечеря през всичките онези ранни години, за да ви запознае с местните хора и да ви нахрани, понеже знаеше, че буквално гладувате? Кой ви даваше чанти, пълни с остатъци от онези вечери? Кой ви слушаше внимателно всеки път, когато говорехте, и ви задаваше интересни въпроси? Мога да продължа така цяла нощ. Нищо ли от това не ви направи впечатление? Толкова ли сте били слепи?

„Ето пак — помисли си Клара. — Слепотата.“ Тя бе по-лоша от всички рани, които ѝ бе причинил Бен. Рут ги гледаше втренчено с каменно лице. Как може да са били толкова лековерни? Как е възможно думите на Бен да са имали по-голяма тежест от действията на Тимър? Рут беше права. Тимър винаги се бе проявявала като толерантна, мила и щедра жена.

Клара с ужас проумя, че Бен е планирал и започнал убийството на майка си много отдавна.

— Права си. Толкова съжалявам. Дори за змиите. Аз му бях повярвала и за оная история със змиите.

— Змии ли? — обади се Питър. — Какви змии?

Клара поклати глава. Бен я беше излъгал и бе използвал името на Питър, за да приспи подозренията ѝ. Защо ѝ беше разказал, че в мазето на майка му има змии? Защо беше съчинил онази история за себе си и Питър като деца? Защото това го превръщаше в още по-голяма жертва, в герой, проумя сега. И тя бе приела с готовност скалъпената история. Всички го жалеха и наричаха „бедния Бен“. Той самият бе желал да изглежда такъв в очите им, макар да се бе оказало, че не иска да е действително *беден*.

Мазето на Тимър се бе оказало абсолютно чисто, след като възстановиха електричеството. Не откриха никакви змии там. Никакви змийски гнезда. По нищо не личеше в него да са влизали други отровни създания освен Бен. Провисналите от тавана и гредите „змии“

се оказаха кабели, а Клара бе ритала и мятала парчета градински маркуч в страха си. Силата на въображението никога не преставаше да изумява Клара.

— Една от причините разследването да се забави беше, че допуснах грешка — призна Гамаш. — Наистина голяма грешка. Помислих си, че Бен е влюбен във вас, Клара. Романтично влюбен. Дори го запитах дали е така. И сгреших много. Вместо откога е влюбен във вас, трябваше да го питам какви са чувствата му към вас. С което му дадох идеалната възможност да затвърди позицията си на жертва. Той не ви е хвърлял погледи крадешком заради някаква скрита страст, а от страх. Знаел е колко интуитивна личност сте; че има най-голям шанс тъкмо вие да проумеете всичко. Но с идиотския си въпрос аз му дадох картбланш и се проявих като най-големия глупак.

— Но в крайна сметка разнищихте всичко — възрази Клара. — Бен проумя ли какво е сторил?

— Не. Убеден е, че е постъпил абсолютно правилно. Смята, че парите на Хадли по право му принадлежат. Както и имотите. Майка му просто временно била тяхна притежателка до момента, в който те станат негова собственост. Самата мисъл, че е възможно да не получи в наследство всички имоти и пари на семейството, била толкова непоносима, че Тимър не му оставила друг избор, освен да я убие. И след като тя го поставила в такова положение, значи вината не била негова. Тя сама си го била изпросила.

Оливие потръпна.

— Изглеждаше толкова деликатен.

— И е такъв — потвърди Гамаш — до момента, в който някой изкаже несъгласие с него или не му даде онова, което иска. Като едно голямо дете. Убил е майка си заради парите. А Джейн, защото е считал, че ще разкрие истината за него пред целия свят с картината си.

— Каква ирония — обади се Питър. — Мислел е, че присъствието му в „Един ден от събора“ ще го издаде. А всъщност го издаде тъкмо това, че е заличил лицето си. Ако не беше пипал картината, никога нямаше да бъде заловен. През целия си живот беше пасивен и инертен. И когато най-сетне прояви активност, допусна най-голямата си грешка.

Рут Зардо бавно и с усилие се изкачваше по хълма, повела на каишка Дейзи. Сама бе изявила желание да разхожда кучето на Бен, с което изненада най-вече себе си. Но усети, че е взела правилното решение. Две куци стари дами. Те бавно пристъпваха по неравната пътека, като внимаваха да не се хлъзнат по натрупалия сняг.

Долови звука, преди да види предмета — молитвената пръчка с нейните яркоцветни панделки, развети на вятъра. Даровете им се мятаха във въздуха и се блъскаха един друг като истински приятели. Такива, които се сдърпват и си причиняват взаимно болка понякога, но никога нарочно. Рут улови старата фотография, съвсем избледняла от дъжда и снега. Не беше виждала снимката от шейсет години, от деня, когато я бе направила на събора. Джейн и Андреас бяха на нея със сияещи лица. А зад тях бе Тимър, втречена в обектива на Рут и оголила зъби срещу нея. Още преди години Рут бе проумяла, че Тимър знае за предателството ѝ към Джейн. Сега тя беше мъртва. Андреас беше мъртъв. Джейн беше мъртва. И Рут почувства, че може би е дошъл и нейният час. Пусна старата снимка, която бързо се върна при другите танцуващи предмети.

Рут пхна ръка в джоба си и извади оттам книжката, която си бе избрала за подарък от къщата на Джейн. Извади и плика, който бе оставила за нея старата ѝ приятелка. В него имаше картичка, изрисувана от Джейн. Образът на нея бе почти двойник на онзи от всекидневната на Джейн. Само дето двете прегърнати момичета тук бяха стари и хилави. Две старици, хванати за ръце. Рут пхна картичката в износената книжка, от която се носеше дъх на „Флорис“.

Зачете от нея с треперещ глас, а вятърът отвяваше думите ѝ при снежинките и ярките панделки. Дейзи я гледаше с обожание.

Гамаш седеше в бистрото, където се бе отбил да се сбогува с приятелите си и може би да си купи сладкиш или два, преди да се прибере в Монреал. Оливие и Габри водеха разгорещен спор на тема къде да поставят великолепия уелски дрешник, който си бе харесал Оливие. Той се бе съпротивлявал на този избор. Казал си бе, че алчността е лошо нещо; че не е никак хубаво да взема най-красивото нещо от дома на Джейн.

„Поне този път вземи нещо символично — умолявал бе себе си. — Нещо дребно, което да ти напомня за нея. Роза например или някой малък сребърен поднос. Но не и уелския дрешник. Не и него.“

— Защо пък да не можем да слагаме красиви неща в пансиона? — оплакваше се Габри, докато той и Оливие обикаляха бистрото в търсене на подходящо място за дрешника. Забелязаха Гамаш и отидоха при него. Габри искаше да попита нещо.

— Подозирахте ли нас в някакъв момент?

Инспекторът вдигна поглед към тях: единият — едър и жизнерадостен, другият — слаб и сдържан.

— Не. Вие и двамата сте получили прекалено много рани в живота си, за да проявите каквато и да било жестокост. От опит знаа, че дълбоко наранените хора или започват да причиняват болка на другите, или стават по-добри. Вие не бихте стигнали до убийство. Ще ми се да можех да кажа същото за всички останали тук.

— Какво имате предвид? — запитаха Оливие и Габри в един глас.

— Нима очаквате да ви кажа? Въпросното лице може никога да не направи нищо. — Габри забеляза неубедителното изражение на Гамаш, което излъчваше известен страх.

В този момент Мирна дойде за поредната си порция горещ шоколад.

— Имам един въпрос към вас — каза на Гамаш, щом поръча. — Какво му е на Филип? Защо така се е настървил срещу баща си?

Инспекторът се зачуди доколко има право да сподели тази служебна информация. Изабел Лакост бе изпратила в лабораторията предмета, който намери в стаята на Бернар, и резултатите от изследванията бяха дошли. По него бяха отпечатъците на Филип. Гамаш не се изненада. Бернар Маланфан бе шантажирал младежа през цялото време.

Знаеше обаче, че поведението на Филип се е променило още преди това. Превърнал се бе от щастливо и добро момче в жесток, мрачен и нещастен младеж. Гамаш се бе досетил за причината, а списанието я потвърди. Филип не ненавиждаше баща си. Не. Той ненавиждаше самия себе си, но си го изкарваше на Матю.

— Съжалявам — отвърна. — Не мога да ви кажа.

Докато Гамаш обличаше палтото си, Оливие и Габри се приближиха до него.

— Ние май знаем защо Филип се държи по този начин — каза Габри. — Написахме го на ей това листче. Ако се окаже, че сме прави, ви молим само да кимнете.

Гамаш отвори бележката и я прочете. После я сгъна и пъкна в джоба си. Когато стигна до вратата, се обърна и изгледа двамата мъже, застанали един до друг. И кимна, макар да не беше в правото си. Никога нямаше да съжали за това.

Двойката изпрати с поглед куцукация Гамаш до колата му, която скоро потегли и се скри в далечината. Габри изпита дълбока тъга. От известно време знаеше какво става с Филип. И колкото и да бе странно, замерянето им с тор го бе потвърдило. Тъкмо затова бяха решили да поканят момчето да отработи дълга си в бистрото. Където можеха да го наблюдават и — още по-важно — където той можеше да наблюдава тях. И да се убеди, че всичко е наред.

— За теб е. — Клара извади ръката, която бе държала зад гърба си, и поднесе една голяма фотография, която бе обработила на компютъра си и разпечата. Засия, щом Питър се загледа в нея. Но усмивката ѝ угасна. Явно не я беше разбрал. Не беше нещо необичайно за него, той рядко схващаше творбите ѝ. Но се беше надявала, че този път ще е различно. Подаръкът ѝ беше едновременно снимката и доверието, което му гласува, като му я показва. Творбата беше толкова болезнено интимна, че я разголваше напълно пред него. След като не бе споменала на Питър за чакалото край еленската пътека и за някои други неща, сега искаше да признае, че не е постъпила правилно. Че го обича и му се доверява.

Той се втренчи в странната фотография. На нея бе изобразен сандък върху кокили, който напомняше за къща на дърво. Вътре имаше някакъв камък или яйце, Питър не беше сигурен кое от двете. Както обикновено творбата бе двусмислена. И започваше да му се вие свят от нея.

— Това е къща чакало — заяви Клара, сякаш думите ѝ обясняваха всичко.

Питър не знаеше какво да каже. Напоследък, особено през последната седмица, не беше имал кой знае какво да каже на когото и да било.

Клара се чудеше дали ще ѝ се наложи да обяснява символиката на камъка и връзката му със смъртта. Беше възможно също предметът да е яйце. Символ на живота. Кое от двете? Доброто изкуство винаги беше двузначно. До тази сутрин къщата на дървото беше неподвижна, но всички тези разговори за хора, застинали в развитието си, бяха дали на Клара идеята да я завърти. Като малка планета със своя собствена гравитация и реалност. В нея имаше и живот, и смърт — неделими, както у повечето домове. И последната алюзия: домът като алегория на личността. Като автопортрет на всеки наш избор. И на слепотата, която понякога проявяваме.

Питър не успя да я схване. Не направи и опит. Просто се обърна и остави Клара сама със снимката в ръка. Никой от двамата не знаеше, че един ден тази творба ще я направи известна.

Клара проследи с поглед как Питър се понесе безцелно към студиото си и хлопна вратата зад себе си. Знаеше, че един ден той ще напусне сигурното и стерилно убежище на своя остров и ще се завърне в хаотичната реалност. И когато го направеше, тя щеше да го чака с отворени обятия както винаги.

Клара седна във всекидневната и извади лист хартия от джоба си. Послание до свещеника на църквата „Свети Тома“. Зачеркна първия ред от написаното. Под него внимателно и с печатни букви написа друго, след което навлече палтото си и изкачи хълма до бялата църква. Подаде листа на свещеника и излезе на чист въздух.

Преподобният Джеймс Морис разгърна листчето хартия и зачете. То съдържаше инструкции какво да се гравира върху надгробния камък на Джейн Нийл. Най-отгоре на листчето беше написано: „Матей 10:36“. Но това бе зачеркнато и под него с печатни букви беше написано друго. Той извади Библията и намери Матей 10:36.

И неприятели на човека ще бъдат домашните му.

Отдолу пишеше:

Изненадана от радостта.

На върха на хълма Арман Гамаш паркира колата и излезе. Загледа се към селото и сърцето му се сви. Гледаше къщите и си представяше как добрите, внимателни и несъвършени хора в тях се борят с живота. Някои от местните разхождаха кучетата си, събираха есенни листа и чистеха натрупалия по улиците сняг. Други пазаруваха от универсалния магазин на господин Беливо и си купуваха франзели от хлебарницата на Сара. Оливие изтръскваше покривка за маса на входа на бистрото. Животът тук не бе особено забързан. Но в никакъв случай не беше застинал.

[1] *It's Raining Men* — песен, записана за първи път от *The Weather Girls* през 1982 г. — Б.р. ↑

Издание:

Автор: Луиз Пени

Заглавие: Убийството на художника

Преводач: Тодор Стоянов

Година на превод: 2015

Език, от който е преведено: английски

Издание: първо

Издател: СофтПрес ООД

Град на издателя: София

Година на издаване: 2015

Тип: роман

Националност: канадска (не е указано)

Печатница: „Фолиарт“ ООД

Излязла от печат: 31.03.2015

Редактор: Боряна Стоянова

Художник: Радослав Донев

Коректор: Правда Василева

ISBN: 978-619-151-219-5

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/5815>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.